

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
MALİ HUKUK BİLİM DALI

VERGİ HUKUKUNDA FİNANSAL KİRALAMA

Doktora Tezi

SİNEM YAVUZ

İstanbul, 2022

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
MALİ HUKUK BİLİM DALI

VERGİ HUKUKUNDA FİNANSAL KİRALAMA

Doktora Tezi

SİNEM YAVUZ

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi M. EZHAN DOĞRUSÖZ

İstanbul, 2022

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı	: Sinem Yavuz
Anabilim Dalı	: Maliye
Programı	: Mali Hukuk
Tez Danışmanı	: Dr. Öğr. Üyesi M. Ezhan Doğrusöz
Tez Türü ve Tarihi	: Doktora – Mayıs 2022
Anahtar Kelimeler	: Vergi Hukuku, Vergi, Finansal Kiralama, Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi, Katma Değer Vergisi, Sat Geri Kirala İşlemleri

ÖZET

VERGİ HUKUKUNDA FİNANSAL KİRALAMA

İktisadi kıymete sahip olmak yerine kullanım hakkına sahip olmanın ön plana çıktığı günümüz ekonomilerinde alternatif bir yöntem olan finansal kiralama işlemlerinin hacmi giderek büyümektedir. Finansal kiralama, özellikle finansman ihtiyacı çeken işletmelerin öz kaynaklarını kullanarak bir mala sahip olmasının ekonomik olumsuzluklarını gidermek ve kredi imkânlarını tüketmeden ihtiyacı olduğu finansal kaynağa sahip olabilmek için başvurduğu bir yöntemdir. Ülkemizde finansal kiralama alanında ilk kanuni düzenleme 28.06.1985 tarih ve 18795 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu” ‘dur. Ancak 13.12.2012 Tarih ve 28496 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 6361 sayılı “Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu” ile finansal kaynaklara ilişkin maddi hukuk yeniden düzenlenmiştir. Önemi giderek artan finansal kiralama işlemlerinin vergisel boyutunun incelendiği bu çalışmada, faaliyet kiralaması ve diğer kiralama türlerine finansal kiralama ile olan ilişkisi çerçevesinde değinilmiştir. Ayrıca 3226 sayılı mülga Finansal Kiralama Kanunu ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu ile finansal kiralama işlemleri açıklanarak, bu işlemlerin vergi kanunları karşısındaki durumu ele alınmıştır. Bu kapsamda başta “Vergi Usul Kanunu” mükerrer 290. madde olmak üzere gelir üzerinden alınan vergiler, katma değer vergisi ve diğer vergiler ayrımı yapılp yargı kararları ve diğer yasal düzenlemeler dikkate alınarak finansal kiralama işlemlerinde vergilemeye ilişkin ön plana çıkan unsurlar irdelenmiştir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname	: Sinem Yavuz
Field	: Public Finance
Programme	: Fiscal Law
Supervisor	: Dr. Öğr. Üyesi M. Ezhan Doğrusöz
Degree Awarded and Date	: Doctorate (PhD) – May 2022
Keywords	: Tax Law, Tax, Financial Leasing, Income Tax, Corporate Tax, Value - Added Tax, Sale and Lease Back

ABSTRACT

FINANCIAL LEASING IN TAX LAW

The volume of financial leasing transactions, which is an alternative method in today's economies, where the right to use rather than economic value comes to the fore, is growing. Financial leasing is a method used by businesses that need financing, in order to eliminate the economic problems of owning a property by using their own resources and to have the financial resources they need without depleting the credit opportunities. The first legal regulation in the field of financial leasing in our country is the "Financial Leasing Law No. 3226" published in the Official Gazette dated 28.06.1985 and numbered 18795. However, with the "Financial Leasing, Factoring, Financing and Savings and Financing Companies Law" numbered 6361 published in the Official Gazette dated 13.12.2012 and numbered 28496, the substantive law regarding financial resources was rearranged. In this study, which examines the tax dimension of financial leasing transactions, which are increasingly important, operating leases and other types of leasing are discussed within the framework of their relationship with financial leasing. In addition, financial leasing transactions are explained with the abolished Financial Leasing Law No. 3226 and Financial Leasing, Factoring, Financing and Savings Financing Companies Law No. 6361, and the situation of these transactions against tax laws is discussed. In this context, the prominent elements of taxation in financial leasing transactions have been examined by making a distinction between taxes on income, value added tax and other taxes, especially the 290th article of the "Tax Procedure Law", taking into account judicial decisions and other legal regulations.

ÖNSÖZ

Doktora eğitimim boyunca ve bu çalışmanın gerçekleşmesinde sahip olduğu bilgi birikimini tüm samimiyeti ile bana aktaran ve akademik tecrübelerini bu yolda benimle paylaşan saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Ezhan Doğrusöz'e teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca çalışma boyunca bilgi birikimlerini aktararak akademik hayata ve tez konusuna farklı açılardan bakmamı sağlayan ve olumlu tavırlarıyla bana desteklerini esirgemeyen Prof. Dr. S.Ateş Oktar ile Dr. Öğr. Üyesi Bumin Doğrusöz'e kattıkları tüm akademik anlayış ve değerlerden dolayı teşekkür ederim. Savunma aşamasında çalışmamın son haline gelmesinde desteklerini ve katkılarını esirgemeyen Doç. Dr. Yasemin Taşkın ve Dr. Öğr. Üyesi Başar Soydan çok değerli katkılar yapmışlardır. Doktora çalışmam süresince en önemli motivasyon kaynağım olan oğlum Yusuf Emir ve melek kızım Nisa Masal'a annelerine gösterdikleri anlayıştan dolayı teşekkür ederim. Doktoraya başlamam ve bu çalışmada gerek etik anlayışı, çalışma disiplini edinmem gerek çalışma yöntemi konusunda beni bilgilendiren ve sürekli yanımda olarak destek olan aynı şekilde bütün akademik tecrübesini benimle paylaşan eşim Doç. Dr. Hakan Yavuz'a teşekkür ederim.

İstanbul, 2022

Sinem YAVUZ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
TABLO LİSTESİ	viii
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL KİRALAMANIN TEORİK ÇERÇEVESİ VE ÖZEL HUKUKDAKİ YERİ

1.1. FİNANSAL KİRALAMA KAVRAMINA YÖNELİK GENEL AÇIKLAMALAR	4
1.1.1. Finansal Kiralamanın Tanımı	5
1.1.2. Finansal Kiralamanın Tarafları.....	11
1.2. TARİHSEL SÜREÇTE FİNANSAL KİRALAMA	15
1.2.1. ABD’de Finansal Kiralama ve Gelişimi.....	18
1.2.2. İngiltere’de Finansal Kiralama ve Gelişimi	19
1.2.3. Fransa’da Finansal Kiralama ve Gelişimi	20
1.2.4. Diğer Bazı Ülkelerde Finansal Kiralama ve Gelişimi	21
1.2.5. Türkiye’de Finansal Kiralama ve Gelişimi	23
1.3. FİNANSAL KİRALAMANIN UNSURLARI	24
1.3.1. Kiralayanın Bir Finansal Kiralama Şirketi Olması	24
1.3.2. Kiracının Finansal Kiralamaya Konu Malı Kendisi Seçmesi.....	26
1.3.3. Kiracıya Finansman Sağlaması	28
1.3.4. Kiracının Kiralamaya Konu Malın Zilyetliğini Her Türlü Faydayı Sağlamak Üzere Alması.....	28
1.3.5. Kiracının Malın Zilyetliğine Sözleşme Süresi Boyunca Sahip Olması.....	29
1.3.6. Kiracının Kararlaştırılan Kira Bedelini Ödeme Borcu Altına Girmesi	31
1.3.7. Kiracının Malın Ziyana ve Hasarından Sorumlu Olması.....	33
1.3.8. Yapılan Ödemelerin Gider Gösterilmesi	33
1.3.9. Kiracının Malın Zilyetliğine Finansal Kiralama Süresi Sonunda Rayiç Bedelden Düşük Bir Miktara Sahip Olması.....	35
1.4. FİNANSAL KİRALAMA TÜRLERİ	36
1.4.1. Faaliyet Kiralaması-Finansal Kiralama	36
1.4.2. Dolaylı ve Doğrudan Kiralama	38
1.4.3. Brüt-Net Kiralama	39
1.4.4. Taşınır-Taşınmaz-Personel-Hizmet Kiralaması	40
1.4.5. Sıfır-Kullanılmış Mal Kiralaması.....	41
1.4.6. Yatırım-Tüketim Malları Kiralaması	42
1.4.1. Kaldıraçlı Finansal Kiralama.....	42
1.4.2. Satış ve Geri Kiralama.....	43
1.4.3. Diğer Finansal Kiralama Yöntemleri	50

1.4.3.1. Tam Ödemeli-Tam Ödemesiz Finansal Kiralama.....	50
1.4.3.2. Yurtiçi-Uluslararası Finansal Kiralama.....	50
1.4.3.3. Kapalı ve Açık Uçlu Finansal Kiralama.....	52
1.4.3.4. Pay-Peruse Yöntemi (Yeni).....	53
1.5. FİNANSAL KİRALAMA YÖNTEMİNİN DİĞER FİNANSMAN KAYNAKLARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	53
1.5.1. Genel Hatları İle Finansal Kiralama Avantajları ve Dezavantajları.....	54
1.5.2. Kısa Vadeli Finansman Kaynakları ve Finansal Kiralamanın Farkı	57
1.5.2.1. Finansman Bonoları.....	58
1.5.2.2. Kısa Vadeli Ticari Kredi ve Finansal Kiralama Farkı.....	58
1.5.2.3. Factoring ve Finansal Kiralama Farkı	60
1.5.3. Orta Vadeli Finansman Kaynakları ve Finansal Kiralama Farkı	61
1.5.3.1. Orta Vadeli Banka Kredileri ve Finansal Kiralama Farkı	61
1.5.3.2. Taksitli Donatım Kredileri ve Finansal Kiralamanın Farkı.....	62
1.5.3.3. Rotatif Krediler ve Finansal Kiralamanın Farkı	63
1.5.3.4. Forfaiting ve Finansal Kiralamanın Farkı	63
1.5.4. Uzun Vadeli Finansman Kaynakları ve Finansal Kiralamanın Farkı.....	64
1.6. FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN HAK VE BORÇLARI.....	66
1.7. FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMESİNİN ŞEKLİ TESCİLİ VE ŞERHİ	69
1.8. FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN BORÇLARI	71
1.9. FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMESİNİN SONA ERME NEDENLERİ VE SONA ERMENİN SONUÇLARI	72
1.9.1. Kendiliğinden Sona Erme Nedenleri ve Sona Ermenin Sonuçları.....	73
1.9.2. Taraflardan Birinin Feshiyle Sona Erme Nedenleri ve Sona Ermenin Sonuçları	74
1.10. FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNİN KANUNLAR KARŞISINDAKİ DURUMU	76
1.10.1. 3226 Sayılı Kanun Kapsamından Finansal Kiralama.....	76
1.10.2. 6361 Sayılı Kanun Kapsamından Finansal Kiralama.....	83
1.10.3. Türkiye Muhasebe Standardı 17 Kapsamında Finansal Kiralama	87
1.10.4. TMS 17 ve TFRS 16 Arasındaki Farklılıklar	91
1.11. BANKA DÜZENLEME VE DENETLEME KURULU STANDARTLARINA GÖRE FİNANSAL KİRALAMA.....	97
1.12. SERMAYE PİYASASI KURULUNA GÖRE FİNANSAL KİRALAMA....	98

İKİNCİ BÖLÜM

VERGİ USUL HUKUKU VE GELİR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLER YÖNÜNDEN FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ

2.1. 213 SAYILI VERGİ USUL KANUNU YÖNÜNDEN FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ.....	100
2.1.1. VUK Mükerrer 290. Maddeye Göre Finansal Kiralamanın Tanımı.....	100
2.1.1.1. VUK Mükerrer 290. Maddeye Göre Finansal Kiralamada Kiracının Sorumlulukları.....	102

2.1.1.2. VUK Mükerrer 290. Maddeye Göre Finansal Kiralamada Kiralayanın Sorumlulukları	104
2.1.2. 319 Seri No'lu VUK Genel Tebliği'ne Göre	105
2.1.3. Değerleme ve Amortisman Uygulamasına Göre	109
2.2. 193 SAYILI GELİR VERGİSİ KANUNU YÖNÜNDEN FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ	111
2.2.1. Gayrimenkul Sermaye İradı (GVK madde 70)	112
2.2.2. Genel Giderler (GVK madde 40)	113
2.2.3. Yatırım İndirimi İstisnası (GVK geçici madde 61- 69)	116
2.3. 5520 SAYILI KURUMLAR VERGİSİ KANUNU YÖNÜNDEN FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ	118
2.3.1. Finansal Kiralama İşlemlerinde İstisnalar	118
2.3.1.1. Yurtdışı İştirak Kazançları İstisnası	119
2.3.1.2. İştirak Hisseleri, Kurucu Senetleri, İntifa Senetleri ve Rüçhan Haklarının Satışından Doğan Kazanç İstisnası	120
2.3.1.3. Sat Geri Kirala İşlemlerinde İstisna	122
2.3.2. Finansman Giderleri Kısıtlaması	125
2.3.3. Finansal Kiralama İşlemlerinde Örtülü Sermaye	127
2.3.4. Finansal Kiralama İşlemlerinde Tevkifat	127
2.3.5. İndirimli Kurumlar Vergisi Oranı Uygulaması	128
2.4. GELİR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLERDE FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNİN SEÇİLİ ÜLKELERDEKİ UYGULAMALARI	129
2.4.1. ABD'de Finansal Kiralama Kanunu ve Uygulamaları	129
2.4.2. Fransa'da Finansal Kiralama Kanunu ve Uygulamaları	133
2.4.3. İngiltere'de Finansal Kiralama Kanunu ve Uygulamaları	134
2.4.4. Diğer Bazı Ülkelerde Finansal Kiralama Kanunu ve Uygulamaları	136
2.4.4.1. Almanya	136
2.4.4.2. Kanada	138
2.4.4.3. Avustralya	141
2.4.4.4. İrlanda	143
2.4.4.5. Japonya	143
2.4.4.6. Arjantin	145
2.5. FİNANSAL KİRALAMAYA KONU OLAN MALLARIN GELİR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLER YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ ..	146
2.5.1. Gayrimenkuller	149
2.5.2. İş ve İnşaat Makinaları ve Diğer Makinalar	155
2.5.3. Kara Araçları	156
2.5.4. Hava Araçları (Uçak ve Helikopter)	159
2.5.5. Kuru Yük Gemileri, Tanker, Ro-Ro ve Diğer Deniz Taşıtları	164

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MADDİ VERGİ HUKUKUNDA FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ

3.1. KATMA DEĞER VERGİSİ KANUNU YÖNÜNDEN FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ	169
3.1.1. Finansal Kiralama İşlemlerine Uygulanan KDV Oranı	171
3.1.2. Finansal Kiralama İşlemlerinde KDV istisnası	178
3.1.3. Yatırım Teşvik Uygulaması	181

3.1.4. Yurtdışına ve Yurtdışından Gerçekleştirilen Finansal Kiralamada KDV.....	184
3.1.5. Seçili Ülkelerde Finansal Kiralama İşlemlerinin KDV Yönünden İncelenmesi	185
3.2. ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ KANUNU YÖNÜNDEN FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ	190
3.3. DİĞER VERGİ KANUNLARI YÖNÜNDEN FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ.....	190
3.3.1. Gümrük Kanununa Göre Finansal Kiralama İşlemleri	190
3.3.2. Gider Vergileri Kanunu'na Göre Finansal Kiralama İşlemleri.....	191
3.3.3. Damga Vergisi Kanununa Göre Finansal Kiralama İşlemleri	193
3.3.4. Harçlar Kanununa Göre Finansal Kiralama İşlemleri.....	197
3.4. FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNE KONU OLAN MALLARIN HARCAMA VERGİLERİ VE DİĞER VERGİLER YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ	202
3.4.1. Gayrimenkuller	202
3.4.2. Makine ve Teçhizatlar.....	206
3.4.3. Kara Araçları	208
3.4.4. Hava Araçları (Uçak ve Helikopter)	212
3.4.5. Kuru Yük Gemileri, Tanker, Ro-Ro ve Diğer Deniz Taşıtları.....	214
SONUÇ	218
KAYNAKÇA.....	225

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1: Dünya’da Finansal Kiralama Hacmi.....	17

KISALTMALAR

AATUHK	Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri (ABD)
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BDL	Alman Leasing Şirketleri Federal Birliği
BİM	Bölge İdare Mahkemesi
BKK	Bakanlar Kurulu Kararı
BSMV	Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
CFLA	Kanada Finans ve Leasing Birliği
CIFL	Convention on International Financial Leasing
ÇVÖA	Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları
FAS 13	Financial Accounting Standards No:13
FASB	Federal Accounting Standart Board
FFFK	Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu
FİDER	Finansal Kiralama Derneği
FKB	Finansal Kurumlar Birliği
FKK	3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu
GMSİ	Gayri Menkul Sermaye İradı
GST	The Goods & Services Tax
GV	Gelir Vergisi
GVK	Gelir Vergisi Kanunu
IAS 17	International Account Standard 17
IASB	International Accounting Standards Board
IFC	Uluslararası Finansman Kurumu
KDV	Katma Değer Vergisi
KDVK	Katma Değer Vergisi Kanunu
KKDF	Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu
KKEG	Kanunen Kabul Edilmeyen Gider
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KV	Kurumlar Vergisi
KVK	Kurumlar Vergisi Kanunu
LEASEEUROPE	Avrupa Leasing Dernekleri Federasyonu
MÖ	Milattan Önce
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
ÖTV	Özel Tüketim Vergisi
ÖTVK	Özel Tüketim Vergisi Kanunu
PST	Provincial Sales Tax
RG	Resmi Gazete
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
SSAP	Statements of Standard Accounting Practice No. 21
TBK	Türk Borçlar Kanunu
TEFRA	The Tax Equity and Fiscal Responsibility Act
TFRS 16	Türkiye Finansal Raporlama Standardı 16
TMS 17	Türkiye Muhasebe Standardı 17

TTK
TÜİK
UMS 17
VUK
YTB

Türk Ticaret Kanunu
Türkiye İstatistik Kurumu
Uluslararası Muhasebe Standardı
Vergi Usul Kanunu
Yatırım Teşvik Belgesi

GİRİŞ

Ekonomik ve teknolojik dönüşümün hız kazanması ile artan küreselleşme süreci ve yoğun rekabete dayanan ticaret anlayışı işletmelerin ihtiyaç duydukları malların sayısını arttırmıştır. İşletmeler de bu sürece ayak uydurabilmek için ağır mali yüklerle katlanmak zorunda kalmışlardır. Bu durum özellikle gelişen ve/veya gelişmekte olan ülkelerde daha yoğun hissedilmektedir. Çünkü bu ülkelerde kronik yapısal problemler yaşanmaktadır. Bu durum işletmelerin finansman sorununu derinleştirmektedir.

Finansman ihtiyaçlarının karşılanması için alternatif yöntemler arayan işletmeler ihtiyaç duydukları iktisadi kıymetleri, öz kaynaklarını veya kredi imkânlarını kullanarak satın almak yerine kiralama yöntemini benimsediler. Türk Dil Kurumuna göre; “bir taşınır veya taşınmazın kullanım hakkının belli bir süre için ve belli bir kira karşılığında kiracıya verilmesine -kiralama- adı verilir”. Günümüzün modern toplumlarına ve ekonomik işlemlerine bakıldığında çok sayıda finansal kiralama işlemi olduğu görülmektedir. Türk Vergi Hukukunda söz konusu finansal kiralama işlemlerini büyük oranda kapsamaktadır. Finansal kiralama faaliyetleri de bunlardan biridir. “Leasing” adıyla da bilinen finansal kiralama, işletmelerin kullanabilecekleri alternatif bir finans yöntemi olup herhangi bir varlığın mülkiyetinin alınmaksızın, yalnızca kullanım hakkının belli bir süre devralınmasını ifade etmektedir.

Finansal kiralama konusu literatürde daha çok muhasebe ve özel hukuk boyutuyla incelenmektedir. Bu kapsamda; finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi, Türkiye Muhasebe Standardı 17 yönünden değerlendirilmesi, bu işlemlerin kanuni boyutu ve özel hukuk boyutuyla işlemlerin şekil yönünden ele alınmaktadır. Ayrıca literatürde doğrudan finansal kiralama işlemlerinin vergilendirilmesine ilişkin çalışmalar sınırlı sayıdadır. Finansal kiralama işlemlerinin ticari hayattaki unsurlarından biri de vergisel avantajlar sağlamasıdır. Özellikle finansal kiralama işlemlerinin Kurumlar Vergisi ve Katma Değer Vergisi yönünden sağladığı avantajlar bu alanda yapılan çalışmaları ön plana çıkarmaktadır. Bu çalışmanın konusu ise; finansal kiralama işlemlerinin Türk Vergi Hukuku yönünden değerlendirilmesi olup bu kapsamda finansal kiralama işlemlerinin gelişim süreci Türkiye ve örnek ülkeler kapsamında ele alındıktan sonra borçlar hukuku karşısındaki durumu incelendi. Daha

sonra ise; finansal kiralama işlemleri “*Katma Değer Vergisi (KDV)*” başta olmak üzere Kurumlar, Gelir ve maddi hukukta yer alan diğer vergiler açısından ele alındı. Ayrıca, çalışmada Danıştay Vergi Dava Dairelerince verilen emsal kararlar da irdelendi.

Bu kapsamda tezin amacı bir kiralama faaliyeti olan finansal kiralama işlemlerinin Türk Vergi Hukuku karşısındaki durumunu değerlendirmektir. Finansal kiralama konusunda yapılan birçok çalışma (özellikle finansal kiralama yöntemleri ve bunların muhasebeleştirilmesi konusunda) olmasına rağmen, bu çalışmada konunun vergisel yönü incelenmiş ve vergiler karşısındaki durumu yargı kararları doğrultusunda değerlendirilmiştir. Diğer taraftan finansal kiralama işlemlerinin hacmi gelişmiş ülkelere göre ülkemizde daha düşüktür. Ancak özellikle son yıllarda söz konusu işlemlerin hızla arttığı görülmektedir. Bu nedenle vergisel boyutuyla konunun ele alınması, finansal kiralama işlemlerinin uygulamasına katkı sağlayabilir. Bununla birlikte, ekonomik hayatta finansal kiralama olarak nitelendirilebilecek çok sayıda işlem bulunmaktadır. Çalışmada finansal kiralama işlemleri, kiralamaya konu mallar açısından sınıflandırılarak vergi hukuku karşısındaki durumu değerlendirildi. Ekonomik hayatın dinamik yapısı ve sürekli gelişen teknoloji ve ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkan yeni ürünler, finansal kiralama alanında da etkisini göstermekte ve vergi hukukunun bu yapıya uyum sağlaması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu doğrultuda söz konusu dinamik yapının finansal kiralama işlemlerine olan etkisi vurgulandı.

6361 Sayılı FFFK’da, “finansal kiralama işleminin temelini oluşturan sözleşmenin hukuki yapısı, tarafların hak ve yükümlülükleri, finansal kiralama sözleşmesinin sona ermesi işlemleri” ayrıntılı olarak düzenlenmektedir. Bu çalışmayla finansal kiralama faaliyetlerine ilişkin vergi kanunları ve diğer yazılı hukuk kaynaklarının (başta özelemler ve yargı kararları olmak üzere) tek bir kaynak içinde toplanması hedeflenmektedir.

“Vergi Hukukunda Finansal Kiralama” başlıklı bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

“Finansal Kiralamanın Teorik Çerçevesi ve Özel Hukuktaki Yeri” birinci bölümünde, finansal kiralama kavramına yönelik genel açıklamalar yapıldıktan sonra

finansal kiralama işlemlerinin tarihi gelişimi incelenmiştir. Ayrıca özel hukuk çerçevesinde finansal kiralamanın tarafları, hak ve borçları ve finansal kiralama işlemlerini sona erdiren nedenler irdelenmiştir. Mülga Kanun 3226 FKK yerine getirilen 6361 sayılı FFFK ile karşılaştırılması yapılarak genel hatları ile finansal kiralama işlemleri ifade edilmeye çalışılmıştır.

“Vergi Usul Hukuku Ve Gelir Üzerinden Alınan Vergiler Yönünden Finansal Kiralama İşlemleri” başlıklı ikinci bölümde ise; *213 Sayılı Vergi Usul Kanunu*, *193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu* ve *5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu* yönünden finansal kiralama işlemleri incelendi. Ayrıca, gelir üzerinden alınan vergilerde söz konusu işlemler seçili ülkeler özelinde ele alındı. Bu kısımda son olarak finansal kiralamaya konu olan mallar gelir üzerinden alınan vergiler boyutuyla değerlendirildi.

Çalışmanın son bölümü olan “Maddi Vergi Hukukunda Finansal Kiralama İşlemleri” başlıklı üçüncü bölümünde; Katma Değer Vergisi, Özel Tüketim Vergisi ve diğer vergiler yönünden finansal kiralama işlemleri incelendi. Bununla birlikte, finansal kiralamaya konu olan mallar harcama vergileri ve diğer vergiler yönünden değerlendirildi.

BİRİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL KİRALAMANIN TEORİK ÇERÇEVESİ VE ÖZEL HUKUKDAKİ YERİ

1.1. FİNANSAL KİRALAMA KAVRAMINA YÖNELİK GENEL AÇIKLAMALAR

İşletmeler faaliyetlerine başlamak ve bu faaliyetlerini sürdürebilmek, genişletmek ya da modernize etmek için ihtiyaç duydukları varlıkları, satın almak için ihtiyaçları olan öz kaynağa ya da kredi miktarına her zaman sahip olamamaktadır¹. Bu sebeple ilgili kurumlar ihtiyaçlarını kuruluş aşamasındaki sermayesi ya da daha sonra sermaye artırımını ile sahip olacağı öz kaynaklarından karşılayabileceği gibi kurum dışından belli bir faiz karşılığında borçlanma yoluyla da karşılayabilir.²

Finansal sistem içerisinde işletmeler finans ihtiyaçlarını çeşitli araçlardan karşılayabilirler. Finansal sistem ise, ekonomilerin ihtiyaç duydukları kaynakları tedarik eden ve bu kaynakların kullanımını çeşitli unsurlar (zaman, miktar, vade ve kişi) temelinde etkin hale getiren sistemdir.³ İşletmeler, başta öz kaynakları ve faaliyet karları olmak üzere banka kredileri, finansal kiralama, faktoring, forfaiting gibi yöntemleri tercih edebilirler.⁴ Özellikle iktisadi kriz yıllarında veya istikrarın bozulduğu yıllarda ihtiyaç duyulan varlıkların finansmanında finansal kiralama yöntemi kredi yöntemine bir alternatiftir.⁵ Finansal kiralama olarak dilimize çevrilen “leasing” kelimesi Amerikan Hukukunda doğmuş olup “kira” anlamına gelmektedir. Finansal kiralama ilk olarak Aristoteles’in; zenginliğin mülkiyet hakkından ziyade hakkın kullanılmasından kaynaklandığını M.Ö. 350 yılında işaret etmesi ile önem kazanmıştır.⁶

¹ Selma Novalija, Hamid Mutapic ve Elmira Kovac, “Accounting Treatment And Legislation Of Leasing Arrangements”, **Journal of Economics and Business**, Vol. 9, No.2 (2011), s.45.

² Ali Bayrakdaroğlu ve Aysel Gündoğdu, **Güncel Yaklaşımlarla Yatırım Projelerinin Değerlendirilmesinde Ekonomik Analizler Kavram- Yapı Uygulama**. 1. Baskı, Ankara: Seçkin Kitapevi, 2018, s. 76.

³ Üner Ertem, **Uluslararası Finansman**. 1. Baskı, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2015, s.5

⁴ Turgay Münyas. **Finansal Yönetim ve Portföy Yönetim Teorisi Teorik Yaklaşımlar ve Çözümlü Örneklerle**, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş., 2018, s. 159

⁵ Marina Maisuradze ve Mariam Vardiashvili, “Lease Agreements Financial Reporting Issues According To The International Standards”, **Ecoforum**. Cilt 5, Sayı. 2 (2016), s.162

⁶ Atilla, Altop, “**Özellikle Taşınır Mallarına İlişkin Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi**”, 1.Baskı, Ankara: Adalet Matbası, 1990, s. 3

Türkiye’de finansal kiralama ilk kez “1983 Tarih ve 18256 Sayılı RG’de yayımlanan “*Özel Finansal Kurumlarının Kurulması Hakkındaki Kararname*” ile ortaya çıkmıştır.⁷ Daha sonra ise 1985 yılında yürürlüğe giren ve ayrıntılı düzenlemeleri olmayan 3226 sayılı FKK⁸ ile uygulanmaya başlayan finansal kiralama işlemleri 2003 yılına kadar bu Kanun kapsamında uygulanmaya devam edilmiştir.⁹ 2003 yılında yayınlanan ve günümüzde hala geçerliliğini koruyan 4842 sayılı “*Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun*” ile “Vergi Usul Kanunu’na (VUK)¹⁰ eklenen mükerrer 290. madde” ile ilk defa vergi kanunlarında finansal kiralama işlemlerine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Yine aynı yılda Uluslararası Muhasebe Standartlarına uygunluk sağlanmak için 11 sıra numaralı “*Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği*” yayımlanmıştır. 2005 yılında “*5411 sayılı Bankacılık Kanunu*” ile finansal kiralama sektörü BDDK’nın denetimine tabi tutulmuş 2006 yılında ise “*Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Yönetmeliği*” yürürlüğe girmiştir. 2007 yılına gelindiğinde ise; KDV uygulamasındaki %1’lik orana son verilmiş ancak 2011 yılında tekrar bazı mallarda %1’lik KDV uygulamasına geçilmiş. Son olarak hala uygulanmakta olan ve 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6361 sayılı “*6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu (FFFK)*¹¹” dır.

1.1.1. Finansal Kiralamanın Tanımı

İşletmelerin gerek faaliyetlerini sürdürebilmek gerekse kar elde etmek ve yatırım yapabilmek amacıyla ihtiyaç duydukları iktisadi kıymetlere, yatırım mallarına veya diğer varlıklara sahip olmaları düşüncesi geçmişte ağır basmaktaydı. Ancak günümüzde küreselleşme, artan rekabet, enflasyonist dönemler ve teknolojik gelişmelerin takibi finansman ihtiyacını arttırdığı için alternatif finans araçları ile bu ihtiyaç duyulan kaynakların mülkiyetine sahip olmak yerine ekonomik kullanma hakkına sahip olma düşüncesi ön plana çıkmaktadır. Şöyle ki geçmişten günümüze kadar zenginlik anlayışı

⁷ Ali Tuğlu ve Özkan Atila, “**Finansal Kiralama İşlemleri**” 2. Baskı. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, 2007,s.37

⁸ **3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanunu**, 26.10.1985 tarih ve 18795 sayılı Resmi Gazete yayımlanmıştır.

⁹ İhsan Akar ve Belma Türkcan, “ Finansal kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, **Vergi Raporu Dergisi**, Sayı.78, (Ekim- Kasım 2005), s.60

¹⁰ **213 sayılı Vergi Usul Kanunu**, 06.01.1961 tarih ve 10700 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

¹¹ **6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu**, 13.12.2012 tarih ve 28496 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

bir mala veya nesneye sahip olmak olarak algılanırken günümüzde artık bu düşünce zayıflamış ve zenginlikte mülkiyete sahip olmak yerine kullanım hakkına sahip olma düşüncesi yerini almıştır.¹²

Finansal kiralama faaliyeti işletmeler tarafından ihtiyaç duyulan özellikle maliyeti yüksek¹³ iktisadi varlıkların finansmanını kendi öz kaynaklarından ya da banka kredisi kullanarak sağlamak yerine geliştirilen alternatif yöntemlerden biri olmuş ve büyümesini sürdürmeye devam etmiştir. Bu işletmeler kısa vadeli kaynakları genel olarak faaliyetlerin sürdürülmesi için gerek duyulan çalışma sermayesinin temini için kullanmaktadır.¹⁴ Böylelikle işletmeler sermayelerini etkin bir şekilde kullanarak karlılık ve verimliliğin artmasına katkı sağlamaktadır.¹⁵

İşletmelerin karlılık ve verimliliklerini arttırmak için kullandıkları yöntemler kısa ve uzun vadelidir. Özellikle ülkemizde alternatif kaynak arayışına sıklıkla başvurulduğu düşünülürse bu finans kaynaklarının çeşitliliği önem kazanmaktadır. İhtiyaç duyulan iktisadi kıymetin temini için daha öncede bahsedildiği üzere öz sermaye kullanılabilceği gibi banka kredileri, satıcı kredileri, forfaiting, finansal kiralama gibi alternatif yöntemlerde ihtiyacı karşılamasına göre tercih edilebilir. Bir iktisadi kıymetin kullanım hakkına sahip olmak amacıyla ortaya çıkan finansal yöntemlerden biride günümüzde sıkça başvurulanan finansal kiralama (leasing) yöntemidir. Finansal kiralama kavramı birçok ülkede İngilizce aslıyla kullanılmasına rağmen, diğer bazı ülkelerde bu yöntemi ifade edecek (Fransa da “credit bail” sözcüğünde olduğu gibi) farklı ifadeler türemiştir.¹⁶

Avrupa Leasing Dernekleri Federasyonu (LEASEUROPE) Avrupa standartlarında bir tanımlama yaparak finansal kiralamayı, kiracıya iletilen bir sözleşme kapsamında belli bir ödeme periyodu belirlenerek varlığı belli bir süre kullanma hakkının kiracıya geçmesi olarak ifade edilmiştir. Avrupa Leasing Dernekleri Federasyonu

¹² Merve, Acun Mekengeç, **Milletlerarası Özel Hukukta Finansal Kiralama (leasing) Sözleşmeleri**. 1. Baskı, İstanbul: 2014, s.5

¹³ Heybet, Ber, “Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerleme”, **Vergi Raporu Dergisi**, Sayı. 159 (Aralık 2012), s.188

¹⁴ Bayrakdaroğlu ve Gündoğdu, s.77

¹⁵ Ahmet Erol, Ercan Yıldırım ve Vefa Toroslu, **Tüm Yönleriyle Finansal Kiralama (Leasing) İçtihatı- Gereçeli**, 2. Baskı, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, 2011 , s.32

¹⁶ Murat Topuz, **Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2017, s.5

(LEASEUROPE), finansal kiralamanın yatırım amaçlı malların finansmanında kullanılması durumunda istihdam, inovasyon yaratan ve ekonomik avantajlar sağlayan bir finans aracı olacağını vurgulamaktadır.¹⁷

International Account Standard 17 (IAS 17)'ye göre finansal kiralama ise; bir kira sözleşmesi kapsamında kiralaayan tarafından belli bir ödeme karşılığında anlaşmaya varılan süre içerisinde kiracıya belli araçları kullanma hakkı tanıyan bir işlem olarak tanımlanmıştır.¹⁸

28 Mayıs 1988 yılında imzalanan Unidroit Convention tarafından ise finansal kiralama, kiralaayan ve kiracının farklı ülkelerde bulunması şartıyla kiralaayan tarafından kiracının (kiralaayanın onayladığı) şartlarına göre ihtiyaç duyduğu tesis, sermaye malları ve diğer ekipmanları tedarikçiden satın alarak kiracının belli bir kira bedeli ödemesi doğrultusunda bir anlaşmayla kullanma hakkı vermesi olarak ifade edilmiştir. Ayrıca, konvansiyonda belirtilen diğer bir husus ise kiralama sözleşmesi kapsamında ödenecek kiralaların, özellikle ekipmanın maliyetinin tamamının veya büyük bir kısmının itfa payını dikkate alacak şekilde hesaplanması gerektiğidir. Konvansiyonun 4. maddesinde ise; teçhizatın bir arsaya bağlandığı veya toprağa katıldığı durumların finansal kiralamaya konu olamayacağı da ifade edilmiştir.¹⁹

Mülga FKK'ya göre finansal kiralama işlemi; kiracı tarafından seçilen bir malın, 3. kişilerden finansal kiralama şirketi aracılığıyla alınması sonrasında bu malın belli bir süreliğine ve bir miktar kira karşılığında her türlü faydayı sağlamak için kiracıya bırakılması işlemidir. Ancak kiralama süresi boyunca sözleşmenin feshedilememesi şartı aranmaktadır.²⁰ 6361 sayılı FFFK'nın 3/ç maddesine göre finansal kiralama ise; bir sözleşmeye dayalı finansal kiralama işlemi yapmaya yetkili olan bir firma tarafından finansman sağlamak amacıyla bir iktisadi varlığın mülkiyetinin belli bir süre boyunca kiralanması işlemidir. Bu işlem sonucunda malın kira süresi bittiğinde kiracıya

¹⁷ LEASEUROPE, "Rental- Leasing İntroduction", <http://www.leaseurope.org> (20.Aralık.2019)

¹⁸ Novalija, Mutapic ve Kovac, s.46

¹⁹ Unidroit Convension, <https://www.unidroit.org>, (22.03.2020)

²⁰ **3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu**, 28/06/1985 tarih ve 18795 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

devredilmesi veya düşük bir bedel karşılığında kiracıya süre sonunda satın alma hakkı tanınabilir.²¹

Türkiye Muhasebe Standardı 17 (TMS 17)'ye²² göre finansal kiralama ise; bir iktisadi kıymetin mülkiyetine sahip olması sonucunda ortaya çıkan tüm fayda ve risklerin kiracıya devredildiği ve sözleşme süresi sonunda mülkiyetin devredilme hakkı tanıyan bir sözleşmedir.²³

Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS 16)²⁴,ya göre finansal kiralama; sadece kiracı tarafından kullanılacak özel bir yapıya sahip olan finansal kiralamaya konu malın, ekonomik ömrünün büyük bir kısmını kapsayan sözleşme sonuna kadar kiracıya gerçeğe uygun değerinin çok altında bir bedelle satın alma opsiyonu verilerek yüksek ihtimalle kiracıya devrinin öngörülmesi ve bu süre içerisinde kira ödemelerinin bugünkü değerinin kiralamaya konu varlığın gerçeğe uygun değerinin tamamına yakınına kapsamı gerekmektedir.²⁵

Öte yandan finansal kiralama kavramını Finansal Kurumlar Birliği şu şekilde ele almıştır; finansal kiralama yatırım mallarının (Fabrika ve ofis binaları, iş, inşaat, imalat makinaları ve taşıtlar) kira süresince malın mülkiyetinin finansal kiralama şirketine ait olduğu risk ve yararların ise iktisadi kıymeti kiralayana ait olduğu orta ve uzun vadeli kredilerdir.²⁶

Kısacası finansal kiralama (leasing) ile işletmeler, genel olarak dönen ve duran varlıklar için ihtiyaç duyduğu uzun süreli finans ihtiyacını karşılamaktadırlar.²⁷ Bu durumda finansal kiralama işlemi (leasing), kiralama işlemi gerçekleştiren finansal kiralama şirketinin iktisadi kıymetin mülkiyetinin kendisinde kalması şartıyla tüm risk ve faydaları ile yararlanma hakkının kiracıya devredildiği yöntemdir.²⁸ Finansal kiralama

²¹ **6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu**, 13/12/2012 tarih ve 28496 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

²² **Türkiye Muhasebe Standartları 17**, 24/02/2006 tarih ve 26090 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

²³ Türkiye Muhasebe Standardı 17 (TMS 17) Kiralama İşlemleri 4. madde (www.kgk.gov.tr) (20.03.2020)

²⁴ **Türkiye Finansal Raporlama Standartı 16**, 16/04/2018 tarih ve 29826 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

²⁵ Türkiye Finansal Raporlama Standardı 16 (TFRS 16) (www.kgk.gov.tr) (01.09.2021)

²⁶ Finansal Kurumlar Birliği, "**Finansal Kiralama Nedir?**" <https://www.fkb.org.tr>, (06.04.2020)

²⁷ Ayşe Gül Köksal ve Beyhan Beller, "Finansal Kiralama İşlemlerinin Tms 17, Vergi Mevzuatı, Bddk Tebliği Açısından İncelenmesi ve Muhasebe Uygulamaları" **Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt.6, Sayı. 2 (2013), s. 151

²⁸ Yusuf Özdoğru, **Finansal Kiralama Sözleşmesinin Sona Erme Nedenleri ve Sonuçları**. 1. Baskı. Ankara: Seçkin Kitapevi, 2018, s.13

işleminde kiracının (ihtiyaç sahibinin) belirlediği iktisadi kıymet kiralayan tarafından satın alınması sonucu yapılan bir sözleşme aracılığıyla bir kiralama planı dahilinde kiracıya kullandırılır.²⁹ Bu durumda finansal kiralama da doğrudan kredi verilmesi yerine kredi kuruluşu müşterisinin istediği ve seçtiği taşınır ve taşınmaz malı sağladığı fonla satın almaktadır. Finansal kiralama da para dışında bir varlığın bir kira sözleşmesi ile borç alınması söz konusudur.³⁰ Ancak burada kiralamaya konu malın 6361 sayılı Kanunda finansal kiralamaya konu olamayacağı belirtilen malların (Örn; patent, fikri ve sınai haklar)³¹ dışında olmalıdır. Burada finansal kiralamaya konu olan malın hukuki mülkiyeti finansal kiralama kuruluşunda kalırken zilyetliği kiracıya geçmektedir. Kiracı zilyetliğine sahip olduğu mal için finansal kiralama şirketine bir bedel (kira) ödemekte ve sözleşmede belirtilen kiralama süresi sonunda iktisadi kıymet kiracı tarafından kiralayana teslim edilmekte ya da isteğe bağlı olarak kiracı (müşteri) tarafından satın alınmaktadır.³² Ayrıca, yapılan sözleşmeyle malın kullanımını bazı şartlara bağlanmış olabilir kiracı bu şartlara uymak zorunda olup malı korumak, bakım onarım masraflarına ve sigorta primlerine katlanmak zorundadır.³³ Kısaca finansal kiralamanın amacı işletmelerin öz kaynaklarını ve kredi imkânlarını tüketmeden ihtiyaç duyduğu varlığa ulaşabilmesidir.³⁴

Finansal kiralama, sözleşme süresi sonunda mülkiyetin kiracıya devredildiği orta ve uzun vadeli bir yöntemdir.³⁵ Bu yöntemde genel olarak 1 aylık eşit aralıklı kiralar kullanılsa da uygulamada kiracı ve kiralayanın ortak fikrine göre 2 ve 3 aylık özel aralıklı kirama yöntemi de tercih edilebilmektedir.³⁶

Ayrıca, finansal kiralama işleminde mal kiracı tarafından seçilerek finansal kiralama şirketi tarafından kiracının anlaştığı 3. kişilerden temin edilebileceği gibi doğrudan kiracının kendisinden (Sat- Geri Kirala) satın alınarak da kiracıya kiralanabilir.

²⁹ Erol, Yıldırım ve Toroslu, s.32

³⁰ Tuğlu ve Atila, s.20

³¹ 6361 sayılı FFFK madde 19, www.mevzuat.gov.tr, (21.03.2020)

³² Seza Reisoğlu, “ Finansal Kiralama Sözleşmeleri ve Uygulama Sorunları”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı. 48 (Mart 2004), s.47

³³ Ahmet Cemal Ruhi. **Sözleşmeler Hukuku**. . 1. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş., 2011, s.977

³⁴ Tuğlu ve Atila, s.21

³⁵ Ferudun Kaya, **Dış Ticaret ve Finansmanı**. .1. Baskı. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2009, s.222

³⁶ Mehmet Vurucu ve Mustafa Ufuk Arı, **A’dan Z’ye Bankacılık**. 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş., 2017, s.171

Finansal kiralama özellikle büyümekte olan işletmelerin yatırım mallarında tercih ettiği bir yöntemdir. Daha açık bir ifadeyle yatırıma konu olan malların mülkiyet haklarının finansal kiralama şirketine kalarak bir sözleşme aracılığıyla kullanım hakkının kiracıya bırakılması olarak ifade edilebilir. Böylelikle ihtiyaç duyulan finansmanın tamamı kiralama yoluyla sağlandığı için yatırım malı ya da iktisadi kıymeti satın almayla kullanılacak sermayenin işletmede kalarak diğer ihtiyaçların karşılanmasında kullanılması verimliliği arttırmada rol oynayacaktır.³⁷

Finansal kiralama yönteminin işletmeler tarafından kullanılmasının diğer bir avantajı ise giderlerini arttırıcı bir etki de yaratması dolayısıyla vergisel avantajıdır.³⁸ Böylelikle finansal kiralama sözleşmesinden kaynaklı faiz ödemeleri ve kira bedelleri bilançoda gider olarak gösterilebilir. Bu durumda kiracının matrahı azalarak vergisel avantaj ortaya çıkarabilir.³⁹ Ayrıca, finansal kiralama işlemlerinde faiz adı altında herhangi bir ödeme alınmadığı ödemenin sadece belli bir kira şeklinde alındığı için faizsiz bankacılık işlemleri yapan finans kurumları içinde önem taşımaktadır.⁴⁰

Finansal kiralamaya ilişkin hukuksal çerçevede ABD Federal Accounting Standart Board (FASB) tarafından yayımlanan Financial Accounting Standards No:13 (FAS 13), International Accounting Standards Board (IASB) tarafından yayımlanan International Accounting Standards (IAS 17) ve Accounting Standards Committee U.K. tarafından yayımlanan Statements of Standard Accounting Practice No. 21 (SSAP) temeli oluşturmaktadır.

Türkiye’de ise hukuksal çerçeve 3226 sayılı özel kanunla uygulanmaya başlamış, bu kanunun talebe tam anlamıyla cevap verememesi sebebiyle 21.11.2012 tarih 11825 sayılı RG’de yayımlanan “6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu” ile giderilmeye çalışılmıştır. Ancak bu kanunlar vergilendirme ve muhasebe işlemlerine ilişkin düzenlemelere yer vermemiştir.⁴¹

³⁷ Kaya, s.220

³⁸ Tayfun Ercan, **6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu İle Neler Değişti?**, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş., 2013, s.16

³⁹ Remzi Örtün, Hasan Kaval ve Aydın Karapınar, **Türkiye Muhasebe- Finansal Raporlama Standartları (TMS – TFRS)**, 10. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi, 2017 s.343

⁴⁰ Reisoğlu, s. 47

⁴¹ Gürol Ürel, **Güncel Vergi Usul Kanunu Uygulaması**. . 6. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş., 2016, s.585

Finansal kiralama işlemlerinin vergisel boyutu ise başta VUK'a eklenen mükerrer 290. madde ve diğer vergi kanunları ile düzenlenmiştir.

1.1.2. Finansal Kiralamanın Tarafları

Kiracı, finansal kiralama şirketinden seçtiği malı talep eden ve bir finansal kiralama sözleşmesi kapsamında bu malı kiralayan kişi veya kuruluşlardır.⁴² Kiracı için VUK'un mükerrer 290. maddesinde herhangi bir tanım yapılmamasına karşın mülga FKK'nın 3. maddesinde ve FFFK'nın 3. maddesinde "finansal kiralamayı kabul eden" olarak tanımlanmıştır. Kanun'da yapılan tanımlamaya baktığımızda finansal kiralamaya konu olan iktisadi kıymeti kullanım hakkını devralan kişi olarak ifade edilebilir. Ayrıca, ilgili kanunlar çerçevesinde kiracının kim olacağına ilişkin herhangi bir sınırlama olmadığı için tüzel kişinin yanı sıra gerçek kişi de olabilecektir. Finansal kiralama işleminde kiracının tüketici olamayacağına ilişkin herhangi bir durum düzenlenmemiş olmasından dolayı tüketicilerde finansal kiralamada kiracı olarak taraf olabirler yorumu yapılabilir.⁴³

Finansal kiralama işlemlerinde kiracı durumunda olan işletmeler eğer ticari bankalardan orta ve uzun vadeli fon kullanımında bulunamıyorlarsa ya da öz sermayelerini yükseltme imkânları yoksa fon ihtiyaçlarının yaklaşık %100'ünü finansal kiralama yöntemi ile karşılayabilirler.⁴⁴

Ayrıca, finansal kiralama işlemlerine taraf olan kiracı yapmış olduğu bu işlem karşısında TMS 17 ve VUK hükümlerine göre, kira bedelini rayiç bedel üzerinden yâda asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinden küçük olanı bilançosunda borç olarak göstermesi gerekmektedir. Kiracı, kira ödemelerini sözleşme süresi ile sınırlı her döneme yayarak anapara ve faiz ödemelerini ayırıştırarak dikkate alması gerekmektedir.⁴⁵

⁴² Kaya, s.223

⁴³ Özdoğru, s. 36

⁴⁴ Veli Akel, Nuray Ergül ve Sezayi Dumanoglu, "İMKB'de İşlem Gören Finansal Kiralama Şirketlerinin 2005- 2008 Dönemi Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi" **Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt. 28, Sayı. 1 (2010), s.273

⁴⁵ Evren Dilek Şengür " Finansal Kiralama İşlemlerinde Kiracı Açısından Asgari Kira Ödemelerinin Hesaplanması ve Finansal Raporlama Üzerindeki Etkileri" **Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 1 (2013), s. 263

Finansal Kiralama Şirketi (Kiralayan), Finansal kiralama şirketleri, kiracılar tarafından seçilen malları yine kiracı tarafından seçilen ve bu malı üreten ya da ticaretini yapan firmalardan satın alarak belli bir bedel karşılığında ve bir sözleşme kapsamında kiracıya kiralayan şirketlerdir.⁴⁶ Bunun yanı sıra doğrudan kendi sorumluluğunda bulunan iktisadi kıymeti de kiracıya kiralayabileceği gibi direkt kiracıdan satın aldığı iktisadi kıymeti de kiracıya kiralayabilir.⁴⁷

Bir işletmenin kiralayan olarak finansal kiralama işlemi yapabilmesi için ilgili kanunlar doğrultusunda finansal kiralama yapmaya yetkilendirilmiş kuruluşlar olması gerekmektedir. Mülga FKK'nun 3. maddesine göre, kiralayan şirketin sadece anonim şirket olması yeterliyken FFFK'nın 3. maddesine göre, finansal kiralama işlemi yapmaya yetkili şirketler “anonim şirket” şeklinde kurulması ve ticaret unvanında “finansal kiralama” ibaresinin bulunması şartıyla kurulan finansal kiralama şirketleri ile birlikte kalkınma, yatırım ve katılım bankaları olabilecektir. Adı geçen bankalara ilişkin hukuksal düzenleme ise 5411 sayılı “*Bankacılık Kanunu'nda*” ele alınmıştır.* Buna göre *Bankacılık Kanunu*'nun 4. maddesine göre, kanunda adı geçen bankaların görevleri arasında finansal kiralama işlemleri de sayılmıştır. Ayrıca, FFFK'nın getirdiği ayrıcalıklardan biri de finansal kiralama şirketinin doğrudan kiracının kendi aktifinde bulunan malı alarak tekrar kiracıya kiralama yaptığı durumlarda da kiralayan sıfatına sahip olmasıdır. Bunun dışında kiralayan sıfatına sahip şirketler sürekli aktiflerinde kiralamaya konu iktisadi kıymeti bulundurmazlar. Ancak kiracının talebi üzerine seçmiş olduğu bir üretici ya da tedarikçiden satın alarak kiralamaya konu yapabilirler.⁴⁸

3226 sayılı FKK'nın 11. maddesi'ne** göre Türkiye'de kurulan finansal kiralama şirketlerinin ödenmiş sermayesi en az bir milyon TL olarak yabancı kurumların ülkemizde şube açmalarında ise iki milyon dolara karşılık gelen TL iken 6361 sayılı

⁴⁶ Ertem, 128

⁴⁷ Özdoğru, s.32

* 5411 sayılı Bankacılık Kanunu madde. 2 “Türkiye’de kurulu mevduat bankaları, katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları, yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye’deki şubeleri, finansal holding şirketleri, Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu ve bunların faaliyetleri bu Kanun hükümlerine tâbidir”

⁴⁸ Tuğlu ve Atila, s.21

** 3226 sayılı FKK Madde 11 “Kiralayan şirketlerin ödenmiş sermayeleri bir milyar Türk Lirasından az olamaz. Yabancı kiralayan şirketlerin Türkiye’de şube açmalarında ise ödenmiş sermayeleri asgari iki milyon Amerika Birleşik Devletleri Doları karşılığı Türk Lirasıdır. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu bu miktarları beş katına kadar arturmaya yetkilidir.”

Kanun'un 5. maddesinin (e) bendinde*** ise bu rakam şirketin Türkiye'de kurulması şartıyla yirmi milyon TL'ye arttırılmıştır. FFFK'nın 8. maddesi gereği finansal kiralama şirketlerinin yurtiçinde ya da yurtdışında şube açılması izne tabi iken bunun dışında acente ve teşkilatlanmalara izin verilmez. Ayrıca 15 Nisan 2022 Tarih ve 31810 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan; “*Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” un 32. maddesi ile FFFK'nun 8. maddesine “Kapsamı ile usul ve esasları Kurulca belirlenecek şekilde, bilgi sistemleri vasıtasıyla şirketlerin gerçekleştireceği işlemler ya da alacağı hizmetler bu hükme aykırılık teşkil etmez.” ifadesi eklenmiştir. Görüldüğü gibi, 8. Madde ile eklenen hizmetlerde finansal kiralama kapsamında değerlendirilir.

FFFK'nın 5. maddesinde**** finansal kiralama şirketleri kuruluşları esnasında esas sermaye sistemini ya da kayıtlı sermaye sistemini seçebilirler. TTK'ya göre, asgari sermaye tutarları esas sermaye sistemi için 50.000 TL kayıtlı sermaye sistemi için ise 100.000 TL'dir. Finansal kiralama şirketleri Ticaret Bakanlığının iznine tabi tutularak en az beş ortakla asgari sermaye tutarı 20.000 TL olarak kurulabilir.⁴⁹ Ayrıca, finansal kiralama şirketi kuruluşu esnasında Ticaret Bakanlığından alınan izin yeterli olmayıp BDDK'dan da faaliyet izni alınması gerekmektedir.⁵⁰

Diğer taraftan mülga FKK'na göre, bir finansal kiralama şirketinin yurtdışında kurulmasına izin verirken FFFK'nın da finansal kiralama şirketinin yurtdışında

*** 6361 sayılı FKFFK madde 5 (e) bendinde “Nakden ve her türlü muvazaadan ari olarak ödenmiş sermayesinin en az yirmi milyon Türk Lirası olması şartı getirilmiştir.”

**** FFFK madde 5: “(1) Türkiye'de kurulacak bir şirketin; a) Anonim şirket şeklinde kurulması ve kurucu ortak sayısının beşten az olmaması, 11827 b) Pay senetlerinin nakit karşılığı çıkarılması ve tamamının nama yazılı olması, c) Ticaret unvanında “Finansal Kiralama Şirketi”, “Faktoring Şirketi” veya “Finansman Şirketi” ibarelerinden birinin bulunması, ç) Kurucularının bu Kanunda belirtilen şartları haiz olması, d) Yönetim kurulu üyelerinin bu Kanunun kurumsal yönetim hükümlerinde belirtilen nitelikleri ve planlanan faaliyetleri gerçekleştirebilecek mesleki tecrübeyi haiz olması, e) Nakden ve her türlü muvazaadan ari olarak ödenmiş sermayesinin en az yirmi milyon Türk Lirası olması, f) Ana sözleşmesinin bu Kanun hükümlerine uygun olması, g) Kurumun etkin denetimini engellemeyecek şeffaf ve açık bir ortaklık yapısına sahip olması, ğ) Öngörülen faaliyet konularına ait iş planlarını, kuruluşun mali yapısı ile ilgili projeksiyonlarını, ilk üç yıl için bütçe planını ve yapısal örgütlenmesini gösteren bir faaliyet programını ibraz etmesi, şarttır. (2) (Ek:20/2/2020-7222/22 md.)(1) Birinci fıkranın (e) bendinde yer alan tutar faktoring şirketleri için elli milyon Türk lirası olarak uygulanır. (3) Kurul, asgari ödenmiş sermaye tutarını her yıl Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan yıllık üretici fiyatları endeksindeki artış oranının gerektirdiği miktarı geçmemek üzere arttırmaya yetkilidir.”

⁴⁹ Soner Altaş, **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler**. 9. Baskı: Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş., 2019, s.80

⁵⁰ Altaş, s.92

kurulumuna ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak FFFK'nın 8. maddesinde finansal kiralama şirketlerinin yurtdışında şube açabilmesinin izne tabi olduğu ve başka bir teşkilatlanmaya gidemeyeceği hüküm altına alınmıştır. FFFK madde 21'e göre; yurtdışında kurulmuş bir finansal kiralama şirketinden sözleşmenin birlik tarafından tescil edilmesi şartıyla kiralama yapılabileceği hüküm altına alınmıştır.⁵¹

Ayrıca, finansal kiralama şirketlerinin kiralamaya konu iktisadi kıymetleri bilançolarında göstermeleri gerekmektedir. Bunun yanı sıra kiralama işlemi esnasında katlandıkları komisyonlar, hukuki masraflar ve sözleşmeye ilişkin ve doğrudan sözleşme ile bağlantılı giderler kiralama gelirlerinde mahsup edilerek finansman geliri olarak hesaplara intikal ettirilir. Fakat finansal kiralama şirketinin üretici veya satıcı olması halinde ise bahse konu olan giderler kiralama işlemlerinin başlangıcında oluşan satış kazancının hesaplara intikali sırasında gider olarak dikkate alınır.

Satıcı/Tedarikçi, finansal kiralama sözleşmesi kapsamında finansal kiralamaya konu olan malı yurtiçinde veya yurtdışında satan kuruluştur. Satıcı firma, finansal kiralama sözleşmesinde taraf olmayıp finansal kiralama firması ile ayrı bir alım satım sözleşmesi yapan ve kiralamaya konu iktisadi varlığı finansal kiralama kuruluşuna satan kurumdur.⁵² Bu sebeple herhangi bir sınırlama olmadığı için finansal kiralamaya konu olabilecek bir mala sahip olan ya da bu malları üreten herkes finansal kiralama işlemlerinde satıcı sıfatına sahip olabilir. Ayrıca, satıcı sadece elindeki iktisadi kıymeti satan değil aynı zamanda alan kişi de olabilir.⁵³

Mülga 3226 sayılı FKK'nın 4. maddesinde satıcı, kiracının talebi ve seçimi üzerine malı seçtiği ve finansal kiralama yapmaya yetkili olan kiralayanın kiracının seçtiği bu malı aldığı üçüncü kişi olarak tanımlanmıştır. Yine adı geçen Kanun'un 16. maddesi gereği kiralayanın sözleşmeye konu malı satan kişi ile sözleşmeyi veya ödemeyi süresinde yapmaması ve benzeri hallerde kiracıya malı zamanında teslim edememesi halinde *Borçlar Kanunu*'nun 106. maddesi hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.

⁵¹ Özdoğru, s.34

⁵² Vurucu ve Arı, s.170

⁵³ Altop, s.32

6361 sayılı Kanun'da doğrudan satıcı (tedarikçi, imalatçı)'ya ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak Kanun'un 3. maddesinde yer alan finansal kiralama tanımında mülga Kanundan daha geniş bir açıklama yapıldığı ancak satıcıya ilişkin herhangi bir ifade geçmediği görülmektedir. İlgili Kanun'un aynı sayılı maddesinin 04.03.2021 tarihinde 7292 sayılı Kanunla eklenen (k)* fıkrasında tahsisat tanımına da yer verilmiştir.

6361 sayılı Kanun'un 25. maddesinde ise finansal kiralamaya konu olan malın kiralayandan kaynaklanan sebeplerden dolayı imalatçı veya satıcıdan temin edilememesi durumlarında TBK'nın 123,125 ve 126. maddelerinin hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Yine ilgili Kanun'un "istisnalar ve vergi nispeti" başlıklı 37. maddesinde satıcı ve kiracı arasında düzenlenen sözleşmelerin de harçtan müstesna olduğu hüküm altına alınmıştır. Finansman sözleşmesine ilişkin tanımın yer aldığı 39. madde de ise; finansman şirketlerinin kredilendireceklere mala ilişkin malı temin ettikleri satıcıyla önceden genel ve yazılı bir sözleşme yapmalarını zorunlu kılmıştır.

1.2. TARİHSEL SÜREÇTE FİNANSAL KİRALAMA

Finansal kiralamanın tarihi gelişimi incelendiğinde bazı kaynaklara göre ilk olarak Aristoteles'in M.Ö. 350'de; "zenginliğin mülkiyet hakkından ziyade, bu hakkın kullanılmasından kaynaklandığına" değinmesi ile başladığına inanılmaktadır.⁵⁴ Bilinen ilk uygulamanın M.Ö. 2000'li yıllara kadar gittiği tespit edilmiştir. İlk uygulama örnekleri Sümerler tarafından tarım araçlarının kiralanması⁵⁵, toprak ve su hakları, öküzler ve diğer hayvanlar için kil tabletler kullanılarak yapılmıştır.⁵⁶ Kira sözleşmeleri o dönemlerde hükümet görevlilerinin rolünü üstlenen rahipler tarafından yerine getiriliyordu.⁵⁷ Babiller döneminde ise gemi ve hayvanların kiralanmasında görülmüştür.⁵⁸ Uygulama Roma

* k) (Ek:4/3/2021-7292/1 md.) "Tahsisat: Tasarruf finansman sözleşmesi uyarınca, tahsisata hak kazanılmasına ilişkin koşulların yerine gelmesi şartı ile müşterinin tasarruf birikimlerinin ve sözleşme kapsamında taahhüt edilen finansman tutarının müşterinin, mirasçısının veya vekilinin konut, çatılı iş yeri veya taşıt edinmesi amacıyla satıcı konumundaki üçüncü kişilere hesaben ödenmesini,"

⁵⁴ Tuncer Yılmaz, Ömer Atalay, Eray Aksoy, Mehmet Fatih Aslantaş, "Türkiye'de Finansal Kiralama (Leasing) Sektörünün Gelişimi" **I. Uluslararası Kafkasya – Orta Asya Dış Ticaret ve Lojistik Kongresi /1-3 Ekim 2015**, s.812

⁵⁵ Ertem, s.121

⁵⁶ Canadian Finance & Leasing Association – September 2010, "The History Of Leasing", <https://www.cfla-acfl.ca>, s.1, (15.04.2020)

⁵⁷ Teemu Mäkiäho, "Leasing: Current Status And Future Changes" **Bachelor Thesis**, Tallinn University Of Technology SBG, 2017 (Tallinn), s.9

⁵⁸Novalija, Mutapic ve Kovac, s. 46

dönemlerinde daha çok kullanılmaya başlamış olup gemilerin, arazi ve binalarında finansal kiralamaya konu olması Orta çağ döneminde olmuştur.⁵⁹ Kısacası, Yunanlılar, Romalılar, Mısırlılar ve Fenikeliler de dahil olmak üzere birçok eski medeniyet finansal kiralamayı bir finans aracı olarak kullanmıştır. Hatta Fenikeliler günümüz finansal kiralama sözleşmesine benzer bir “ship charter” (Gemi sözleşmesi) kullanmışlardır. Şöyle ki uzun vadeli gemi sözleşmeleri geminin ekonomik ömrünü kapsıyor ve kiracıdan mülkiyetin fayda ve zararlarını üstlenmesini gerekli kılıyor olması finansal kiralama yönteminin uygulandığının bir göstergesidir.⁶⁰

Modern anlamda finansal kiralama ise; 1877 yılında Amerika’da “Bell” telefon şirketi kullanıcılarına çok pahalı olan telefon sistemini kiralamaya başlaması ile gündeme gelmiştir.⁶¹ 1880’li yıllarda ise ayakkabı üretimi yapan “United Shoe Company” ayakkabı üretiminde kullanılan makineleri kiralamaya başlamıştır.⁶² Bunun devamında ise 1930 ekonomik buhranı ve II. Dünya Savaşı’na savaş malzemesi kiralanmasıyla yeniden gündeme gelmiş 1952 yılında Amerika’da kurulan ilk modern finansal kiralama şirketiyle birlikte gelişimini sürdürmeye devam etmiştir.⁶³ Henry Shofeld tarafından kurulan bu şirket demiryolu nakliyatı alanında işlemler yapmak amacıyla kurulmuştur.⁶⁴ Bu dönemde özellikle teknoloji yenileme ihtiyaçları ve işletmelerin modernizasyonu finansal kiralamanın daha yaygın olarak kullanılmasına sebep olmuştur.⁶⁵ Yine bu yıllarda Ford otomobil satın almak isteyen kişilere ve şirketlerine satış yapan diğer üreticilere ürünlerini taşımak için ekipmanları finansal kiralama yöntemini kullanarak ulaştırdı.⁶⁶

1960’lı yıllarda Japonya ve Avrupa’da kullanımı yaygınlaşmaya başlayan finansal kiralama⁶⁷ 1970’li yıllarda Uzak Doğu ülkelerinde yaygın şekilde kullanılmaya başlamıştır. 1970’li yıllarında ortalarında ise gelişen ülkelere kullanılarak yerini adi kiralama ve mülkiyetin devri uygulamalarından standart finansal kiralama ve harici

⁵⁹ Kaya, s.220

⁶⁰ Canadian Finance & Leasing Association , s.1, Erişim Tarihi :15.04.2020

⁶¹ Novalija, Mutapic ve Kovac, s.46

⁶² Funda Çondur, Umut Evlimoğlu ve E. Yasemin Bozdağlıoğlu, “Finansal Yenilikler Kapsamında Leasingin KOBİ’lerde Kullanımına İlişkin Bir Araştırma” **Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt.4, Sayı.2 (2008), s.5

⁶³ Ertem, s.122

⁶⁴ Novalija, Mutapic ve Kovac, s.46

⁶⁵ Kaya, 221

⁶⁶ Canadian Finance & Leasing Association ,(2010), s.2, (15.04.2020)

⁶⁷ Deniz Şişman ve Mehmet Şişman, “ Finansal Kiralama (Leasing) ve Ekonomi İçin Önemi: Riskler, Avantajlar1”, **Yönetim ve Ekonomi Araştırma Dergisi**, Cilt.15, Sayı. Özel Sayı 1 (Aralık 2017), s.145

finansal kiralama olarak da adlandırılan bağımsız operasyonel finansal kiralamaya bırakmıştır.⁶⁸ 1990'ların ortasına gelindiğinde ise 80'den fazla ülkede finansal kiralama yapılmaya başlanmıştır.⁶⁹

Günümüzde ise özellikle gelişmekte olan ülkelerde finansal kiralamanın gelişmesine katkı sağlayan Dünya Bankasının bir kolu olan Uluslararası Finansman Kurumu'nun (IFC) yaptığı girişimlerin de payı oldukça yüksektir. Diğer taraftan dünyanın en büyük finansal kiralama piyasasına ABD sahip olmaya devam ediyor. Kuzey Amerika, 2016 yılında toplam dünya pazar payının% 37.9'unu temsil ederek dünyanın en büyük pazarı konumunu korurken Avrupa ise dünya hacminin% 31.5'ini oluşturuyor ve yeni iş dünyası için dünyanın ilk 10 ülkesinde yer alan beş Avrupa ülkesi (İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya ve İsveç) toplam satış hacminin% 65'ine katkıda bulunuyor.⁷⁰

Finansal kiralamada Kuzey Amerika, Avrupa ve Asya dünya hacminin neredeyse tamamını (yaklaşık %95) oluşturmaktadır. Sadece Kuzey Amerika bölgesinin payı yaklaşık olarak %35 civarındadır. Avrupa bölgesinin payı ise yaklaşık %33'tür. Avrupa bölgesinde İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya ve Polonya yer almaktadır. Bu payda Almanya ve İngiltere ilk sıralarda yer almaktadır. Asya bölgesinde ise Çin dünyanın en büyük Pazar payına sahip ikinci ülkesi olmaya devam ediyor. Ayrıca, Çin 2004 yılından itibaren yaklaşık %168'lik bir büyüme ile dikkat çekmiştir. Asya bölgesinde Japonya ve Tayvan pazarı ise en büyük ikinci ve üçüncü paya sahip ülkelerdir. Avustralya'da finansal kiralama ise 60 yıllık bir geçmişe sahip olup ekonomileri için önemli rol oynamaktadır. Avustralya finansal kiralama pazarının %2'sini temsil ediyor. Afrika ise Güney Afrika, Nijerya, Fas ve Mısır ile pazarı %0,5'ini temsil ederek finansal kiralama piyasasında büyük bir yer kapsıyor. Türkiye ise bu sıralamada 24. Sırada yer alıyor.⁷¹

⁶⁸ Kaya, s.221

⁶⁹ Canadian Finance & Leasing Association and Association Canadienne De Financement Et De Location, “**Cfla Backgrounder On The Asset-Based Financing, Equipment & Vehicle Leasing Industry In Canada**”, (Ocak 2006), s.4 , <https://www.cfla-acfl.ca>, (18.04.2020)

⁷⁰ Najeeb Ghauri “**The Impact Of Digital Technology On The Leasing Industry**”, (2021), <https://www.world-leasing-yearbook.com>, (18.04.2021)

⁷¹ White Clarke Group, “Global Leasing Report 2020”, <https://pages.whiteclargroup.com>, s.4 (08.04.2020)

Tablo 1
Dünya’da Finansal Kiralama Hacmi

Bölge	Dünya Pazar Hacmi Yüzdesi 2017	Dünya Pazar Hacmi Yüzdesi 2018
Kuzey Amerika	34,8	35,8
Avrupa	33,4	33,2
Asya	27,6	27,2
Avustralya	2,5	2,2
Güney Amerika	1,3	1,1
Afrika	0,4	0,5

Kaynak: Global Leasing Report 2020 yararlanılarak hazırlanmıştır.*

İlk elli ülke 2018 yılında 1.287,01 Milyar ABD dolarından 2019 yılında 1.362,38 Milyar ABD dolarına yükselerek yüzde 5,85 oranında büyüme kaydetmiştir. Son on yılda bu finansal kiralama sektörünün yüzde 129 büyüdüğünü gösteriyor. Bu elli ülke içerisinde de Kuzey Amerika, Avrupa ve Asya yüzde 96’lık paya sahip olmuştur.⁷²

1.2.1. ABD’de Finansal Kiralama ve Gelişimi

Tarihsel süreçte finansal kiralama öncelikle Anglo- Amerikan hukukunda yer almıştır. Finansal kiralama işlemlerinin kökünü oluşturan ve “lease” olarak ifade edilen geleneksel kiralama işlemleri arazi hukukunun bir parçasıydı. Önceleri sadece taraflar arasındaki hakları konu alan işlemler 15. yüzyıl itibarıyla “haklarında” dahil olmasıyla daha geniş bir alan oluşmuştur.⁷³ Kuzey Amerika’da finansal kiralama, sanayi devriminin başlaması ve demiryollarına duyulan ihtiyaçla ön plana çıkmıştır. İlk demiryolu şirketlerinin çoğu sadece pistin döşenmesini sağlayabildiği için vagon ve lokomotifler için alternatif finans yöntemlerine gereksinim duyulmuş ve ABD 1700’lü yıllarda asker, at, araba ve vagon kiralamaştır.⁷⁴

Modern anlamda finansal kiralama ise; 1877 yılında Amerika’da “Bell” telefon şirketi kullanıcılarına çok pahalı olan telefon sistemini kiralamaya başlamasıyla ortaya

* White Clarke Group, “Global Leasing Raport 2020”, s. 5, (08.04.2020)

⁷² White Clarke Group, “Global Leasing Raport 2021”, <https://www.whiteclarkegroup.com>, s. 4 (29.09.2021)

⁷³ Argun Köteli, “Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing Sözleşmeleri)”, 1. Baskı. İstanbul: Kazancı Kitap Tic. A.Ş., 1991, s. 19

⁷⁴ Canadian Finance & Leasing Association, (2010), s.2, (15.04.2020)

çıkmıştır.⁷⁵ Daha sonra 1920'lerin başında IBM ve Remington Company kullanımıyla devam etmiştir.⁷⁶ Yatırımların kiralanması yöntemi ise ilk defa 1930 ekonomik buhranı esnasında ekonomik krizin oluşturduğu finans güçlüklerini aşmak ve ekonomiye canlılık getirmek amacıyla kullanılmıştır. Söz konusu işlemler savaş malzemelerinin II. Dünya Savaşında kiralanmasıyla yeniden ön plana çıkmış ve o dönemde Amerikalıların Ruslara savaş malzemelerini satmak yerine kiralama yöntemini tercih etmesiyle büyük bir finans kaynağı haline gelmiştir.⁷⁷ 1952 yılında Amerika'da kurulan ilk modern finansal kiralama şirketi Henry Shofeld tarafından 20.000 Dolar sermaye ile kurulan "United State Leasing International Inc." ile birlikte gelişimini sürdürmeye devam etmiştir.⁷⁸ Bu şirket demiryolu nakliyatı alanında işlemler yapmak amacıyla kurulmuştur.⁷⁹ Bu dönemde özellikle teknoloji yenileme ihtiyaçları ve işletmelerin modernizasyonu finansal kiralamanın daha yaygın olarak kullanılmasına sebep olmuştur.⁸⁰ 1960- 70'li yıllara gelindiğinde ise ABD kökenli finansal kiralama şirketleri dünyaya açılmaya başlayarak Kanada, Kıta Avrupa ve Japonya'da şubeler açarak finansal kiralama işleminin yayılmasını sağlamıştır.⁸¹ Böylelikle bazı firmalara finansal kiralamayı kullanarak maliyetlerini azaltarak karlarını maksimize etmeyi hedeflerken diğer bazı firmalar ise bu sayede kira konusu iktisadi kıymetin bakımının en iyi şekilde güvence altına alınabileceğini düşünmüşlerdir.⁸²

1.2.2. İngiltere'de Finansal Kiralama ve Gelişimi

Kişisel mülkün kiralanmasına izin verilmemiş olmasına rağmen, uzun vadeli gayrimenkul kiralanmasına izin verilmiştir. Bununla birlikte MS 1284 yılında Galler Tüzüğü yayınlanmıştır ve bu tüzük doğrudan kişisel mülkiyetin kiralanması ile ilgilidir.⁸³ İngiltere'de "lease" kavramı taşınmazların (bina ve arazi gibi) 25 yıldan 99 yıla kadar süren vadelerle ve belli bir bedel karşılığında başkalarına devrine denir.⁸⁴ 1925 yılında yayınlanan "Settled Land Act" ile finansal kiralama işlemlerindeki süre sınırı kaldırılarak

⁷⁵ Novalija, Mutapic ve Kovac, s.46

⁷⁶ Altop, s.4

⁷⁷ Erol, Yıldırım ve Toroslu, s.43

⁷⁸ Yılmaz ve Diğerleri, s. 812

⁷⁹ Novalija, Mutapic ve Kovac

⁸⁰ Kaya, 221

⁸¹ Acun Mekengeç, s.6

⁸² Altop, s.4

⁸³ Canadian Finance & Leasing Association, (2010), s.2, (15.04.2020)

⁸⁴ Sedat Akbıyık, "Orta Vadeli Bir Finansman Tekniği (Finansal Kiralama) "Leasing"", **Vergi Raporu Dergisi**, Sayı.1993/1, s. 4

999 yıllık sözleşme kurmak bile mümkün hale gelmiştir. Ayrıca, İngiltere’de kiralama işlemleri sadece kullanım amacıyla değil aynı zamanda teminat amacıyla da başvurulan bir finansal yöntemdir. Burada sadece belli bir ödünçün teminatı olarak kullanım söz konusu olup maldan yararlanma hakkı söz konusu olmamaktadır.⁸⁵

İngiltere’de geleneksel Anglo Sakson hukuk sistemi içerisinde arazi kiralama işlemlerinde hiçbir şekil şartı aranmamakta olup sözlü olarak dahi lease işlemi kurulabilmekteydi. Ancak 1767 yılında yayınlanan “Statute of Frauds” ile üç yıla kadar olan kiralama işlemlerinin sözlü olabileceği diğerlerinin ise mutlaka yazılı olması gerektiği hüküm altına alınmıştı.⁸⁶

İngiltere’de modern anlamda finansal kiralamanın tarihi ise 1800’lü yıllara dayanmaktadır. O yıllarda tarım, taşımacılık ve imalat sektöründe kullanım alanı olduğu görülmektedir. 1840’lı yıllarda atlar, tek katlı araçlar ve vagonların kiralanması ön plana çıkmış ve Birmingham Wagon Company şirketi⁸⁷ devamında ise The Mercantile Leasing Company adında ilk finansal kiralama şirketi 1961 yılında kurulmuştur.⁸⁸ İngiltere’de finansal kiralama işlemleri daha çok vergi kanunları, AB kararları, uluslararası hukuk harmonizasyonu ile Unitroit’in yurtdışı kiralama Avrupa Leasing Birliğinin yayınladığı tebliğlere göre şekillenmiştir.⁸⁹

1.2.3.Fransa’da Finansal Kiralama ve Gelişimi

1960’lı yılların başında Amerika kökenli finansal kiralama şirketleri ve yerel bankalar aracılığının ortak çalışması ile başlamıştır. 1961 yılında ilk finansal kiralama sözleşmesinin kurulmasından itibaren finansal kiralama şirketlerinin sayısı hızla artmaya başlamıştır.⁹⁰ Ancak Fransız uygulamasının ilk yıllarında, Fransız bankalarının benzer nitelikte krediler kullandırması o dönemde finansal kiralama işlemlerinin ekstra bir çekiciliği olmamasından dolayı yeterince ilgi duyulmamasına sebep olmuştur. Bu sebeple

⁸⁵ Köteli, s.22

⁸⁶ Köteli, s.21

⁸⁷ Erol, Yıldırım ve Toroslu, s.44

⁸⁸ Novalija, Mutapic ve Kovac, s.46

⁸⁹ Erol, Yıldırım ve Toroslu, s.44

⁹⁰ Altop, 10

1966 yılına kadar finansal kiralama kurumları ihtiyaç duydukları fonları sermaye piyasasından sağlama yoluna gitmişlerdir.⁹¹

1966 yılında Fransa’da finansal kiralama olarak tanımlanabilen ve sadece ekipmanlar için yapılan “credit ball” sözleşmelerini tanımlayan bir kanun düzenlenmiştir. Kredili kira sözleşmelerinin düzenleyen ve 2 Temmuz 1966 tarihinde yayınlanan bu kanun hala yürürlükte olup finansal kiralamaya konu iktisadi kıymete, sözleşmeye ve kiralayanın hukuki durumuna ilişkin hükümler içermekte ve bu şartlara uymayan işlemleri finansal kiralama olarak değerlendirmemektedir.⁹² 1967 yılında ise gayrimenkul kiralamasını sağlayan sadece gayrimenkul kiralaması yapmak için kurulmuş özel kuruluşlar için kararname yayınlanmıştır.⁹³

Bu gelişmeleri takiben 1975 yılında finansal kiralama işlemleri ile uğraşan firma sayısı 45’e yükselmiştir.⁹⁴

1.2.4. Diğer Bazı Ülkelerde Finansal Kiralama ve Gelişimi

Alman dilinde kiralama esas olarak iktisadi malların bir bedel karşılığında kiraya veya kiralamaya çok yakın olan geçici bir şekilde aktarılması olarak nitelendirilir.⁹⁵ Almanya’da 1962 yılında kurulan finansal kiralama şirketleri büyük bir büyüme göstermişlerdir.⁹⁶ 1971 yılında Alman finansal kiralama şirketleri Avrupa Leasing Birliğinin de üyesi olan Ulusal Leasing Birliklerini kurmuşlardır.⁹⁷ Almanya’da ilk yıllarda ekipmanlar finansal kiralamaya konu olurken, 1991 yılından itibaren gayrimenkul alanında da gelişmeler yaşanmıştır. 2000’li yıllarda ise otomobiller ön plana çıkmıştır.⁹⁸

Avustralya’da finansal kiralama kavramı 1950’lerde sadece bir olgu olarak bilinmekteydi. Finansal kiralamanın kullanımı 1960’lı yılların başında finans şirketlerinin

⁹¹ Köteli, s.37

⁹² Altop, s. 9

⁹³ Müge Karışman, “Fransa’da Leasing” **Leasing Dünyası FİDER Finansal Kiralama Derneği Bülteni**, Sayı.4 (Haziran 2002), s.13

⁹⁴ Altop, s.10

⁹⁵ Universität zu Köln, <https://leasing.uni-koeln.de>, (07.04.2020)

⁹⁶ Müge Karışman, “Almanya’da Leasing” **Leasing Dünyası FİDER Finansal Kiralama Derneği Bülteni**, Sayı. 1 (Ağustos 2001), s. 7

⁹⁷ Erol, Yıldırım ve Toroslu, s. 45

⁹⁸ Karışman,(2001) s. 7

finansal kiralamayı ürün yelpazelerine katmalarıyla başlamıştır. 1970’li yıllarda vergi sistemi ile ilgili daha tarafsız bir anlayışın benimsenmesi ile rekabet gücünün arttırılması hedeflenmiş ve finansal kiralama ile ilgili ilk adımlar atılmıştır. Bu süreç 1980’li yıllara kadar finansal kiralama işlemlerinin hızlanmasına zemin hazırlamıştır. Ancak Avustralya’nın 1990’lı yıllarda durgunluk dönemine girmesi 2000’li yıllara kadar finansal kiralama payının gerilemesine sebep olmuştur. Ayrıca, 2000 yılında The Goods & Services Tax (GST)’nin (mal ve hizmet vergisi) yürürlüğe girmesiyle birlikte bu pay daha da gerilemiştir. İlk yıllarda finansal kiralama genellikle motorlu taşıtlara ilişkindir. Hatta günümüzde bile bu oran %50 civarındadır. 1980’den itibaren ise faaliyet kiralama da önem kazanmıştır.⁹⁹

Kanada’da finansal kiralama; 1960’lı yıllardan sonra gelişim göstermiştir. Kanada’da ki finansal kiralama şirketleri, ortak girişim, dış kaynak kullanımı, diğer hizmetlere ortak olma veya risk paylaşımını finanse etmek için ittifaklar oluşturma konusunda öncüdür. Bu tarihten 2007 yılına kadar Kanada’da finansal kiralama sektörün hacmi büyümüştür. Ancak 2008-2009 yıllarındaki küresel kriz/daralma finanse edilen varlıkların azalmasına sebep olmuştur.¹⁰⁰ Bu tarihlerde yüzde 19,6 olan penetrasyon oranı yüzde 14’e kadar gerilemiştir. 2010 yılından itibaren tekrar artış göstermeye başlayan finansal kiralama işlemlerinde penetrasyon oranı 2020 yılı itibariyle yüzde 42’e kadar yükselmiştir.¹⁰¹

Japonya’da finansal kiralama faaliyetleri ise 1961 yılında başlamıştır. 1971 yılında kurulan Japan Leasing Association, kiralama işlemlerini faaliyet ve finansal kiralama olarak ayırmıştır. Finansal kiralama kira sözleşmesinde belirtilen süre boyunca iptal edilemeyen kiralamaya konu iktisadi kıymetin maliyetinin büyük bölümünün kiracı tarafından ödendiği kiralama türüdür.¹⁰²

⁹⁹ Gordon Helen, “World Leasing Yearbook” <https://www.world-leasing-yearbook.com>, s. 121, (11.04.2020)

¹⁰⁰ Canadian Finance & Leasing Association , (2010), s.2- 4, (15.04.2020)

¹⁰¹ David Hamilton, “2022 Global Leasing Report” www.solifi.com, (03.04.2022)

¹⁰² Japan Leasing Association, “ Classification of Leases” <https://www.leasing.or.jp>, (02.06.2021)

1.2.5. Türkiye’de Finansal Kiralama ve Gelişimi

İlk olarak 1970’li yılların sonuna doğru faize dayalı kredi anlayışıyla çalışmayan Arap ülkeleriyle artan ticari ilişkileri düzenlemek amacıyla ortaya çıkmıştır.¹⁰³ Böylelikle yeni ve alternatif yollar aranmış kısıtlı da olsa finansal kiralamaya geçilmiştir. İlk uygulama 1977 yılında bir Arap Bankası tarafından sınai bir kuruluşun kaynak ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılmıştır.¹⁰⁴ 1980’lerin ortasından itibaren finansal kiralama yükselişe geçmeye başlamış, ancak ülke ekonomisi de göz önünde bulundurulduğunda istikrarsız ekonomik yapı ve tasarrufların yetersizliği finansal kiralama işlem hacminin istenilen seviyeye ulaşmasını engellemiştir.¹⁰⁵

Finansal kiralama (leasing) kavramına ilk olarak 25 Şubat 1984 yılında yayınlanan 18323 sayılı Resmi Gazete’de (RG) yer verilmiştir. İlgili RG’de “Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı” tarafından yayımlanan “*Özel Finans Kurumları Kurulması Hakkında 83/7506 Sayılı Kararname Eki Karara İlişkin Tebliğin*” 2. maddesinin (k) bendinde leasing (finansal kiralama); “mal ve hizmet üretimine yönelik teçhizatın mülkiyeti Kurum’da kalmak koşulu ile sözleşme serbestisi dahilinde işletmelere kiraya verilmesidir” şeklinde tanımlanmıştır.¹⁰⁶ Finansal kiralamaya ilişkin ilk kanun ise 3326 sayılı “*Finansal Kiralama Kanunu*” olarak 18795 sayılı ve 28.06.1985 tarihli RG’de yayınlanarak kabul edilmiş ve bunu takiben “İktisat Finansal Kiralama A.Ş.” ismi ile ilk finansal kiralama şirketi 1986 yılında kurulmuştur.¹⁰⁷

1991 yılındaki körfez krizini takiben yabancı sermayenin azalması ve yaşanan siyasi istikrarsızlar, sektörün durgunluğa girmesinde etkili olmuştur.¹⁰⁸ Türkiye’de 1994 bankalar krizi, finansal kiralamanın öne çıktığı dönemdir.¹⁰⁹ 2001 yılında yaşanan ekonomik krizle ertelenen birçok yatırım 2002 yılında finansal kiralama ile hız kazanmıştır. 2008 yılına kadar büyümeye devam eden finansal kiralama sektörü 2008 yılında yaşanan küresel krizden olumsuz etkilenmiş ve işlem hacminde gerilemeler

¹⁰³ Özdoğru, s.22

¹⁰⁴ Acun Mekengeç, s.6

¹⁰⁵ Ayten Turan Kurtaran, “Finansal Kiralamanın Küçük ve Orta Ölçekli İmalat İşletmelerinin Finansal Performansı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi”, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, Cilt. Sayı. 17 (2016), s. 5

¹⁰⁶ RG T. 25.02.1984, RG Sayı 18323

¹⁰⁷ Ertem, 122

¹⁰⁸ Turan Kurtaran, s.5

¹⁰⁹ Erol, Yıldırım ve Toroslu, s.54

görülmüştür.¹¹⁰ 2010 yılında Türkiye finansal kiralamada Dünya’da 28. sırada yer almıştır.¹¹¹ O yıldaki ekonomik büyüklük göz önüne alındığında sektörün yeteri kadar büyümediği söylenebilir.

1985 tarihli mülga FKK’nın yetersiz olması, değişen ve gelişen ekonomik şartlar finansal kiralamaya ilişkin yeni düzenlemeleri zorunlu hale getirmiştir. AB uyum kapsamında uluslararası nitelikli bir kanunun gerekliliği ortaya çıkmıştır. 2012 yılında yürürlüğe giren FFFK bu ihtiyaca istinaden RG’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanuna ek olarak; 6361 sayılı FFFK’nın 14. ve 16. maddelerine istinaden 24.12.2013 tarih ve 28861 sayılı RG’de yayınlanan “Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Muhasebe Uygulamaları ile Finansal Tabloları Hakkında Yönetmelik” ve “Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerince Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ” yürürlüğe girmiştir.¹¹² BDDK’nın verilerine göre, 2021 yılı sonu itibariyle Türkiye’de 22 tane finansal kiralama şirketi vardır. Bu şirketlerin toplam müşteri sayıları 35.669’dur.¹¹³

1.3. FİNANSAL KİRALAMANIN UNSURLARI

Finansal kiralama, kiracının ihtiyaç duyduğu malı seçerek finansal kiralama şirketinin bu malı alıp belli bir sözleşme süresi boyunca kira ödemesi karşılığında zilyetliğine sahip olduğu malın her türlü hasar ve ziyanından sorumlu olup kira süresi sonunda cüzi bir miktara sahip olmasıdır. Aşağıda finansal kiralamanın bu tanımlamadan doğan unsurları ele alınmaktadır.

1.3.1. Kiralayanın Bir Finansal Kiralama Şirketi Olması

FFFK kapsamında kiralama işleminin gerçekleştirilebilmesi için öncelikli olarak finansal kiralama yapmaya yetkili bir kurumun varlığı gerekmektedir. VUK’da finansal kiralama şirketlerinin hukuki yapısına ait bir hüküm bulunmamasına karşın 6361 sayılı

¹¹⁰ Akel, Ergül ve Dumanoglu, s.274

¹¹¹ Taylan Altıntaş ve Emre Selçuk Sarı, “Kdv Oranlarındaki Değişikliğin Türk Finansal Kiralama Sektörüne Etkisi” **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı 114, (Kasım- Aralık 2012) s. 92-93.

¹¹² Murat Karahan, “Finansal Kiralama İşlemlerinin Vergi Usul Kanunu ile Büyük ve Orta Boy İşletmeler (BOBİ) Açısından Karşılaştırılması Üzerine Bir Değerlendirme” **Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**, Cilt 13, Sayı 19 (2019), s. 2266

¹¹³ Finansal Kurumlar Birliği, “Birlik Konsolide Raporu” (www.fkb.org.tr), 03.04.2022

FFFK, BDDK ve Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) kanunları çerçevesinde değerlendirildiğinde her kurum finansal kiralama yapmaya yetkili değildir.

3226 sayılı FKK'da, finansal kiralama yapmaya yetkili şirketin anonim şirket şeklinde kurulması yeterliyken yeni kanunla birlikte kiralama yapmaya yetkili şirketler genişletilmiştir. 6361 sayılı FFFK'nın 3. maddesine göre iktisadi kıymeti kiralamaya yetkili kurumlar; kalkınma, yatırım ve katılım bankaları ile kanuna uygun olarak kurulmuş finansal şirketlerdir.

6361 sayılı FFFK'ya göre, bir şirketin finansal kiralama faaliyetinde bulunabilmesi için anonim şirket niteliğinde, en az beş ortak ve ödenmiş sermayesi en az yirmi milyon Türk Lirası (TL) olması gerekmektedir. Bu şart mülga kanunda bir milyar Türk Lirasıyken, yeni kanunla birlikte yükseltilmiştir. Mülga Kanun yabancı şirketlerin de Türkiye'de şube açmasına izin vermektedir. Buna göre ödenmiş sermayenin en az iki milyon ABD Doları olması gerekmektedir. Ayrıca, kurulan şirketin ticaret unvanında yapacağı işin niteliğini gösteren "finansal kiralama şirketi", "faktoring şirketi" ya da "finansman şirketi" ibaresi bulunmak zorundadır.¹¹⁴ Kurulan şirketin finansal kiralama faaliyetinde bulunabilmesi için kuruluş izni almasının yanında faaliyette bulunabilmek için faaliyet izni de alması zorunludur.¹¹⁵ Ancak ilgili Kanun'un 7. maddesinin 4. fıkrasında belirtildiği üzere, kiralama faaliyeti kapsamında gemi kiralanması durumunda kuruluş ve faaliyet izni aranmamaktadır.*

Mülga FKK kapsamında, finansal kiralama şirketi kurabilmek için BDDK'nın izni gerekmekteydi. FKK'ya göre şube açılması ve yurtdışı firmanın Türkiye'de şube açmasında da BDDK'dan izin alınması şartıyla izin verilmektedir. 3226 sayılı Mülga FKK'nın yurtdışında yerleşik şirketten kiralama yapılması BDDK'nın iznine tabi tutmuştur. 6361 sayılı Kanunda finansal kiralama şirketinin Türkiye'de ve yurt dışında şube açması izne tabi iken yurt dışında yerleşik firmanın Türkiye'de şube açması ile ilgili

¹¹⁴ 6361 Sayılı FFFK Kanunu 5. madde

¹¹⁵ 6361 sayılı FFFK 7. madde

* 6361 sayılı kanun madde 7 (4) "Bütün ortakları Türkiye'de kurulu finansal kiralama şirketi olmak kaydıyla, kuruluş ve faaliyet izni almaksızın sadece bir gemi kiralamak üzere finansal kiralama şirketi kurulabilir. Bu nitelikte kurulacak şirketler bu Kanunun sözleşmelere ilişkin hükümleri dışındaki maddelerine tabi değildir."

bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak yurtdışından kiralama yapılması halinde kiralama sözleşmesinin Birlik tarafından tescili zorunludur.

1.3.2. Kiracının Finansal Kiralamaya Konu Malı Kendisi Seçmesi

Finansal kiralamaya konu iktisadi kıymetin seçimi kiracının tercihinin bırakılmıştır. Kiracı kiralamak istediği malı üretici, tedarikçi ya da satıcıdan seçerek kiralayan finansal kiralama şirketine bildirir. Böylelikle ihtiyaç duyulan iktisadi kıymet kiracı tarafından tercih edilerek kiralayan aracılığıyla finansal kiralamaya konu olabilmektedir.

Burada ihtiyaç duyulan iktisadi kıymet kiracı tarafından seçileceği için malın bedeli ya da mal tercihinde düşülen hatalar kiracıya aittir. Burada üçlü bir ilişki söz konusu olduğu için malın ihtiyaç sahibine (kiracı) kiralanması için finansal kiralama kurumu (kiralayan) tarafından malı satan kurumdan satın alınması gerekmektedir.¹¹⁶ FFFK’da ise bu üçlü ilişki durumuna bir istisna getirilmiş olup sat-geri kirala işlemlerinde üçlü ilişki söz konusu olmayıp kiracı finansman ihtiyacı içerisinde olduğu için kendi mülkiyetinde bulunan iktisadi kıymeti finansal kiralama şirketine sattıktan sonra yeniden geri kiralama yapabilir. Bu durumda 3226 sayılı FKK’da belirtilen malın üçüncü kişiden satın alınması ifadesi 6361 sayılı Kanunda geçerliliğini yitirmiş bulunmaktadır.

Finansal kiralamaya konu olan mal ister üçüncü kişiden alınsın isterse sat geri kirala yöntemi ile kiracının kendisinden alınsın malın mülkiyeti her koşulda kiralama süresi boyunca kiralayana aittir. Ancak malın zilyetliği, kiralama süresi boyunca kiracıya her türlü faydayı sağlamak üzere devredilebilir. Finansal kiralamaya konu mallar 3226 sayılı mülga Kanun’un 5. maddesinde ele alınmış olup bunlar fikri hakların dışında kalan taşınır taşınmaz mallardır. Yapılan düzenleme ile finansal kiralamaya konu olan mallar FFFK’nın 19. maddesinde* tekrar ele alınmış olup taşınır taşınmaz mallara ek olarak bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış nüshaları ve eklenti ya da bütünleyici parça dahil asli niteliğini koruyan her varlık sözleşmeye konu olabilir. Yine mülga Kanun FKK 5.

¹¹⁶ Reisoğlu, s.50

* FFFK madde 19: “(1) Sözleşmeye taşınır ve taşınmaz mallar konu olabilir. Bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış nüshaları hariç olmak üzere patent gibi fikri ve sınai haklar bu sözleşmeye konu olamaz. (2) Bütünleyici parça veya eklenti niteliklerine bakılmaksızın asli niteliğini koruyan her mal tek başına finansal kiralama sözleşmesinin konusu olabilir.”

maddesinde**olduğu gibi, FFFK'nın 19. maddesinde de fikri ve sınai haklar kapsam dışında tutulmuştur. Bu durumda “Sınai Mülkiyet Kanunu'nun” 1. maddesine göre; “markalar, coğrafi işaretler, tasarım, patent, faydalı model ile geleneksel ürün adlarına ilişkin başvuruları, tescil ve tescil sonrası işlemler” finansal kiralamanın konusu dışındadır.

Mülga Kanun ve yeni Kanun incelendiğinde, finansal kiralamaya konu olan malların geniş tutulduğu görölmekte ve her iki kanunda da fikri ve sınai hakların sözleşmeye konu olmadığı anlaşılmaktadır. Yeni FFFK ile eklenti ve bütünleyici parçalarında asli niteliklerini kaybetmedikleri sürece finansal kiralamaya konu olabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu durumda kiralamaya konu olan asıl mal ile arasında sıkı bir maddi bağ olan ya da ekonomik bütünlüğün bulunduğu bütünleyici mallar ile asıl mal ile amaç birliği olan eklentiler de finansal kiralamaya konu olabilecektir. Ayrıca, 6361 sayılı FFFK madde 19/f2 ile malın maliki ile bütünleyici malların malikinin farklı kişiler olabileceği hüküm altına alınmıştır. Ancak burada bütünleyici parça olarak sadece asli niteliğini koruyan bütünleyici parçaların bu hükme göre değerlendirileceği ifade edilmiştir.¹¹⁷

Mülga Kanunda, yurtdışından yapılan kiralamalar için kiralama bedeli olarak asgari 25.000 ABD Doları karşılığı Türk Lirası bedel şartı söz konusuysen 6361 sayılı FFFK'da böyle bir hükme rastlanmamıştır. Bu durumda yurtdışından yapılan kiralamalarda herhangi bir bedel kısıtlaması olmaksızın yapılabilecektir.

Finansal kiralamaya konu olan malların genel özellikleri ele alındığında ise; öncelikle kiralama süresinin bir yıldan fazla kiralamaya uygun olması gerekmektedir. Bunun dışında kiralama süresi sonunda temel özelliğinin bozulmamış olması, tüketim malzemesi niteliğinde olmaması ve bağımsız olarak kullanım özelliğinin bulunması gibi özelliklerinin olması gerekmektedir.¹¹⁸

** FFK Madde 5: “Sözleşmeye taşınır veya taşınmaz mallar konu olabilir. Patent gibi fikri ve sınai haklar bu sözleşmeye konu olamazlar.”

¹¹⁷ Özdoğru, s. 29

¹¹⁸ Acun Mekengeç, s.26

1.3.3. Kiracıya Finansman Sağlaması

Mülga Kanun'un 1. maddesinde ;“finansman sağlamaya yönelik finansal kiralamayı düzenlemek” amacından söz edilmektedir. Kanun'un 1. maddesinde belirtilen finansman sağlama amacına ilişkin detaylı bir açıklamaya yer verilmemiştir. Bu sebeple bir kişiye taksitle mal satılması da finansman sağlama amacına hizmet ederken ödemenin zamana yayılması da kiracıya finansman sağlanmasıdır. Ancak 3226 sayılı Kanunu'nun bazı maddelerinde finansman sağlama amacının kısıtlandığı söylenebilir. Şöyle ki FKK'nun 4 ve 5. maddelerinde taşınır ve taşınmaz malların kiralamaya konu olabileceğine değinilmiştir. Reisoğlu'na göre, böyle bir durumda sadece yatırım mallarının kiralanması için finans sağlanabileceği sonucuna varılmaktadır.¹¹⁹

6361 sayılı FFFK'da ise “Tanımlar başlıklı 3. Maddenin (ç) bendinde finansal kiralama tanımında “kiralayan tarafından finansman sağlamaya yönelik olarak bir malın mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi” ifadesine yer verilmiştir. İlgili Kanun'un 9. maddesinde finansal kiralama şirketlerinin ana faaliyet konuları hariç diğer konularda işlem yapamayacağı ve finansman sağlama amacıyla müşterileri ile yapacakları bir sözleşmeyle finansal kiralama işleminin bir parçası olarak ödenmiş sermayesinin % 1'ini geçmeyecek şekilde kullandıkları krediler dışında nakdi kredi kullandıramayacağı hüküm altına alınmıştır. İlgili maddenin 5. fıkrasında ise; tasarruf finansman şirketlerinin de tasarruf finansmanı dışında finansman sağlayamayacağı hüküm altına alınmıştır.

1.3.4. Kiracının Kiralamaya Konu Malın Zilyetliğini Her Türlü Faydayı Sağlamak Üzere Alması

Kiralamaya konu olan varlığın her türlü yararın sağlanması amacıyla kullanım hakkının ekonomik mülkiyete sahip kiracıya bırakılması gerekmektedir.¹²⁰ 3226 sayılı mülga FKK ve 6361 sayılı FFFK'da kiralamaya konu iktisadi kıymetin zilyetliğini her türlü faydayı sağlamak amacıyla kiracıya bırakılması hüküm altına almıştır. Mülkiyeti kiralayana ait olan mala ilişkin her türlü faydayı sağlama hakkı kiralama süresi boyunca

¹¹⁹ Reisoğlu, s.49

¹²⁰ Gençer Özdemir, **Konut Kredileri ve Konut Kredilerinde Teminat İşlemleri**. 1. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş., 2017, s. 69

kiracıya devredilmiştir. Finansal kiralama işlemlerinde kiracı sözleşmenin sona ermesiyle kiralayana iadesi gerçekleşecek malın maliki olmamakla birlikte her türlü faydayı sağlayabilmek için ekonomik sahibidir.

Mülga 3226 sayılı FKK “sözleşmesi” nin tanımının verildiği 4. maddesinde ve 361 sayılı FFFK “finansal kiralama sözleşmesi” başlıklı 18. maddesinde malın zilyetliğinin her türlü faydayı sağlamak amacıyla kiracıya bırakıldığı hüküm altına alınmıştır. Ancak her türlü faydayı elde etme finansal kiralama sözleşmesinin amacına uygun olmasıyla sınırlıdır.

6361 sayılı FFFK madde 18’de belirtildiği gibi, kiralama sözleşmesi ile kiralayanın gerek 3. kişilerden satın aldığı ya da sat-geri kirala yöntemi ile kiracıdan satın alıp tekrar kiralamaya konu yaptığı veya her ne suretle olursa olsun mülkiyetine sahip olduğu malın zilyetliğini kiracının talebi ve bir kira karşılığında her türlü faydayı sağlamak amacıyla kiracıya bırakmaktadır. 3226 sayılı Kanunda ki gibi, 6361 sayılı Kanunda da her türlü fayda etme amacı kiralama sözleşmesine uygun olmak zorundadır.

1.3.5. Kiracının Malın Zilyetliğine Sözleşme Süresi Boyunca Sahip Olması

Finansal kiralama sözleşmesinde belirtilen süre olup bu süre iptal edilemez. Ancak kira sözleşmesinde belirtilmesi şartıyla ilave süre kullanımı yüksek ihtimalde ön görülmüşse bu sürede kira süresi kapsamında sayılacaktır.¹²¹

Mülga FKK’nın 7. maddesinde* süre açıkça belirtilerek, finansal kiralama sözleşmelerinin dört yıl boyunca iptal edilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Mülga Kanunla sürenin dört yıl belirlenmesindeki amaç taşınır ve taşınmaz malların en az bu süre içinde amorti edileceği düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Kanunda belirtilen süre genelde sadece sözleşme üstünde yer alan bir unsur olarak kalmış olup genellikle 2 yıl gibi bir sürede kira bedelinin % 99’u temin edildiği, kalan miktarın ise sembolik bir rakamla 4 yıla tamamlamak için ödeme periyoduna eklendiği görülmektedir.¹²²

¹²¹ Uğur Aydın ve Süleyman Karacan, “Finansal Kiralamanın Vergi Kanunları ve Muhasebe Uygulamaları Yönünden Değerlendirilmesi”, **Vergi Raporu Dergisi**, Sayı. 205 (Ekim 2016), s.101

* 3226 sayılı FKK madde 7 “Sözleşmeler enaz dört yıl süre ile feshedilemez. Hangi kiralama hallerinde bu sürenin kısıllacağı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunca çıkarılacak yönetmelikte belirlenir.”

¹²² Özdoğru, s.25-26

6361 sayılı FFFK incelendiğinde, “belli bir zaman sınırlaması olmadığı ancak finansal kiralama sözleşmesinin süresinin iktisadi kıymetin ekonomik ömrünün %80’inden az olmaması gerektiği” hüküm altına alınmıştır. Aynı şekilde VUK mükerrer 290. madde hükümleri gereği de “kirama süresinin iktisadi kıymetin ekonomik ömrünün %80’inden daha az olamayacağı” hüküm altına alınmıştır. Ekonomik ömürden kasıt; kiralamaya konu varlığın tahminen iktisadi olarak faydalanabileceği veya o maldan bir miktarda üretimin elde edilebileceği zamandır.¹²³ Bu durumda iki kanun arasında süre yönünden paralellik söz konusudur. 319 sıra no’lu VUK Genel Tebliği’nin “tanımlar” başlığının 1 numaralı alt başlığında; “Aynı iktisadi kıymete ilişkin birden fazla sözleşme, ilave, tadil ve diğer sözleşmelerin yapılması halinde tüm anlaşmalar bir arada değerlendirilmelidir.” ifadesine de yer verilerek birden fazla sözleşme yapılması halinde toplu değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

TMS 17’de ise sözleşmenin iptal edilmesini engelleyen süre olarak tanımlanmış olup belli bir zaman tanımlaması yapılmamıştır. Bu durumda sözleşme süresinin, finansal kiralama tanımından da çıkarılacağı üzere kiracının iktisadi kıymetin ekonomik kullanımında neredeyse tüketilmesine yetecek kadar tanımlandığı ya da kiracı tarafından ödenen kira bedelinin iktisadi kıymetin ekonomik değerine yakın olduğu yer kadar tanımlanabilir.¹²⁴

01.01.2019 tarihinden itibaren uygulanmaya başlayan Türkiye Finansal Raporlama Standardı 16 (TFRS 16)’ya göre süre ise; B9. paragrafta finansal kiralama sözleşmesi tanımında belirtilen “iktisadi kıymetin belli bir süre için devredilmesi” ile belli bir süre ifadesi, varlığın kullanım miktarına göre belirleneceği kastedilmiştir B34. paragrafta “kiralama süresi” başlığında iptal edilemez kiralama süresi;

✓ “Kiracının kiralamayı uzatma hakkı veren bir opsiyonu kullanacağından makul ölçüde emin olması durumunda bu opsiyonun kapsadığı süre” ve

¹²³ 319 Sıra No’lu VUK Genel Tebliği

¹²⁴ Koyuncuoğlu, Hilmet. “Değişen Finansal Kiralama Mevzuatı Işığında Finansal Kiralama Sözleşmesine İlişkin Uygulamadan Kaynaklanan Sorunların Değerlendirilmesi”. 1. Baskı. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık A.Ş. 2015

✓ “Kiracının kiralama sonlandırma hakkı veren bir opsiyonu kullanmayacağından makul ölçüde emin olması durumunda bu opsiyonun kapsadığı süre” olarak ifade edilmiştir.¹²⁵

Süreye ilişkin yasal kaynaklar incelendiğinde 3226 sayılı mülga Kanun’daki 4 yıllık süre kısıtlamasının kaldırıldığı ancak 6361 sayılı Kanun ve VUK mükerrer 290. madde ile bu sürenin kiralama konu iktisadi kıymetin ekonomik ömrünün en az % 80’inden daha büyük olması gerektiği hüküm altına alınmıştır. TMS 17 ve 2019 yılı itibarıyla uygulamaya geçen TFRS 16da ise bu sürenin iptal edilemez süre olarak ifade edilmesi 6361 FFK ile VUK mükerrer 290. madde hükümlerine aykırılık teşkil etmeden belirleneceği düşünülmektedir.

1.3.6. Kiracının Kararlaştırılan Kira Bedelini Ödeme Borcu Altına Girmesi

FFFK madde 18’de, finansal kiralama sözleşmesi kapsamında kiralaan tarafından mülkiyetinde bulunan iktisadi kıymetin zilyetliğini ortaya çıkması muhtemel tüm faydalardan yararlanmak üzere kira bedeli karşılığında kiracıya devredilmesi hüküm altına alınmıştır. Bu durumda kira bedeli sözleşmede açıkça belirlenmek şartıyla kira bedeli taraflarca belirlenerek tahsil edilebilir. Ancak yapılan işlemin finansal kiralama işlemi olarak tanımlanabilmesi için FFK’nın 3. maddesinde ve VUK’un mükerrer 290. maddesinde belirtildiği üzere “toplam kira ödemelerinin bugünkü değerinin toplamının iktisadi kıymetin rayiç bedelinin %90’ından daha büyük değeri” oluşturması gerekmektedir.

FFFK madde 20’de “Sözleşmede açıkça belirtilmek kaydıyla sözleşme konusu mal henüz imal edilmemiş veya kiracıya teslim edilmemiş olsa dahi, sözleşme tarihinden başlamak üzere kira bedelleri tahsil edilebilir.” ifadesi yer almaktadır. Ancak kira bedelinin bu şartlarda tahsil edilebilmesi için finansal kiralama sözleşmesinde açıkça belirtilmesi gerekir.¹²⁶ Uygulamada karşılaşılan sorunların kaldırılması için mal bedelinin malın tesliminden bağımsız olarak belirlenmesi söz konusudur. İlgili madde devamında

¹²⁵ Türkiye Finansal Raporlama Standardı 16 (www.kgk.gov.tr) Erişim Tarihi: 07.09.2021

¹²⁶ Acun Mekengeç, s.20

“sözleşmede aksi belirtilmediği takdirde, sözleşme konusu malın sözleşme tarihinden itibaren iki yıl içinde kiracıya teslim edilmesi zorunludur.” ifadesi yer almaktadır.

Sözleşmesi kapsamında ödeme zamanları ve kira miktarı taraflarca serbestçe belirlenebilecek olup bu miktarlar sözleşme süresi boyunca taksitler halinde ödenecektir. Finansal kiralamaya konu ödemeler ise sözleşme süresi ile sınırlı kalmak şartıyla ilk yılda tamamlanabileceği gibi ödeme süreleri serbestçe kararlaştırılabilir.¹²⁷ TMS 17’ye göre, “asgari kira ödemeleri kiralama süresi boyunca ödemek zorunda olduğu (koşullu kira ve kiraya veren tarafından ödenen hizmet maliyetleri ve vergiler hariç) veya ödemesi gerekebilecek tutarı” ifade etmektedir. Asgari kira ödemelerinin bugünkü değeri ise minimum kiralamaya konu iktisadi kıymetin gerçeğe uygun değerine eşit olması gerekmektedir. TFRS 16’ya göre kira ödemeleri ise; kiralamaya konu iktisadi kıymet için kiralama süresi boyunca yapılan sabit ödemelerden ya da değişken kira ödemelerinden oluşabilir.

Finansal kiralama işlemlerine ait kira ödemelerine ilişkin Danıştay’da verilen kararlar bulunmaktadır. Örneğin; 28.03.1996 Tarih ve D.3. D.E. 1995/1964 E. 1996/1071 sayılı Danıştay kararında uyuşmazlık konusu yapılan matrah farkının, kira ödemelerinin önemli bir kısmının sözleşmenin ilk dönemlerinde yapılmasından kaynaklı olduğu görülmektedir. Ancak 3226 sayılı Kanun’a istinaden kiralamaya konu olan mal için finansal kiralama şirketi tarafından kıymete ilişkin amortisman ayrılacağı ve elde ettiği kira bedellerini tahsil ettiği dönemde gelir hesaplarına intikal ettireceği kiracının ise ödediği kira bedellerini gider kaydederek gelir gider dengesi sağlanacağı için herhangi, bir vergi, kaybının söz konusu olmayacağı ifade edilmiştir. Yine kira bedellerinin sabit ya da değişken olabileceği ifadesinin kanunda yer almasından dolayı finansal kira bedellerinin ödendiği dönemde gider olarak hesaplara intikal etmesinde cezai bir durum söz konusu olmayacağı belirtilmiştir.¹²⁸

VUK’un mükerrer 290. maddesinin 3. bendine göre, kira ödemesi sözleşmeye göre kiralama süresi boyunca yapılan ödeme olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, kiralama

¹²⁷ Mehmet Altındağ, “Finansal Kiralamanın Vergi Karsındaki Durumu” *Mali Çözüm Dergisi*, 2004, Sayı 66 <http://archive.ismmmo.org.tr>, (24 Ocak 2020), s.2.

¹²⁸ Danıştay, “28.03.1996 Tarih ve D.3. D.E. 1995/1964 E. 1996/1071 sayılı 3. Daire Kararı”, www.legalbank.net. (22.08.2021)

süresi sonunda kiralamaya konu olan malın kalan değerine ilişkin bir ödeme ya da taahhüt söz konusuysa bunun kira ödemesi olarak kabul edileceği düzenlenmiştir.¹²⁹ Finansal kiralama sözleşmesine göre iktisadi kıymetin kiracı olan kişi tarafından kira sözleşmesinin başladığı tarihten itibaren ödendiği ve geri dönüşü olmayacak depozito ve peşin ödenen kira bedelleri de kira ödemesi kabul edilecektir. Kira süresi sonunda kiralanan varlığın kalan değerine ilişkin bir taahhüt olması halinde bu değer ve satın alma hakkının kullanılması halinde ödenen değerde kira ödemesi sayılmaktadır.¹³⁰

1.3.7. Kiracının Malın Ziyan ve Hasarından Sorumlu Olması

Mülga Kanun FKK madde 14'e göre, finansal kiralamaya konu olan malın hasara uğraması halinde ödenen sigorta bedelinin hasar ve ziyanını karşılamaması veya bir kısmını karşılaması halinde kalan tutar kiracıya aittir. 6361 sayılı Kanun'un 24. maddesinde ise " tarafların hak ve borçları" başlıklı kısımda sözleşme süresi içerisinde oluşan zarar ve ziyanın kiracıya ait olduğu belirtilmiştir. Her iki kanunda da benzerlik olup herhangi bir tereddütte yer verilmemiştir. Bu durumda kiralama süresi içerisinde malın ayıplı olması hali haricinde oluşan zarar ve ziyanda sorumlu tarafın kiracı olduğu açıktır.

1.3.8. Yapılan Ödemelerin Gider Gösterilmesi

Finansal kiralama işlemlerinde kira ödemeleri kiralama süresi boyunca anlaşılan sabit bir miktardan olabileceği gibi tarafların anlaşması üzerine dönemlere göre artış ya da azalış gösterebilir. Bu ödemelerin matrah ve finansal tablolar üzerindeki etkileri incelendiğinde 3226 sayılı mülga FKK ve 6361 sayılı FFFK'da bir hüküm bulunmamaktadır. Yapılan ödemelerin muhasebeleştirilmesine ilişkin yasal çerçeve genel hatları ile VUK mükerrer madde 290 ve TMS 17 ile TFRS 16 da ele alınmıştır. GVK, KVK¹³¹ ve KDV¹³² Kanun'daki hükümler dikkate alınarak kira ödemelerinin muhasebeleştirilmesi işlemlerinin yapılması gerekmektedir.

¹²⁹ VUK Mükerrer madde 290

¹³⁰ Ber, s.190

¹³¹ 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 21/06/2006 tarih ve 26205 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

¹³² 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, 02/11/1984 tarih ve 18563 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

VUK mükerrer madde 290'a göre, kiracının yaptığı ödemelerin (kira) borç anapara ve faiz gideri olarak ayrıştırılması zorunludur. Dönem sonlarında anaparadan yapılan geri ödemeler mahsup edilerek kalan tutar üzerinden sabit bir dönemsel faiz oranı üzerinden faiz ödemeleri hesaplanarak tahakkuk işlemi gerçekleştirilir. Kiralamada faiz oranının tespit edilememesi durumunda aynı malın borçlanarak satın alınması halinde katlanılacak faiz oranının dikkate alınması gerekecektir.

TMS 17 standartlarına göre; finansal kiralama işleminde iktisadi kıymetin kiracısı durumunda olan taraf açısından yapılan ödemeler faaliyet gideri olarak yansıtılırken TFRS 16 standartlarına göre yapılan kira ödemeleri faiz gideri ve amortisman gideri olarak ayrı ayrı yansıtılmaktadır.¹³³ Asgari kira ödemeleri (Anapara, faiz ödemeleri ayrıştırılarak) finansman gideri olarak her bir döneme dağıtılır. Kalana borç üzerinden VUK mükerrer madde 290'la uyumlu olarak sabit bir faiz oranı uygulanarak kalan dönemlere dağıtılması gerekir. Bu süreçte hesaplamaları kolaylaştırmak için tahmini yöntemler kullanılabilir.

TFRS 16'ya göre kiracılar ilk ölçüm* olarak adlandırılan maliyetleri kullanım hakkı varlığının bir parçası olarak faaliyet kiralaması ya da finansal kiralama ayırımı yapılmaksızın finansal tablolarına yansıtılmaları gerekmektedir. Buna göre finansal tablolarının aktif kısmına kiralamaya konu olan iktisadi kıymeti "kullanım hakkı varlığı" olarak pasif kısmına ise kiralama sonucunda oluşan borçlarını "kiralama yükümlülüğü" olarak yansıtması gerekmektedir.

TFRS 16'ya göre kiracı, kira süresince yaptığı ödemeleri doğrusal olarak veya başka bir sistematik üzerinden finansal tablolarına yansıtır. Aynı zamanda faiz giderlerini ve kullanım hakkı varlığına ilişkin amortismanlarını gelir tablolarına ayrı ayrı yansıtır.

¹³³ Ahmet Gökgöz "TFRS 16 Kiralamalar Standardı Çerçevesinde Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi (Accounting of Rental Transactions within the Framework of TFRS16 Leases)" **Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies**, Cilt.5, Sayı.1 (2019), s.321

* İlk ölçüm maliyetleri TFRS 16'ya göre "Kiralamanın fiilen başladığı tarihte veya öncesinde yapılan tüm kira ödemelerinden, alınan tüm kiralama teşviklerinin düşülmesiyle elde edilen tutar, (c) Kiracı tarafından katlanılan tüm başlangıçtaki doğrudan maliyetler ve (d) Dayanak varlığın sökülmesi ve taşınmasıyla, yerleştirildiği alanın restore edilmesiyle ya da dayanak varlığın kiralamanın hüküm ve koşullarının gerektirdiği duruma getirilmesi için restore edilmesiyle ilgili olarak kiracı tarafından katlanılacak tahmini maliyetler (bu maliyetlerin stok üretimi için katlanıldığı durumlar hariç). Kiracı, kiralamanın fiilen başladığı tarihte ya da dayanak varlığı belirli bir süre kullanmasının sonucu olarak bu maliyetlere ilişkin yükümlülüğe katlanır."

Üretici konumundaki kiralayan ise katlandıkları maliyetleri finansal kiralamanın fiilen başladığı tarihte gider olarak yansıtabilir.

1.3.9. Kiracının Malın Zilyetliğine Finansal Kiralama Süresi Sonunda Rayiç Bedelden Düşük Bir Miktara Sahip Olması

3226 sayılı mülga Kanun'un 9. maddesinde belirtildiği üzere sözleşmede belirtilmesi şartıyla kiralama süresi sonunda kiracı kiralamaya konu malın mülkiyetini satın alma hakkına sahip olabilecektir. Ancak mülga Kanun'da yeterli bir açıklama yapılmadığı için 6361 sayılı Kanun'da konuya ilişkin daha detaylı bilgi verilmiştir. İlgili Kanun'un 3/ç maddesinde belirtilen finansal kiralama tanımında kiralama sözleşmesinin kiracıya ilgili malı kiralama süresi bittiğinde rayiç bedelden daha düşük bir bedelle satın alma imkânı tanınmaktadır. İlgili Kanun'un 23. maddesine istinaden finansal kiralamaya konu olan malın tescile tabi olması halinde satın alma hakkının ortaya çıkmasını takiben 30 günlük süre içerisinde kiracı tarafından satın alma opsiyonunun gerçekleştirilmemesi ve malın kiralayana teslim edilmemesi durumunda kanuna uygun olarak tek taraflı devir işlemi gerçekleştirilebilir. Sözleşme doğrultusunda satın alma imkânını kullanmayan ya da imkânı bulunmayan kiracı ise malı derhal iade etmesi gerekmektedir.¹³⁴

VUK'da da 6361 sayılı Kanun'da belirtilen hususlarla uyumlu bir tablo söz konusudur. İlgili Kanun maddesine istinaden rayiç bedelden daha düşük bir bedelli satın alma hakkı hüküm altına alınmıştır. Kiralama konusu mal arsa/arazi gibi bir gayrimenkul olması halinde sözleşmede belirtilmesi şartıyla daha düşük bir bedel karşılığında satın alma imkânı tanınmaktadır. TMS 17'nin "Tanımlar" başlıklı 4. paragrafında asgari kira ödemelerinin tanımında satın alma durumuna değinilmiştir. Buna göre kiracıya gerçeğe uygun değerinde çok daha düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınmaktadır. Piyasa fiyatı¹³⁵ anlamına gelen rayiç bedelin hesaplanması tam olarak mümkün olmadığı için finansal kiralama işlemlerinde sözleşmenin yapıldığı tarihte iktisadi kıymetin alacağı hesaplama yapılırken sözleşme süresi sonunda varlığın amortisman değeri, enflasyon, bugünkü piyasa fiyatı gibi unsurlar dikkate alınır.¹³⁶

¹³⁴ 6361 sayılı FFFK 32. madde

¹³⁵ <https://sozluk.gov.tr/> erişim tarihi; 14.03.2020

¹³⁶ Ber, 2012, s.189

1.4. FİNANSAL KİRALAMA TÜRLERİ

1.4.1. Faaliyet Kiralaması-Finansal Kiralama

6361 sayılı Kanun'da finansal kiralamaya dahil olmayan diğer kiralamalar¹³⁷ şeklinde tanımlanan ve işletme leasingi veya kısa süreli finansal kiralama ifadesiyle adlandırılan faaliyet kiralaması daha çok üretim süresi uzun olan gemi, uçak gibi taşıtların kiralınmasında kullanılmaktadır.¹³⁸ Bu kiralama türünün kısa süreli olarak adlandırılmasının sebebi kira süresi malın ekonomik ömründen daha kısa olmasından dolayıdır. Böylelikle varlık ekonomik ömrü süresince birden fazla kiracıya kiralınabilir.¹³⁹ Dolayısıyla sözleşme süresi bittikten sonra mülkiyetin kiracıya devri gerekmemektedir.¹⁴⁰ Bu kiralama türünde kiralamaya konu varlığın kullanım hakkı finansal kiralamada olduğu gibi uzun süreleri değil kısa süreleri kapsamaktadır.¹⁴¹ Bu sebeple genel itibariyle kira bedelleri malın maliyet bedelini kira süresi içinde karşılayamayan finansal kiralama türüdür.¹⁴² Ayrıca, faaliyet kiralaması yapılırken kira süresinin kısa süreli olmasının yanı sıra bu süre içerisinde ihbarda bulunulmak koşuluyla sözleşme feshedilebilir.¹⁴³

Bu tür finansal kiralamada kiracı sözleşmeyi iptal etme hakkına sahip olup böylece modası geçmiş ya da teknolojik olarak yetersiz hale gelen malı elden çıkarma hakkına sahiptir.¹⁴⁴ Kiracının sözleşmeyi iptal etme hakkının olmasının yanında sözleşmenin sonunda malı alma hakkına sahip olması ya da malı geri iade etme veya sözleşmeyi uzatma hakkı da bulunmaktadır.¹⁴⁵ Bu sebeple faaliyet kiralaması kiracı açısından değerlendirildiğinde teknolojik olarak çok fazla tercih edilmeyen veya güncelliğini yitirmiş iktisadi kıymetlerin elden çıkarılmasında avantaj sağladığı için tercih edilen bir kiralama türüdür.¹⁴⁶

¹³⁷ TMS 17, 4. madde

¹³⁸ Ercan, s.64

¹³⁹ Hasan Fehmi Erdoğan, "Finansal Kiralama Sözleşmesi ve Hava Aracı ve Parçalarının Finansal Kiralama Yöntemi İle Temini" **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. İstanbul Üniversitesi SBE, 2014, s.29

¹⁴⁰ Ber, 2012, s.188

¹⁴¹ Erdoğan, s.29

¹⁴² Ertem, s.129

¹⁴³ Özdoğru, s.19

¹⁴⁴ Ertem, s.129

¹⁴⁵ Ercan, s.64

¹⁴⁶ Erol, Yıldırım ve Toroslu, s.37

Faaliyet kiralaması ve finansal kiralama arasındaki farklardan biri yarar ve riskler ile ilgilidir. Finansal kiralamada; kira süresi boyunca sözleşmeden ya da birden fazla sözleşme veya ek varsa hepsi birlikte değerlendirilerek tüm yarar ve riskler kiracıya bırakılmaktadır.¹⁴⁷ Bu durumda yarar ve riskler kiracıya devredilebiliyorsa finansal kiralama, yarar ve risk unsuru kiraya verende kalıyorsa faaliyet kiralaması (Adi Kiralama) olarak değerlendirilir.¹⁴⁸

Faaliyet kiralaması ile finansal kiralama arasındaki farklılıklar aşağıda ele alınmıştır:

- Faaliyet kiralamasında kiralamaya konu iktisadi kıymet kiralayan tarafından seçilirken finansal kiralama da ihtiyaç duyulan iktisadi kıymet kiracı tarafından seçilmektedir.¹⁴⁹
- Faaliyet kiralamasında sözleşme sonunda kiracı sözleşmeyi uzatma, malı iade etme ya da satın alma imkânına sahipken¹⁵⁰ finansal kiralamada kiracının isteği üzerine düşük bir bedelle mülkiyet devri gerçekleştirilebilir.
- Faaliyet kiralamasında kira süresi kiralanan varlığın ekonomik ömründen çok kısarken finansal kiralamada kira süresi varlığın ekonomik ömrünün % 80'inin üstünde olmak zorundadır. Bu sebeple faaliyet kiralaması genel itibariyle kısa süreli bir finans yöntemi iken finansal kiralama orta ya da uzun vadeli finans yöntemidir.¹⁵¹
- Faaliyet kiralamasında kira bedeli varlığın değerinin çok altındayken finansal kiralamada kira bedeli iktisadi kıymetin rayiç (gerçeğe uygun değer) bedelinin % 90'ından daha büyük olması gerekmektedir.
- Faaliyet kiralamasında bakım onarım masrafları kiralayana aitken finansal kiralamada bakım ve onarım masrafları kiracıya aittir.
- Faaliyet kiralamasında iktisadi kıymet kiralayan tarafından duran varlık olarak kaydedilirken finansal kiralamada kiralayan tarafından alacak olarak kaydedilir.¹⁵²

¹⁴⁷ Ber, 2012, s. 189

¹⁴⁸ Örtün ve Kaval ve Karapınar, s.224

¹⁴⁹ Mehmet Ali Aktaş, Ender Güler ve H. Serdar Yalçınkaya, "Türkiye'de Finansal Kiralama İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi", III. Ulusal Konya Ereğli Kemal Akman Meslek Yüksekokulu Tebliğ Günleri, Sayı 3, No:1, (2011), s.478

¹⁵⁰ Erol, Yıldırım ve Toroslu, s.38

¹⁵¹ Özdoğru, s.19

¹⁵² Seçkin Gönen ve Neslihan Akça, "Finansal Kiralama İşlemlerinin TMS-17 Kiralama İşlemleri Standardı ve Vergi Usul Kanunu Açısından Muhasebeleştirilmesi", **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı.64, (Ekim 2014), s.80

- Faaliyet kiralamasında kiracı tarafından kira ödemeleri giderleştirilirken finansal kiralamada kiracı tarafından duran varlıklar kısmına kaydedilir¹⁵³
- Faaliyet kiralamasında kiralama işlemini yapan aracı bir kurum yokken finansal kiralamada kiralama işlemi finansal kiralama şirketleri olarak adlandırılan aracı kurumlar tarafından gerçekleştirilmektedir.

1.4.2. Dolaylı ve Doğrudan Kiralama

Dolaylı ve doğrudan kiralama arasındaki en önemli fark kiralamada taraf olan kişi sayısı ile ilgilidir.¹⁵⁴ Direkt kiralama olarak da adlandırılan doğrudan kiralamada iki taraf bulunmakta olup ihtiyaç duyulan iktisadi kıymet doğrudan üreticiden kiralanmakta ve bu kiralama türünde malın kendisi ile yedek parça ve servis hizmeti de kiralamaya konu olmaktadır.¹⁵⁵ Ayrıca, bu kiralama türünde bir kiralama şirketi olmadığı için firma kendi imal ettiği ürünü ya da diğer yollarla edindiği malı kiraladığı için satıcı/üretici konumundaki firma aynı zamanda kiralayan olmaktadır.¹⁵⁶ Finansal kiralamanın gündeme geldiği ilk yıllarda sürümü arttırmanın bir aracı olarak gördükleri “yapımcı leasing” olarak da adlandırılan doğrudan kiralama şeklinde yapılıyordu. Bu sebeple o dönemlerde finansal kiralamaya konu olan iktisadi kıymetlerin çeşidi sınırlı kalmış ve işlem hacmi arttırılamamıştır. Dolaylı kiralama sözleşmeleri ise; ilk olarak 20. yüzyılın ikinci yarısında dünyanın en büyük finansal kiralama şirketi olarak adlandırılan ve San Francisco’da kurulan “United States Leasing Company”nin kurulması ve şirketin yatırımlarını finansal kiralama ile finanse etmesi ile ortaya çıkmıştır.¹⁵⁷

Dolaylı kiralamada ise üç taraf söz konusudur. Burada araya bağımsız bir finansal kiralama şirketi girmektedir. Finansal kiralama şirketi bir sözleşme yaparak satıcı ile finansal kiralama alan arasında bir ilişki kurmaktadır ve bu durumda üçlü bir ilişki kurulmaktadır.¹⁵⁸ Taraflardan biri malı satan üretici ya da tacir iken diğerleri ise kiralayan konumundaki finansal kiralama şirketi ve kiracı konumundaki müşteri ya da yatırımcıdır.

¹⁵³ Gönen ve Akça, s.80.

¹⁵⁴ Betül Tiryaki, “Leasing İşlemleri İle İlgili Avrupa Birliği Mevzuatının Türk Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt X, Sayı.1,2 (2006), s.233

¹⁵⁵ Niyazi Berk, **Finansal Yönetim**. 8. Baskı. İstanbul: Türkmen Kitapevi, 2005 s.261

¹⁵⁶ Betül Tiryaki, s.233

¹⁵⁷ Altop, s.4

¹⁵⁸ Altop, s.51

İki tarafın olduğu doğrudan finansal kiralama işlemleri mülga kanun FKK'nın kapsamı dışında kalmaktadır. FKK'nın 10. maddesine göre, kiralama yapmaya yetkili şirketlerin hukuki yapısına değinildiği için bu tanımdan yola çıkarak doğrudan bir satıcının elindeki malı finansal kiralamaya konu etmesi mümkün görülmemektir.¹⁵⁹ Yine 6361 sayılı FFFK'nın 3. maddesinde kiralayanın kalkınma, katılım ve yatırım bankaları ile finansal kiralama şirketleri olabileceği belirtilmiş ve devamı maddelerde ise bu kurumların kuruluş işlemleri hakkında bilgi verilmiştir. Mülga kanun FKK'ya benzer bir durum söz konusu olup yeni kanununda doğrudan kiralamaya izin vermediği görülmektedir.

Dolaylı kiralama da ise üç taraf bulunmaktadır. Bu kiralama türüne göre ise kiralayan kiracının istediği iktisadi kıymeti bir başka firmadan (üretici veya satıcıdan) temin etmektedir. Ülkemizde ilgili kanunların izin verdiği ve başvuru yöntemidir. Dolaylı kiralama da üretici veya satıcı kiracı ile doğrudan iletişime geçmemekte finansal kiralama yapmaya yetkili kurum ile finansal kiralama işlemi gerçekleştirilmektedir.¹⁶⁰ Doğrudan finansal kiralamada sürümü arttırma, dolaylı finansal kiralamada ise finans sağlama amacı ön plandadır.¹⁶¹ 6361 sayılı FFFK ile finansal kiralamanın dolaylı finansal kiralama yöntemiyle yapılmasına izin verilmektedir. Doğrudan kiralama yönteminde ise üreticinin kendi malını kiralaması ya da diğer yollarla edindiği malı kiralaması söz konusudur. 6361 sayılı Kanun'da, sat-geri kirala yönteminde iki taraf olmasına rağmen, finansal kiralama işlemi yapma yetkisi sadece finansal kiralama şirketinde olduğu için doğrudan kiralama ile karıştırılmaması gerekmektedir.

1.4.3.Brüt-Net Kiralama

Brüt ve net kiralama ayrımı kiralama giderlerinin, giderlerin hangi taraf tarafından karşılanacağı aşamasında karşımıza çıkmaktadır. Brüt kiralama yoluyla finansal kiralama işlemlerinde iktisadi kıymete ait olan vergilerin, bakım onarım masraflarının ve diğer bedellerin finansal kiralama şirketi tarafından karşılanması söz konusuysen, net kiralama da ise vergiler bakım onarım masrafları ya da diğer bedeller

¹⁵⁹ Betül Tiryaki, s.234

¹⁶⁰ İstanbul Gümrük Müşavirleri Derneği, "Finansal Kiralama İşlemleri", (2020) <https://www.igmd.org.tr> , (30.08.2020)

¹⁶¹ Altop, s.51

kiracı tarafından karşılanmaktadır.¹⁶² Yükümlülüklerin bir kısmının kiracı bir kısmının ise kiralayan tarafından karşılanan durumlarda ise *Teil Service Leasing** den söz edilebilir. Brüt kiralama ve teil service leasing genellikle bakım onarım imkânlarına sahip işletmeler tarafından dolaysız finansal kiralama şeklinde kurulabilmektedir.¹⁶³

6361 sayılı FFFK'nın 24/3. maddesinde; "İktisadi kıymetin her türlü bakım ve onarımından kiracının sorumlu olduğu sigorta ettirilen malın sigorta prim ödemelerinin de kiracı tarafından ödenmesi gerektiği" hüküm altına alınmıştır. Brüt-net kiralamanın tanımından yola çıkılarak ülkemizde uygulanan yöntemin net kiralama olduğu söylenebilir.

1.4.4. Taşınır-Taşınmaz-Personel-Hizmet Kiralaması

Taşınır, taşınmaz ve personel finansal kiralamasında malın niteliği göz önünde bulundurulmaktadır. Taşınır malların (gemi, uçak, kara taşıtları) finansal kiralamaya konu olması hem mülga FKK madde 5'de hem de yeni kanun 6361 sayılı FFFK madde 22'de ele alınmıştır. Taşınır malların finansal kiralamaya konu edildiği sözleşmelere; nakil araçları, bilgisayarlar ve makineler gibi kolay taşınabilir mallar girmektedir. Bazı taşınır malların kendisine özel sicili bulunmaktadır. Bu mallar için gerçekleştirilen sözleşmeler ilgili malların kayıtlı olduğu sicile tescil edildikten sonra Birliğe bildirilerek sözleşmeye konu edilebilirler.¹⁶⁴ Diğer taşınır mallar ise birlik tarafından tutulacak ve herkese açık özel bir sicile tescil edilerek sözleşmeye konu edilirler.¹⁶⁵

Taşınmaz malların finansal kiralama sözleşmesine konu olması halinde arsa arazi gibi taşınmazların yanı sıra üzerine bina inşa edilmesi halinde söz konusu bina ya da gayrimenkullerde bu kapsamda değerlendirilmektedir. Bu finansal kiralama türü ile kiralamaya konu olan mal genellikle on ile otuz yıl arasında kiracının kullanımına bırakılmaktadır. Taşınmaz kiralamasında genellikle mevcut bir taşınmazın alınmasından ziyade yeni bir yapının yaptırılması da söz konusu olabilmektedir. Kiracı konumunda gerçek ya da tüzel kişi olabileceği gibi devlet ya da diğer kamu kuruluşları da taşınmaz

¹⁶² Erol, Yıldırım ve Toroslu, s.81

* Kiraya veren tarafından bakım, onarım ve sigortanın kısmi üstlenilmesi ile kiralama.

¹⁶³ Altop, s.69-70

¹⁶⁴ 6361 sayılı FFFK madde22

¹⁶⁵ İstanbul Gümrük Müşavirleri, (2020), (30.08.2020)

kiralamasından yararlanabilir. Kamu kurumları özellikle sağlık ya da eğitim kurumu yatırımlarında taşınmaz kiralamasından yararlanabilir.¹⁶⁶ 6361 sayılı Kanun'a göre, taşınmaz mallara ilişkin sözleşmeler taşınmazın olduğu yer tapu kütüğü şerhler hanesine şerh ve tescil işleminden sonra Birliğe bildirilir. Ancak taşınmaza özel bir sicil bulunması halinde ilgili özel sicile şerh olunması gerekmektedir.

Hizmet kiralamasında finansal kiralamaya konu olan mallar ile birlikte bakım ve onarımı sağlayacak hizmetin de kiralanmasını sağlamaktadır. Hizmet kiralamasının sözleşme süresinin bitmesi beklenmeden iptal edilebilmesi bu sözleşme türüne esneklik kazandırmaktadır.¹⁶⁷

6361 sayılı FFFK'nın "sözleşmenin konusu" başlıklı 19. maddesinde bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış nüshaları hariç fikri ve sınai hakların dışındaki bütün taşınır ve taşınmaz malların bütünleyici parça ve eklentileri de dahil olmak üzere finansal kiralamaya konu olacağı ifade edilmiştir. Ancak kanun maddesinden anlaşıldığı üzere personel kiralamanın ülkemizde henüz kullanılan bir finansal kiralama türü olmadığı söylenebilir.

Avrupa ülkelerinde uzun süredir tercih edilen ama ülkemizde yasal olmasına rağmen yakın zamana kadar çok tercih edilmeyen personel kiralaması Ekim 2016'da yayınlanan Özel İstihdam Bürolarına ilişkin Yönetmelik ile eksiklerini gidermiştir. Ancak işçi kiralamaları özel istihdam büroları tarafından yapılmaktadır¹⁶⁸ ve finansal kiralama kanunda yer almadığı için bu kapsamda değerlendirilmemektedir.

1.4.5. Sıfır-Kullanılmış Mal Kiralaması

Sıfır ya da kullanılmış mal kiralaması finansal kiralamaya konu malın daha önce kullanıp kullanılmadığı ile alakalıdır. Daha önce kullanılmamış mallar birinci, kullanılmış olan mallar ise ikinci el mal kiralaması olarak isimlendirilmektedir.¹⁶⁹

¹⁶⁶ Altop, s.66

¹⁶⁷ Muharrem Özdemir, **Finansal Yönetim**, 1. Baskı. Ankara: Gazi Kitapevi, 1997, s.367

¹⁶⁸ Hamit Tiryaki, "Kiralama Yoluyla İşçi İstihdamının Usul ve Esasları" (2016) <http://www.lebiblyalkin.com.tr> (26.04.2021)

¹⁶⁹ Altop, s. 70

6361 sayılı Kanun'un 19. maddesindeki kiralamaya konu olan mal tanımında malın kullanılmış olup olmadığına ilişkin herhangi bir ifade bulunmadığı için her iki tür malında finansal kiralamaya konu olacağı söylenebilir. Ancak ilgili Kanun'un 3. maddesinde finansal kiralamadan söz edilebilmesi için finansal kiralamaya konu malın ekonomik ömrünün yüzde sekseninin finansal kiralamaya konu olması gerekliliği ilgili malın 2.kez kiralanmasına imkân vermeyebilir.

1.4.6. Yatırım-Tüketim Malları Kiralaması

Tüketim malları kiralaması genel olarak dayanıklı tüketim mallarının kiralanmasına yöneliktir. Bu finansal kiralama türünde kiracı genelde tüketici olup televizyon, buzdolabı, otomobil gibi malları kiralamakta kiralayan ise satıcı olmaktadır.¹⁷⁰ Dayanıklı tüketim mallarına ilişkin sözleşmeler genellikle operasyonel kiralama şeklinde yapılmakta ve kiralamaya konu malın belli bir asgari değerinin bulunması gerekmektedir.¹⁷¹

6361 sayılı Kanun'un 19. maddesinde finansal kiralama sözleşmesine konu olacak mallar belirtilmektedir. İlgili Kanun maddesi gereği finansal kiralama ayırımında yatırım malı tüketim malı ayırımına gidilmediği istisnalar dışında tüm taşınır ve taşınmaz malların kiralamaya konu olabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu durumda ülkemizde yatırım malları kadar tüketim mallarının da kiralamaya konu olabileceği hukuken tanımlanmıştır.

1.4.1. Kaldıraçlı Finansal Kiralama

Bu kiralama yönteminde finansal kiralama şirketinin yanı sıra bir kredi kuruluşu bulunmaktadır. Özellikle çok büyük harcama gerektiren yatırımlarda ve projelerde finansal kiralama, şirkete kiralamaya konu varlığı satın almak için başka bir kredi kurumundan fon sağlayarak gerçekleştirmektedir.¹⁷² Kiracı kiralamaya konu varlığı kiralamak için satın alma işlemi sırasında gereken yatırım miktarının yüzde seksen veya daha büyük kısmını kredi kuruluşlarından borçlanır geriye kalan miktar ise finansal

¹⁷⁰ Betül Tiryaki, s.238

¹⁷¹ Altop, s.67

¹⁷² Çundur, Evlimoğlu ve Bozdağlıoğlu, s.9

kiralama sözleşmesi ile giderilir. Finansal kiralama şirketi kredi veren kuruma finansal kiralama sözleşmesini devreder. Böylelikle kiracının kira ödemelerini yapmaması ya da aksatması halinde kira ödemelerinde öncelik hakkına ve varlık üzerinde rehin hakkına sahip olurlar.¹⁷³

Genellikle havayolu şirketleri ve enerji üreticileri gibi büyük ölçekli işletmeler tarafından tercih edilen bu kiralama işleminde maliyetin % 20-35'lik kısmı finansal kiralama şirketi tarafından geriye kalan yaklaşık % 65-80'lik kısmı ise kredi kuruluşu tarafından karşılanmaktadır. (Brady ve Ingram, 2006, s.15'den Aktaran Örtün ve Diğerleri, 2017, s.345)

1.4.2. Satış ve Geri Kiralama

6361 sayılı FFFK ile getirilen değişikliklerden birisi de Mülga 3226 sayılı FKK'da yer verilmeyen sat-geri-kirala işlemleridir.¹⁷⁴ Bu işlem, işletmelerin nakit sıkışıklığı yaşadığı dönemlerde kendi aktifinde bulunan taşınır ya da taşınmazlarını öncelikle finansal kiralama şirketlerine satmakta ve daha sonra satın alan finansal kiralama şirketinden belirli bir süreliğine kiralamaktadır.¹⁷⁵ Finansal kiralama firmasına kiralanmak üzere satılan varlıklar kira süresi bitiminde tekrar kiracıya devredilmektedir.¹⁷⁶

TFRS 16'ya göre, bir işlemin sat geri kirala işlemi olması halinde devir sözleşmesini ve kiralamayı TFRS 16'ya göre muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Kiralamalar standardına göre sat geri kirala işlemlerinde satıcı- kiracı konumunda olan işletme ilk olarak iktisadi kıymetin satışını yaparak varlığı kayıtlarından çıkarır ve daha sonra kiracı olarak kullanım hakkını aldığı iktisadi kıymetleri kayıtlarına alır. Alıcı-

¹⁷³ Salih Polat, "Leasing İşlemleri ve Muhasebesi" **Vergi Raporu Dergisi**, Sayı. 176 (Mayıs 2014), ss.137

¹⁷⁴ İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası, "Finansal Kiralamada Sat Geri Kirala İşlemlerinin Vergi Uygulamaları Açısından Değerlendirilmesi (I)", <http://www.istanbulymmo.org.tr>, (27.02.2020), s. 1

¹⁷⁵ Davut Altun, "Satıp Geri Kiralama Yöntemiyle İlgili Yeni Vergisel Düzen" **Vergi Raporu Dergisi**, Sayı. 169 (Ekim 2013), s.8

¹⁷⁶ Güray Öğredik, "Sat ve Geri Kirala (Sell & Leaseback) İşleminin Finansal ve Vergisel Avantajları", **Lebib Yalın Mevzuat Dergisi**, Sayı. 122 (Şubat 2014), s. 1

kiralayan ise ilk olarak varlığın alışına ilişkin kayıtları yapıp daha sonra ise kiraya verilme işlemlerinin muhasebeleştirilmesini yapması gerekmektedir.¹⁷⁷

TFRS 16'nın 100. maddesine göre, varlığın devri bir satış işlemi ise iktisadi kıymeti mülkiyetinde barındıran satıcı-kiracı geri kiralama esnasında geri kiralama anında oluşan değerle elde tuttuğu varlığın önceki defter değerine göre değerlendirir. Şöyle ki satıcı kiracı geri kiralama esnasında finansal tablolarına bu işlemten doğan kar veya zararı yansıtır. Alıcı kiracı ise TFRS 16 ya göre satın alma ve kiralama hükümlerine göre kayıt altına alır.

Yapılan işlemin TFRS 15'e uygun bir satış işlemi olmadığı durumda ise TFRS 16 madde 103'e göre;

✓ “Satıcı-kiracı devredilen varlığı finansal tablolarında göstermeye devam eder ve devir bedeline eşit tutarda bir finansal yükümlülüğü finansal tablolarına yansıtır. Söz konusu finansal yükümlülüğü TFRS 9 kapsamında muhasebeleştirir”.

✓ “Alıcı-kiraya veren, devredilen varlığı finansal tablolarına yansıtmaz ve devir bedeline eşit tutarda bir finansal varlığı finansal tablolarına yansıtır. Söz konusu finansal varlığı TFRS 9 kapsamında muhasebeleştirir”.

Genellikle nakit ihtiyacı olan firmalar tarafından tercih edilen sat geri kirala yöntemine arazi, bina, makine ve teçhizatlar konu olabilmektedir.¹⁷⁸ Türkiye’de çok fazla uygulanmayan bu yöntem bilançoda yer alan sabit varlıkların azalıp aktifinde artışa sebep olmasından dolayı gelişmiş ülkelerde sıklıkla kullanılmaktadır.¹⁷⁹

Sat geri kirala yönteminin çoğunlukla orta ve uzun vadeli olarak yapılması kaynak sıkıntısında olan firmaların likiditesini arttırır. Bununla birlikte sadece yatırım amaçlı alınan iktisadi kıymetler ya da işletmede faaliyetlerin sürdürülmesi için alınmış ama teknolojik gelişmeler sebebiyle veya benzer sebeplerle kullanılmayan varlıklar sat geri kirala yöntemi ile finansman sağlama aracı olarak da kullanılabilir.¹⁸⁰ Ayrıca,

¹⁷⁷ Beyhan Marşap ve Serap Yanık “Satış ve Geri Kiralama İşlemlerinin IFRS 16 ve BOBI FRS Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı.21/1 (2019), s.8

¹⁷⁸ Ercan, s.59

¹⁷⁹ Ercan, s.18

¹⁸⁰ Öğredik, s.1

ekonomik değeri yüksek varlıkların kiracıdan satın alınarak kiralama konusu yapılması kiracının üstlendiği risklerin azalmasını sağlar.¹⁸¹

Sat geri kirala yöntemi 2 Ağustos 2013 tarihinde yayınlanan 6495 sayılı “*Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’la*” Katma Değer ve Kurumlar Vergisi Kanunu’na değişiklikler getirmiştir. Bu kapsamda sat geri kirala işlemi KVK açısından değerlendirildiğinde 5/1 maddesinin (j) bendi* kapsamında taşınmazların satılması halinde %50 olarak uygulanan istisna oranı sat geri kirala yöntemiyle tekrar kiralınması halinde iki tam yıl süreyle aktifte bulunma şartı aranmaksızın %100 istisna uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.¹⁸² İstisna kapsamında olan bu kazançlara ilişkin yapılan giderler ve zararlar vergiye tabi kazanç üzerinden indirim konusu yapılamaz.¹⁸³

Bu istisnadan şartları sağlanması koşuluyla tam ve dar mükellef olmasına bakılmaksızın taşınır ve taşınmaz mallarını finansal kiralama yapmaya yetkili kurumlara devreden Kurumlar Vergisi mükellefleri ile kira süresi sonunda bu malları yeniden kiracıya devreden finansal kiralama yapmaya yetkili kurumlar söz konusu istisnadan faydalanabilecektir.

Geri kiralama işleminde kurumlar vergisi istisnasından yararlanabilmek için varlığın satışından kazanç elde edilmesinin yanı sıra kiralama sözleşmesinin kiralamaya konu olan iktisadi kıymetin geri alınacağına dair şartın olması gerekmektedir. İstisnaya

¹⁸¹ Ercan, s.63

* (6728 sayılı kanunun 56 ıncı maddesiyle eklenen bent;Yürürlük 09.08.2016) “j) Her türlü taşınır ve taşınmaz malların 6361 sayılı Kanun kapsamında geri kiralama amacıyla ve sözleşme sonunda geri alınması şartıyla, kurumlar tarafından finansal kiralama şirketleri, katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarına satışından doğan kazançlar ve bu kurumlarca söz konusu varlıkların devralındığı kuruma kira süresi sonunda devrinden doğan kazançlar.

İstisnadan yararlanan satış kazancı, kiracı tarafından pasifte özel bir fon hesabında tutulur ve özel fon hesabında tutulan bu tutar sadece kiracı tarafından bu varlıklar için ayrılacak amortismanların (bu varlıkların kiralayan kurumlara devrinden önce kiracıdaki net bilanço aktif değerine isabet eden amortismanlar hariç) ifasında kullanılır. İstisna edilen kazançtan herhangi bir şekilde başka bir hesaba nakledilen veya işletmeden çekilen ya da dar mükellef kurumlarca ana merkeze aktarılan kısım için uygulanan istisna dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılır. Kurumların tasfiyesi (bu Kanuna göre yapılan devir ve bölünmeler hariç) hâlinde de bu hüküm uygulanır.”

¹⁸² Fatih Saraçoğlu, **Türk Vergi Sistemi Ders Notları**. 4. Baskı. Ankara: Gazi Kitapevi, 2018, s.245

¹⁸³ Öğredik, s.3

konu olan satış kazancının peşin ya da vadeli olması durumu etkilememekte olup istisna satışın yapıldığı dönemde uygulanacaktır. ¹⁸⁴

Ayrıca, istisnadan yaralanan kurumun bu kazancı pasifte özel bir hesapta tutmalı ve bu tutar bu varlıklar için ayrılacak amortismanların itfasında kullanılmalıdır.¹⁸⁵ Ancak ilgili tebliğ kapsamında; “fon hesabına alınan kazanç tutarının bunun dışında, başka bir hesaba nakledilmesi, işletmeden çekilmesi veya dar mükellef kurumlarca ana merkeze aktarılması ya da kurumun tasfiyesi halinde (bu Kanuna göre yapılan devir ve bölünmeler hariç), istisna uygulanması nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler, vergi ziyayı cezası ve gecikme faizi ile birlikte tahsil edilecektir”.

Söz konusu Kanun’da belirtilen taşınmazların finansal kiralama şirketi tarafından 3. kişilere ya da kurumlara satılması halinde taşınmazın kaynak kuruluşta veya finansal kiralama şirketine devrinden önceki kayıtlı değeri ile ayrılan amortisman değeri dikkate alınarak vergilendirme yapılır.¹⁸⁶ Kiralama şirketi de sat geri kirala işlemine konu olan varlığı kiracıya devrinden dolayı gelir elde ediyorsa bu gelirden kurumlar vergisinden istisna edilmiştir. ¹⁸⁷

KDV Kanunu’nda finansal kiralama şirketleri tarafından sat geri kirala işlemi KDVK’nın 17. maddesinin 4. fıkrasının (y) bendiyle* kiralamaya konu taşınmazın finansal kiralama sözleşmesi sonunda tekrar kiracıya devredilmesi şartıyla finansal kiralama şirketine satılıp tekrar kiralanması istisna edilmiştir.¹⁸⁸ Sat geri kirala yönteminde bu istisnanın uygulanmasındaki tek şart, kiralama süresi sonunda taşınmazı kira sözleşmesinde tekrar satış yapılacağına dair bir ibare bulunması şartıyla sat geri

¹⁸⁴ 31 Aralık 2016 tarihinde yayınlanan Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 1)’de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri No: 11)

¹⁸⁵ Necati Güneş, Hakan Cavlak ve Yasin Cebeci, “Yasal Düzenlemeler ve Türkiye Muhasebe Standartları Açısından Sat ve Geri Kirala İşlemleri” **Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi**, Cilt.1 Sayı.3 (2017), s.39

¹⁸⁶ İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası, www.istanbulymmo.org.tr (a) s.3

¹⁸⁷ Güneş, Cavlak ve Cebeci, s. 39

* 1/11/2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu kapsamında; “ finansal kiralama şirketleri, katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarınca bizzat kiracıdan satın alınıp geriye kiralanan her türlü taşınır ve taşınmazlara uygulanmak üzere ve kiralamaya konu kıymetin mülkiyetinin sözleşme süresi sonunda kiracıya devredilecek olması koşulu ile kiralamaya konu taşınır ve taşınmazın kiralayana satılması, satan kişilere kiralanması ve devri.

İstisna kapsamında, finansal kiralama şirketleri, katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarına devredilen her türlü taşınır ve taşınmaz malların iktisabında yüklenilen ve devrin yapıldığı döneme kadar indirim yoluyla giderilemeyen katma değer vergisi, devrin yapıldığı hesap dönemine ilişkin gelir veya kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak dikkate alınır.”

¹⁸⁸ Alaattin Demir, **A’dan Z’ye Özellikli Vergi Konuları**. 1. Baskı. Ankara: Gazi Kitapevi, 2018, s.20

kirala yöntemi ile finansal kiralama şirketine satan ilk kuruma malın tekrar satılmasıdır.¹⁸⁹ 3065 sayılı KDVK ve 6361 sayılı FFFK'ya göre, KDV istisnasından yararlanılabilmemesinin tek şartı finansal kiralama şirketi tarafından doğrudan kiracıdan satın alınıp tekrar kiracıya kiralanan taşınmazın kiralama süresi sonunda tekrar kiracıya devredilecek olmasıdır.

Finansal kiralama sözleşmesine konu olan taşınmazın, kiracı tarafından finansal kiralama şirketine satılması esnasında oluşan KDV ile satışa konu olan malın yeniden kiracıya kiralınması esnasında oluşan KDV ve son olarak finansal kiralama sözleşmesi süresi sonunda aynı taşınmazın finansal kiralama şirketi tarafından tekrar kiracıya devri esnasında oluşan KDV istisna konusu olacaktır.¹⁹⁰ Ayrıca, kurumlar vergisi istisnasından sadece kurumlar vergisi mükellefleri yararlanabilirken, KDV istisnasından KDV mükellefleri olan kurumların yanı sıra bazı gelir vergisi mükellefleri de faydalanabilmektedir.¹⁹¹

Ancak bu istisna kısmi bir istisna olup KDVK'nın 30/a. Maddesine göre, istisna kapsamında satılan ya da kiralanan taşınmazın yüklenilen KDV'si indirim konusu yapılmayacak eğer indirim konusu yapıldıysa da KDV beyannamesi ile düzeltilmesi gerekecektir.¹⁹² Bu durumda indirim konusu yapılamayan KDV maliyet veya gider unsuru olarak dikkate alınmakta olup kazanç vergilerinden indirilebilecektir. Fakat kurumlar vergisi mükellefleri açısından sat geri kirala işlemlerinde elde edilen kazancın istisna kapsamında olması halinde istisna edilen kazançla ilişki giderler istisna dışında kalan kurum kazancından indirim konusu yapılamayacaktır.¹⁹³

Hem KDVK hem de KVK varlığın iki tam yıl süreyle aktifte bulunma şartı aranmaksızın istisnadan yararlanılabileceği hüküm altına alınmıştır. 31 Aralık 2016 tarihinde yayımlanan Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 1)'de Değişiklik

¹⁸⁹ İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası, s.5

¹⁹⁰ İbrahim Güray Süzen, Burcu Alptekin ve Musa Ata, "Finansal Kiralama İşlemlerinde KDV İstisnası" **Vergi Raporu Dergisi**, Sayı. 192 (2015), ss.311

¹⁹¹ Harun, Çelik, "Finansal Kiralamada Yeni Yöntem: Sat Kirala Uygulaması ve Kurumlar Vergisi ve Katma Değer Vergisi İstisnaları" **Vergi Raporu Dergisi**, Sayı 173 (2014), s.78

¹⁹² Altun, s.10-11

¹⁹³ Harun Çelik, s.79

Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri No: 11)'de* de belirtildiği gibi, sat geri kirala işlemlerinde taşınmazları aktifte bulunma süreleri finansal kiralama şirketi, katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankalarının aktifinde bulunduğu süreler de dikkate alınabilecektir.

Ancak satış kazancının diğer satış kazançlarında olduğu gibi beş yıl süreyle pasifte özel bir fon hesabında bulunması zorunluluğu sat ve geri kirala işlemleri için de söz konusudur.¹⁹⁴ Bunun dışında her iki kanun kapsamında da istisna kapsamına alınan varlıklar taşınmazlar olup sat geri kiralaya konu olan diğer varlıklar bu kapsamın dışındadır. Ayrıca, “6728 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un” 43/y maddesinde belirtildiği gibi, 6361 sayılı FFFK kapsamında taşınır ve taşınmaz malların sat ve geri kirala işlemi sırasında gerçekleşen finansal kiralama şirketine satılması, malın ilk sahibine kiralanması ve devri işlemleri sırasında yüklenilen KDV ve devrin yapıldığı zamana kadar indirim aracılığıyla giderilemeyen KDV devrin yapıldığı hesap dönemine ilişkin kurumlar ve gelir vergisi matrahının tespitinde gider olarak değerlendirilebilir.

6361 sayılı FFFK'ya göre, sat geri kirala sözleşmesi kapsamında sözleşme süresi sonunda geri alınması şartıyla işletmeler tarafından finansal kiralama şirketleri, katılım bankaları, kalkınma bankalarına veya SPK'ya göre kira sertifikası ihracı amacıyla varlık kiralama şirketlerine devredilen taşınmazların kiracıları tarafından üçüncü kişilere satılması durumunda aktifte bulundurma süreleri hesaplanmasında yukarıda sayılan kurumların aktifinde bulunma süreleri dikkate alınır.¹⁹⁵

Yenileme fonu ayrılması için satılan varlığın yenilenmesi ihtiyacının zorunlu olması gerekmektedir. Ancak sat geri kiralaya konu olan malda yenileme zorunluluğunun

* 21/11/2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu kapsamında “geri kiralama amacıyla ve sözleşme sonunda geri alınması şartıyla, kurumlar tarafından finansal kiralama şirketleri, katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarına devredilen taşınmazların kiracı tarafından üçüncü kişilere satışında, aktifte bulundurma süresinin hesabında, bu taşınmazların sat-kirala-geri al işlemi dolayısıyla finansal kiralama şirketi, katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankalarının aktifinde bulunduğu süreler de dikkate alınır. Aynı şekilde, 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında kira sertifikası ihracı amacıyla varlık kiralama şirketlerine devredilen taşınmazların kaynak kuruluş tarafından üçüncü kişilere satışında, aktifte bulundurma süresinin hesabında, bu taşınmazların kira sertifikası ihracı amacıyla varlık kiralama şirketinin aktifinde bulunduğu süreler de dikkate alınır”

¹⁹⁴ Öğredik, s.2

¹⁹⁵ Rüknettin Kumkale. **Vergi Matrahını Düşürmek İçin Neleri Gider Yazabilirsiniz/ Yazamazsınız?**. 6. Baskı. Ankara: Seçkin Kitapevi, 2018, s.190.

olmamasından dolayı yenileme fonun ayrılması söz konusu değildir.¹⁹⁶ *Damga Vergisi Kanunu*'nda, sat geri kirala işlemlerine ilişkin özel bir hüküm bulunmayıp bu işlemler için söz konusu olan kâğıtlar ile ilgili işlemler hem harçlardan hem de damga vergisinden istisnadır.

492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 4 sayılı tarifesinin ek: 21.11.2012 tarihli 20/(g) bendinde sat geri kirala işlemleri kapsamında kiralamaya konu taşınmazın kiralayana tarafa satılması anında kiracıdan binde 4.55 oranında harç alınır. Ancak taşınmaz malın herhangi bir nedenle kiracı tarafından geri alınmaması durumunda bu oran ilgili maddenin (a) bendinde belirtilen oran (binde 20) bu bentteki oran arasındaki fark miktarında harç gecikme faizi ile birlikte alınır hükmü yer almaktadır. Yanı sıra söz konusu kazancın KVK madde 5'de belirtildiği üzere kurumlar vergisinde matrah tespitinde vergiden istisna edilmiş olması ve vergiden istisnaya konu olan kazançlara ilişkin harcamaların, istisna kazanç dışındaki kazançlardan indirilmesi mümkün değildir. Bu sebeple bahsi geçen giderlerin KKEG olarak matraha eklenmesi gerekmektedir.¹⁹⁷

Taşınmazın devri esnasında hem devralandan hem de devredenden binde 20 oranında alınan *Harçlar Kanunu*'nun "tapu harcı" başlığı altındaki 20.madde* kapsamında Sat geri kirala yöntemi ile yeniden kiralanacak olan kiralayana satışı esnasında devreden tarafından binde 3.96 oranında tapu harcı söz konusudur.¹⁹⁸ Taşınmazın sat geri kiralama işlemi sonucunda yeniden kiracıya satılması halinde tapu harcı da söz konusu olmamaktadır.¹⁹⁹

Ülkemizde sat-geri kirala işlemleri yürürlüğe girdiği yıldan itibaren uygulanmaktadır. 2013'de sat ve geri kiralamaya ilişkin gerçekleştirmelerin finansal kiralama gerçekleştirmeleri içindeki payı % 14,65'ini, 2013-14 yılları arasında yaklaşık % 137 oranında bir artış göstererek tüm işlem hacminin % 28,26'sını oluşturmuştur. 2015

¹⁹⁶ Ürel, s.797

¹⁹⁷ Gelir İdaresi Başkanlığı, "25.07.2019 Tarih ve 62030549-125-603555 Sayılı Özelge", www.gib.gov.tr, (20.12.2020)

* g) (Ek: 21/11/2012-6361/51 md.) "Satıp geri kiralama yöntemi ile gerçekleştirilen kiralama sözleşmeleri kapsamında kiracı tarafından sözleşme süresi sonunda geri alınmak kaydıyla kiralanmış taşınmazların kiralayana satışı sırasında devredenden (Taşınmazın herhangi bir şekilde kiracı tarafından geri alınmamasının tespiti durumunda ilgililerden (a) bendindeki oran ile bu bentteki oran arasındaki farka tekabül eden harç tutarı 213 sayılı Kanun hükümlerine göre gecikme faizi ile birlikte alınır.)"

¹⁹⁸ Altun, s.10

¹⁹⁹ Öğredik, s.5

yılında yüksek seviyede bir azalma gösteren oran, 2016 yılında tekrar artmıştır. Sat ve geri kirala işlemlerine konu olan iktisadi kıymetler içindeki en büyük pay % 91,52 ile gayrimenkullere aittir. Gayrimenkulü sırasıyla % 2,05 ile iş ve inşaat makineleri, % 1,67 ile gemiler ve diğer deniz araçları takip etmiştir.²⁰⁰

1.4.3. Diğer Finansal Kiralama Yöntemleri

1.4.3.1. Tam Ödemeli-Tam Ödemesiz Finansal Kiralama

Tam ödemeli finansal kiralama yönteminde kiracı kiralamaya konu iktisadi kıymete ait getiri oranını da kapsamak üzere bütün maliyetleri kira ödemesine dahil ettiği yöntemdir.²⁰¹ Tam ödemeli finansal kiralama işlemlerinde, finansal kiralama şirketi kiracının masrafları karşılamasından dolayı kar elde etmekte ve sözleşme süresi sonunda maliki olduğu iktisadi kıymetin kalan değerinden faydalanma imkânı sağlamaktadır.²⁰²

Tam ödemesiz finansal kiralama ise; finansal kiralama sözleşmesinin iptal edilemeyen dönemdeki kira ödemelerinin toplamının, iktisadi kıymetin finansal kiralama şirketine maliyetini karşılayamaması durumunda ortaya çıkar.²⁰³

1.4.3.2. Yurtiçi-Uluslararası Finansal Kiralama

Yurtiçi finansal kiralama, ihtiyaç duyulan malın yurtiçindeki finansal kiralama şirketi tarafından yurtiçinden ya da yurtdışından satın alınarak yurtiçindeki bir işletmeye kiraya verilmesidir.²⁰⁴ Yurtiçi kiralamada öne çıkan husus kiracı ve kiralayanın yurt içinde olmasıdır. Ancak malın teminin yurtiçi ya da yurtdışından yapılmasının önemi bulunmamaktadır.²⁰⁵

Uluslararası finansal kiralama işleminde ise; kiracı ile kiralayan farklı ülkelerdedir. Kiracı ihtiyaç duyduğu iktisadi kıymet için yurtdışındaki üretici ya da satıcıdan fiyat bilgisi alarak finansal kiralama kuruluşuna başvurur, finansal kiralama

²⁰⁰ Tuncay Turan, Turaboğlu ve Serdar Yaman, “Bir Leasing Uygulaması Olarak Sat ve Geri Kirala Anlaşmaları” AL-FARABI 1st International Congress on Social Sciences, Mayıs 2017, ss.951-2

²⁰¹ Polat, s.138

²⁰² Betül Tiryaki , s.237

²⁰³ Salih Polat, s. 138

²⁰⁴ Kaya, s.223

²⁰⁵ Erol, Yıldırım ve Toroslu, s. 67

kuruluşu ise ilgili yurtdışı firmayla bağlantıya geçerek malı ithal edip sözleşme kapsamında kiracıya malı teslim ederek işlemi sonlandırır.²⁰⁶ Ya da yurt içindeki bir üretici finansal kiralama şirketine iktisadi varlığı satmakta, finansal kiralama şirketi ise bu varlığı yurtdışındaki bir müşteriye kiralamaktadır. Uluslararası kiralama işleminde finansal kiralamaya konu olan iktisadi kıymet yabancı bir ülkeye gönderilerek gümrük sınırının dışına çıkmakta ama mülkiye şirketin üstünde kalmaktadır.²⁰⁷ Yurtiçi ve uluslararası finansal kiralama arasındaki en dikkat çeken fark yurtiçi finansal kiralamada kiralayan da kiracı da Türkiye’de yerleşiktir uluslararası finansal kiralama da ise; Türkiye’deki finansal kiralama şirketi aracı kurum durumundadır.²⁰⁸

Özellikle gelişmiş ülkeler vergisel alanda sağlanan avantajların olması sebebiyle de yatırım harcamalarının finansmanında uluslararası kiralamayı sıklıkla kullanmaktadır. 6361 sayılı Kanun’la geçici ithalat rejiminin kullanılabilceği düzenlenmiştir.²⁰⁹ 6361 sayılı FFFK’nın 21. maddesine göre yurtdışından yapılacak kiralama işlemlerinde sözleşmelerin FKB tarafından tescil edilmesi gerekmektedir.

TÜİK verilerine bakıldığında finansal kiralama yoluyla ihracat olmamasından dolayı sadece ithalata ilişkin verilerin olması ve bu verilerde sadece hava aracı kiralaması ve havayolu taşımacılığı için kullanılan araç-gereçlere dair verilerin olması dikkat çekicidir. Bu durumun sebeplerinden birisi olarak havayolu araç ve gereçlerine ilişkin ülkemizde üretim yapılmaması gösterilebilir.²¹⁰

Sınır ötesi ya da sınırlar arası kiralama olarak da bilinen uluslararası kiralama bir ülkedeki yerleşik finansal kiralama şirketi ile başka bir ülkedeki yerleşik finansal kiralama şirketine yaptığı kiralama yöntemidir.²¹¹ Özellikle büyük yatırım projelerinin finansmanı için gelişmekte olan ülkelerde sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. Sınır ötesi finansal kiralama işlemlerinde tescilin söz konusu olabilmesi için bir yılda elde edilen kira

²⁰⁶ Vurucu ve Arı, s.141

²⁰⁷ Fatma Pamukçu ve Mehmet Çakmak “Uluslararası Ticarete Finansal Kiralama İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi” **Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi** Cilt 12, Sayı 48 (2017), ss. 248

²⁰⁸ Kaya, s.223

²⁰⁹ Ercan, s.20

²¹⁰ Pamukçu ve Çakmak, s.250

²¹¹ Acun Mekengeç, s.67

miktarının 100.000 ABD dolarından fazla olan ileri teknoloji, tıbbi cihaz ve hava aracı gibi mallar için ilgili kuruluşlardan görüş alınarak tescil yapılabilmektedir.²¹²

Uluslararası finansal kiralama yönteminin çok tercih edilme sebeplerinden birisi de ülkelerin vergilendirmede sağladığı avantajların yanı sıra vergi dışında sağladığı avantajlar ve kolaylıklarda öne çıkmaktadır. Ayrıca, hem kiracının hem de kiralayanın ülkelerinde yatırımcı olarak kabul edilmesi yatırım indirimi ve teşvik imkânlarından ayrı ayrı yararlanmaları da bu kiralama türünü ön plana çıkarmaktadır. Gümrük muafiyetli uluslararası finansal kiralama yönteminde ise yurtiçindeki finansal kiralama şirketi sahip olduğu muhabir şirketler aracılığıyla iktisadi kıymetin satın alınacağı ülkedeki en uygun koşulları sağlayacak muhabir firma ile yatırımcı arasındaki bağlantıyı kurar. Yatırımcı öncelikle kiralamayı düşündüğü malı seçerek satıcı ile anlaşmaya vardıldıktan sonra finansal kiralama şirketine başvurarak dış kaynak sağlar. Anlaşmaya varılması halinde finansal kiralama sözleşmesi imzalanarak sözleşmenin bir örneği tescil için T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı'na gönderilir. Yatırımcının teşvik belgesi için bakanlığa başvurması gerekmektedir. Muhabir şirket tarafından mal satın alınarak yatırımcıya teşvik edilir. Yatırımcı ise kira ödemelerini döviz karşılığı TL cinsinden ile yapar.²¹³ Gümrük muafiyetsiz uluslararası finansal kiralamada ise teşvik belgesi yoktur.

1.4.3.3. Kapalı ve Açık Uçlu Finansal Kiralama

Kapalı uçlu kiralamada (Close- End Lease) kiracı, kiralama süresi boyunca belirli sayıda kira ödemesi yapar ve kiralama süresi sonunda varlığı kiralama şirketine iade eder. Aşırı aşınma ve yıpranma gibi varlıkta fiziksel bir hasar olmadıkça kiracının ek ödeme yapması gerekmez.²¹⁴ Finansal kiralamanın bu türünde kiracının kiralamaya konu iktisadi kıymete sahip olma hakkı yoktur.²¹⁵

Açık uçlu kiralamada (Open-End Lease) ise kiracı, kapalı uçlu kiralamada olduğu gibi kiralama süresi boyunca belirli sayıda kira ödemesi yapar ve kiralama süresi

²¹² Türkiye Dışındaki Yerleşik Kişilerin Türkiye'de Yerleşik Kişilere Yapacakları Finansal Kiralama İşlemlerine Ait Finansal Kiralama Sözleşmelerinin Tesciline İlişkin Genelge

²¹³ Erol, Yıldırım ve Toroslu, s. 71

²¹⁴ Canadian Finance & Leasing Association and Association Canadienne De Financement Et De Location, (Ocak 2006), s.10, (18.04.2020)

²¹⁵ Tuğlu ve Atıla, s.33

sonunda varlığı kiralama şirketine iade etmez. Ardından kiracının, kiralama işleminin sonunda varlığın gerçek değeri ile kiralama sözleşmesinde belirtilen artık değer (varlığın kiralama sonundaki tahmini toptan satış değeri) arasındaki farkı kapsayan ek bir ödeme yapması istenir. Bununla birlikte, varlığın değeri kiralamada belirtilen artık değerden fazlaysa, kiracı bu farkı talep etme hakkına sahiptir.²¹⁶

1.4.3.4. Pay-Peruse Yöntemi (Yeni)

Gelişen teknoloji ve insan ihtiyaçlarındaki farklılaşmanın beraberinde getirdiği değişikliklere ve taleplere hızlı yanıt verebilmek amacıyla talebe hızlı uyum sağlayan yeni bir yöntem geliştirilmiştir. Bu yöntemde göre kiracılar sadece son tükettiklerini ödeyerek sermayelerinin bir kısmını harcamayı engeller. Özellikle az kullanılan varlıklar söz konusu olduğunda geleneksel kiralamaya göre daha ucuz bir yöntem olabilir. Bu sebeple finansa kiralama pazarında yer bulabileceği tahmin edilmektedir. Ancak bu yöntem kiraya veren açısından da farklı kira aralıkları oluşturma gibi bazı zorlukları beraberinde getirebilir. Genellikle daha ucuz ve mobil varlıkların kullanım başına ödeme kiralaması için daha uygun olduğuna inanılmaktadır ancak tıbbi, inşaat ve tarım ekipmanlarının kiralanmasında da kullanılabileceği düşünülmektedir.²¹⁷

1.5. FİNANSAL KİRALAMA YÖNTEMİNİN DİĞER FİNANSMAN KAYNAKLARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Finansal kiralama genellikle diğer finans yöntemlerine göre daha esnek bir finans aracıdır. Özellikle müşterilerin özel isteklerine göre çeşitli şekillerde uyarlanabilmesi, müşterinin kendi seçtiği ve beğendiği ürüne ulaşabilmesi aynı şekilde ödemelerinde müşterinin nakit akışına göre şekillenmesi finansal kiralamayı ön plana çıkarmaktadır.

Finansal kiralama ile ortaya çıkan kira ödemeleri işletmenin finansal durumu göz önüne alınarak başlangıçta düşük olarak ayarlanıp daha sonra ekipmanın daha çok

²¹⁶ Canadian Finance & Leasing Association and Association Canadienne De Financement Et De Location, (2006), s.10 , (18.04.2020)

²¹⁷ Kameliya Slavchova And Denis Georgiev “Pay-Per-Use: The Challenges For Consumption-Based Leasing In A Tech-Driven World” (2020), <https://www.world-leasing-yearbook.com>, (18.04.2020)

kullanıldığı dönemlerde ya da mevsimsel olarak daha çok gelir elde edildiği ödemelerde ödemeler artırılabilmesine olanak sağlanmaktadır.²¹⁸

1.5.1. Genel Hatları İle Finansal Kiralama Avantajları ve Dezavantajları

Avrupa Leasing Dernekleri Federasyonu (LEASEEUROPE)²¹⁹, Alman Leasing Şirketleri Federal Birliği (BDL)²²⁰ ve Kanada Finans ve Leasing Birliği (CFLA)²²¹ finansal kiralamanı faydalarına değinilmiştir. Buna göre;

- **Sermayenin Verimli Kullanımını Sağlar**, varlık satın almak isteyen firmalar finansman ihtiyacı içine girebilmektedirler. Finansal kiralama yöntemi bu işletmeler için ek bir yük altına girmeden ve herhangi bir garanti sunmadan ihtiyaç duydukları varlıkları finansal kiralama yöntemi ile finanse edebilmektedirler.²²² Şöyle ki yatırım maliyetlerinin öngörülebilirliği şirketlerin finansal kiralamaya yönelmesinde yüksek bir paya sahiptir. İhtiyaç duyulan iktisadi kıymetin değerinin %100'ünün finansal kiralama ile karşılanması firmaların likiditesini korur ve mevcut kredi limitine etkilemeden diğer alımlar için ek kaynak oluşturur ve bilanço yapısının optimize edilmesine yardımcı olur.²²³ Kanada Finans ve Leasing Birliği (CFLA)'de benzer bir tanımlama yapmıştır. CFLA'ya göre finansal kiralama birçok işletme için mevcut sermayenin en verimli ve etkili kullanım yöntemidir. Çoğu işletmenin kiralama yöntemi ile sahip olmadıkları varlıklarla para kazandığına dair önemli bir anlayış hâkimdir.²²⁴

- Firmaların, finansal kiralama yöntemini seçmeleri durumunda katlanmak zorunda oldukları maliyeti varlığın faydalı ömrü süresince yayabilecekleri için işletme sermayesini başka alanlarda kullanma imkânı sağlayabilir.

- **Sabit Oranlı Finansman Sağlar**, kira ödemeleri genellikle sabit ve düzenli oldukları için işletmenin finans kaynaklarının yönetmesinde kolaylık sağlamaktadır.²²⁵ Kiralama taksitleri kiralama süresi boyunca güvenilir bir şekilde

²¹⁸ The Centre for Spatial Economics , “Asset-based Financing, Investment and Economic Growth in Canada” <https://www.cfla-acfl.ca>, s. 6, (16.04.2020)

²¹⁹ LEASEEUROPE, <http://www.leaseurope.org>, (01.02.2020)

²²⁰ Bundesverband Deutscher Leasing- Unternehmen <https://bdl.leasingverband.de>, (07.04.2020)

²²¹ The Centre for Spatial Economics , s. 99

²²² LEASEEUROPE, <http://www.leaseurope.org> (01.02.2020)

²²³ Bundesverband Deutscher Leasing- Unternehmen <https://bdl.leasingverband.de>, (07.04.2020)

²²⁴ The Centre for Spatial Economics , s. 99

²²⁵ LEASEEUROPE, <http://www.leaseurope.org>, (01.02.2020)

hesaplanabildiği için maliyetlerin zamansal seyri beklenen kazanç seyri dikkate alınarak hesaplanabilir.²²⁶ CFLA’da kiralama işlemlerinde sabit oranlı finansman sağlamasına dikkat çekmiştir. Buna göre finansal kiralama işleminin finansman dönemi boyunca sabit oranda finansman sağlamanın müşterilerin ani faiz değişikliklerinden yalıtılmasına sebep olduğunu vurgulamaktadır.

- **Uzmanlık**, özellikle operasyonel kiralalarda kiralyanlar, ekipman veya aracın ikincil piyasada yeniden kiralanması veya satılması gerektiğinde, kiralama sonunda kalan değerleri birkaç yıl doğru bir şekilde tahmin edebilmelidir. Bu kritik gereklilik nedeniyle, kiralama şirketleri genellikle sınırlı sayıda ekipman veya araç konusunda uzmanlaşmaktadır. Belirli ekipman ve araçlarda geliştirilen bu uzmanlık kiracılara istedikleri varlıkla ilgili daha fazla danışma olanağı sağlar. Kiralyan açısından bakıldığında varlığı ve piyasayı iyi tanımasını yeniden kiralama sırasında da avantajlar sağlar.²²⁷

- **Müşteri Hizmetleri**, kiraya verenler, kiralanen iktisadi kıymete bağlı olarak çeşitli müşteri hizmetleri sunarlar. Bu hizmetler sadece malı tedarik etmek değil aynı zamanda bakımı ve daha güncel sürümleri için periyodik olarak değiştirmeyi kabul etmeye kadar değişebilir. Kiraya verenler, satın alma tarihinden itibaren elden çıkarılan kiralama konusu araçlardan sıklıkla sorumludur. Kanada’da finansal kiralamada kiracı için sunulan bu hizmetler önemli bir yer tutmaktadır.²²⁸

- Kira ödemelerinin önceden belirlenmiş olması ileride oluşabilecek ekonomik istikrarsızlıklardan kiracının en az oranda etkilenmesine sebep olacaktır.

- **Hızlılık**, işletmeler yeni teknoloji ürünlerinden daha kolay faydalanma imkânı sağlar.²²⁹ Finansal kiralamada belli bir zaman sınırı öngörüldüğü için sermaye mallarının daha hızlı ve kolay bir şekilde modern olan mallarla değişimine olanak sağlamaktadır. Örneğin bilişim ve tıp teknolojisi gibi alanlarda inovasyon süresinin kısılması finansal kiralamanın daha çok tercih edilmesine sebep olabilir.²³⁰

- Banka kredilerinden bağımsız bir kaynak sağladıkları için kiracıya daha fazla özgürlük sağlamaktadır.

²²⁶ Bundesverband Deutscher Leasing- Unternehmen <https://bdl.leasingverband.de>, (07.04.2020)

²²⁷ The Centre fo Spatil Economics, s.99

²²⁸ The Centre fo Spatil Economics, s.99

²²⁹ LEASEUROPE, <http://www.leaseurope.org>, (01.02.2020)

²³⁰ Bundesverband Deutscher Leasing- Unternehmen <https://bdl.leasingverband.de> (07.04.2020)

- **Esneklik**, varlığın sadece ekonomik kullanma hakkına sahip olunması kiracı açısından varlığın artık kullanılmadığı dönemde elden çıkarılması zorunda kalınmadan başka varlıklara sahip olma hakkı tanınmasıdır.²³¹ Kiralama sözleşmelerinde tanınan esneklikle kiracı sözleşme sona ermesinden sonra kiralanan mülkü satın almayı ya da kira sözleşmesinin süresini uzatmayı tercih edebilir.²³² Esneklik başka bir açıdan da değerlendirilebilir. Buna göre kiracılar kira ödemelerini gelir akışlarına göre planlayabilmektedirler. Örneğin; varlıklarını belirli dönemlerde kullanan işletmeler mevsimlik ödemelerden yararlanabilir.²³³

- **Düşük İşlem Maliyetleri**, yüksek büyüme potansiyeline sahip küçük işletmeler gelişimlerini sağlamak için finansal yöntemle ek kaynak sağlayabilir.²³⁴ Banka kredileri için teminat, yasal dokümantasyon ve daha yavaş işlem süreleri tahsis etme maliyetleri, özellikle konvansiyonel finansman maliyetlerinin birçoğunun sabit olduğu ve kredinin büyüklüğüne bağlı olmadığı işletmeler için kredi maliyetlerinin düşük olması önemli olabilir.²³⁵

- Kira ödemeleri bilançoda gider olarak dikkate alındığı için vergi matrahını azaltıcı etki yaratarak vergisel avantaj sağlayabilir.

- Finansal kiralama şirketleri ise mülkiyetlerine sahip oldukları varlıklar için amortisman ayırma hakkına sahip oldukları için amortisman bedelini gider yazarak matrahın azalmasından dolayı vergisel avantaj sağlayacaklardır.

- Finansal kiralamanın avantajlı olması diğer bir yönden özellikle uluslararası kiralama da ödemelerin dövizle yapılması dolayısıyla kurun öngörülebilir olmasından geçmektedir. Diğer taraftan, enflasyonun yüksek olmaması da bir faktördür.²³⁶

Finansal kiralamanın birçok avantajının yanı sıra bazı sorunları da beraberinde getirebilir;

²³¹ LEASEEUROPE, <http://www.leaseurope.org/> (01.02.2020)

²³² BDL <https://bdl.leasingverband.de>, (07.04.2020)

²³³ The Centre fo Spatil Economics, s.100

²³⁴ LEASEEUROPE <http://www.leaseurope.org> (01.02.2020)

²³⁵ The Centre fo Spatil Economics, s.100

²³⁶ Şişman ve Şişman, s.153

- Kira süresine ilişkin iktisadi varlığın ekonomik değerinin %80'inden az olmaması, özellikle gelişen teknolojik hareketlerin izlenmesini zorlaştırabilir. Teknolojik ürünleri uzun süreli kiralayan kişi veya kuruluşlar kiralama süreleri dolmadığı için ellerindeki ürünleri elden çıkarmakta zorlanmaktadır.²³⁷
- Finansal kiralamada kiracı sadece kullanım hakkına sahip olduğu için mal üzerinde tasarruf hakkına sahip değildir. Bu yüzden kullanım esnasında mal üzerinde herhangi bir değişiklik yapmak için kiralayandan ön izin alınması gerekmektedir.²³⁸
- Bazı sözleşmelerde kira bedelinin sabit olması kiralanı enflasyon gibi ekonomik istikrarsızlıklardan korurken faiz oranlarında yapılan indirimden yararlanamaması dezavantajlardan biridir.
- Kira ödemelerinin döviz cinsinden belirlendiği durumlarda yerli paranın döviz karşısında değer kaybetmesi, kurun aşırı yükselmesi kiracının ödemeler dengesini olumsuz etkileyebilir.²³⁹
- Özellikle kaldıraçlı kiralama yönteminde yatırım harcaması çok büyük sermaye gerektiren sözleşmelerde taksitler sözleşme gereği krediler ile ödeneceğinden dolayı faiz oranlarından etkilenen bir sözleşme ortaya çıkacağından dolayı riskin büyük bir kısmı kiralayanda kalacaktır.²⁴⁰

1.5.2. Kısa Vadeli Finansman Kaynakları ve Finansal Kiralamanın Farkı

İşletmeler sermaye akışını koordine ederken finans ihtiyaçlarını, finansman kaynaklarının vadelerini de dikkate alarak en uygun birleşimi sağlamaya dikkat etmelidirler.²⁴¹ Kısa vadeli borçlar vadesi bir yıla kadar olan borçlar olup bunlar arasında finansman bonoları, faktoring, satıcı kredileri, banka kredileri ve varlığa dayalı menkul kıymetler sayılabilir²⁴² İşletmeler alacakları ve stok ihtiyaçlarının giderilmesinde kısa vadeli finansman kaynaklarını tercih edebilirler.²⁴³

²³⁷ Ertem, s.140

²³⁸ Çondur, Evlimoğlu ve Bozdağlıoğlu, s.12

²³⁹ Tuğlu ve Atila, s.26

²⁴⁰ Şişman ve Şişman, s.152

²⁴¹ Muharrem Özdemir, s.337

²⁴² Emine Ebru Aksoy, *Finansal Yönetim Teorik Yaklaşımlar, Çözümlü Örnekler ve Öneri Yaklaşımlar*. 1. Baskı: Ankara: Gazi Kitapevi, 2017, s.240

²⁴³ Muharrem Özdemir, s.337

1.5.2.1. Finansman Bonoları

Büyük ve kredi değeri yüksek ihracatçılar tarafından borçlu sıfatıyla düzenlenen aracı komisyonları olmamasından dolayı düşük maliyetli kısa vadeli borç senetleridir.²⁴⁴ Finansman bonolarında vade 2 ile 6 ay arasında değişmekte olup kısa süreli sermaye ihtiyacını karşılamak için çoğunlukla fon fazlası bulunan işletmeler tarafından çıkarılmaktadır.²⁴⁵

Para piyasası aracı olup kısa vadeli ve düşük riskli finansman araçlarından. Geçici finans fazlasına sahip özellikle büyük işletmeler yine geçici finans ihtiyacına sahip olan işletmelere fon sağlamak amacıyla finansman bonolarını kullanabilmektedirler. Finansman bonolarının tercih edilmesindeki sebeplerden biri düşük maliyetli araçlar olmalarıdır.²⁴⁶

- Finansman bonusu ve finansal kiralama işlemlerinin benzer yönlerinden birisi taraflar arasındaki anlaşmanın bir sözleşme ile gerçekleştirilmesidir. Finansal kiralama işlemlerinde bir sözleşme ışığında işlemin gerçekleştirilmesi gerektiği gibi finansman bonolarında da taraflar arasında borçlanma miktarı süresi gibi unsurların yer aldığı bir sözleşmenin varlığı gerekmektedir.

- Finansman bonoları özel firmaların çıkardığı finans aracı iken finansal kiralama işleminde finans sağlama işlemi kanunun izin verdiği finansal kiralama şirketleri ve bazı bankalar aracılığı ile yapılmaktadır.

- Finansman bonoları kısa vadeli finans kaynakları iken finansal kiralama işlemleri genellikle orta ve uzun vadeli işlemlerdir.

1.5.2.2. Kısa Vadeli Ticari Kredi ve Finansal Kiralama Farkı

Kısa vadeli ticari krediler özellikle sermaye yapısı güçlü olmayan, likidite sıkıntısı çeken kredi kullanmak için kredi notu düşük olan²⁴⁷ işletmelerin kısa veya uzun vadeli finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla nakit ödeme yapmak yerine tercih

²⁴⁴ Aksoy, s.241

²⁴⁵ Muharrem Özdemir, s. 345

²⁴⁶ Senan Uyanık, "Finansman Bonoları ve ülkemizdeki Geleceği" Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt. 4, Sayı. 1-2 (1986) s.190

²⁴⁷ Berk, s.235

ettikleri bir kredi türüdür.²⁴⁸ Özellikle demirbaş, gayrimenkul, makine gibi ihtiyaçlarını karşılamada kullandıkları kredilerdir. Bankalardan kredi almak isteyen işletmeler bankalar tarafından belirlenen kriterler ışığında incelenerek uygun şartların sağlanması halinde istedikleri kredilere sahip olabilmektedir.²⁴⁹ Diğer finans kaynaklarından biri de banka kredileridir. Genellikle kısa vadeli banka kredileri, işletmelerin ihtiyacı olan kısa süreli çalışma sermayesi ihtiyacını gidermek için başvuru yöntemlerinden olup²⁵⁰ daha çok dönen varlıkların finansmanında kullanılır.²⁵¹

Bankalar kredi verirken işletmeler hakkında fizibilite yaparak bu işletmelerin güvenilirliğine göre maliyet belirlemektedirler. Buna göre kredi notu düşük olan ve genellikle küçük ölçekli işletmeler yüksek faiz oranlarında borçlanırken²⁵² kredi notu yüksek olan ve özellikle büyük ölçekli firmalar daha düşük faizle borçlanabilmektedirler.

Bankaların yanı sıra satıcılar da mallarını satabilmek için ihtiyaç duyan alıcılara kısa vadeli finans sağlamaktadır. Satıcı kredileri olarak da bilinen bu tür genellikle ABD ve gelişmiş ülkelerde tercih edilmektedir. Bu tür kredilere tüm firmalar tarafında sıkça başvurulmasına rağmen özellikle küçük işletmeler daha çok tercih etmektedir.²⁵³

- Kısa vadeli krediler finansal kiralama da olduğu gibi işletmelerin nakit ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Özellikle demirbaş ihtiyacı gibi yüksek maliyetli iktisadi kıymetlerin karşılanmasında kullanılmaktadır.
- Genellikle finansal kiralamaya oranla kısa vadeli ticari krediler daha riskli ve finansman ihtiyacı daha yüksek firmaların ihtiyaçlarını karşıladığı için daha maliyetli olabilmektedir.
- Finansal kiralama da malın finansal kiralama şirketi tarafından alınıp kiralınması söz konusu iken kısa vadeli ticari krediler nakit ihtiyacını karşılamaktadır.

²⁴⁸ Bayrakdaroğlu ve Gündoğdu, s. 77

²⁴⁹ Nuray Girginer, "Ticari Kredi Taleplerinin Değerlendirmesine Çok Kriterli Yaklaşım: Özel ve Devlet Bankası Karşılaştırması" **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı. 37, ss.133

²⁵⁰ Berk, s.237

²⁵¹ Bayrakdaroğlu ve Gündoğdu, s.78

²⁵² Muharrem Özdemir, s.342

²⁵³ Muharrem Özdemir, s.338- 339

1.5.2.3. Factoring ve Finansal Kiralama Farkı

Factoring, factor veya factoring adı verilen finans kuruluşları tarafından yurtiçi ya da yurtdışına mal veya hizmet satan işletmelerin kısa vadeli alacaklarının satın alınmasıdır.²⁵⁴ Böylelikle firmalar alacak hakkını satarak işletmelerine fon sağladıkları bir yöntemdir.²⁵⁵ Bu işlemin amacı, satıcı işletmelerin satış bedelinin vadesinde tahsil edilememesi riskini üstlenmek ve alacak hakkı olan işletmeye vadeden önce bir miktar ödeme yapılmasını sağlamaktır.²⁵⁶ Satıcı firmalar yaptıkları satış karşısında doğan alacaklarını belli bir faktör ücreti karşılığında factoring şirketlerine bir sözleşme ile devrederek finansman ihtiyacını sağlamaktadır.²⁵⁷ Böylelikle işletmeler factoring şirketleriyle yapmış oldukları anlaşmalar doğrultusunda nakit akışına müdahale ederek, alacaklarından kaynaklanabilecek riskleri ve oluşabilecek zamanlama sorunlarını ortadan kaldırmaktadır.²⁵⁸ Factoring kısa vadeli işlemler için söz konusu olup vade 30 ile 120 gün arasında değişmekte bazı durumlarda ise bu süre 180 güne kadar uzamaktadır. Firmalar kısa vadeli alacaklarını belli bir komisyon karşılığında satarak kredi sağlamış olmakta ve bunun yanı sıra birçok finansman işleminden yararlanmaktadırlar.²⁵⁹

İşletmeler için ihtiyaçların karşılanmasında kullanılan en sık kullanılan kaynak nakittir. Kısıtlı nakit imkânları ve alacakların tahsilinin uzun süre beklenmesi işletmeleri sıkıntıya sokmaktadır. Ancak alacakların faktöre satılması alacakların kısa sürede üretken nakde dönüşmesini sağlayacağından işletmelerin kredi kullanmadan likiditesini arttıracaktır.²⁶⁰ Ülkemizde factoring işlemleri 1980'lerin sonunda bankaların bünyesinde hizmet vermeye başlamıştır. Factoring ve finansal kiralama işlemleri arasındaki birtakım benzerlik ve farklılıklar bulunmaktadır. Bunlar;

- Factoring işlemlerinde gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde vadeli satışa konu olan alacağın factoring şirketi tarafından satın alınmasıyken, finansal kiralama işleminde ihtiyaç duyulan varlığın finansal kiralama şirketi tarafından

²⁵⁴ Ertem, s. 143

²⁵⁵ Zekai Özdemir, "Dış Ticaret Finansman Tekniklerinden Factoring ve Forfaiting İşlemleri", **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı. (10) 2005 / 2 . SS. 198

²⁵⁶ Muharrem Özdemir, s.345

²⁵⁷ Zekai Özdemir, s.198

²⁵⁸ Ertem, s.144

²⁵⁹ Kaya, s.235

²⁶⁰ Kaya, s. 235

alınmasıyla malın kullanım hakkının belirli bir süre için firmanın nakit ihtiyacı gidermek amacıyla kullanımına bırakılması söz konusudur.²⁶¹ Her iki yöntem de birbirinden farklı finans sağlarken her ikisi de işletmenin likidite ihtiyacı karşılamak için yapılmaktadır.

- Her iki yöntemde de bir sözleşme karşılığında finans ihtiyacı sağlanmaktadır.

- Faktoring genellikle 30 ile 120 günlük kısa süreli fon ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş bir yöntemken, finansal kiralama kiralamaya konu olan iktisadi kıymetin ekonomik ömrünün yüzde 80'inden daha uzun bir süreci kapsadığı için orta ve uzun vadeli finans kaynağıdır.

- Her iki işlemde finansman maliyeti ticari kredilere göre daha ucuz olduğu için ilave kazanç sağlayabilir.

- Factoring bilançonun sadece aktif kısmında harekete sebep olurken finansal kiralama ilk olarak borç hesaplarında yer alırken yılsonlarında aktif hesaplara alınır.²⁶²

- Her iki yöntemde de elde edilen kaynakların doğru kullanılması durumunda elde edilen likitle yeni kaynaklar alınabilir ve karlılık artabilir.²⁶³

- Finansal kiralama işlemlerinde değerlendirilen borç ve alacaklar için reeskont ayrılmazken, faktoring işlemleri için faktoring şirketleri reeskont ayırabilir.²⁶⁴

1.5.3. Orta Vadeli Finansman Kaynakları ve Finansal Kiralama Farkı

Genellikle vadesi bir yıldan daha uzun süreli olan finansman kaynakları orta ve uzun vadeli olarak tanımlanmaktadır. Orta vadeli finansman kaynakları ise genellikle vadesi bir ile beş yıl arasında olmaktadır.

1.5.3.1. Orta Vadeli Banka Kredileri ve Finansal Kiralama Farkı

Vadesi kısa süreli olabileceği gibi orta ya da uzun da olabilen işletmelerin en temel kullandığı finans kaynağı banka kredileridir. Bankalar kredi kullandırırken genel ekonomik koşullara, firmanın taşıdığı riske yine işletmeni daha önce kredi kullanıp

²⁶¹ Şişman ve Şişman, s.150

²⁶² Şeref Demir, **Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları TMS/TFRS (VUK Değerleme Yaklaşımı)**, 4. Baskı: Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş., 2019, s. 418

²⁶³ Şeref Demir, s. 418

²⁶⁴ Şeref Demir, s. 418

kullanmadığına ve bu kredi kullanımındaki ödemelerine ve bunun gibi diğer unsurlara bakarak karar verirler.²⁶⁵

- Orta vadeli banka kredileri finansal kiralama da olduğu gibi süre açısından benzerlik göstermektedir. Finansal kiralamada da genellikle sözleşme süresi iktisadi kıymetin kullanım süresine benzerlik gösterdiği için orta ve uzun vadeli yapıya sahip olabilmektedir.

- Diğer kredilerde olduğu gibi orta vadeli krediler de nakit ihtiyacını karşılarken finansal krediler finansal kiralama şirketi tarafından alınan iktisadi kıymet ihtiyacını kiralama yoluyla finanse etmektedir.

1.5.3.2. Taksitli Donatım Kredileri ve Finansal Kiralamanın Farkı

Taksitli donatım kredileri özellikle yeni ya da yenileme ihtiyacıyla oluşan teçhizat finansmanının karşılanması için kullanılan orta vadeli finans kaynağıdır.²⁶⁶ Özellikle gelişmiş ülkelerde kullanılan bu kredi türünde ihtiyaç duyulan her türlü makine ve teçhizat temin edilebilmektedir²⁶⁷ Temini sağlanan teçhizatın bedelinin bir kısmın nakit ödenirken kalan kısmın amortisman süresine göre kredilendirilir. Böylelikle malın maliyeti zamana yayılmaktadır.²⁶⁸

İktisadi kıymetin mülkiyeti kredilendirme süresi boyunca kredi veren kurumda ya da satıcı da kalır. Kredi kullanan işletme ise iktisadi kıymetin mülkiyetine kredi ödemesi bittikten sonra sahip olabilmektedir.²⁶⁹

- Finansal kiralama işlemlerinde olduğu gibi donatım kredileri de ihtiyaç duyulan teçhizat finansmanı için kullanılmaktadır.

- Her iki finansman kaynağı da genellikle orta vadeli ihtiyaçları karşılamaktadır.

²⁶⁵ Aksoy, s.257

²⁶⁶ Berk, s.255

²⁶⁷ Muharrem Özdemir,s.363

²⁶⁸ Berk, s.255

²⁶⁹ Erkan Poyraz, “Büyük Ölçekli Otel İşletmelerinin Orta ve Uzun Vadeli Fon Temini Sorunu ve Sermaye Piyasalarına Açılma Eğiliminin Analizi İçin Yönetici Tutumlarının Araştırılması” **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı. 37, ss. 143

- Finansal kiralama işleminden farklı olarak donatım kredilerinde iktisadi kıymetin maliyetinin bir kısmı peşin ödenmekte geriye kalan kısmı ise finansal kiralama yöntemine benzer şekilde amortisman süresine dağılmaktadır.

- Finansal kiralama işlemleriyle benzer diğer bir yön ise her iki yöntemde de süre sonunda mülkiyet ihtiyaç sahibine geçmektedir. Finansal kiralama işlemi mülkiyetin kiracıya geçme işlemi kiracının inisiyatifine bırakılmış olup temsili bir bedelle satın alma hakkı tanınmaktadır. Donatım kredilerinde ise süre sonunda kredi borcu bitmesinden dolayı mülkiyet kredi kullanan tarafa geçmektedir.

1.5.3.3. Rotatif Krediler ve Finansal Kiralamanın Farkı

Özellikle ticari bankalara özgü bir finans kaynağı olan rotatif (dönen) krediler de borç alan kredibilitesi yüksek firmaların geri ödeme yaptıkça tekrar kredi limiti miktarında borçlanmaya gidebilmesine olanak sağlayan bir finans kaynağıdır.²⁷⁰

Vadeli kredilerden farklı olarak daha çok günlük ve mevsimlik nakit ihtiyaçlarının karşılanmasında başvuru rotatif kredilerde borcun ödenen kısmı yeniden belli bir komisyon karşılığında krediye konu olabilmektedir.²⁷¹

1.5.3.4. Forfaiting ve Finansal Kiralamanın Farkı

İsveç bankaları tarafından geliştirilerek 1960 yıllarda kullanılmaya başlanılan²⁷² forfaiting, özellikle mal ve hizmet ihracatından kaynaklanan uzun vadeli alacakların forfaiter adı verilen finans kuruluşları tarafından belli bir iskonto oranı ile satın alınmasıdır.²⁷³ Önceleri sadece yatırım ve sanayi malları ihracatı²⁷⁴ için kullanılan bu yöntem günümüzde daha çok ihracata dayalı sermaye malları ve yüksek maliyetli projelerde çalışan işletmeler tarafından tercih edilmektedir.²⁷⁵

²⁷⁰ Berk, s.253

²⁷¹ Hüseyin Ali Kutlu, N. Savaş Demirci ve Mehmet Güner, “ Risk Yönetim Aracı ve Finansman Alternatifi Olarak Sendikasyon Kredileri”, **İstanbul Finans Kongresi 2012**, ss. 632- 633

²⁷² Berk, s.256

²⁷³ Ertem, s.159

²⁷⁴ Muharrem Özdemir, s.381

²⁷⁵ Örtün ve Kaval ve Karapınar, s.355

Satın alınma işlemi senetli senetsiz tüm alacakları kapsamına rağmen uygulamada daha çok poliçe ve bono gibi senede bağlı alacaklar için söz konusudur.²⁷⁶ Forfaiting'de vade ihraç edilen ürüne veya ihracatı ya da ithalatı yapan ülkeye göre üç aydan on yıla kadar uzayabilir. Uygulamada en sık görülen süreler ise 2-5 yıl arasındır.

Forfaiting işleminde alacağın hemen tahsil edilmesi için ihracatçı taraf bir forfaiter'a belli bir iskonto karşılığında alacağını tahsil etmek amacıyla başvurarak tahsilat işleminde oluşabilecek risklerden kurtularak gerçekleştirmektedir. Bu durumda forfaiter firması bu riski üstlenmektedir. Bu iskonto işlemlerinde sabit bir faiz oranı uygulanmasından dolayı piyasada oluşabilecek herhangi bir istikrarsızlığın getireceği faiz artışından korunacaktır.²⁷⁷ Diğer taraftan da piyasada meydana gelebilecek olumlu gelişmeler sonuncu faiz oranlarının düşmesi ile sabit faiz oranlarının getireceği artı yük forfaitingden yararlanan firmaların artı bir yüke katlanmasına zarara girmesine sebep olacaktır.

Forfaiter satın aldığı bu senede bağlı alacaklarda risk faktörünün arttığını düşünürse ya da başka sebeplerle ikincil piyasalarda bu senetleri satabilir.²⁷⁸ Ayrıca, forfaiting kuruluşunun tüm riskleri üstlenmesinden dolayı işlem maliyetlerini arttırmakta bu da ihracatçı firma açısından daha fazla mali yük anlamına gelmektedir.

- Finansal kiralama işlemlerinde bir sözleşme kapsamında ihtiyaç duyulan malın finansal kiralama şirketi tarafından alınıp kiralanması söz konusu iken forfaiting işlemlerinde sanayi malı yüksek maliyetli projelerin ihracatından kaynaklanan alacakların forfaiting şirketine satılmasıyla finans kaynağı elde edilmektedir.

- Her iki uygulamada da vade orta ya da uzun vadeli olabilmektedir.

1.5.4. Uzun Vadeli Finansman Kaynakları ve Finansal Kiralamanın Farkı

Uzun vadeli finansman genel itibariyle yeni üretim tesisi kurmak, teknolojik gelişmeleri takip etmek amacıyla yenileme ya da kapasiteyi genişletmek amacıyla yatırım yapmak için vadesi 3-5 yıldan uzun olan finans kaynaklarıdır.²⁷⁹ Bu kapsamda

²⁷⁶ Kaya, s.244

²⁷⁷ Örtün ve Kaval ve Karapınar, s.355

²⁷⁸ Kaya, s. 245

²⁷⁹ Münyas, s.173

sayılabilecek birkaç kaynak; uzun vadeli banka kredileri, ülke kredileri, ipotekli kredi, ipotekli sermaye piyasası araçları, tahvil ihracı vb.

Uzun vadeli banka kredileri: Vadesi 5 yıldan daha uzun olan bu tür krediler projeye dayalı kuruluş, modernizasyon, yeniden yapılanma, yeni yatırımlar gibi işletmelerin uzun vadeli ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tercih edilmektedir.²⁸⁰ Bu tür krediler daha çok gemi inşaatı, uçak ihracatı sanayi ve madencilik gibi alanlarda kullanılmaktadır. Burada faiz oranları kısa vadeli kredilere göre daha düşük olduğu için finansal kiralama gibi tercih edilebilmektedir.

Ülke Kredileri: İşletmeler yeni yatırımları ya da modernizasyon için yurtdışından ithal edecekleri varlıklarda varlığın özelliğine göre 2-10 yıl arasındaki vadelerde ve düşük maliyetle ihtiyaç duydukları finansman ihtiyacının İhracat Kredi Kuruluşları (Export Credit Agency) tarafından sağlayabilirler.²⁸¹

İpotekli Kredi: Kişilerin kendilerine ait arsa, ev, araba gibi mülkiyetleri ipotek göstererek uzun vadeli (48 ay) kullandıkları kredilerdir.²⁸² İpotek kredileri sabit faizli olabileceği gibi değişken faizli ipotek kredileri de bulunmaktadır. Sabit faizli klasik krediler de riskin büyük bir kısmı finans kurumunda kalmakta olup değişken faizli krediler ise kredi sözleşmesinde belirtilen değişim endeksi dikkate alınarak vade süresinde yeniden ayarlanan ve riskin kredi veren kurum ile kredi alan kişi arasında paylaşıldığı kredi türüdür.²⁸³

İpotekli Sermaye Piyasası Aracı: 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre “İpotek teminatlı menkul kıymetler, ipoteğe dayalı menkul kıymetler, ipotek finansmanı kuruluşları tarafından ihraç edilen pay dışındaki sermaye piyasası araçları ve konut finansmanından kaynaklanan alacaklara dayalı olarak veya bu alacakların teminatı altında ihraç edilen diğer sermaye piyasası araçlarını” ifade etmektedir.²⁸⁴

²⁸⁰ Münyas, s.173

²⁸¹ Münyas, s.174

²⁸² Tuğba Hacıbayramoğlu, “İpotekli Kredi Nedir, Kimler Kullanabilir?”<https://www.enuygun.com/> (08.05.2021)

²⁸³ Hülya Demir ve Vildan Kurt Palabıyık, “Kredi Ediniminde Uzun Vadeli İpotek Kredisi Sistemi”, **HKM Jeodezi, Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi Dergisi**, Sayı.92 (2005), ss.7-8

²⁸⁴ 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu Madde 3 /i

Tahvil İhracı: Anonim şirketler ya da iktisadi kamu teşekkülleri tarafından çıkarılabilen uzun vadeli borçlanma senetleri olarak adlandırılan tahviller genellikle gelişmiş yapıya sahip sermaye piyasalarında sıkça kullanılmaktadır.²⁸⁵

- Uzun vadeli finansman kaynakları genel hatları ile incelendiğinde finansman ihtiyacı olan tarafın nakit ihtiyacını karşıladığı görülmektedir. Finansal kiralama işlemlerinde ise bu nakit ihtiyacının karşılanması ihtiyaç olunan iktisadi kıymetin finansal kiralama şirketi tarafından alınıp kiralanması şeklinde olmaktadır.
- Finansal kiralama yöntemi ile uzun vadeli kredilerin benzer yönü ise vade açısından olmaktadır.

1.6. FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN HAK VE BORÇLARI

Finansal kiralama sözleşmeleri taraflara bazı hak ve borçlar yüklemektedir. Bunlardan kiralayana borçlarından sözleşme süresince mülkiyet hakkı olmak üzere, kiralama bedelini ödemesini talep etme, sigorta primlerinin kiracı tarafından ödenmesini talep etme, malı özenle kullanılmasını talep etme, mala ait her türlü bakım onarım masraflarını talep etme sözleşmenin çeşitli sebeplerle sona ermesi durumunda malın iadesini talep etme gibi hakları bulunmaktadır. Kiracının ise; finansal kiralama sözleşmesine konu olan malı seçme, ayıpsız olarak talep etme, zilyetliğini isteme, sözleşmeye uygun olarak her türlü faydayı sağlamayı talep etme, malı sigorta edilmesini talep etme ve sözleşmeye konu olan malın başkasına devredilmemesini talep etme, şartların meydana gelmesi halinde sözleşmeyi feshetme hakları vardır.²⁸⁶

3226 sayılı FKK 9. ve 17. maddeleri ile 6361 sayılı FFFK'nın 18. ve 23. maddelerinde finansal kiralama söz konusu olan varlığın mülkiyetinin finansal kiralama şirketine ait olduğu açıkça ifade edilmiştir. FKK'nın 9. maddesinin gerekçesinde de ifade edildiği gibi, mülkiyetin kiralayana ait olmasının sebebi ilgili iktisadi kıymeti edinirken ödediği bedelin kendisine ödenmesini sağlamaktır. Şöyle ki kiralama konu

²⁸⁵ Aksoy, s.246

²⁸⁶ Osman Oy ve Onur Biçici, **Fianasal Kiralama (Leasing) ve Kira Alacaklarının Takip Yolları**, 1. Baskı. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A." Ş. 2015, s.7- 10

mala ilişkin ödemelerin yerine getirilmemesi durumunda mülkiyet hakkından yola çıkılarak ilgili malı geri alabilme hakkına sahip olabilmektir.²⁸⁷

Finansal kiralama sözleşmelerinde FFFK 24. maddesine göre tarafların birbirlerine karşı sözleşme yapma borcu bulunmaktadır. Finansal kiralama sözleşmesi ile Türk Hukukuna göre, kira sözleşmesi arasındaki en belirgin farklardan biri malın maliki aşamasında çıkmaktadır. Finansal kiralama sözleşmesine göre, kiralayanın malın maliki olması gerekirken, kira sözleşmelerinde kiralayanın malın maliki olmasına gerek görülmemektedir. Finansal kiralama sözleşmesinde kiralayanın malın maliki olması halinde sözleşme sonunda malın kiracıya devri kararlaştırılabilecektir.²⁸⁸

Kiralayanın finansal kiralama sözleşmesindeki usul ve esaslara istinaden sözleşmeye konu iktisadi kıymeti zamanında ve gerektiği gibi teslim etme borcu vardır. İlgili Kanun'un 25. maddesi gereği kiralayan malı satıcıdan çeşitli sebeplerle teslim alamayıp kiracıya teslim edememesi halinde TBK'nın 123,125 ve 126 madde hükümlerine göre yaptırıma uğrayacaktır.

Kiralayanın bir diğer borcu da 6361 sayılı Kanun'un 18. maddesinde bulunan finansal kiralama sözleşmesinin tanımında ve aynı Kanun'un 24. maddesinin 1. fıkrasında belirtildiği üzere, sözleşme süresi boyunca kiracının iktisadi kıymetin zilyedi olmasından kaynaklı sözleşme şartlarına uygun her türlü faydayı kazanım hakkına engel olacak davranışlarda bulunmaması gerekmektedir. Bu sebeple 31/2 maddesinde; sözleşme taraflarından herhangi birinin sözleşme hükümlerine uymaması durumunda sözleşmeyi feshedebilme hakkı vardır.

Finansal kiralamaya konu olan iktisadi kıymeti sözleşmede belirtilmediği sürece üçüncü kişilere devretmeme borcu mülga Kanun'un 18. maddesinde ifade edildiği gibi 6361 sayılı Kanun'un 27. maddesinde de hüküm altına alınmıştır. Sözleşmede böyle bir hükmün varlığında, devir işlemi kiracı tarafın haberdar olması halinde sadece diğer kiralayana yapılabilir. İlgili kanunlarda ifade edildiği gibi devir yasağının mutlak bir nitelik göstermediğidir. Sözleşmede devir yetkisi verilmiş olması şartıyla kiralayanın

²⁸⁷ Erden Kuntalp, **Finansal Kiralama Kanununa Göre Finansal Kiralama (Leasing) Tanımı ve Hükümleri**, 1. Baskı. Ankara: Olguç Matbaası, 1988, s.71

²⁸⁸ Acun Mekengeç, s.38

bunu başka bir finansal kiralama şirketine devredebileceği bu sebeple taraflardan birinin her durumda finansal bir kurum olması gerektiği belirtilmiştir.²⁸⁹

Unidroit Konvansiyonunda yer alan hüküm çerçevesinde ise kiralayan ile satıcı arasında yapılan sözleşmede kiracı da taraflardan birisiymiş gibi satış sözleşmesinden kaynaklanan borçlarda finansal kiralamaya konu olan mal doğrudan kiracıya tedarik edilmiş gibi ona karşı da yerine getirmek zorundadır.²⁹⁰ Taraflardan kiracının finansal kiralamaya konu malı kullanma hakkının yanı sıra malın zilyetliğini talep etme ve sözleşme sonunda satın alma hakları vardır. Kiracı finansal kiralama sözleşmesi boyunca kiralamaya konu olan malın zilyedi olması dolayısıyla sözleşme sınırları kapsamında her türlü faydayı elde edebilir. Ancak kiracının finansal kiralamaya konu iktisadi kıymetin zilyedi olabilmesi için kendisine zilyetliğin finansal kiralama sözleşmesi ile devri gerekmektedir. Finansal kiralama sözleşmesinde ifade edilmesi şartıyla kiracının bu malı satın alabilme hakkı söz konusudur.²⁹¹

Kiracının en önemli borçları arasında kira bedelini ödeme borcu gelmektedir. Finansal kiralama bedelinin tespitinde taraflar serbest davranabilme hakkında sahiptir. Bununla birlikte bedel TL karşılığı olabileceği gibi döviz ya da uluslararası endekslere de bağlanabilecektir. Ancak, 12.09.2018 tarih ve 85 sayılı “*Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar’ın*” 1. maddesinde Türkiye’de yerleşik kişilerin, Bakanlıkça belirlenen durumlar dışında finansal kiralama yapması halinde sözleşme bedelleri veya bu sözleşmelerden kaynaklı ödemeler döviz ya da dövize endekli olarak düzenlenemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Kiracının temerrüde düşmesi halinde temerrüt faizi ödemesi gerekmektedir. Öte yandan malı itinalı kullanmak ve malın bakım onarımından sorumlu olması gerekmektedir. Finansal kiralama sözleşmelerinde genellikle malın kullanımına ilişkin bilgilere yer verilmektedir. Kiracı bu sözleşme hükümlerine uyarak ilgili kıymeti öngörülen sınırların dışında kullanmamalı, aşırı çalıştırılmasından kaçınmalıdır.²⁹² Daha

²⁸⁹ Kuntalp, s.75

²⁹⁰ Acun Mekengeç, s.39

²⁹¹ Erol, Yıldırım ve Toroslu, s. 267-268

²⁹² Altop, s. 194

önce belirtilen 31. maddenin 2. fıkrasına istinaden kiracının da sözleşme şartlarına uymaması halinde sözleşme feshedilebilir.

Malın bakım ve onarımından kiracı sorumlu olması ve malın hasara uğraması halinde zarar ve ziyandan kiracı sorumludur. Aksine bir hüküm yoksa 24. madde gereği kiracı malın bakım ve onarımından sorumludur. Bu madde gereği bakım ve onarıma ait masraflar kiracıya aittir. Kiracının bir diğer borcu ise; malın hasar ve ziyandan kiracı sorumludur. Ancak kiracı olan kişinin sorumluluğu sigorta bedelinin karşılanmayan kısmı ile sınırlıdır. Bir diğer hüküm ise kiracının sigorta primlerini ödemesi gerektiği yönündedir. Kiracı sigorta primlerinin öderken finansal kiralama sözleşmesine konulan bir şart ile kiralayana ödeyerek kiralayan aracılığı ile sigorta şirketine yansıtılmaktadır.²⁹³

Mülga Kanun 15. maddesinde kiracı tarafından finansal kiralama konusu iktisadi kıymetin üçüncü kişilere devri mümkün değil iken 6361 sayılı Kanun'un 26. maddesi hükmü gereğince kiracı kiralayandan yazılı izin almak şartıyla sözleşmeden doğan haklarını ve kiracılık sıfatını devredebilir. Kiralayana bilgi vermek şartıyla finansal kiralama sözleşmesi kapsamında yapılan konut finansmanında malın zilyetliği başkasına devredilebilir. Diğer sözleşmelerde ise hüküm bulunmak kaydıyla zilyetlik devredilebilir. Kiracının satın alma hakkını kullanmaması halinde sözleşmeye konu iktisadi kıymeti derhal geri verme borcu FFFK madde 32'de düzenlenmiştir.

1.7. FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMESİNİN ŞEKLİ TESCİLİ VE ŞERHİ

Mülga 3226'da finansal kiralama sözleşmesi için resmi şekil şartı öngörülmuş olup noter tarafından tasdiki zorunluydu bu sebeple noterce düzenlenmemiş ve şekle bağlı olarak hazırlanmamış finansal kiralama sözleşmelerinin geçersiz olacağı doktrinlerde ve Yargıtay'ca benimsenmişti.²⁹⁴ Yargıtay'da görülen bir davada mülga 3226 sayılı Kanun'a istinaden taşınır mallara ilişkin yapılan finansal kiralama sözleşmelerinde kiracının ikametgâhının olduğu noterlikte tutulmakta olan özel sicile tescili zorunludur. Eğer ikametgâhın olduğu notere tescil işlemi yapılmazsa finansal kiralama sözleşmelerinin 3.

²⁹³ Altop, s.214

²⁹⁴ Özdoğru, s.37

kişilerin haklarını etkilemeyeceği belirtilmektedir. İkametgâhın olduğu yer noterliğin siciline kayıt işlemlerinin yapılmamış olması durumunda ilgili Kanun'un yararına olan hükümlerinden yararlanması söz konusu olamayacaktır.²⁹⁵ Ayrıca, finansal kiralama konusu yapılmış mallar haczedilemez. Ancak haciz işleminin söz konusu olabilmesi için finansal kiralama sözleşmesinin geçerli olması gerekmektedir. Finansal kiralama sözleşmesinin geçerli olabilmesi için mülga Kanun'a göre düzenleme şeklinin noterlikçe yapılması gerekmektedir.²⁹⁶ Ancak 6361 sayılı Kanun ile noter tarafından düzenlenmesi şartı kaldırılmış olup diğer şekil şartlarının yerine getirilmesi finansal kiralama sözleşmesi için yeterli olacaktır.

Taşınmaz mallara ilişkin yapılan finansal kiralama işlemlerine ait sözleşmelerde ise; sözleşmenin noter tarafından re'sen düzenlenmesi yeterli görülmektedir. Sözleşme süresi sonunda iktisadi kıymetin kiracı tarafından satın alınması öngörülen durumlarda da satın alma hakkının doğması için sözleşmenin noterce düzenlenmesi gerekmektedir.²⁹⁷ Ancak yeni 6361 sayılı FFFK madde 12'de noter tarafından düzenlenmesi zorunluluğu kaldırılmıştır.

Mülga FKK'nın 8. maddesi finansal kiralama işlemlerine konu olan malın şerhine ilişkin hükümlere yer vermişti. İlgili Kanun kapsamında taşınmaza ilişkin işlemler tapu kütüğündeki beyanlar hanesine kaydedilmelidir. Ancak burada beyanlar hanesine kaydedilmelidir ifadesinin yanlış olduğu olması gereken ifadenin ise şerh edilmesi gerektiği olduğudur.²⁹⁸ FFFK ile kiralama sözleşmesinin tecil ve şerhine ilişkin düzenleme 22. madde de yeniden düzenlenmiştir. Buna göre, yazılı şekilde yapılan taşınmaz sözleşmeleri tapuda şerh edilebilir. Diğer taraftan özel sicile haiz taşınır mallara ait sözleşmeler ise bu malların kayıtlı olduğu sicile tescil ve şerh olunur. Ayrıca, Birliğe de bildirilmesi gerekir. Eğer taşınır mallara ilişkin özel bir sicile kayıt yoksa bu mallara ilişkin sözleşmeler Birlik tarafından tutulan özel sicile tescil edilir. Kiralama konusu

²⁹⁵ Yargıtay, "13.05.2002 Tarih ve Y15. HD. E. 2002/1899 K. 2002/2482 Numaralı Yargıtay 15. Hukuk Dairesi Kararı" www.legalbank.net, (23.08.2021)

²⁹⁶ Yargıtay, "16.05.2000 Tarih ve Y21.HD. E. 2000/3455 K. 2000/3919Numaralı Yargıtay 21. Hukuk Dairesi Kararı" www.legalbank.net (23.08.2021)

²⁹⁷ Faruk Baştürk, "Finansal Kiralama Sözleşmesinin Şekli ve Tescili veya Şerhi" **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt. 57, Sayı. 4 (Aralık 2008), s. 103

²⁹⁸ Baştürk, s.106

yapılan mal iktisadi kıymetin tapu kütüğüne şerhi kiralama süresi sonunda kiracı ve kiralayanın talebi üzerine harç alınmadan terkin edilir.²⁹⁹

1.8. FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN BORÇLARI

FFFK'nın 24. maddesi tarafların hak ve borçlarını hüküm altına almıştır. Bu maddeye göre tarafların borçları incelendiğinde genel itibariyle kiracıyı ilgilendirdiği görülmektedir. Buna göre kiracı; finansal kiralamaya konu iktisadi kıymetin zilyedi olduğu için sözleşmenin şartlarına uygun her türlü faydayı etmenin yanı sıra itinayla kullanma, bakım ve onarımını yaptırma ve bu masraflardan sorumlu olma, sigorta primlerini ödeme ve hasar ve ziyandan sorumludur. Malın hukuki maliki finansal kiralama şirketleridir. Ancak *Türk Ticaret Kanunu*'na göre gemilerde; *Türk Sivil Havacılık Kanunu*'na göre hava araçlarında kiracı malın maliki gibi değerlendirilir.

Kiralayanın borçları ise; kiracının isteği üzerine 3. kişiden veya kiracının kendisinden satın alıp sözleşme yaparak tüm faydayı sağlaması için belli bir kira miktarı karşılığında kiracıya devri, malı sigorta ettirme, malın mülkiyetini üçüncü kişiye devretmeme, sözleşmenin haksız feshinde kiracının zararını karşılamakla yükümlüdür. Unidroit Konvansiyonu madde 12'ye göre; kiralayanın iktisadi kıymeti kiracıya teslim etme borcu ele alınmıştır. İlgili madde de usulüne uygun teslim gerçekleşmemesi durumunda uygulanacak hükümlere yer verilmiştir. Bu maddeye göre usulüne uygun teslim yapılmaması halinde kiracı sözleşmeyi feshetme hakkına ya da sözleşmeye konu kıymeti kabul etmeme hakkına sahiptir.³⁰⁰

FFFK'nın 18. maddesinde finansal kiralama sözleşmesinin tanımı verilirken kiralayanın kiracının sözleşmeye konu olan maldan faydalanmasına engel teşkil eden davranışlardan kaçınma borcu bulunduğu hüküm altına alınmıştır. Buna göre kiralayan malı temin ettiği taraf ile finansal kiralama sözleşmesinin dışında bir sözleşme yaparak

²⁹⁹ Baştürk, s. 107

³⁰⁰ Acun Mekengeç, s.41

kiracının, malı zamanında teslim alamaması, maldan hiç veya yeteri kadar faydalanamamasını engelleyecek durumları ortadan kaldırmalıdır.³⁰¹

Sözleşme konusu malı üçüncü kişiye devretmeme borcu FFFK'nın 27. maddesinde değinilmiştir. Sözleşmede aksi kararlaştırılmadığı sürece kiralayan sözleşmeye konu iktisadi kıymetin mülkiyetini bir başkasına devredemez. Ancak sözleşmede belirtilmesi ve kiracının haber edilmesi şartıyla devir işlemi sözleşme şartlarına uyulması zorunluluğuyla bir başka kiralayana devredilebilir.

Kiralayanın, sözleşmeye konu malı sigorta ettirme borcu doğabilir. Mülga Kanun'un 17. maddesinde ve 6361 sayılı Kanun'un 24. maddesinin 6. fıkrasında tarafların malı sigorta ettirme zorunluluğu hüküm altına alınmıştır. Sözleşmede belirtilmesi şartıyla malın kiralayan tarafından sigorta ettirmesi gerekebilir. Ancak böyle bir durumda bile sigorta bedeli kiracı tarafından ödenmesi gerekmektedir. Finansal kiralama şirketi kira konusu malı kiralama süresi boyunca sigorta ettirmek zorundadır. Böylelikle kiralamaya konu olan malın hasar görmesi ya da kullanılamayacak duruma gelmesi halinde finansal kiralama şirketi için teminat oluşturmasıdır. Ancak finansal kiralamaya konu iktisadi varlığı kullanan tarafın kiracı olmasından dolayı sigorta primlerinin kiracı tarafından ödenmesi öngörülmüştür.³⁰²

1.9. FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMESİNİN SONA ERME NEDENLERİ VE SONA ERMENİN SONUÇLARI

Finansal kiralama sözleşmeleri, sözleşmede bahsedilen sürenin dolması ile kendiliğinden sona erer. Ancak bazı durumlarda sözleşmenin sona ermesine sebep olan başka unsurlarda söz konusu olabilir. Bu unsurlardan bir kısmı sözleşmeleri kendiliğinden sona erdirirken bir kısmında sözleşmelerin sona ermesi için taraflardan birinin sözleşmeyi feshetmesi gerekmektedir.

Finansal kiralama sözleşmesine ilişkin usul ve esaslar 6361 sayılı FFFK hükümlerine göre sonlanmaktadır ancak kanunda boşluk olması halinde sözleşmeye

³⁰¹ Merve Acun, "Yabancılık Unsuru Taşıyan Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmelerinde Yetkili Mahkeme", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt.19, Sayı.1 (2013), s.448

³⁰² Kuntalp, s.76

ilişkin durumlar 6098 sayılı *Türk Borçlar Kanunu* hükümlerine uygun şekilde sonlandırılmaktadır.

1.9.1. Kendiliğinden Sona Erme Nedenleri ve Sona Ermenin Sonuçları

3226 sayılı mülga Kanun'un "Sözleşmenin Sona Ermesi" başlıklı madde 21'de ele alınmıştır. Bu maddeye göre süresinin dolması sebebiyle sözleşme sona ermektedir. Ancak taraflardan birinin sözleşme bitmesine üç ay kala talep etmesi durumunda sözleşmenin süresi uzatılabilir. Madde 22'de ise şirketin sona ermesi, kiracının ölümü, kiracının iflası, aleyhine yapılan bir icra takibinin semeresiz kalması, tüzel kişiliğin feshi, fiili ehliyetini kaybetmesi veya işletmesini tasfiye etmesi halleri sözleşmeyi sona erdiren diğer nedenler arasında sayılmıştır.

Kendiliğinden sona erme nedenleri FFFK'nın 30. maddesinde ele alınmıştır. Buna göre aksi kararlaştırılmadıkça başta ve en temel neden olarak sözleşme süresinin dolması sona erme nedenidir. Bunun dışında kiracının ölümü, iflası ya da fiili ehliyetini kaybetmesi kendiliğinden sona erme nedenidir. İlgili maddenin 2. fıkrasında "Kiracının tasfiye sürecine girmesi veya tasfiyeye girmeksizin finansal kiralama konusu malın tahsis edildiği işletmesini tasfiye etmesi hâlinde kiracının talebi üzerine sözleşmede aksine hüküm yoksa sözleşme, süresinden önce feshedilebilir." hüküm altına alınmıştır. Mülga Kanun'da olduğu gibi FFFK'da da tarafların sözleşmenin bitimine üç ay kala talep etmeleri halinde sürenin uzayabileceği hüküm altına alınmıştır.

Mülga kanun ile yeni kanun arasındaki sona erme nedenleri incelendiğinde; icra takibinin semeresiz kalmasının yeni kanunda yer almadığı görülmektedir. Burada kiracının ekonomik durumunun kötüye gittiğinin bir göstergesi olarak kabul edilen icra takibinin semeresiz kalması halinde kaynak dönüşümünü tehlikeye gireceği düşüncesiyle kiralayanın sözleşme ile artık bağlı kalmaması gerektiği şeklinde ilgili madde hükmü savunulmuştur.³⁰³

Kendiliğinden sona erme nedenlerinden olan sürenin sona ermesidir. Sözleşmede belirtilen sürenin bitmesi ile sözleşme kendiliğinden sona erecektir. Ancak

³⁰³ Özdoğru, s. 52

tarafların sözleşmenin bitmesine 3 ay kala bildirmek şartıyla ve karşılıklı anlaşarak sözleşme süresi uzatılabilir.

Kiracının iflası halinde de sözleşme kendiliğinden sona ermektedir. 6361 sayılı FFFK madde 28’de değinildiği gibi finansal kiralamaya konu mal kiracının iflası halinde malın asıl malikinin kiralayan olmasından dolayı iflas memuru tarafından bu malların ayrıştırılmasına karar verilir.³⁰⁴ Ancak sözleşmede gösterilerek ya da tarafların anlaşması üzerine iflas durumu olsa dahi sözleşmenin devam etmesi kararlaştırılabilir ya da iflas memurunun vermiş olduğu ayrıştırma kararına yedi gün içinde itiraz edilebilir. Kiralayanın iflası halinde ise finansal kiralama sözleşmesi geçerliliğini sözleşme süresi sonuna kadar iflas masasına karşı sürdürmeye devam eder.³⁰⁵

Ayrıca, sözleşmenin kararlaştırılan tarihte sona ermesi durumunda kiracı sözleşmeye konu olan iktisadi kıymeti satın alma hakkını kullanabilir. Satın alma hakkını kullanmaması halinde ise kiralayana ilgili iktisadi kıymeti derhal iade etmekle yükümlüdür. Sözleşmenin feshi durumunda ise kiracı sözleşmeye konu olan iktisadi kıymeti derhâl iade etmenin yanı sıra vadesi gelmemiş kira borçlarını da ödemekle yükümlüdür.³⁰⁶

1.9.2. Taraflardan Birinin Feshiyle Sona Erme Nedenleri ve Sona Ermenin Sonuçları

Burada gerekli şartların oluşması halinde süresinden önce feshi edilen sözleşme sonucunda kiracı kiralamaya konu olan malı iade etmekle yükümlüdür. Bu durumda sözleşmede aksi bir durum kararlaştırılmadıkça iadeye konu olan malın satış fiyatı, henüz vadesi dolmamış kira miktarları ve varsa kiralayan tarafın bu miktarı aşan zararları toplamından fazla olması durumunda aradaki fark kiracı tarafa ödenir.³⁰⁷

Fesih nedeniyle kiralama sözleşmesinin sonlanmasına taraflar açısından baktığımızda kiracı, kiralayanın malın satıcısı ile zamanında sözleşme yapmaması, mala ilişkin kiralayan tarafında yapılması gereken ödemelerin zamanında yapılmaması, kiracıya

³⁰⁴ OY ve Biçici, s.23

³⁰⁵ OY ve Biçici, s.25

³⁰⁶ OY ve Biçici, s. 53

³⁰⁷ OY ve Biçici, s.29

malın zamanında tesliminin gerçekleşmemesi hallerinde uğradığı zararın da kiralayandan talebi ile sözleşmeyi derhal feshedebilir.³⁰⁸ Kiralayan tarafından; finansal kiralama sözleşmesinin sona ermesinin sonuçlarına bakılması gerekirse; “Sözleşmenin Sona Ermesinin Sonuçları” başlıklı 32. madde de ele alınmıştır. Bu maddeye göre; “Sözleşme sona erdiğinde, sözleşmeden doğan satın alma hakkını kullanmayan veya bu hakkı bulunmayan kiracı finansal kiralama konusu malı derhâl geri vermekle mükelleftir.” ifadesi hüküm altına alınmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi, sözleşmenin sürenin dolmasıyla sona ermesi halinde kiracı satın almak istemediği iktisadi kıymeti kiralayana geri vermekle yükümlüdür.

6361 sayılı FFFK'nın 33.* maddesinde ise sözleşmenin feshi halinde sona ermenin sonuçları hüküm altına alınmıştır. Buna göre 6361 sayılı Kanun'un 30. maddesinde değinildiği gibi kiracının feshi nedenlerinden biri ortaya çıkması halinde malın iadesi ile birlikte kiralayandan zararının karşılanmasını talep edebilir. Kiracının sözleşme kapsamında oluşan borçlarını ödememesi halinde ise 2004 sayılı İcra İflas Kanun'un 68. maddesinin (b) bendinde belirtilen usule uygun gönderilen ihtarname ile birlikte malın iadesinin gerçekleşmesinin yanı sıra vadesi gelmemiş borçlarında talebi söz konusu olacaktır.

³⁰⁸ Oy ve Biçici, s.54

* “Sözleşmenin kiralayandan feshi ile 30 uncu maddenin ikinci fıkrası uyarınca kiracı tarafından feshi hâllerinde, kiracı malı iade ile yükümlüdür. İade edilen malın üçüncü kişilere satılması hâlinde sözleşmede aksi bir değer kararlaştırılmadıkça satış bedelinin, vadesi gelmemiş finansal kiralama bedelleri ile varsa kiralayandan bunu aşan zararı toplamından düşük olması durumunda aradaki fark kiracı tarafından kiralayana ödenir. Sözleşmede aksi bir değer kararlaştırılmadıkça iade edilen malın satış bedelinin, vadesi gelmemiş finansal kiralama bedelleri ile varsa kiralayandan bunu aşan zararı toplamından yüksek olması durumunda aradaki fark kiralayandan kiracıya ödenir. İade alınan malın üçüncü kişilere finansal kiralama yöntemiyle kiralanması hâlinde de aynı esaslar uygulanır.(2) Sözleşme kiracı tarafından feshedilirse kiracı malı geri vermekle beraber uğradığı zararın tazminini, kiralayandan talep edebilir.(3) Sözleşmeden kaynaklanan borçlara karşılık teminat olarak alınan ipoteklerin paraya çevrilmesinde 2004 sayılı Kanunun 150/ı maddesi hükümleri uygulanır.(4) Kiracının bu Kanunda belirtilen süreler içinde borcunu ödememesinden dolayı kiralayandan noter aracılığıyla kiracıya gönderilen fesih ihtarnameleri hakkında 2004 sayılı Kanunun 68/b maddesi hükümleri uygulanır.”

1.10. FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNİN KANUNLAR KARŞISINDAKİ DURUMU

1.10.1. 3226 Sayılı Kanun Kapsamından Finansal Kiralama

3226 sayılı FKK 10.06.1985 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun'da sadece finansal kiralamaya ilişkin hükümler yer almaktadır. Mülga Kanun'da genel hükümlerin yanı sıra;

- ✓ Sözleşmenin hüküm ve sonuçlarına,
- ✓ Sözleşmenin sona ermesine ilişkin hususlara,
- ✓ Teşvik ve vergiye dair hükümlere yer verilmiştir.

30.11.2012 tarih ve 28496 Sayılı RG. Yayımlanan 6361 sayılı “*6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu*” yürürlüğe girmesi ile Mülga 3226 sayılı FKK yürürlükten kalkmıştır. 6361 sayılı FFFK 21.11.2012 yılında yürürlüğe girmiştir. 3226 sayılı Kanun sadece finansal kiralamaya ilişkin hükümleri içerirken 6361 sayılı FFFK ile finansal kiralama işlemlerinin yanı sıra faktoring işlemleri ve finansal kiralama şirketlerine ilişkin hükümlere de yer verilmektedir.

Her iki kanunda da finansal kiralamaya konu olabilecek iktisadi kıymetler ayrı bir kanun maddesi olarak düzenlenmiştir. Mülga 3226 sayılı Kanun'un 5. maddesine göre patent gibi sınai ve fikri hakların haricindeki bütün taşınır ve taşınmaz malların kiralamaya konu olabileceği hüküm altına alınmıştır. 6361 sayılı Kanun'un 19. maddesinde ise mülga Kanun'a benzer bir tanımlama yapılmış olup bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış nüshaları da finansal kiralamaya konu edilmiştir. Ayrıca, 6361 sayılı FFFK göre ek olarak bütünleyici parça veya eklenti niteliklerine bakılmaksızın asli niteliğini koruyan her mal tek başına finansal kiralama sözleşmesine konu olabileceği hüküm altına alınmıştır.

Ancak taşınır malların finansal kiralamaya konu olabilmesi için dikkat edilmesi gereken hususlar vardır. Örneğin doğal güçlerin taşınır mülkiyetine konu olabilmesi ve dolayısıyla finansal kiralamaya konu olabilmesi için bu güçlerin edinmeye elverişli

olmaları yani kişilerin hâkimiyeti altına alarak yararlanabilmesine imkân olması elektrik enerjisi ve atom enerjisi gibi ayrıca taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmemesi gerekmektedir.³⁰⁹

Finansal kiralama bedeli mülga Kanun'un 6. maddesinde hem sabit hem değişken miktarlı olabileceği gibi TL veya Döviz* de olabilir. Ancak mülga Kanun'a göre ülke dışından gerçekleştirilen kiralama işlemlerinde kiralama bedelinin 25.000 Dolar karşılığı TL'den az olmaması gerektiği belirtilmişti. 6361 sayılı Kanun'a göre ise mülga kanundan farklı olarak bedel ve ödeme dönemlerinin taraflarca belirleneceği belirtilmiş ancak yurt dışından yapılacak kiralamalara ilişkin herhangi bir bedel sınırlamasından bahsedilmemiştir. 6361 sayılı Kanun'un 20. maddesinde "sözleşmede açıkça belirtmek kaydıyla sözleşme konusu mal henüz imal edilmemiş veya kiracıya teslim edilmemiş olsa dahi, sözleşme tarihinden başlamak üzere kira bedelleri tahsil edilebileceği belirtilmiştir. Sözleşmede aksi belirtilmediği takdirde, sözleşme konusu malın sözleşme tarihinden itibaren iki yıl içinde kiracıya teslim edilmesi zorunludur." ifadesine de yer verilmiştir.

Mülga 3226 sayılı Kanunu'nun süreler ile ilgili hükümlerine bakıldığında finansal kiralama sözleşmelerinin minimum dört yıl süre ile kurulması gerektiği belirtilmektedir. Bu sürenin hangi durumlarda kısılacağına ilişkin yönetmeliğin ise BDDK tarafından yayınlanabileceği hüküm altına alınmıştır. 6361 sayılı FFFK'nın "Tanımlar" başlıklı 3. maddesinde dört yıllık süre sınırlaması kaldırılmış ancak finansal kiralamaya konu malın iktisadi ömrünün % sekseninden daha fazlasını kapsamaması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Bu durumda süre kiralanan mala göre değişecek ve dört yıldan kısa olabileceği gibi aksine çok daha uzun olabilecektir. Örneğin; faydalı ömrü on yıl olan bir iktisadi kıymetin kiralınmasında sözleşme süresinin sekiz yıldan daha uzun bir süreyi kapsamaması gerekecektir. Bu durumda mülga kanun ve yeni kanun arasında süreler konusunda bir değişiklik yapıldığı ifade edilebilir.

³⁰⁹ Acun Mekengeç, s.24

* 12.09.2018 tarih ve 85 sayılı "Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar'ın" 1. maddesinde Türkiye'de yerleşik kişilerin, Bakanlıkça belirlenen durumlar dışında finansal kiralama yapması halinde sözleşme bedelleri veya bu sözleşmelerden kaynaklı ödemeler döviz ya da dövize endeksli olarak düzenlenemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Mülga Kanun'da sözleşme şekil ve tescili başlıklı 8. madde de sözleşmelerin noter tarafından yapılabileceği ve taşınır mala dair sözleşme, kiracının ikametgâhı noterliğinde özel sicile tescil edilir. Taşınmaz mala dair sözleşme ise taşınmazın bulunduğu tapu kütüğünün beyanlar hanesine, gemilere dair sözleşmeler ise gemi siciline şerh edileceği hüküm altına alınmıştı. Ancak yeni Kanun'un 22. maddesiyle buna ek olarak noter tarafından yapılabileceği ifadesi kaldırılmış ve ek olarak ilgili sicile şerh ve tescil olunan malın kiralayan tarafından ayrıca Birliğe bildirilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Mülga Kanun'un finansal kiralamaya konu olan varlığın satın alınması başlıklı 9. maddesinde kiralamaya konu olan malın mülkiyetinin finansal kiralama şirketine ait olduğu ifade edilirken 6361 sayılı yeni Kanun'un 23. maddesinde mülkiyetin kiralayana ait olduğu ifadesine yer verilmiştir. Bu iki madde arasındaki farka baktığımız eski kanunla kiralamanın sadece finansal kiralama yapabilecek şirketlerin gerçekleştireceği yeni kanunda ise kiralama yapabilmek için finansal kiralama şirketi olma gerekliliği olmadığı kanunda belirtilen bankalar tarafından da finansal kiralama yapılabileceğidir.

Mülga Kanun'un "kiralayan şirketin hukuki yapısı" başlıklı 10. Maddesinde finansal kiralama yapmaya yetkili şirketlerin sadece anonim ortaklık şeklinde kurulabileceği ifade edilmekteydi. Aynı zamanda bu işletmelerin kuruluşları şube açmaları yurtdışında faaliyet gösteren bir şirketin Türkiye'de şube açması BDDK'nın ön iznine ve denetimine tabi olduğu ifade edilmiştir. Yine mülga Kanun'un devam eden 11. maddesinde bu şirketlerin kurulabilmesi için ödenmiş sermayelerinin bir milyar TL'den az olmaması ve eğer yurtdışı faaliyetli işletmenin Türkiye'de şube açması halinde ise ödenmiş sermayelerinin en az iki milyon ABD Doları karşılığı Türk Lirası olması gerekmektedir. 6361 sayılı FFFK ile kuruluş ve faaliyet ile ilgili hükümlerin genişletildiği görülmektedir. Şöyle ki ilgili Kanun'un ikinci kısmının birinci bölümünde kuruluş ve faaliyet izinlerine ilişkin hükümlere yer verilmiştir. İlgili Kanun'un 4. maddesinde ülkemizde bir finansal kiralama şirketi kurulabilmesi için en az beş üyenin aynı yönde oy vermesi şartı aranmaktadır. Yine şirketin "Faktoring Şirketi" veya "Finansman Şirketi" ibarelerinden birinin bulunması, şartıyla anonim ortaklık şeklinde

kurulması gerekliliğinin yanı sıra en az beş ortak olması ve yine en az yirmi milyon Türk Lirası ödenmiş sermayelerinin bulunması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca, şirketlerin şube açması izne tabidir. Şube dışında teşkilatlanmaya gidilmesini kanun yasaklamış olmakla birlikte yurtiçinde ya da yurt dışında şube açılmasına ilişkin herhangi bir engel yoktur. Burada en dikkat çeken farklılık mülga Kanun'da yurt dışında faaliyet gösteren bir şirketin Türkiye'de şube açmasına izin verilirken yeni kanun'la yurt dışı kökenli bir şirketin Türkiye'de şube açmasına ilişkin herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Ancak Türk bir firmanın Yurtdışında şube açmasına olanak tanındığı görülmektedir. Fakat önemle belirtmek gerekir ki bu yurt dışından kiralama yapılmayacağı anlamına gelmemektedir. Birlikten izin alınmak şartıyla yurt dışından kiralama* yapılabilecektir.

FFFK'da tanımlar kısmında şirket, Türkiye'de kurulmuş olan finansal kiralama şirketleri, faktoring ve finansman şirketlerini ifade ettiği için finansal kiralama ile uğraşan yurtdışında kurulu şirketlerin Türkiye'de şube açması olanaklı değildir.³¹⁰

Mülga 3226 sayılı FKK'nun 13. maddesinde "kiracının hak ve borçları" başlığı ve madde 17 "kiralayan şirketin borç ve hakları" başlığı altında 2 ayrı madde altında ele alınmışken 6361 sayılı FFFK'nun ise 24. maddesinde " tarafların borç ve hakları" başlığı altında kiracının ve tarafların sorumluluklarından bahsedilmektedir. Her iki kanun maddesindeki amaç kiracının finansal kiralama sözleşmesi süresi boyunca malın zilyeti olduğu ve sözleşmeye göre itina ile kullanmak şartıyla her türlü faydayı sağlayabileceği ve her türlü bakım onarımdan kiracının sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır. 6361 sayılı FFFK ile 24. madde, mülga Kanun'un 13. Maddesine ek olarak kiralanan iktisadi kıymete taraflardan herhangi biri tarafından sigorta yapılması ve kiracı tarafından bu primlerin ödenmesi ile hasar ve ziyanın kiracı tarafından karşılanması gerektiği ifade edilmiştir mülga kanunda zarar ve ziyana ilişkin hüküm ayrı bir madde de(3226 FKK madde 14) ele alınmıştır. .

* 6361 sayılı FFFK **Yurt dışından yapılacak finansal kiralamalar başlıklı madde 21** – "(1) Yurt dışından yapılacak finansal kiralama sözleşmeleri Birlik tarafından tescil edilir.(2) Yurt dışından yapılacak finansal kiralamalara ilişkin usul ve esaslar Kurulun uygun görüşü alınmak suretiyle Birlik tarafından belirlenir."

³¹⁰ Acun Mekengeç, s.16

24. maddenin 6. fıkrasında “Kiracının seçimi ve talebi üzerine üçüncü kişiden sağlanan malın ayıplı olmasından kiralayan sorumlu tutulamaz. Aynı hüküm, malın bizzat kiracıdan sağlanması hâlinde de uygulanır.” ifadesiyle sorumluluğun kiracıya yüklendiği ifade edilebilir. Mülga 3226 sayılı Kanun’un 15. maddesinde kiralamaya konu iktisadi kıymetin zilyetliğinin başkasına devredilemeyeceği sadece konut kiralamasında ya da yatırım amacıyla yapılan finansal kiralamada kiralayandan izin alınmak şartıyla devir yapılabileceği ifade edilmekteydi. Yeni Kanun’la (26. madde) kiracının kiraladığı malı kiralayandan izin almak şartıyla devredebileceği hüküm altına alınmıştır. İki kanun arasındaki fark eski kanunda sadece konut ve yatırım amaçlı yapılan kiralama için devir söz konusuysen yeni kanunla herhangi bir sınırlama getirilmemiştir. Ancak 6361 sayılı Kanun’un 26. maddesinin 2. Fıkrasında konut finansmanının devrine ayrıca değinilmiştir. Ayrıca, mülga Kanun’un 18. maddesinde ve 6361 sayılı Kanun’un 27. maddesinde kiralayandan malın mülkiyetinin üçüncü kişiye devredilmesi mümkün olmayıp tek istisnasının sözleşmede yetki verilmesi şartıyla ve sözleşmedeki hükümlere uyulması koşuluyla başka bir kiralayana devredilebileceği ifade edilmiştir.

Malın kiracıya teslim edilememesine ilişkin 16. madde ’de 818 sayılı *Borçlar Kanunu*’nun 106. maddesinin* hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. 6361 sayılı FFFK’nın 25. maddesine göre, malın kiracıya kiralayandan kusurundan dolayı teslim edilememesi halinde ise 6098 sayılı *Türk Borçlar Kanunu*’nun 123*, 125* ve 126.* madde hükümleri uygulanacağı ifade edilmiştir.

* **106. Madde** “Karşılıklı taahhütleri havi olan bir akitte iki taraftan biri mütemerrit olduğu takdirde, diğeri borcun ifa edilmesi için münasip bir mehil tayin veya münasip bir mehlin tayinini hakimden isteyebilir. Bu mehil zarfında borç ifa edilmemiş bulunduğu surette alacaklı her zaman onun ifasını talep ve teahhür sebebi ile zarar ve ziyan davası ikame eylemek hakkını haizdir; birde aktin icrasından ve teahhürü sebebiyle zarar ve ziyan talebinden vaz geçtiğini derhal beyan ederek borcun ifa edilmemesinden mütevellit zarar ve ziyana talep veya akdi fesh edebilir.”

* **MADDE 123-**“ Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, taraflardan biri temerrüde düştüğü takdirde diğeri, borcun ifa edilmesi için uygun bir süre verebilir veya uygun bir süre verilmesini hâkimden isteyebilir.”

* **MADDE 125-** “Temerrüde düşen borçlu, verilen süre içinde, borcunu ifa etmemişse veya süre verilmesini gerektirmeyen bir durum söz konusu ise alacaklı, her zaman borcun ifasını ve gecikme sebebiyle tazminat isteme hakkına sahiptir. Alacaklı, ayrıca borcun ifasından ve gecikme tazminatı isteme hakkından vaz geçtiğini hemen bildirerek, borcun ifa edilmemesinden doğan zararın giderilmesini isteyebilir veya sözleşmeden dönebilir. Sözleşmeden dönme hâlinde taraflar, karşılıklı olarak ifa yükümlülüğünden kurtulurlar ve daha önce ifa ettikleri edimleri geri isteyebilirler. Bu durumda borçlu, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını ispat edemezse alacaklı, sözleşmenin hükümsüz kalması sebebiyle uğradığı zararın giderilmesini de isteyebilir”

* **MADDE 126-** “İfasına başlanmış sürekli edimli sözleşmelerde, borçlunun temerrüdü hâlinde alacaklı, ifa ve gecikme tazminatı isteyebileceği gibi, sözleşmeyi feshederek, sözleşmenin süresinden önce sona ermesi yüzünden uğradığı zararın giderilmesini de isteyebilir.”

Kiracının iflası ve takibe uğramasına ilişkin hükümler her iki kanunda da aynı şekilde ele alınmıştır. Buna göre kiracının iflası veya kiracı aleyhine icra takibinde kiralamaya konu iktisadi kıymetin ayrılmasına ya da icra dışında tutulmasına karar verebilir. Bu kararlara karşı itiraz hakkın söz konusudur. Kiralayanın iflasına ilişkin hükümler her iki kanunda da aynı şekilde yer verilmiştir. Buna göre süre sonuna kadar sözleşme iflas masasına karşı geçerliliğini korumaya devam eder (Mülga kanun madde 20- 6361 sayılı kanun madde 29).

Mülga kanunda sözleşmenin sona ermesine ilişkin detaylar 21. ve 22. maddelerde 6361 sayılı FFFK'da ise 30. maddede belirtilmiş olup; sözleşmenin sona ermesinin doğal nedeni sözleşme süresinin sona ermesidir. Ancak bunun dışında kiracının ölümü, iflası gibi diğer bazı sebeplerde sözleşmenin süresinin sona ermesine sebep olabilir. Ayrıca, sözleşme süresi bitmesine üç ay kala başvurulması şartıyla sözleşmenin uzatılması tarafların anlaşması şartıyla gerçekleşebilir.

Sözleşmenin ihlaline ilişkin hükümler mülga kanun 23. maddesinde ve 6361 sayılı FFFK'nın 31. maddesinde ele alınmış olup kanun maddesinin içeriği aynı olup yeni kanunla ek olarak; "Bir yıl içinde sözleşmede yer alan kira bedellerinden üçünü veya üst üste ikisini zamanında ödememesi nedeniyle ihtara muhatap olan kiracılarla yapılan sözleşmeler kiralayan tarafından feshedilebilir" ifadesi eklenmiştir. 6361 sayılı FFFK'nın 31. maddesinin 2. fıkrasında taraflardan birinin sözleşmeye aykırı bulunması ve diğer durumlarda sözleşme feshedilebilir. Kiralayanın sözleşme feshinde haksız olması durumunda kiracının zararını tazmin etmekle yükümlüdür.

Sözleşmenin feshinin sonuçları mülga kanunda 25. madde de ele alınmış, 6361 sayılı FFFK'da ise 33. madde de ele alınmıştır. Bu madde ile mülga kanunda kiralayan tarafından sözleşmenin feshi halinde kiracının malın iadesine ve vadesi gelmemiş borçların ödenme yükümlülüğü, kiracı tarafından feshedilmesi halinde ise malın iadesi ile birlikte kiralayandan zararın tanzimi istenebilir. 6361 sayılı Kanun'un 33. maddesinde ise sözleşmenin kiralayan tarafından feshinde malın iadesinden sonra üçüncü kişilere satışının gerçekleşmesi halinde satış miktarının, süresi gelmemiş kiralama miktarları ile varsa kiralayan tarafın söz konusu miktarı aşan zararı toplamından düşük olması halinde

aradaki fark kiracı tarafından kiralayan tarafa ödenir. Aksine bu tutarın fazla çıkması durumunda kiralayan tarafından kiracıya ödeme yapılacağı belirtilmiştir.

Teşvikle ilgili Mülga Kanun madde 28 ve yeni kanun madde 35 aynı içeriğe sahip olup yatırımların bir kısmının ya da tamamının finansal kiralama ile gerçekleştirilmesi durumunda kiralamaya konu mala ilişkin bir teşvikin olması halinde kiralayanın kiracıya ait teşvik belgesinde belirtilen ve satın alma halinde kiracının yararlanabileceği teşvikten yararlanılabileceği belirtilmiştir. Yeni kanunda finansal kiralama şirketinin teşvik belgesine ilişkin sorumluluğu, kendisine devri gerçekleşen kısmı ile sınırlı tutulacağı da ayrıca belirtilmiştir.

Gümrük işlemlerine dair hükümlerde ise mülga Kanun'un 29. maddesinde geçici muafiyet rejimine dair hükümlerin uygulanacağı ifade edilirken yeni Kanun'un 36. maddesinde geçici ithalat rejimine ilişkin hükümlerin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Sözleşme süresi dolduktan sonra kiralamaya konu varlığın kesin ithalatının yapılması durumunda, mülga Kanun'un (b) fıkrasında vergi ödeme mükellefiyetinin başladığı tarihteki cari kur ve normal fiyat üzerinden hesaplanacak gümrük vergileri tahsil olunacağı yeni Kanun'un (b) fıkrasında ise "gümrük yükümlülüğünün başladığı tarihteki cari kur ve 4458 sayılı Kanun'un eşyanın gümrük kıymetine ilişkin hükümlerine göre belirlenecek kıymet üzerinden hesaplanacak gümrük vergileri ve ek mali yükümlülükler tahakkuk ve tahsil olunacağı" hüküm altına alınmıştır.

Mülga 3226 sayılı kanunda finansal kiralama sözleşmelerinin her türlü vergi, resim ve harçtan istisna olduğu öngörülmüştü. Ancak T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından bu sözleşmelerin damga vergisi ve harçtan istisna edilmesinin mümkün olmayacağı şeklinde görüşüyle uygulama bulmuştu. Yeni kanunla birlikte, bu konuda düzenleme yapılmış olup, finansal kiralama sözleşmelerinin damga vergisinden ve bu konuda yapılacak işlemlerde ise harçlardan istisna olduğu düzenlenmiştir.³¹¹ Sat-geri kirala işlemlerine ilişkin yapılan finansal kiralama sözleşmelerinde, sözleşme sonunda kiracıya tekrar devredilmesi halinde tapu harcından müstesna olduğu hüküm altına alınmıştır. Sayıştay Temyiz Kurulu kararına göre; Mülga 3226 sayılı kanuna istinaden

³¹¹ Ercan, s.87

finansal kiralama sözleşmeleri ve bu sözleşmenin yapılması için gerekli olan diğer işlemlerde her türlü vergi ve harçtan istisna edilmiştir. Bu nedenle Sayıştay Temyiz Kurulu “finansal kiralama sözleşmesi ve sözleşmeden doğan işlemler damga vergisinden müstesna tutulması gerektiği bu konuda yargı organları nezdinde oluşmuş ihtilaflardan vazgeçilmesi uygun bulunmuştur.” denilerek tazmin hükmünün kaldırılması talep edilmiştir.³¹²

4842 sayılı kanun ile VUK’a ilave edilen mükerrer 290. madde ile 3226 sayılı FKK’ya herhangi bir atıf olmamıştır. Dolayısıyla yapılan işlemin her iki kanuna göre finansal kiralama işlemi sayılmaması gibi bir durum söz konusu olabilir. FKK’ya göre, finansal kiralama olarak değerlendirilmeyen işlemin VUK mükerrer 290. maddede finansal kiralama işlemi şartlarını taşıması durumunda vergilendirme işlemleri açısından finansal kiralama kabul edilebilmesi ya da tersi bir durum söz konusu olabilecektir.³¹³

1.10.2. 6361 Sayılı Kanun Kapsamından Finansal Kiralama

Mülga Kanun’un yeterli düzeyde olmaması ve isteğe cevap verememesi yeni bir düzenlemenin varlığını zorunlu kılmıştır. Bu sebeple 13 Kasım 2012 tarihli RG’de yayınlanarak 6361 sayılı FFFK yürürlüğe girmiştir.

6361 sayılı FFFK ile Kanunu ile finansal kiralamaya ilişkin daha kapsamlı bir düzenleme yapılmıştır. Mülga kanun sadece sözleşmenin hukuki yapısını ve tarafların hak ve yükümlülüklerini kapsarken 6361 sayılı kanun Türkiye’de Kurulu finansal kiralama şirketlerinin yanı sıra factoring şirketleri ve finansman şirketlerini ve katılım, yatırım, kalkınma bankaları ve diğer bankaların yaptığı faaliyet kiralaması hariç finansal kiralama işlemleri de bu kanun kapsamına dâhil etmiştir.

6361 sayılı kanunla konutların tüketicilere finansal kiralama yöntemiyle kiralınmasına olanak sağlandığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, taşımacılık faaliyetinde bulunan hava yolu şirketlerine taşıma araçları ve bunların aksamalarının en az

³¹² 24.12.2002 Tarih ve STK K. 2002/25984 Numaralı Sayıştay Temyiz Kurulu Kararı www.Legalbank.net. Erişim Tarihi: 23.08.2021

³¹³ Aydın ve Karacan, 2016, s.100

iki yıl süreyle yurt dışından kiralanması işlemleri 3* üncü maddenin birinci fıkrasının (ç) bendinde yer alan sınırlamalara tabi olmaksızın bu kanun kapsamında finansal kiralama olarak değerlendirilir.

Yeni Kanun'un 6. maddesinde kuruculara ilişkin şartlara yer verilmiştir. Bu şartlara göre, genel hatları finansal kiralama yapmasına izin verilen kurum ve kuruluşların tasfiye, iflas gibi işlemlere maruz kalmamış olması ve herhangi bir suçtan ceza almamış veya hüküm giymemiş olması gerekmektedir. Ayrıca, yeterli mali güce, itibara, şeffaflığa ve yeterliliğe sahip olması gerekmektedir.

Diğer bir hüküm ise 7. madde ile kiralama işleminin yapılabilmesi için faaliyet izni alınması zorunluluğudur. Kanunda belirtilen kurum ve kuruluşların kuruluş iznine ilaveten BDDK'dan faaliyet izni de almaları gerekmektedir. Faaliyet izninin RG'de yayınlanması gerekmektedir. Faaliyet ve kuruluş izni olmaksızın ortakları Türkiye de kurulu finansal kiralama şirketi olmak kaydıyla sadece gemi kiralama şirketleri kurulabilmektedir. Gemi kiralamak amacıyla tüm ortakları Türkiye'de olan finansal kiralama şirketleri sadece bir gemi kiralamak üzere kuruluş ve faaliyet izni almaksızın finansal kiralama şirketi kurabilirler.³¹⁴

Madde 9'a göre, bu kanun kapsamında kurulan ve faaliyet gösteren şirketler ana faaliyet konularının dışına çıkamazlar. Müşterilerine ilave nakdi kredi** kullandıramazlar. Garanti, kefalet ve teminat*** mektubu veremez. Madde 10 çerçevesinde şirket ana sözleşmesinde değişiklik talebi, adres değişiklikleri BDDK'ya bildirilir ve kanunda belirtilen süreler dikkate alınarak yapılır. Ana sözleşme güncel

* “ç) Finansal kiralama: Bir finansal kiralama sözleşmesine dayalı olmak koşuluyla, bu Kanun veya ilgili mevzuatı uyarınca yetkilendirilen kiralayan tarafından finansman sağlamaya yönelik olarak bir malın mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi; kiracıya kira süresi sonunda malın rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınması; kiralama süresinin malın ekonomik ömrünün yüzde sekseninden daha büyük bir bölümünü kapsamaması veya finansal kiralama sözleşmesine göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin toplamının malın rayiç bedelinin yüzde doksandan daha büyük bir değeri oluşturması hâllerinden herhangi birini sağlayan kiralama işlemi,”

³¹⁴ Acun Mekengeç, s.14

** Madde 9 “(b) bendi Müşterileri ile yapacağı sözleşmeler çerçevesinde ve yaptığı işlemin bir parçası olarak müşterilerine ilave finansman sağlamak amacıyla toplamı ödenmiş sermayesinin yüzde birini geçmeyecek şekilde kullanılan nakdi krediler hariç olmak üzere nakdi kredi kullandıramaz. Bu oranı sifira kadar azaltmaya veya ödenmiş sermayenin yüzde beşine kadar artırmaya ya da şirket bazında farklılaştırmaya Kurul yetkilidir.”

*** “c) Ana faaliyet konusu işlemler ile sınırlı olmak kaydıyla verilen garanti ve kefaletler ile sermayesinde yüzde on ve daha fazla paya sahip veya kontrolünü elinde bulundurduğu kişiler ile sermayesinin yüzde on ve daha fazlasına sahip olduğu veya kontrolünü elinde bulundurduğu ortaklıklara, toplamı ödenmiş sermayesinin yüzde yirmisini geçmeyecek şekilde verilen garanti ve kefaletler hariç olmak üzere garanti, kefalet ve teminat mektubu veremez.”

olarak internet sayfalarında yayınlanır. Madde 11'e göre, şirketin her türlü pay değişim ve devirleri kurulun (BDDK) iznine tabi olarak gerçekleştirilir. Madde 12'ye göre ise şirketlerin birleşme, devir, tasfiye ve bölünme işlemlerine ilişkin usul ve esaslar izin alınmak şartıyla genel hükümlere tabidir ve izne ilişkin hükümler BDDK tarafından belirlenir ve denetlenir.

Kanun'un üçüncü kısmında kurumsal yönetime ilişkin bilgiler verilmiştir. Mülga kanunda bununla ilgili herhangi bir düzenleme yapılmamış olmasına rağmen, yeni kanunla bu konuyla ilgili ayrıntılı düzenlemeler yer almıştır. İlk olarak yöneticilerin, yönetim kurulu üyelerinin ve yönetimde bulunan diğer kişilerin kaç kişi olması gerektiği, hangi özellikleri taşıması gerektiği ve atanmalarına veya seçilmelerine ilişkin hükümler hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra finansal raporlama hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir. Bu bölümde iç sistem, raporlama, muhasebe ve bağımsız denetime ilişkin usul ve esaslardan bahsedilmiştir. Ayrıca, kurulca belirlenen esaslar çerçevesinde karşılık ayırma zorunluluğu getirilmiştir (madde13-14-15-16). Şirketin denetimi, gözetimi ve bilgi verme işlemleri kurul (BDDK) tarafından yapılır. BDDK şirketi, şirket ortaklarını ve bunların şubelerine ilişkin bütün gizli bilgileri isteyebilir. Vergilere ilişkin tüm kayıtları defter ve belgeleri inceleyebilir.

17 no'lu Uluslararası Muhasebe Standartlarının dilimize çevrilmesi olarak 2006 tarihinde "TMS 17 Kiralama İşlemleri" 26090 Sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan TMS 17 ile finansal kiralama işlemlerinde taraf olan kiracı ve kiralayana ilişkin muhasebe standartları ve açıklamaları yer almaktadır. TMS 17 finansal kiralama ve faaliyet kiralamasına ilişkin ayırım ile dikkat çekmektedir. Finansal kiralama işlemlerinde iktisadi kıymetin kullanımına ilişkin tüm risk ve avantajları kiracıya yüklemektedir.³¹⁵

TMS 17'de muhasebeleştirmeye konu olmayacak mallar; "maden, petrol, doğalgaz gibi yeniden teşekkülü mümkün olmayan malların araştırılması ve kullanılmasına ilişkin kiralama işlemleri ile sinema filmleri, oyunlar, el yazıları, patentler ve telif hakları" ve gayrimenkul ile canlı varlıklardır. Ancak 2012'de yürürlüğe giren 6361 sayılı FFFK "sözleşmenin konusu" başlığı olan 19. maddesinde "bilgisayar

³¹⁵ Gönen ve Akça, s. 75

yazılımlarının çoğaltılmış nüshaları ve fikri ve sinai haklar hariç asli niteliklerini koruyan tüm taşınır taşınmaz malların finansal kiralamaya konu olabileceği” hüküm altına alınmıştır.

TMS 17 ve 6361 sayılı Kanun’da, faaliyet kiralaması için her iki düzenlemede de finansal kiralama dışında kalan kiralamalar olarak tanım yapılmıştır. Finansal kiralama ile ilgili tanımda 6361 sayılı Kanun’un 3/ç maddesinde sözleşmeye dayalı olması şartıyla yetkili finansörler tarafından kiralanan malın kiracıya kiralama süresi sonunda devrinin yanı sıra kiralama süresi, kira süresi sonunda devir işleminde dikkate alınacak bedel ve kira ödemelerinin miktarına ilişkin daha detaylı bir tanıma yer verilmiştir. TMS 17’de ise mülkiyete sahip olmaktan kaynaklı oluşan risklerin ve mülkiyetin devrine ilişkin temel bilgilere verilerek tanımlama yapılmıştır.

TMS 17’ye göre, finansal kiralama işlemlerinde kiracı kiralamaya konu malı kredili satın alma işlemi gibi muhasebeleştirirken kiralayan ise finansal kiralamaya ilişkin işlemi alacak kaydederek muhasebeleştirir.³¹⁶ TMS 17’de kiralama sözleşmesinin başlamasına ilişkin açık bir hüküm söz konusu iken 6361 sayılı Kanun’da sözleşme süresinin başlamasına ilişkin açık bir hüküm yoktur. Ancak 6361 sayılı Kanun’un “finansal kiralama bedeli” başlıklı 20. maddesinden anlaşılan sözleşmenin tarihinin başlangıç kabul edildiği ve kira ödemelerinin bu süreden itibaren yapılabileceğidir. TMS 17’de ise bu süre sözleşme tarihi ile kiracı ve kiralayanın ana koşullara ilişkin taahhütte bulunduğu tarihten erken olanıdır. TMS 17’ye göre kiralama süresinin başlangıcı da ayrıca düzenlenmiş olup sözleşmenin ilk kez muhasebeleştirildiği tarih olarak kabul edilmiştir.

6361 FFFK 3/ç maddesinde kiralama süresi iktisadi kıymetin ekonomik ömrünün yüzde sekseninden fazla olması gerektiği hüküm altına alınmışken standartta herhangi bir süre sınırlaması getirilmemiş olup sözleşmede belirtilen süreyi esas almıştır. Finansal kira bedeli ise 6361 sayılı FFFK’nın 20. maddesinde taraflarca belirleneceği

³¹⁶ Akın Akbulut, “Kiralama İşlemleri Yeni 6361 Sayılı Kanun’a Göre Kiralama İşlemlerinin Hukuki Yapısı ve Kiralama İşlemlerinin TMS 17 ve Vergi Kanunları Karşısındaki Durumu” 1. Baskı: Ankara TURMOB MU-Den A.Ş. Yayınları 2013, s. 87-88

hüküm altına alınmıştır. Buna göre, “Kiracı açısından, kiracının kendisi veya kiracı ile ilişkili diğer bir tarafça garanti edilen tutarları” ifade edilmektedir.

TMS 17, 7. paragrafında; atıl kapasiteden, teknolojik eskimelerden vb. kaynaklanan risklerin ve varlığın yararlı bir şekilde işletilmesinden kaynaklanan yararların taraflardan kimin üstünde kalacağına göre kiralama işleminin sınıflandırmasının değişeceği ifade edilmiştir. Buna göre, risk ve faydaların tümünün devredildiği kiralama finansal kiralama olabileceği diğerlerinin ise faaliyet kiralaması olacağı ifade edilmiştir. 10. paragraf da ise mülkiyetin kiralama süresi bittiğinde veya daha önce kiracıya geçeceği belirtilmişse, sözleşme sonunda gerçeğe uygun değerinde daha düşük bir bedelle iktisadi kıymetin kiracıya devredileceği beklenmekteyse, mülkiyet kiracıya geçmeyecek olsa dahi ekonomik ömrünün büyük bir kısmı kiralama süresine tabi ise finansal kiralama işleminden söz edilebileceği ifade edilmiştir. Bunun dışında diğer paragraflarda da işlemlerin sınıflandırılmasında hangi işlemlerin finansal kiralama işlemi sayılabileceği detaylı bir şekilde ifade edilmiştir. Ancak 6361 sayılı Kanun incelendiğinde finansal kiralama sayılacak işlemler daha yalın bir şekilde ifade edildiği görülmektedir.

1.10.3. Türkiye Muhasebe Standardı 17 Kapsamında Finansal Kiralama

24.02.2006 tarihinde 26090 sayılı RG’de yayımlanan “Kiralama İşlemlerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 17) Hakkında Tebliğ Sıra No: 21” ile finansal kiralama işlemlerine ilişkin kiracı ve kiraya veren tarafından uygulanması gereken muhasebe politikalarını ve yapılacak açıklamalara yer verilmiştir. TMS 17’ye göre, sayılan bazı mallar hariç olmak üzere her çeşit kiralama işleminde bu standardın kullanılacağına değinilmiştir. Bu mallar;³¹⁷

(a) Maden, petrol, doğalgaz ve benzeri yeniden teşekkülü mümkün olmayan kaynakların araştırılması ve kullanılmasına ilişkin kiralama işlemleri ve

³¹⁷ Türkiye Muhasebe Standardı 17 (TMS 17), Kiralama İşlemleri, 2. madde

(b) Sinema filmleri, videokasetler, oyunlar, el yazıları, patentler ve telif hakları gibi hak ve ürünlerin lisans anlaşmaları.

Ancak, bu standart aşağıda yer alan varlıkların ölçülmesinde kullanılmaz:

(a) Kiracıları tarafından yatırım amaçlı olarak elde tutulan gayrimenkuller (bakınız: TMS 40 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller);

(b) Kiraya verenlerin faaliyet kiralaması çerçevesinde kiraya verdikleri yatırım amaçlı gayrimenkuller (bakınız: TMS 40);

(c) Kiracıları tarafından finansal kiralama çerçevesinde elde tutulan canlı varlıklar (bakınız: TMS 41 Tarımsal Faaliyetler) veya

(d) Kiraya verenleri tarafından faaliyet kiralaması çerçevesinde kiraya verilen canlı varlıklar (bakınız: TMS 41).

Bu durumda TMS 17 standartları finansal kiralama ve faaliyet kiralaması kapsamından elde tutulan yatırım amaçlı gayrimenkuller ile canlı varlıklar açısından kullanılmaz.³¹⁸ Ayrıca, TMS 17'ye göre, aşağıda sayılan durumların gerçekleşmesi halinde yapılan işlemler finansal kiralama sayılacaktır.

TMS17'ye göre, bir iktisadi kıymetin kiralama işleminin satın alma işlemine benzediği durumlarda bu işlem finansal kiralama olarak kabul edilmekte ve kiralamaya konu olan bu varlığın bilançoda aktifleştirilmesi gerekmektedir. Ancak bunun dışında bir kiralama işlemi söz konusu ise bu faaliyet kiralaması olarak değerlendirilmekte ve bilanço dışında gösterilmektedir.³¹⁹ Finansal kiralama işlemlerinin kiracının bilançosunda gösterilememesi halinde ise; ekonomik kaynakları gerçeği yansıtmayacak ve olduğundan az gösterilmiş olacaktır.

TMS 17 asıl itibarıyla "Uluslararası Muhasebe Standartları 17'den" dilimize çevrilmiştir.³²⁰ UMS 17 ise; Amerikan Federal Muhasebe Standardı Kurulu tarafından

³¹⁸ Gönen ve Akça, s.75

³¹⁹ Selim Cengiz, "Finansal Kiralama İşlemlerinin Mevzuat Boyutu ve Muhasebe Uygulamaları: Tms 17 ve Vuk Kapsamında İncelenmesi", **Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi**, Cilt.6 Sayı.11,(2017), s.44

³²⁰ Hülya Nihan Akdoğan. "Ufrs 16 No'lu Kiralama İşlemleri Standardının, Ums 17 No'lu Finansal Kiralama Standardı İle Karşılaştırılması, Getirdiği Yenilikler ve Türkiye'deki Halka Açık Perakende Şirketlerinin Finansal Durumlarına Etkisi Üzerine Örnek Uygulama" **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Ankara Başkent Üniversitesi SBE, 2019, s.19

yayınlanan FAS 13’de yapılan finansal kiralamaya ilişkin tanımlamanın aynıdır.³²¹ UMS 17’nin amacı finansal kiralamaya taraf olan kiracı ve kiraya verenlerin kiralamaya ilişkin uygulayacakları politikaları belirlemektir.³²²

UMS 17’ye göre finansal kiralamadan söz edilebilmesi için;

- ✓ Sözleşme süresi sonunda malın mülkiyetinin kiracıya geçmesi,
- ✓ Kiracının, kiralamaya konu iktisadi kıymeti piyasa fiyatından daha düşük fiyattan satın alma hakkı,
- ✓ Kiralama süresi kıymetin iktisadi ömrünün çoğunu kapsaması,
- ✓ Asgari kira ödemeleri, kiralamaya konu olan varlığın başlangıçtaki piyasa değerinin çoğunu kapsaması gerekmektedir.³²³

UMS 17’ye göre kiracı, kiralayanın zararını karşılamak şartıyla kira sözleşmesini feshedebilir. Riskler ve getiriler kiracıya ait olmakla birlikte kira sözleşmesinin süresini piyasadaki daha düşük bir kiralamayla uzatabilir.³²⁴ UMS 17 aşağıdakiler dışındaki tüm kiralamaların muhasebeleştirilmesinde uygulanır. Bunlar;³²⁵

a) mineraller, petrol, doğal gaz ve benzeri rejeneratif olmayan kaynakları araştırmak veya kullanmak için kiralamalar;

b) sinema filmleri, video kayıtları, oyunlar, el yazmaları, patentler ve telif hakları gibi öğeler için lisans sözleşmeleri.

Bununla birlikte, bu standart aşağıdakiler için ölçüm temeli olarak uygulanmayacaktır:

i. Yatırım amaçlı gayrimenkul olarak muhasebeleştirilen, kiracıların elinde bulundurduğu gayrimenkuller (bkz UMS 40 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller);

³²¹ Erol, Yıldırım ve Toroslu, s.34

³²² “International Accounting Standard 17” (2006) <https://mf.rks-gov.net>, (21.09.2020) s. 6

³²³ Mäkiäho, Teemu, s. 26

³²⁴ Mäkiäho, Teemu, s. 26

³²⁵ International Accounting Standard 17, s. 6

ii. Operasyonel kiralama kapsamında kiraya verenler tarafından sağlanan yatırım amaçlı gayrimenkuller (bkz UMS 40);

iii. Finansal kiralama kapsamında kiracıların elinde tuttuğu canlı varlıklar (bkz. UMS 41 Tarım); veya

iv. Operasyonel kiralama kapsamında kiraya verenler tarafından sağlanan canlı varlıklar (bkz UMS 41).

IAS 17’de tanımlamalara yer verilmiştir. Bu tanımlamalar kiralama işlemi, finansal kiralama, operasyonel (faaliyet) kiralaması, iptal edilmeyen kiralama vd. TMS 17 ile paralellik göstermektedir. Örneğin; finansal kiralama IAS17’de “Finansal kiralama, bir varlığın sahipliğinden kaynaklanan tüm risk ve getirileri büyük ölçüde transfer eden bir kiralama işlemidir. Sözleşme nihayetinde devredilebilir veya aktarılmayabilir.” şeklinde tanımlanmışken

TMS 17’de finansal kiralama; “bir varlığın mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan her türlü risk ve yararların devredildiği sözleşmedir. Sözleşme süresi sonunda, mülkiyet kiralayana devredilebilir veya devredilmeyebilir.” şeklinde tanımlanmıştır. Görüldüğü üzere TMS 17’de IAS 17 ile paralel bir tanımlamaya yer verilmiştir.

TMS 17 madde 8’de finansal kiralama ve faaliyet kiralaması ayrımından söz ederken risklerin tamamı devrediliyorsa ifadesi söz konusuysen. IAS17 madde 8’de risklerin devrinin büyük oranda olması durumunda finansal kiralama yüksek oranda devretmiyorsa faaliyet kiralaması olarak ifade edildiği görülmektedir. IAS 17, 10. maddenin (d) fıkrasında asgari kira ödemesinin kiralanın varlığın gerçeğe uygun değerinin en azından *hemen hemen tamamına eşit* olması beklenirken TMS17 10 madde (d) fıkrasında kiralanın varlığın *gerçeğe uygun değerine eşit olması* beklenmektedir.

IAS 17 madde 14’de “Arazi ve bina kiralamaları, diğer varlıkların kiralamalarında olduğu gibi işletme veya finansal kiralama olarak sınıflandırılır. Bununla birlikte, arazinin bir özelliği, normalde belirsiz bir ekonomik ömre sahip olmasıdır ve mülkiyetin kiralama süresi sonunda kiracıya geçmesi beklenmiyorsa, kiracı, normal

şartlarda, arsanın tüm risk ve getirilerini büyük ölçüde almamaktadır. Mülkiyet, bu durumda arazi kiralama işlemi bir işletme kiralaması olacaktır. Operasyonel kiralama olarak muhasebeleştirilen bir kiralama sözleşmesine girilmesi veya kiralanması için yapılan bir ödeme, sağlanan faydaların modeline göre kiralama süresi boyunca amortismanına tabi tutulan peşin ödenmiş kira ödemelerini temsil eder.” şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca, IAS 17 Sale and Leaseback Transaction (sat ve geri kirala) hükümleri ise TMS 17 kapsamında incelendiğinde yine paralellik olduğu gözlemlenmiştir.

IAS 17 ve VUK mükerrer madde 290’ın yapılan işlemin finansal kiralama olması gerektiği kriterlerinde bazı farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu kapsamda finansal kiralama süresi kiralanın iktisadi kıymetin faydalı ömrünün büyük bir kısmını kaplar ifadesi söz konusu iken VUK mükerrer 290. madde de bu süre iktisadi varlığın faydalı ömrünün %80’den daha fazla bir süreyi kapsaması gerektiğini ifade etmektedir. Diğer taraftan IAS 17 de finansal kiralama taksitlerinin kira süresinin başındaki bugünkü değeri, kiralanın varlığın kira sözleşmesinin başındaki piyasa değerine eşit veya ondan büyük olabileceğini ifade ederken VUK mükerrer 290’a göre; “kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin toplamının iktisadî kıymetin rayiç bedelinin %90’ından daha büyük bir değeri oluşturması hallerinden herhangi birinin varlığı durumunda kiralama işlemi finansal kiralama olarak kabul edilebileceğini” ifade etmektedir.³²⁶

1.10.4. TMS 17 ve TFRS 16 Arasındaki Farklılıklar

Şirketler 2019 tarihinden itibaren şeffaflığı ve ihtiyaca cevap vermediği düşünülen finansal kiralama işlemlerine ilişkin TMS17 kullanmayı bırakarak yerine Uluslararası Muhasebe Standartları tarafından 2016 yılında yayınlanan (IFRS 16), Türkiye’de ise (TFRS 16) olarak çevrilen standartları 1 Ocak 2019 yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır.³²⁷ Böylelikle TFRS 16 ile işletmelerin finansal durumuna ilişkin bilgilerin güvenilirliği ve şeffaflığı açısından yatırımcıların gereksinimi karşılayan bir standart olması sağlanmıştır.

³²⁶ Suat, Sarıgül ve Coşkun Çekiciler “ Finansal Kiralama Tanımı, İşlemlerin Değerlemesi ve Muhasebeleştirilmesi” **Vergi Raporu Dergisi**, Sayı 111 (2008) ss. 129

³²⁷ Marşap ve Yanık s.1

TMS 17'nin kapsamına TMS 40 ve TMS 41 kapsamında muhasebeleştirilen kiracılar tarafından elde tutulan yatırım amaçlı gayrimenkuller ile tarımsal faaliyetler standardı kapsamındaki canlı varlıklar ile kiraya veren tarafından elde tutulan gayrimenkuller ve canlı varlıklar girmemekteydi. TFRS 16'nın³²⁸ kapsamına ise; her iki standardın da kapsamında olan "yatırım amaçlı gayrimenkuller ile tarımsal faaliyetler standardı kapsamındaki canlı varlıklar" yanı sıra kiracı tarafından elde tutulan canlı varlıklar (tarımsal faaliyetler standardı kapsamındaki), imtiyazlı hizmet anlaşmaları girmektedir. Ayrıca, TMS 17'de kiracı veya kiralayan ayrımı yapmaksızın kapsama dahil olan "fikri mülkiyet lisansları ve kiracı tarafından elde tutulan sinema filmleri, videokasetler, oyunlar, el yazmaları, patentler ve telif hakları gibi unsurlara ilişkin haklar" TFRS 17'de kiraya veren tarafından verilmesi halinde kapsama dahil edilmiştir.

TMS 17'de, kiralamaya taraf olanlar kiralama işlemlerini finansal kiralama ve faaliyet kiralaması olarak ikiye ayrılmaktaydı. Bunun yanı sıra finansal kiralama işlemlerinde kiracı işlemlerini gerçeğe uygun değer ya da asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinde düşük olanı finansal tablolarında borçlar ve varlıklar olarak takip etmesi gerekmekteydi. Yine aynı şekilde faaliyet kiralamasında ise elde edilen varlıkların finansal tablolarda takibi mümkün bulunmamaktaydı.³²⁹

Finansal kiralama UMS 17'ye göre, bakiyeye yansıtılırken faaliyet kiralaması sadece finansal tabloların notlarında açıklanarak yer almaktaydı. Ancak IFRS 16 ile bilanço dışı kiralama (faaliyet kiralaması) ortadan kalkarak işletmelerin finansal kiralama varlıkları ve borçları ihtiyaç duyulan şeffaflığı sağlayacaktır.³³⁰ TFRS 16'ya göre, kiralama sözleşmesinden söz edilebilmesi için bir bedel karşılığında kullanım hakkının belli bir süreliğine devredilmiş olması yeterli görülmektedir.³³¹

Finansal kiralamada taraf olan kiracılar yapmış oldukları kiralama işlemlerinde eğer finansal kiralama ise bilançoda gösterilmesi operasyonel kiralama işlemleri ise bilanço dışında gösterilmesi şeklindeki ikili muhasebe yöntemini kullanmaktaydılar. Ancak TFRS 16 ile bu mevcut durum kiracılar açısından ortadan kaldırılmış ve her iki

³²⁸ Türkiye Finansal Raporlama Standardı 16, (www.kgk.gov.tr) (13.09.2021)

³²⁹ Gökgez, (2019), s.320-321

³³⁰ Maisuradze ve Vardiasvili, s. 162

³³¹ Türkiye Finansal Raporlama Standardı 16, paragraf 9

kiralama işleminde de (finansal ve operasyonel kiralama) finansal kiralama işleminde kullanılan yöntem benzer bir muhasebe modeli kullanılmaya başlanmıştır. Böylelikle hem finansal kiralama işlemi hem de operasyonel kiralama işleminde tekil bir muhasebe yöntemi tercih edilmiş olmaktadır.³³² Ancak kiralayan açısından finansal kiralama ve faaliyet kiralaması ayrımı devam etmekte olup faaliyet kiralamasına ilişkin işlemlerin finansal tablolarda takibi hala sağlanamamıştır.³³³ Kiracı ve kiralayan açısından işlemlerin finansal tablolara yansıtılması açısından bu durum işlemlerinde tekdüzeliğe engel olmaktadır.

TFRS 16'y göre bankalar tarafından "kullanım hakkı varlıklarının" kiralanması işlemlerinde³³⁴;

✓ Muhasebeleştirme işlemleri sözleşmenin başladığı tarihte gerçekleştirilmektedir.

✓ Varlıkların bedelinin hesaplanması maliyet tutarından birikmiş amortisman ve değer düşüklüğü zararı varsa düşülmesi ile bulunur.

✓ Kiralama süresi sonunda varlığın bankaya devredilmesi sözleşme şartlarına uygun bir şekilde gerçekleşmediği durumlarda Banka varlığın kiralamanın fiilen başladığı tarihten başlayarak kullanım hakkı varlığının faydalı ömrünün sonuna kadar amortisman hesaplaması yapar.

✓ Kira yükümlülüğü banka tarafından kiralama işleminin fiilen başladığı tarihte ödenmemiş olan kira ödemelerinin bugünkü değeri üzerinden ölçülür.

TFRS 16 ile faaliyet kiralamasının muhasebeleştirilmesinde oluşan sorundan kaynaklı olarak her iki kiralama yöntemi için bir birleşik muhasebe modeli kabul etmek ve eğer kira sözleşmesinin konusu hizmet kiralaması ise bunun için de ayrı muhasebeleştirme kabul edilmiştir. Ayrıca, TFRS 16'ya göre şirketler öncelikle yapmış oldukları sözleşmelerin kiralamaya konu olup olmadığını değerlendirmelidir. Daha sonra ise kiralamaya konu varlığın tanımlanabilir olup olmadığına bakmalıdırlar. Eğer sözleşme

³³² Türkiye Sınai Kalkınma Bankası Anonim Şirketi ve Finansal Ortaklıkları "30 Haziran 2019 Tarihinde Sona Eren Ara Hesap Dönemine Ait Konsolide Finansal Tablolar ve Finansal Tablolara İlişkin Dipnotlar İle Ara Dönem Faaliyet Raporu" (<https://docplayer.biz.tr>) s.14, (05.04.2020)

³³³ Gökğöz, (2019), s.321

³³⁴ Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, s.15

hizmet sözleşmesi olarak sınıflandırılıyor ise kar veya zarara yansıtılmalıdır. Ancak kira unsuru içeriyorsa kullanım hakkı olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.³³⁵

TFRS 16 ile kiracı tüm kiralamalarında tek ve aynı yaklaşımı uygulayarak durumunu varlıklar ve borçlar olarak finansal tablolara yansıtılmalıdır. Böylelikle faaliyet kiralaması IFRS 16'ya göre artık farklı bir yöntem olarak kullanılmayacaktır.³³⁶ Kiralamaya konu olan varlık kiralama süresi boyunca itfa edilmelidir. Bunun iki istisnası bulunmaktadır. İlki 12 aydan daha kısa süreli kiralamalarda ikincisi ise; daha düşük değere sahip mobilya ya da bilgisayar gibi varlıklarda söz konusu olmaktadır.

TMS 17 Uluslararası Muhasebe Standartları 17'nin Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından ülkemize uyarlanmış halidir.³³⁷ UFRS 16 ile TMS 17 yani UMS 17 yürürlükten kalkmıştır. UMS 17 ile UFRS 16 arasındaki en belirgin farklılık kiracı tarafından yapılan kiralama işleminin finansal kiralama mı yoksa faaliyet kiralaması mı olduğuna ilişkindir. Şöyle ki UMS 17'de kiralama işlemi finansal kiralama ya da faaliyet kiralaması olarak iki ayrı şekilde kategorize ediliyordu. Ancak yapılan düzenleme ile birlikte UFRS 16 ile hepsi finansal kiralama işlemi kabul edilmiştir.

TMS17 ile finansal kiralama işlemi olarak kabul edilen işlemlerin bilançoda aktifte gösterilmesi gerekirken faaliyet kiralaması işlemleri bilanço dışında gösterilmektedir. Ancak UFRS 16 ile söz konusu olan bilançoda gösterilmeye takip edilen ikili yöntem ortadan kaldırılmıştır. Böylelikle bütün kiralama işlemleri finansal kiralama gibi kabul edilerek bilançoda yer alması sağlanacaktır.³³⁸

Küreselleşmenin beraberinde getirdiği finansal piyasalardaki hareketlilik, çok uluslu şirketlerin artış göstermesi ve ülkeler arasındaki kanunların farklılık göstermesi nedeniyle oluşan sorunların ortadan kaldırılması amacıyla ülkemizde de Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (UFRS) geçiş sağlanmıştır.³³⁹ Bilindiği üzere TMS 17, UMS 17'den dilimize çevrildiğini belirtmiştik. UFRS 17 ise; UMS 17'nin ihtiyaca

³³⁵ Maisuradze and Vardiashvili s. 163

³³⁶ Maisuradze and Vardiashvili s. 164

³³⁷ Şuayyip Doğuş Demirci ve Merve Kıymaz Kıvraklar, "Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler Çerçevesinde Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi" **Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi**, 2018 özel sayı, 510

³³⁸ Cengiz, s.44

³³⁹ Aydın ve Karacan, s.99

karşılık verememesi, işlemlerin büyük bir kısmının finansal tablolar dışında bırakılması ve bu tabloların anlamlı halde okunmasını engellediği için daha şeffaf ve geliştirilmiş hali olarak tanımlanabilir.³⁴⁰

İşletmeler UFRS 16 ile finansal tablolarında bilanço dışı raporlanan faaliyet kiralamasını da raporlayacakları daha güvenilir bilgi sağlanacağından dolayı için potansiyel yatırımcılar ve analistler bu işletmelerin finansal durumu hakkında daha doğru bilgiye ulaşabileceklerdir. UFRS 16 ile finansal kiralama işlemlerinde maliyet farkı olmazken faaliyet kiralaması yapan firmalara artı maliyetler oluşabilecektir. Daha önce faaliyet kiralamasında artı bir iskonto oranı gerekmezken yeni uygulama ile birlikte iskonto oranı söz konusu olacağı için maliyetlerde artış söz konusu olacaktır. Ayrıca, UFRS 16 ile maliyetlerde azalma da beklenmektedir. Yeni uygulama ile birlikte finansal kiralama ve faaliyet kiralaması ayrı ayrı takip etmeleri gerekmeyecektir. Bu da maliyetlerin azalmasına sebep olacaktır.³⁴¹

Kiracılar için standartlar arasındaki benzerlik ve farklılıklara ele alındığında ise;

✓ Her iki standartta da kiralama süresi için belli bir sınırlama getirilmemiş sadece iptal edilemez süre olarak ifade edilmiştir. Her iki standartta da istenilmesi halinde sürenin uzatılabileceği belirtilmiştir.

✓ Kiracılar tarafından kira süresinin başlangıcında muhasebeleştirme işlemi TMS17'ye³⁴² göre; gerçeğe uygun değerden ya da asgari kira ödemelerinin mevcut değerinden düşük olan ile muhasebeleştirilir. TFRS 16'da ise,³⁴³ finansal kiralamanın fiilen başladığı tarihte veya öncesinde ödenmiş olan kira ödemelerinin bugünkü değeri üzerinden muhasebeleştirir. TFRS 16'ya göre maliyete ilişkin bir yükümlülük olması halinde bununda finansal tablolarda gösterilmesi gerekir. TMS17'de bu durum doğrudan maliyetlerin finansal tablolarda gösterilmiyordu.³⁴⁴

³⁴⁰ Akdoğan, s.22

³⁴¹Merve, Acar, Hüseyin Temiz, Rafet Aktaş, “Ums 17 Kiralama İşlemleri Standardından Ufrs 16'ya Geçişin Finansal Tablolar Üzerinde Etkisi: Borsa İstanbul Örneği” **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**” Cilt. 19, Sayı.3(Eylül 2017), ss.597-598

³⁴² TMS 17, paragraf 20 (www.kgk.gov.tr) (13.09.2021)

³⁴³ TFRS 16, paragraf 26 (www.kgk.gov.tr) (13.09.2021)

³⁴⁴ TMS 17 , paragraf 22, (www.kgk.gov.tr) (13.09.2021)

✓ Sonraki ölçüm işlemlerinde ise TMS 17’de kiracı, finansal kiralamaya ilişkin giderlerini kiralama süresi boyunca dağıtma işlemlerinde borç anapara ödemesi olarak ayrıştırması gerekmektedir. Daha sonraki dönemlerde ise kalan borç tutarına sabit bir faiz oranı uygulayarak diğer dönemlere dağıtabiliyordu. Amortisman tabi mallarda ise işletmenin aktifinde bulunan diğer demirbaşlarla uyumlu olarak TMS 16 (Maddi duran varlıklar), ve TMS 38 (Maddi olmayan Duran varlıklar) standartlarına göre dikkate alınmaktaydı. TFRS 16’da ise “yatırım amaçlı gayrimenkuller” için TMS 40’a göre “gerçeğe uygun değer” yöntemini, maddi duran varlıklarda ise TMS 17’de de belirtildiği gibi TMS 16 standartlarına öge ölçüm yapılmalıdır. Bunun dışında kalan varlıklar için ise; birikmiş amortisman düşülerek ve “kira yükümlülüğünün yeniden ölçüm değerine”^{**} göre hesaplanan “maliyet yöntemini” kullanarak ölçer.

Kiralayan açısından standartlar arasındaki benzerlik ve farklılıklara değinildiğinde ise;

✓ TMS 17’ye göre kiralayanlar kiralamaya konu varlıkları bilançolarında göstermeleri gerekmektedir. TMS 17’de kiralamadan kaynaklı risklerin devredilmesinden dolayı faaliyet kiralaması finansal kiralama ayrımı söz konusu değilken TFRS 16’da riskin devredilip devredilmediğine bakılarak faaliyet kiralaması ya da finansal kiralama ayrımı yapılması gerekmektedir. Eğer riskin bir kısmı devrediliyorsa finansal kiralamaya devredilmiyorsa faaliyet kiralaması olarak sınıflandırılmalıdır.

✓ Kiralayan açısından ilk ölçüm TMS 17’ye göre, başlangıç doğrudan maliyetleri kiralama süresi boyunca finansal kiralama gelirlerinin başlangıç hesaplarına dahil edilerek bu tutardan düşülür. Üretici ve satıcı konumundaki kiralayanlar ise kiralamanın başladığı zamanda elde edilen satış kazancından gider olarak düşülür. TFRS 16’da ise durum finansal kiralamanın başındaki doğrudan maliyetlerin, sabit ödemelerden her türlü kiralama teşvik borçlarının düşülmesinden ve 70. paragrafta* yer bulunan

* “Kiralamanın fiilen başladığı tarihten sonra kiracı, kira yükümlülüğünü aşağıdaki şekilde ölçer: (a) Defter değerini, kira yükümlülüğündeki faizi yansıtacak şekilde artırır, (b) Defter değerini, yapılan kira ödemelerini yansıtacak şekilde azaltır ve (c) Defter değerini, 39-46 paragraflarında belirtilen tüm yeniden değerlendirmeleri ve kiralamada yapılan değişiklikleri yansıtacak şekilde ya da revize edilmiş özü itibarıyla sabit kira ödemelerini yansıtacak şekilde yeniden ölçer.”

* “(a) Sabit ödemelerden (B42 paragrafında açıklanan özü itibarıyla sabit ödemeler dahil) her türlü kiralama teşvik borçlarının düşülmesiyle bulunan tutar, TFRS 16 11 (b) İlk ölçümü kiralamanın fiilen başladığı tarihte bir endeks veya oran kullanılarak yapılan, bir endeks veya orana bağlı değişken kira ödemeleri, (c) Kiracı tarafından, kiracıyla ilişkili bir tarafça veya kalıntı değer taahhüdü kapsamındaki yükümlülükleri yerine getirebilecek finansal yeterliliğe sahip,

tutarlardan oluşan net kiralama yatırım tutarının ilk ölçümüne dahil edilerek finansal tablolarda yer alana gelirin azalmasına sebep olur. Üretici ve satıcı konumundaki kiralayanlar ise kiralamanın başladığı tarihte katlanılan maliyetlerini finansal tablolarına gider olarak yansıtır.

✓ Finansal kiralama işlemi sonucunda elde edilen gelirlerin muhasebeleştirilmesi TMS 17 ve TFRS 16 da paralellik göstermektedir. Her iki standartta da sabit bir dönemsel gelir olarak finansal tablolara yansıtılması gerekmektedir.

1.11. BANKA DÜZENLEME VE DENETLEME KURULU STANDARTLARINA GÖRE FİNANSAL KİRALAMA

BDDK tarafından finansal kiralama işlemlerine ilişkin yapılan düzenlemeler bulunmaktadır. Bu düzenlemeler; bilgi sisteminin yönetimine ve denetimine ilişkin, “Tek Düzen Hesap Planı ve İzahnamesine İlişkin Tebliğ” ile “Finansal Kiralama Şirketlerinin Kuruluşuna İle Muhasebe Uygulamaları ve Finansal Tablolar Hakkında Yönetmeliklerden” oluşmaktadır.

24.12.2013 Tarih ve 28861 Sayılı RG’de Yayınlanan “Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerince Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ” ile finansal kiralama şirketlerinin muhasebe uygulamalarında ve finansal tablolarında standart bir uygulamayı yakalamak için uyacakları esas ve usulleri belirtmiştir. Bu kapsamda tek düzen hesap planı yapısı hakkında bilgi verilmiştir. Tek düzen hesap planında ise her bir hesap için Türk parası ve yabancı para şeklinde ikili bir ayırım yapılmıştır. Tebliğde hesap planına ve açıklamalarına da yer verilmiştir. 1 Şubat 2019 tarih ve 30673 sayılı RG ile ilgili tebliğe binaen yapılan değişikliklere ilişkin tebliğ yayınlamıştır. Bu tebliğ ile bazı hesapların isimleri değiştirilmiş, bazı hesaplar tamamen kaldırılmış ve bazı hesaplar eklenmiş bazı hesapların da açıklamalarına değiştirilmiştir.

24.12.2013 Tarih ve 28861 sayılı RG’de yayınlanan “Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Muhasebe Uygulamaları ile Finansal Tabloları

kiraya verenle ilişkili olmayan üçüncü bir tarafça kiraya verene sağlanan her türlü kalıntı değer taahhütleri, (d) Kiracının satın alma opsiyonunu kullanacağından makul ölçüde emin olması durumunda (B37 paragrafında tanımlanan hususlar dikkate alınarak değerlendirilir), bu opsiyonun kullanım fiyatı ve (e) Kiralama süresinin kiracının kiralamayı sonlandırmak için bir opsiyon kullanacağını göstermesi durumunda, kiralamanın sonlandırılmasına ilişkin ceza ödemeleri.”

Hakkında Yönetmelik” ile 6361 sayılı Kanun esas alınarak finansal kiralama şirketlerinin muhasebe uygulamaları ve finansal tablolarının biçim ve içeriğine ilişkin usul ve düzenlemeleri hazırlanmıştır. Bu yönetmelikle birlikte konsolide ve konsolide olmayan finansal tablolar, hazırlanmasına ilişkin biçim ve içerikler belirtilerek finansal bilgi edinme ihtiyacını karşılamak için 5 yıl boyunca kullanıcıların erişimine açık bir şekilde internet sitelerinde yayınlanmak zorundadır. Ayrıca, bu yönetmelikle birlikte alacaklara ilişkin zararların muhasebeleştirilmesi, özel ve genel karşılıklar, TFRS 9 kapsamında karşılık ayırma hakkında bilgi vermektedir.

26 Şubat 2019 Tarih ve 30698 Sayılı R.G’de yayınlanan “Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile konutların finansal kiralama ile tüketicilere kiralanması halinde vadenin ne olması ile ilgili düzenleme yapılmıştır. BDDK tarafından hazırlanan bir diğer düzenleme de 6 Nisan 2019 Tarih ve 30737 Sayılı R.G’de yayınlanan “Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Bilgi Sistemlerinin Yönetimine ve Denetimine İlişkin Tebliğ”dir. Bu tebliğde finansal kiralama yapmaya yetkili şirketlerin Kamu kapsamındaki faaliyetlerini yerine getirirken bilgi sisteminin yönetimi ve bağımsız denetim kuruluşlarının denetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemiştir.

1.12. SERMAYE PİYASASI KURULUNA GÖRE FİNANSAL KİRALAMA

2499 sayı ve 28.07.1981 tarihli *Sermaye Piyasası Kanunu*’nun 21.02. 2007 tarihli ek 38/A maddesi konut finansmanına ait hükümlere yer verilmiştir. Buna göre; konut edinmek amacıyla finansal kiralama yoluyla tüketicilere kredi kullandırılması konut finansmanı olarak ifade edilmiştir. Ayrıca, aynı maddede kimlerin* finansal kiralama yolu ile tüketicilere kredi kullandırabileceği hüküm altına alınmıştır.

İlgili Kanun'un 38/B maddesine göre finansal kiralama sözleşmesine konu olan bir gayrimenkulden kaynaklanan alacakların fon portföyüne alınması halinde gayrimenkul tapu sicilinde beyanlar hanesine kaydedilir. Kurul böyle bir durumda gayrimenkulün fon hesabına kurucu adına tapuya tescil ettirilmesini zorunlu tutabilir. 2499 SPK Geçici madde 11, 38/A maddesine göre, finansal kiralamaya konu olan gayrimenkulde tüketiciler sözleşmenin yapıldığı konut finansmanı kuruluşuna başvurarak söz konusu işlemin ilgili maddede yer alan konut finansmanı kapsamın dışında değerlendirilmesini talep edebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

VERGİ USUL HUKUKU VE GELİR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLER YÖNÜNDEN FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ

Sağladığı maliyet düşürücü avantajlar sayesinde tercih edilir hale gelen finansal kiralama işlemleri vergisel düzenlemelerle de hem kiralayan hem de kiracı için önemli bir enstrüman haline gelmiştir. Özellikle finans sektörü tarafından kurumlar vergisinde ortaya çıkan avantajlar yakından izlenmekte ve finansal kiralama işlemlerine sıklıkla başvurulmaktadır.

2.1. 213 SAYILI VERGİ USUL KANUNU YÖNÜNDEN FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ

Finansal kiralama işlemleri açısından en dikkat çeken düzenlemelerden biri VUK'da yer alan mükerrer 290. maddedir. İlgili Kanun maddesi hem kiralayan hem de kiracı açısından finansal kiralama işlemlerine ilişkin düzenlemeler içermektedir.

2.1.1. VUK Mükerrer 290. Maddeye Göre Finansal Kiralamanın Tanımı

Mükerrer 290. madde finansal kiralama tanımına üçüncü bendinde yer vermiştir. Mükerrer madde 290'a göre finansal kiralama işlemleri³⁴⁵ “Kira süresi sonunda mülkiyet hakkının kiracıya devredilip devredilmediğine bakılmaksızın, bir iktisadî kıymetin mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan tüm riskler ile yararların kiracıya bırakılması sonucunu doğuran kiralamalardır.” olarak tanımlanmıştır.

İlgili maddenin aynı bendinin devamında; “doğal kaynakların araştırılması veya kullanılmasına yönelik kiralama sözleşmeleri ile sinema filmleri, video kayıtları, patentler, kopyalama hakları gibi kıymetlerle ilgili lisans sözleşmeleri” dışında kalan mallarda sayılı hallerden herhangi birini kapsamaması durumunda kiralama işleminin finansal kiralama olarak kabul edileceği belirtilmiştir. Buna göre;

³⁴⁵ Vergi Usul Kanunu Mükerrer madde 290

✓ İktisadî kıymetin mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi; finansal kiralama sözleşmesinde iktisadi kıymetin kira süresi sonunda kiracıya devrine ilişkin bir madde olması veya kiracı tarafından satın alınması seçeneği sunulması durumudur. Kiracı burada istediği seçeneği seçmekte serbesttir.

✓ Kiracıya kira süresi sonunda iktisadî kıymeti rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınması,

Kira süresi sonunda rayiç bedelin tespiti önemlidir. Şöyle ki; sözleşmenin yapıldığı tarihte iktisadi kıymetin kira süresi sonunda alacağı rayiç değer tespit edilmesi tam anlamıyla mümkün değildir. Genel olarak rayiç bedel tespit edilirken kiralamaya konu varlığın amortisman değeri ve enflasyon oranı dikkate alınır.³⁴⁶ Burada kira süresi sonunda kiracının tasarrufta bulunduğu malı satın alacağı tahmin edilmektedir.

✓ Kiralama süresinin iktisadî kıymetin ekonomik ömrünün % 80'inden daha büyük bir bölümünü kapsamaması veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin* toplamının iktisadî kıymetin rayiç bedelinin % 90'ından daha büyük bir değeri oluşturması finansal kiralama olarak değerlendirilecektir.

✓ Diğer husus ise; bir işlemin finansal kiralama sayılabilmesi için kira ödemelerinin bugünkü değerinin toplamının malın fiyatının %90'ından daha büyük olması gerektiğidir.

Ekonomik ömründen kasıt bir iktisadi kıymetin verimli olarak kullanılabilceği dönemi yani iktisadi amaçla kullanılabilceği veya belirli üretim mallarının elde edilebileceği dönemi kapsamaktadır. Örneğin; bir malın iktisadi ömrü 5 sene ise ve kirama süresi 4 sene ya da daha üstündeyse bu durumda ekonomik ömrün %80'inden fazla kullanılma durumu olmasından dolayı bu işleme finansal kiralama işlemi denilebilir. Bu durumda kiracı bir malın iktisadi ömrünün büyük bir kısmını kullanacağı için ekonomik yararının önemli bir bölümünü elde etmekle birlikte risklerine de katlanmaktadır.³⁴⁷ Belirtildiği üzere kiralamaya konu varlığa ilişkin birden fazla sözleşme

³⁴⁶ Fatih Akın, "Finansal Kiralama İşlemlerinde Faiz ve Kur Farkları Sorunu", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı. 312 (Eylül 2014), s.130

* "Kira ödemelerinin Bugünkü değeri VUK'nun mükerrer 290. Maddesine göre; Kira ödemelerinin, sözleşme tarihinde, kiralamada kullanılan faiz oranının dikkate alınması suretiyle hesaplanan bugünkü değerlerinin toplamıdır."

³⁴⁷ Erol, Yıldırım ve Toroslu, s. 135

bulunması veya var olan sözleşmeye ilişkin süre ilave edilmesi durumunda bu sürelerin tamamı dikkate alınacaktır.

13.01.2017 tarih ve 11395140-105 [Mük 290-2012/VUK-1- . . .]-12103 sayılı özelgede³⁴⁸ de belirtildiği üzere faydalı ömrü 5 yıl olan bir iktisadi kıymetin diğer şartları taşıması şartıyla 48 ay kiralanması halinde finansal kiralama sayılacağı kesindir. Ayrıca, 5 yıl faydalı ömre sahip olan iktisadi kıymetin 47 aylığına bir firmaya kiralanmasının ardından aynı kiracıya tekrar 6 aylığına kiralanması ya da mevcut sözleşmenin 6 ay gibi bir süre ile uzatılması halinde (diğer şartların varlığının olması şartıyla) ya da daha kısa süreli birden fazla sözleşmenin olması halinde toplam sürenin (örneğin 30ay + 20ay = 50ay gibi veya 24ay + 36 = 60ay gibi) ekonomik ömrün %80'ini geçmesi durumunda yapılan işlem finansal kiralama işlemi olacaktır. Ancak faydalı ömrü 5 yıl olan bir iktisadi kıymetin 48 aydan daha kısa bir süreyle (örneğin; 40 ay) kiralanması ardından aynı iktisadi kıymetin başka bir kiracıya yine 48 aydan daha kısa bir süreyle kiralanması (örneğin; 47 ay) durumunda yapılan işlemlerin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmekte olup diğer şartlar sağlansa bile ekonomik ömrün %80'i aşmamasından dolayı finansal kiralama işlemi olarak kabul edilmeyeceği belirtilmiştir.

Gayrimenkullerin sözleşmede belirtilen kira süresi sonunda mülkiyet hakkının kiracıya devri öngörülmüşse veya kiracıya kira süresi sonunda ilgili gayrimenkulü düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınmışsa finansal kiralama kapsamında sayılabilecektir. Aksi takdirde yapılan kiralama finansal kiralamaya konu olamayacaktır.

2.1.1.1. VUK Mükerrer 290. Maddeye Göre Finansal Kiralamada Kiracının Sorumlulukları

01.07.2003 tarihinde 4841 sayılı Kanun ile VUK'a eklenen mükerrer 290. madde öncesinde yapılan sözleşmeler kanunların geriye yürümemesi ilkesi gereği önceki kanun hükümlerine göre vergilendirilmeleri gerekmektedir. Buna göre ilgili tarihten önce yapılan finansal kiralama işlemlerinde sözleşme kapsamında yapılan giderler finansal kiralama bedelinin ödendiği dönemde gider gösterilerek vergiye tabi gelirin

³⁴⁸ Gelir İdaresi Başkanlığı, "13.01.2017 tarih ve 11395140-105[Mük 290-2012/VUK-1- . . .]-12103" sayılı özelge, (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 21.07.2021

hesaplanmasında dikkate alınabilecektir. Kiraya veren açısından ise gelir olan bu tutar gelir hesaplarına intikal ettirilmesi gerekmektedir.³⁴⁹

VUK'un "Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerleme" başlıklı mükerrer 290. maddesinin 1. fıkrasına göre, finansal kiralama sözleşmelerinden doğan hakların, borçların ve alacakların değerlemesine ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Buna göre kiracı tarafından kiralamaya konu olan varlıktan doğan borç, varlığın rayiç bedeli veya sözleşmede belirtilen kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile değerlendirilir. Yeniden değerlendirme ve amortisman işlemleri ise VUK'un mükerrer 298. maddesi ve üçüncü kitabının üçüncü kısmının birinci bölümünde kiralama konusu iktisadî kıymet için belirlenmiş esaslara göre yapılacağı ifade edilmiştir. Kiracı tarafından yapılan kira ödemeleri, borç, anapara ve faiz gideri olarak ayrı ayrı takip edilir. Ayırma işlemi yapıldıktan sonra her bir dönem sonunda kalan borç tutarına sabit dönemsel faiz uygulanır.

Finansal kiralama işlemlerinin döviz cinsinden yapılması halinde ise değerlemenin nasıl yapılması gerektiği sorunu ortaya çıkmaktadır. Döviz cinsinden yapılan işlemlerin değerlemesi VUK'un 280. maddesindeki hükümler dikkate alınarak yapılır. Buna göre; 280.maddeye göre "Yabancı paralar borsa rayici ile değerlendirilir. Borsa rayicinin tekerrüründe muvazaa olduğu anlaşılırsa bu rayiç yerine alış bedeli esas alınır. Yabancı paranın borsada rayici yoksa değerlemeye uygulanacak kur Maliye Bakanlığı'nca tespit olunur." ifadesine yer ver verilmiştir. Finansal kiralama işlemlerinin döviz cinsinden yapılması halinde kiracı, kira ödemelerini ayırdıktan sonra hesaplanan faiz bedelinden ya da kiracı aleyhine çıkan kur farkından aktifleştirme işleminin gerçekleştiği dönemin sonuna kadar oluşan kısmı kiralamaya konu olan varlığın maliyeti ile ilişkilendirilmeli ve ilerleyen yıllarda harcama veya maliyet olarak değerlendirmelidir. Kira ödemelerinin değerlendirilmesi sonucu lehe fark çıkması durumunda; kur farkının yine bu dönemin sonuna kadar oluşan kısmı iktisadi kıymetin maliyeti ile ilişkilendirilmeli

³⁴⁹ Tuğlu ve Atila, s.71

ilerleyen dönemlere ilişkin olan kısmın ise kambiyo geliri olarak maliyetten düşülmesi gerekmektedir.³⁵⁰

27.10.2011 Tarih ve B.07.4.DEF.0.40.10.00-008-19³⁵¹ sayılı özelge’de de ifade edildiği gibi finansal kiralama sözleşmelerinin yabancı paralar üzerinden düzenlenmesi halinde kiralama süresi içinde ve boyunca yabancı para cinsinden yapılan kira ödemelerinin değerlendirilmesinde kur farkı ortaya çıkması halinde bu farkların ilk yıl kiralamaya konu olan varlığın maliyetine eklenmesi diğer yıllarda ise mükellefin insiyatifine göre gider veya maliyete atılması mümkündür.

Finansal kiralama yoluyla elde edilen varlıklar kiracının varlığı aktifleştirmesi ile VUK hükümlerine göre amortismanına tabi tutulur.³⁵² Ancak finansal kiralamaya konu olan iktisadi kıymetler için VUK’un mükerrer 290. maddesi gereği değerlendirilen borç ve alacaklar reeskonta tabi tutulmaz.³⁵³

2.1.1.2. VUK Mükerrer 290. Maddeye Göre Finansal Kiralamada Kiralayanın Sorumlulukları

6361 sayılı FFFK göre, kiralama işlemi finansal kiralama şirketleri ve kanunun izin verdiği diğer kurum ve kuruluşlar tarafından yapılması zorunluymuşken VUK’un mükerrer 290. maddesinde böyle bir şart yoktur. Bu sebeple herhangi bir işletmenin yapmış olduğu bir sözleşme ile iktisadi kıymetin kiralanması ve kiralama sonunda malın devrinin gerçekleşmesi VUK mükerrer 290. maddedeki diğer şartları taşıyan işlemler finansal kiralama işlemi kabul edilecektir.³⁵⁴

Kiralayan finansal kiralama işlemine ilişkin aldığı ödemeleri sözleşmeye göre belirlenen kiralama süresi sonuna kadar yapılan toplam kira bedelinin ekonomik varlığın net bilanço aktif değerinden kira ödemelerinin bugünkü değerinin indirilmesi halinde ortaya çıkan miktar ile bu miktarın sıfır veya negatif olması durumunda ise iz bedeli ile

³⁵⁰Serkan, Şahin, “Döviz Cinsinden Yapılan Finansal Kiralama Sözleşmelerinin Kiracı Açısından Değerlemesi ve Muhasebeleştirilmesi” Vergi Raporu Dergisi, Sayı.233 (2019), ss. 60

³⁵¹ Gelir İdaresi Başkanlığı, “27.10.2011 Tarih ve B.07.4.DEF.0.40.10.00-008-19” Sayılı Özelge, (www.gib.gov.tr)

³⁵² Şeref Demir, s.217

³⁵³ Şeref Demir, s.418

³⁵⁴ Oktay Coşgun, “Finansal Kiralama İşlemlerinin Değerlemesi ve Muhasebeleştirilmesi” Vergi Raporu Dergisi, Sayı. 131 (Ağustos 2010), s.76

değerlemesi gerekecektir. Ayrıca, kiralayanın malın üreticisi ya da taciri olması halinde net bilanço aktif değeri olarak rayiç bedelin alınması gerektiği ifade edilmiştir. Bu durumda rayiç bedel ile maliyet bedeli arasındaki fark kar veya zarar olarak kayıtlara geçirilir.

VUK'un 175. maddesi ve "Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği" kapsamında finansal kiralama şirketlerine muhasebenin temel kavramları ve mali tablolara uymak şartıyla kayıt serbestisi getirilmiştir. Bu kapsamda finansal kiralama şirketleri "Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğine" uymak zorunda değildir.³⁵⁵ VUK'un 189. maddesine göre, aktife kaydedilen iktisadi kıymetlerin amortismanları, envanter defterinin ayrı bir yerine, özel bir amortisman defterine ya da amortisman listelerine kaydedilerek gösterilir. Aktife kaydedilen iktisadi kıymete ilişkin amortisman kayıtları amortismanla başlanıldığı tarihten itibaren (VUK'un 320. maddesi "süre kıymetin aktife girdiği yıl başlar.") her yeni cari dönemde ayrı ayrı gösterilir. Bu şekilde önceki yıllara ilişkin amortismanlarla bağlanır. Ayrıca, finansal kiralamaya konu olan mal, kullanma hakkı altında aktifte, ödenen borçlar ise pasifte takip edilecektir.³⁵⁶

2.1.2. 319 Seri No'lu VUK Genel Tebliği'ne Göre

Finansal kiralama işlemlerinin vergi kanunları ve muhasebe standartlarıyla uyumlu hale gelmesi için "319 Seri No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği" ve "11 numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği" yayınlanmıştır.³⁵⁷

Genel hükümler açısından;

VUK'a göre, yapılan kiralama işleminin finansal kiralama işlemi sayılabilmesi için bazı özellikleri taşıması gerekmektedir. Bu kapsamda mükerrer 290. maddeye ilişkin "319 Seri No'lu VUK Genel Tebliği" düzenlenmiştir. Buna göre;

³⁵⁵ Ürel, s.357

³⁵⁶ Gelir İdaresi Başkanlığı, 19.04.2013 tarih ve 39044742-KDV.30-602 sayılı Özelge, (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 01.08.2021

³⁵⁷ Şengür, s. 265.

✓ İşleminin finansal kiralama işlemi olabilmesi için sözleşmeye kiralama süresi sonunda mülkiyetin kiracıya geçeceği şartı konulmalıdır. Bunun anlamı iktisadi kıymete ilişkin mülkiyetin büyük olasılıkla mükellefe geçecek olmasıdır.

✓ Kiracı kiralamaya konu iktisadi kıymeti devraldığı anda alış bedelinin iktisadi kıymete ilişkin rayiç bedelin çok altında sembolik bir rakam olması gerekmektedir.

✓ Kiralama süresinin ekonomik varlığın ömrünün % 80'inden daha uzun olması gerekmektedir. Bu özellikle finansal kiralama ve faaliyet kiralaması arasındaki ayrımlardan bir tanesidir. Faaliyet kiralamasında genel itibariyle kiralama süresi malın ekonomik ömrünün önemli bir kısmını kapsamamaktadır. Bu sebeple faaliyet kiralamasına konu olan mal birden fazla kiralamaya konu olabilmektedir.

✓ Sözleşmeye uygun olarak yapılacak kira bedellerinin rayiç değerinin toplamının kiralamaya konu malın rayiç değerinin %90'ından büyük bir bedeli kapsamaması gerekmektedir. Bu şartların birlikte bulunması halinde yapılan kiralama işleminin finansal kiralama olarak değerlendirilmesi mümkündür.

6361 sayılı FFFK'nın 20. maddesine göre sözleşmeye konu iktisadi kıymeti henüz üretilmemiş veya kiracıya teslimatı gerçekleşmemiş olsa dahi sözleşme tarihinden itibaren kira ödemelerinin tahsilatına başlanabileceği ifade edilse de "319 sıra no'lu VUK Genel Tebliği'nde" kiralama işleminin finansal kiralama olabilmesi için kiralamaya konu iktisadi kıymetin var olması gerekmektedir. İnşası bitmemiş gayrimenkuller için finansal kiralama işleminin gayrimenkulün tamamlanmasından sonra başlaması gerektiği kabul edilmektedir. Ancak kira ödemelerine gayrimenkulün tamamlanmadan başlanmış olması halinde alınan kira ödemeleri avans olarak dikkate alınması gerekmektedir.³⁵⁸ Öte yandan arazi, arsa ve binaların finansal kiralama işlemine konu olması için kiralama süresi sonunda kiracıya devrinin sözleşmede belirtilmiş ya da satın alma hakkının tanınmış olması gerekmektedir.

³⁵⁸ Gelir İdaresi Başkanlığı, "21.01.2019 Tarih ve 11395140-105[229-2015/VUK-1-19278]-64299" sayılı Özelge, (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi:01.08.2021

Kiralayan açısından;

Kiralama süresi boyunca kiracı tarafından yapılan anapara artı faiz ödemeleri kiralayanın aktifinde alacak olarak yer almalıdır. Aktife alınan değer ile kira bedellerinin şu anki değeri arasındaki bu fark faiz geliri olarak pasifleştirilmelidir.³⁵⁹ Değerleme ise; kiralamaya konu olan varlığın bilanço aktif değerinin net tutarından bugünkü kira ödemelerinin değerinin düşülmesi sonun bulunan değer üzerinden yapılacaktır. Eğer bu değer pozitif ise; fark amortismanına tabi tutulacak negatif ya da sıfır ise iz bedeli ile değerlendirilecektir.³⁶⁰ Genellikle bu değer birbirine eşit olduğu için kiralama şirketi veya kiralayan iktisadi varlığı bu durumda iz bedeliyle kayıtlarına alacaktır.³⁶¹

Kiralayan açısından geleceğe ilişkin faiz gelirleri hesaplanırken iktisadi malın rayiç değerinden her dönemin sonunda anapara geri ödemelerinin düşülmesi sonucunda bulunan değere sabit bir dönemsel faiz oranı uygulanarak bulunmalıdır. Ayrıca, kiralayan tarafından kiralamaya konu olan varlığın satın alınmasında kredi kullanılması halinde ilk yıl için ödenen kur farkları ve faiz harcamalarının sözleşme yapılmadan maliye eklenmesi gerekmekte olup aksi bir durum söz konusu olması halinde ise diğer yıllarda gider olarak kayıtlara aktarılması gerekmektedir.³⁶²

Kiralayanın finansal kiralamaya konu olan varlığı üretmesi ya da alım satımını gerçekleştirilmesi durumunda net bilanço aktif değeri için rayiç bedel dikkate alınmalıdır. Rayiç değer ile maliyet değeri arasında fark olması halinde ise normal satış işlemi gibi kar veya zararın kayıt altına alınması gerekmektedir.³⁶³

³⁵⁹ Ber, s.192

³⁶⁰ Gönen ve Akça, s.73-74

³⁶¹ Ber, s.192

³⁶² Ber,s.192

³⁶³ Hüseyin Dinçer, "Finansal Kiralama İşlemlerinin Değerlemesi ve Muhasebeleştirilmesi" **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı.388 (Aralık 2003), s.67

Kiracı açısından;

İktisadi varlığın mülkiyetine sahip kiracı ise; değerlendirme yaparken rayiç bedel ve kira ödemelerinin mevcut değerinden* düşük olan ile yapacaktır. Bu varlığın kullanım hakkı amortismanına tabi tutulacaktır.³⁶⁴ Amortismanına tabi tutulma süreleri “*VUK Genel Tebliği’nde*” belirtilen sürelerle göre yapılacaktır. Sözleşmenin feshi durumunda, kalan süre için amortisman ayrılmayacak ve değerlendirme yapılmayacaktır. Ayrıca, kiralamaya konu iktisadi kıymet “260 Haklar” hesabında hak olarak aktife alınırken amortisman işlemi haklar için belirlenmiş süreye göre değil varlık için “163 sıra numaralı *VUK Genel Tebliği’nde*” belirtilen süreye göre yapılır.³⁶⁵ Bu durumda VUK 269. madde hükümlerine göre gayri maddi hakların da gayrimenkuller gibi maliyet bedeli ile değerlendirileceği hüküm altına alınmıştır. İlk yıla ait kira ödemeleri için söz konusu olan kredi faizleri ve kur farkları sabit kıymetin maliyeti olarak dikkate alınması gerektiğinden aktifleştirilmesi gerekmekte ve amortisman yoluyla gider gösterilmesi gerekmektedir. Bu durumda faiz ve kur farkları ilk yıl maliyete eklenir diğer yıllar doğrudan gider gösterileceği için üzerinden amortisman ayrılması gereken tutar birinci yıl için anapara, kur farkı ve faiz giderinin toplamı diğer yıllar için ise sadece anapara olarak tebliğde yazılan iktisadi kıymete ilişkin süre boyunca amorti edilecektir.³⁶⁶ Buradaki hususlardan biri amortisman ayırma işleminde sözleşme süresi değil VUK’un 3. kitabının 3. kısmının 1. bölümü ve ilgili tebliğlerde yazan faydalı ömre göre ayrılması gerektiğidir.³⁶⁷

Kira ödemelerinin bugünkü değeri tespit edilirken kiracının yükümlülüğünde olan vergi, sigorta gibi maliyetler dikkate alınmamaktadır.³⁶⁸ Ayrıca, kira ödemeleri anapara ve faiz gideri dönemsel ilkesine uygun olarak ayrı ayrı dikkate alınarak vadesi 1 yıldan uzun ve kısa olacak şekilde ayrı hesaplarda gösterilmelidir.³⁶⁹ Kiralayan şirketin

* “Kira ödemelerinin Bugünkü değeri VUK’nun mükerrer 290. Maddesine göre; Kira ödemelerinin, sözleşme tarihinde, kiralamada kullanılan faiz oranının dikkate alınması suretiyle hesaplanan bugünkü değerlerinin toplamıdır.”

³⁶⁴ Gönen ve Akça, s.74

³⁶⁵ Dinçer, s.68

³⁶⁶ Ziya Çelik ve Veli Yapıcı, “Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi İle Alınan İktisadi Kıymette Maliyet Bedeli ve Amortisman Süresi Tespiti” **E- Yaklaşım Dergisi**, Sayı. 289 (2017), s.2-3

³⁶⁷ Gelir İdaresi Başkanlığı, “29.08.2014 Tarih ve 47285862-VUK-1-15” sayılı Özelge, (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 01.08.2021

³⁶⁸ Şengür, s.267

³⁶⁹ Coşgun, s.78

yurtdışında olması durumunda kiracı tarafından KVK'nın 30. maddesinin 1/c bendine göre tevkifat ayrılması gerekecektir.

2.1.3. Değerleme ve Amortisman Uygulamasına Göre

2003 yılından önce kanunlardaki yetersizlikten kaynaklı iktisadi varlığın amortismanına tabi olması ve yeniden değerlendirilmesi söz konusu değildi.³⁷⁰ Yapılan düzenleme ile birlikte VUK'un mükerrer 290. maddesine göre kiracı tarafından kiralama konu olan iktisadi kıymet ve borç, kiralayan tarafından ise finansal kiralama sözleşmesinden doğan haklar ve alacaklar değerlemeye konu olmaktadır.³⁷¹ VUK mükerrer 290'a göre bu durumda taraflardan birinin finansal kiralama şirketi olmasına gerek olmayıp, 6361 Sayılı FFFK'ya göre finansal kiralama işlemi olmasa dahi VUK'a göre finansal kiralama sayılan işlemler ilgili maddeye göre değerlemeye tabi tutulacaktır. Bu durumda bir kiralama işlemi 6361 sayılı FFFK'da finansal kiralama şartlarına uymayıp VUK mükerrer 290. maddeye göre finansal kiralama şartlarına uyum sağlıyorsa vergi kanunları açısından finansal kiralama işlemi olarak değerlendirilmelidir.³⁷²

Finansal kiralama konu olan varlık kiracı tarafından aktifleştirilerek bu varlığın kullanım hakkı değerlendirme ve amortismanına tabi tutulur. Ayrıca, gerçekleştirilen kira giderleri için vade sonlarında kalan borç miktarına sabit faiz oranı uygulayarak borcun anapara ve faiz giderini ayrıştırması gerekmektedir.³⁷³ VUK'un mükerrer 290. maddesinde belirtildiği üzere kiralayan tarafından değerlendirme finansal kiralama konu varlığın net bilanço aktif değerinden kira ödemelerinin mevcut değerinin indirilmesi sonucu elde edilen değer ile değerlendirilirken³⁷⁴ kiracı tarafından ise; değerlendirme gününde net bilanço aktif değeri olarak gerçeğe uygun değer bedeli ya da kira bedelinden düşük olanı dikkate alınarak değerlendirilir.³⁷⁵ Kiralayan açısından bulunan tutarın sıfır ya da negatif olması durumunda kiralama konu olan malın iz değeri ile değerlemeye tabi tutulur.³⁷⁶ Değerleme yapılırken rayiç bedelden kira ödemelerinin bugünkü değeri düşülerek

³⁷⁰ Akbıyık, s.8

³⁷¹ Ürel, s.588-589

³⁷² Dinçer, s.62-63

³⁷³ Ahmet Gökgöz, "Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi", **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt, Sayı 35 (2013), s.109

³⁷⁴ Aydın ve Karacan, s.101

³⁷⁵ Şeref Demir, s.59

³⁷⁶ VUK mükerrer madde 290

hesaplanırken³⁷⁷ mükerrer 290. madde kapsamında rayiç bedel ya da bugünkü kira bedelinden düşük olanı dikkate alınır.

Değerlemeye konu olan bu kıymetlerin değerlendirme ölçüsü normal piyasa koşulları içerisinde kiracı tarafından tespit edilen gerçeğe uygun değer yani rayiç bedel ya da finansal kira sözleşmesinde belirtilen kira ödemelerinden düşük olanıdır. Ancak kiracı tarafından rayiç bedelin tespit edilmesinde muvazaa oluşabileceği için vergi dairesi ve mükellef arasında uyumsuzluk durumu söz konusu olabilir.³⁷⁸

Kiralayan açısından değerlendirme ölçülerine bakılması durumunda ise finansal kiralama sözleşmesinden doğan alacaklar kira ödemelerinin toplamı üzerinden değerlendirilecektir.³⁷⁹ Kira ödemelerinin toplam değeri anapara artı faizden oluşmakta olup aktifte yer alması gerekmektedir. Ancak aktifleştirilen alacak miktarı ile mevcut değer arasındaki fark pasif hesaplarda takip edilmek şartıyla geleceğe ait faiz geliri olarak hesaplara aktarılmalıdır.³⁸⁰ Öte yandan finansal kiralama şirketi (kiralayan) kiralamaya konu malın üreticisi ya da satıcısı konumundaysa değerlendirme esnasında net bilanço aktif değeri olarak gerçeğe uygun değerini dikkate alması gerekmektedir.³⁸¹

Mükerrer 290/2. maddesinde ise kiracı tarafından iktisadi kıymetin değerlendirme ve amortismanına tabi tutulması dikkate alınmış olup buna göre kiracı tarafından aktifleştirilen malın kullanma hakkı, ilgili Kanun'un mükerrer 298. maddesine göre, kiralama konusu iktisadî varlık için belirtilen esaslar çerçevesinde yeniden değerlemeye ve amortismanına tâbi tutulur. VUK mükerrer 298. maddeye göre; “yeniden değerlendirme oranı ise yeniden değerlendirme yapılacak yılın Ekim ayında (Ekim ayı dahil) bir önceki yılın aynı dönemine göre Devlet İstatistik Enstitüsünün Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksinde meydana gelen ortalama fiyat artış oranıdır.”³⁸² VUK’a göre, kiracı kullanım

³⁷⁷ Nuran Cömert Doyrangöl,, “Son Düzenlemelere Göre Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi” **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı. 64, (Temmuz- Ağustos- Eylül 2003), s.11

³⁷⁸ Ürel, s.589

³⁷⁹ Ürel, s.591

³⁸⁰ Coşgun, s.77

³⁸¹ Altındağ, s.6

³⁸² VUK mükerrer 298. Madde

hakkına sahip olduğu varlığı amortismanına tabi tutacak ancak reeskonta tabi tutmayacaktır.³⁸³

VUK mükerrer 290. maddenin amortismanına ait hükümleri dikkate alındığında kiracı tarafından aktifleştirilen varlığın T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı'na yayınlanan tebliğlerdeki faydalı ömür üzerinden amortismanına tabi tutulacağı belirtilmiştir. Amortisman ayrılması için varlığın aktife alınmasının yanı sıra kullanıma hazır hale gelmesi zorunludur. Ancak finansal kiralama sözleşmesinin feshedilmesi ya da süre bitmeden varlığın kiraya iade edilmesi halinde kalan süre için amortisman ayrılmayacaktır. Ayrıca, kiralanan varlığın sözleşme süresi sonunda satın alınması halinde ilgili hesaplar arasında devir işlemi gerçekleştirilerek varlığın itfası gerçekleşene kadar amortisman ayrılmaya devam edilecektir.³⁸⁴ Öte yandan gayrimenkullerde montaj giderleri ve genişletici harcamalar dönemsel ilkesi gereği maliyete eklenerek amortismanına tabi tutulmalıdır. Bunun yanı sıra kiralamaya konu iktisadi varlığın faydalı ömrü kira süresinden daha fazla ise ve kira süresi sonunda mülkiyet kiracıya geçiyorsa faydalı ömrün sonuna kadar amortisman ayrılmaya devam edilir. Fakat mülkiyet kiralayanda kalıyorsa bu durumda faydalı ömre bakılmaksızın kalan tutar son yılda itfa edilir.³⁸⁵

2.2. 193 SAYILI GELİR VERGİSİ KANUNU YÖNÜNDEN FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nda doğrudan finansal kiralamaya ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. GVK'nın 1. maddesinde “gerçek kişilerin gelirleri gelir vergisine tabidir” hükmü yer almaktadır.³⁸⁶ 6361 sayılı FFFK'ya göre, finansal kiralamaya ilişkin işlemlerin finansal kiralama şirketleri ve katılım bankaları tarafından yapılacağı hüküm altına alınmış ve bu işletmelerin “anonim şirket” şeklinde kurulabileceği belirtilmiştir. Anonim şirketler ise kurumlar vergisi mükellefi olduğu için finansal kiralama işlemlerinin GVK açısından gelir olarak değerlendirilemeyeceği ve 70.

³⁸³ Akar ve Türkcan, s.61

³⁸⁴ Aydın ve Karacan, s.103- 104

³⁸⁵ Dinçer, s. 75

³⁸⁶ Doğan Şenyüz, Mehmet Yüce ve Adnan Gerçek. **Türk Vergi Sistemi**. 13. Baskı. Bursa: Ekin Yayıncılık, 2016, s.9

madde hükümlerine göre gayrimenkul sermaye iradı olarak ifade edilen gelir altında hükme tabi tutulamayacağı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, kira ödemelerinin gider olarak dikkate alınmasında GVK madde 40 hükümleri uygulanabilecektir.

2.2.1. Gayrimenkul Sermaye İradı (GVK madde 70)

Kiralama işlemlerine konu olan arazi, bina gibi mallar gayrimenkul sermaye iradı (GMSİ) doğuran kaynaklar olarak GVK'nın 70. maddesine girmektedir. GVK'nın 70. maddesine göre GMSİ, “kanunda sayılan mal ve hakların sahipleri, mutasarrıfları, zilyetleri, irtifak ve intifa hakkı sahipleri veya kiracıları tarafından kiraya verilmesinden elde edilen iratlar gayrimenkul sermaye iradıdır” şeklinde tanımlanmıştır.³⁸⁷ Yine aynı maddenin devamında bu mal ve hakların ticari işletmeye dâhil olması halinde kurum kazancı olarak dikkate alınacağı ifade edilmektedir.³⁸⁸ Oysaki finansal kiralama işlemleri, 6361 sayılı Kanun'un 3/ç maddesine göre bir finansal kiralama sözleşmesi kapsamında finansman sağlamaya yönelik finansal kiralama yapmaya yetkili kurumlar tarafından yapılan kiralama işlemleri olarak tanımlanmıştır. İlgili Kanun'un 3/d bendine göre; kiralayanın katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları ile finansal kiralama şirketleri olması ve ilgili Kanun'un 5. maddesinin (a) bendine göre kurulan şirketin anonim şirket olarak kurulması şartı vardır. Dolayısıyla finansal kiralama işleminin; kiralama amacı, kiralamaya yetkili kişi ve kiralamayı doğuran kaynak açısından GVK'nın 70. maddesinde belirtilen GMSİ olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı görülmektedir. Bu durumda kiralamaya konu malı elinde bulunduran finansal kiralama şirketinin (kiralayan) elde ettiği gelirleri 70. madde kapsamında gelir olarak hesaplarına intikal ettirmesi mümkün görülmemektedir.

Bu durumda finansal kiralama yapmaya yetkili olan işletmelerin belirtildiği üzere “anonim şirket” olarak kurulması gerektiğinden finansal kiralama işlemlerinin ticari kazancın bir unsuru olarak kurumlar vergisinin konusu olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple finansal kiralama işlemlerinden elde edilen gelirler GVK kapsamında değerlendirilemeyeceği için Kanun'un 70. maddesinde anılan kiralama gelirlerine ilişkin hükümler finansal kiralama işlemleri için geçerli olmayacaktır. Ancak

³⁸⁷ S. Ateş Oktar. **Türk Vergi Sistemi**. 2. Baskı. İstanbul: Türkmen Kitapevi, 2018, s.67

³⁸⁸ Altındağ, s.2

VUK'nun 9/2. maddesine göre “Vergiye doğuran olayın kanunlarla yasak edilmiş bulunması mükellefiyeti ve vergi sorumluluğunu kaldırmaz”³⁸⁹ ifadesinden yola çıkarak gerçek kişilerin de finansal kiralama yaptığının tespiti halinde vergilendirilmesi gerekecektir. Ayrıca, finansal kiralama işlemleri sonrasında elde edilen gelirin vergilendirme dönemi sonunda anonim şirket ortaklarına dağıtılması sonucunda ilgili kurumların kardan aldıkları paylar “kâr payı” veya “temettü” olarak GVK'nın 75. maddesine göre; menkul sermaye iradı olarak vergilendirilmesi gerekecektir.³⁹⁰

2.2.2. Genel Giderler (GVK madde 40)

Finansal kiralama yolu ile bir mala sahip olan kiracı söz konusu iktisadi kıymeti aktifine katmayacak olup ödediği kira bedelini gider olarak cari yılda beyan ettiği kazancından düşebilecektir. Bu ödemelerin Mülga FKK'nun 6. maddesinde taraflarca sabit veya değişken olarak serbestçe belirlenebileceği ifade edilmiştir. Aynı şekilde 6361 sayılı Kanun'un “finansal kiralama bedeli” başlıklı 20. maddesinde de kira bedelinin ve ödeme dönemlerinin taraflarca belirleneceğinin hüküm altına alındığı görülmektedir.

Danıştay'a yansıyan bir temyiz talebinde de kira ödemelerinin serbestçe belirlenebileceği kararlaştırılmıştır. İlgili temyiz kararına göre; davaya konu işlemde toplam kira ödemelerinin %99'luk kısmının sözleşmenin ilk %25'lik süresinde gerçekleştiği yönünden yola çıkılarak kesilen cezaya ilişkin verilen kararda GVK'nın 40. maddesine istinaden safi kazancın belirlenmesinde kazancın elde edilmesi ve sürdürülebilmesi için yapılan harcamaların indirim konusu yapılabileceği ve Finansal Kiralama Kanun'unda da bu ödemelerin taraflarca belirlenebileceği yönündeki hükümleri dikkate alınarak yapılan işlemin hukuka aykırı olmadığı kabul edilmiştir. Bu sebeple temyiz istemi kabul edilmiş olup vergi mahkemesinin kararı bozulmuştur. Ancak ayrışık oy'da; yapılan kira ödemelerinin indirim konusu yapılmasından ziyade finansal kiralama işleminin ticari kazancın idamesi için gerekli olup olmadığı yönünde sorgulanması gerekliliği vurgulanmıştır. Davaya konu durum, lüks marka 2 adet binek otomobilinin kiralanması olup bu işlemin işin idamesi ile ilgisi bulunmadığı sonucuna varılarak gider

³⁸⁹ Mualla Öncel, Ahmet Kumrulu ve Nami Çağan. **Vergi Hukuku**. 27. Baskı. Ankara: Turhan Kitapevi, 2018, s. 76

³⁹⁰ Tuğlu ve Atıla, s.71

olarak düşülmesinin hukuka uygun olmadığı savunulmuştur.³⁹¹ 6361 sayılı FFFK'nun 19. maddesine göre, "bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış nüshaları hariç olmak üzere patent gibi fikrî ve sınai haklar" hariç bütün malların finansal kiralamaya konu olması hususunda herhangi bir kısıtlamanın olmaması sebebiyle yapılan ödemenin son düzenlemeler dikkate alınarak GVK kapsamında gider olarak dikkate alınabileceği söylenebilir.

Ayrıca, GVK madde 40/5'de ise; kiralama yoluyla elde edilen ve işletmede kullanılan taşıt giderleri için 2019 yılında yapılan düzenleme ile birlikte parantez içi hükümlerle "faaliyetleri kısmen veya tamamen binek otomobillerin kiralanması olanlar hariç binek otomobillerde ise giderlerin en fazla %70'i indirilebilecektir" hükmü yer almaktadır. Ancak "180 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliğine" göre GVK'nın 40/5 numaralı bendi kapsamına sadece taşıtların; bakım-onarım, yakıt vb. mevcut giderleri girmektedir.

Kiralama aracılığıyla elde edilen taşıtların finansal kira giderleri ile taşıt kiralama faaliyeti ile uğraşan işletmelerden kiralanmış taşıtların kira giderlerini kapsamadığı bu tür harcamaların 40/1. maddesine göre gider yapılabileceği belirtilmiştir. Aynı maddenin 1. fıkrasına göre; ticari kazancın elde edilmesi ve sürdürülebilmesi için yapılan genel giderler indirim konusu yapılabilmektedir. Ancak kiralama yoluyla elde edilen binek araçlara ilişkin; "faaliyetleri kısmen veya tamamen binek otomobillerin kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olanların bu amaçla kullandıkları hariç" kiralandıkları her bir araç için ödedikleri kira bedelinin 2022'de 8.000 TL'lik kısmı (bu bedel KDVK'ya göre hesaplanan KDV hariç bedeldir)³⁹² indirim konusu yapabileceklerdir.

Finansal kiralama yoluyla elde edilen binek otomobillerinin kira ödemeleri ise; 27.05.2020 tarih ve 31137 Sayılı RG'de yayımlanan "311 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği" 13. maddesinin 5. bendine** göre, finansal kiralama aracılığıyla elde edilen

³⁹¹ Danıştay, "02.06.1995 tarih ve D3. D E. 1994/5007 K. 1995/1744 Numaralı Danıştay Kararı" www.legalbank.net (25.08.2021)

³⁹² 21.12.2021 Tarih ve 31696 Sayılı RG'de yayınlanmıştır. "317 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği" (www.gib.gov.tr) (27.12.2021)

** "(5) Finansal kiralama yoluyla edinilen binek otomobillere ilişkin yapılan ödemeler bu Tebliğin 13 üncü maddesi kapsamında değerlendirilmeyecek olup, söz konusu ödemelerde aylık kiralama gideri kısıtlaması söz konusu

binek otomobillere için gerçekleştirilen ödemeler aylık kira gideri kısıtlaması olmaksızın gider olarak indirilebilecektir. Ancak finansal kiralama işlemlerine ilişkin yapılan ödemelerin gider olarak indirilmesine ilişkin GVK'nın 40. maddesinden ziyade VUK'un mükerrer 290. maddesinin ele alındığı görülmektedir.

213 sayılı VUK'un mükerrer 290. maddesinde belirtildiği üzere finansal kiralama yoluyla elde edinilmiş binek otomobillerine ilişkin ödemeler anapara ve faiz ödemesi olarak ayrıştırılarak faiz giderleri ilk sene "Haklar" hesabına aktarılan binek otomobillerinin maliyetine eklenecek daha sonraki senelerde ise mükellefin tercihine göre maliyet ya da gider hesaplarında takip edilebilecektir. Ancak binek otomobillere ilişkin faiz harcamaları takip eden dönemlerde gider hesaplarına atılmak istenmesi halinde bu giderlerin en fazla %70'lik kısmı gider olarak indirim konusu yapılabilecektir. Aynı durum kurumlar vergisi mükellefleri içinde geçerli olacaktır.

Ayrıca, 311 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği 13. maddesinin 7. bendine göre;

"Finansal kiralama yoluyla işletme aktifine alınmış ve rayiç bedel ile sözleşmeye göre kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı üzerinden Haklar hesabında izlenen binek otomobillerde, aktife alınan bedelin o yıl için belirlenen amortismanına esas tutarı aşması halinde, binek otomobillerin her birine ilişkin ayrılan amortismanın en fazla bu tutarlara isabet eden kısmı gelir ve kurumlar vergisi açısından safi kazancın tespitinde gider olarak dikkate alınabilecektir. Binek otomobilin aktife alınma bedeli ve ilk yıl için maliyete dahil edilen faiz giderleri toplamı ile amortismanına esas bedel arasındaki farka tekabül eden amortisman tutarı da mükellefin ilgili hesap dönemi kurum kazancına kanunen kabul edilmeyen gider olarak ilave edilecektir."

olmayacaktır. 213 sayılı Kanunun mükerrer 290 inci maddesinin üçüncü fıkrasında finansal kiralamanın tanımı yapılmış olup, aynı maddenin ikinci fıkrasının (1) numaralı bendinde; kiracı tarafından aktifleştirilen finansal kiralamaya konu iktisadi kıymetin kullanma hakkının anılan Kanunun mükerrer 298 inci maddesi ve üçüncü kitabının üçüncü kısmının birinci bölümünde kiralama konusu iktisadi kıymet için belirlenmiş esaslar çerçevesinde yeniden değerlemeye ve amortismanına tâbi tutulacağı, (4) numaralı bendinde; kiracı tarafından finansal kiralama sözleşmesine göre yapılan ödemelerin, borç anapara ödemesi ve faiz gideri olarak ayrıştırılacağı ve ayrıştırma işleminin her bir dönem sonunda kalan borç tutarına sabit bir dönemsel faiz oranı uygulanmasını sağlayacak şekilde yapılacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre, kiracı tarafından finansal kiralama sözleşmesine göre yapılan ödemelerin borç anapara ödemesi ve faiz gideri olarak ayrıştırılması, bu ayrıştırma işleminin her bir dönem sonunda (finansal kiralama sözleşmesinde yer alan ödemelerin yapılacağı tarih) kalan borç tutarına sabit bir dönemsel faiz oranı uygulanmak suretiyle yapılması, hesaplanan faiz giderlerinin ise ilk yıl iktisadi kıymetin maliyetine eklenmesi, sonraki yıllar ise gider veya maliyet olarak dikkate alınması gerekmektedir. Bu bağlamda, finansal kiralama yoluyla işletme aktifine alınmış binek otomobiller için ödemelerin anapara ve faiz ödemesi olarak ayrıştırılarak, faiz gideri ilk yıl "Haklar" hesabında izlenen binek otomobilin maliyetine dahil olunacak, sonraki yıllarda ise tercihen gider veya maliyet olarak dikkate alınacaktır."

Diğer taraftan finansal kiralama işlemlerinde kiralaayan olarak bulunan finansal kiralama şirketi ise; iktisadi kıymetin mülkiyetine sahip olmasından dolayı ilgili malı aktifine kayıt yapıp bunun üzerinden VUK hükümlerine göre amortisman ayırması gerekecektir.

2.2.3. Yatırım İndirimi İstisnası (GVK geçici madde 61- 69)

3226 sayılı mülga FKK'nın 28. maddesine göre, yatırımlarda teşviklerden yararlanabilmek için finansal kiralama yapan işletmenin finansal kiralamaya konu varlığa uygulanan teşvik varsa yararlanabileceği hüküm altına alınmıştır. “146 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliğine” göre mülga FKK'nın 28. maddesinde belirtilen teşvikten yararlanabilmesi için finansal kiralama yapmaya yetkili işletmenin yatırım teşvik belgesi alması zorunludur. Ayrıca, yatırım teşviklerinden malın mülkiyetine sahip işletme yani finansal kiralama yapmaya yetkili kurum yararlanabilmekte olup yatırım teşvik belgesine konu olan malın Devlet Planlama Teşkilatının (Yeni Adı: Kalkınma Bakanlığı) uygun gördüğü deniz ve hava araçları hariç kullanılmamış yeni mal olması gerekmektedir.

Şöyle ki, mülga FKK'a göre; “teşvik” başlıklı 28. maddesine istinaden kiralaayan, yatırımların bir kısmının ya da tamamının finansal kiralama yoluyla yapılması durumunda kiralamaya konu iktisadi kıymetin alınması halinde teşviklerden yararlanabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu madde hükümlerine ilişkin teşvikten yararlanma hakkı kiralaayana ait olmakla birlikte bu indirimden yararlanılması için kiracının yatırım indirimi şartlarını taşıması gerekmektedir.³⁹³ 6361 sayılı FFFK'nın 35. maddesinde de “teşvik” hükümlerine yer verilmiştir. Mülga Kanun ile benzerlik gösteren hükümlere göre kiralaayanın, teşvik belgesinin kendisine devriyle gerçekleşen kısmı ile sınırlı olmak şartıyla yatırımın bir kısmının ya da tamamının finansal kiralama yoluyla gerçekleşmesi halinde indirimden yararlanabilecektir.

Ayrıca, GVK'nın Mülga 19. maddesine göre; bilanço esasına göre defter tutan ticari ve zirai kazanç sahipleri imal ettikleri de dâhil amortisman tabi iktisadi kıymetlerinin maliyet bedelinin % 40'ını matrah tespitinde indirim konusu

³⁹³ Tuğlu ve Atıla, s.74

yapabiliyorlardı. 25088 Sayı ve 24.04.2003 tarihli RG’de yayımlanan 4842 sayılı “*Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*” 17. maddesiyle GVK’ya eklenen geçici 61. madde ile finansal kiralama işlemlerinde yatırım indirim istisnası yeniden düzenlenmiştir. İlgili madde hükümlerine göre;

“Bu maddenin yürürlük tarihinden önce yapılan müracaatlara istinaden düzenlenen yatırım teşvik belgeleri kapsamındaki yatırımlarla ilgili yatırım harcamalarına (teşvik belgelerine bu tarihten sonra ilave edilen iktisadî kıymetler için yapılan harcamalar hariç), yatırım indirimi uygulamasına ilişkin olarak Gelir Vergisi Kanunu’nun bu tarihten önce yürürlükte bulunan hükümleri uygulanır. Yukarıda belirtilen şekilde yatırım indirimi istisnasından yararlanan kazançlar ile bu maddenin yürürlük tarihinden önce gerçekleşen yatırımlar üzerinden hesaplanan ve kazancın yetersiz olması nedeniyle sonraki dönemlere devreden yatırım indiriminden yararlanan kazançlar üzerinden dağıtulsun, dağıtılmasın %19,8 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılır.

İsteyen mükellefler, bu maddenin yürürlük tarihinden önce yapılan müracaatlara istinaden düzenlenen yatırım teşvik belgeleri kapsamında bu tarihten itibaren yaptıkları harcamaları (öngörülen harcamalar kapsamında daha önce yatırım indirimi istisnasından yararlanmış harcamalar hariç) için bu Kanunun 19 uncu maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde yatırım indirimi istisnasından yararlanabilirler. Bunun için bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonraki ilk geçici vergilendirme dönemine ilişkin beyannamenin verileceği tarihe kadar bağlı bulunulan vergi dairesine bir bildirimde bulunulması ve tercihin, alınmış olan yatırım teşvik belgelerinin tamamı için yapılması şarttır.”

Yatırım indirimi istisnası 5479 sayılı “*Gelir Vergisi Kanunu, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Özel Tüketim Vergisi Kanunu ve Vergi Usul Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*” ile kaldırılmış GVK’ya eklenen geçici madde 69 ile yeniden düzenlenmiştir. 01.01.2006 tarihinden itibaren geçerli olmak şartıyla 5479 sayılı Kanun ile GVK eklenen geçici 69. madde hükümlerine göre gelir üzerinden alınan vergilerin mükellefleri mülga 19. madde ve geçici 69. madde hükümlerine göre önceki yıllara ilişkin indiremedikleri yatırım indirimi istisnalarını 2010 yılına ilişkin kazançlarından indirebilmişlerdir. İstisna tutarı ilgili yıl kazancının %25’ini aşmaması gerekmektedir. Ayrıca, bu madde ile yatırım teşvik belgesi kapsamında 2005 yılında indiremedikleri yatırım indirimi istisnalarını ve 2006 yılından önce başlayan yatırımlarla ilişkili olarak ekonomik ve teknik bütünlük arz eden yatırımlara ilişkin indirimleri 2006, 2007 ve 2008 yıllarında indirebilecekleri hüküm altına alınmıştı. “276 seri No’lu *Gelir Vergisi Genel Tebliği*’nde” ilgili Kanun maddelerine istinaden yapılan

düzenlemelere yer verilmiştir. 31.12.2005 tarihi itibarıyla genel tebliğ kapsamında gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri mevcut olan yatırım indirimleri için ve 01.01.2006 tarihinden sonra gerçekleştirilen yatırım indirimleri için ilgili tebliğdeki unsurlar dikkate alınarak 2010 ve sonraki yıllarda elde edilen kazançlarından indirebilecekleri belirtilmiştir.

15.06.2012 Tarih ve 2012/3305 sayılı “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar” 15. maddesi ile Yatırım Teşvik Belgeleri ile yapılan bölgesel yatırımlarda kurumlar ve gelir vergisinde indirim uygulamasından yararlanabileceklerdir. İndirim oranı bölgeye göre belirtilen yatırıma katkı tutarına göre farklılaşmaktadır.³⁹⁴

2.3. 5520 SAYILI KURUMLAR VERGİSİ KANUNU YÖNÜNDEN FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun başta “İstisnalar” başlıklı 5. maddesi olmak üzere madde 30 ve 32 gibi diğer bazı maddelerinde finansal kiralama işlemlerine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Ayrıca 31810 Sayılı ve 15 Nisan 2022 tarihli Resmi Gazetenin 25. maddesi ile normalde %20 olarak değiştirilen kurumlar vergisi oranı finansal kiralama şirketleri için %25 olarak uygulanacaktır.* Aynı Kanunun 26. maddesinde; “2022 yılı vergilendirme dönemine ait kurum kazançları için kurumlar vergisi %25 oranında” alınacağı belirtilmiştir.

2.3.1. Finansal Kiralama İşlemlerinde İstisnalar

Kurumlar Vergisi Kanunu’nda finansal kiralama işlemlerine ilişkin avantajlar bulunmaktadır. KVK’nın 5. maddesinde istisnalara yer verilmiştir. Özellikle ilgili kanun maddesinin 1. fıkrasının (b), (e), (f), (j) fıkraları finansal kiralama işlemleri ile ilgili hükümler içermektedir. İlgili madde kapsamında düzenlenen sat geri kiralama işlemleri

³⁹⁴ 15.06.2012 Tarih ve 2012/3305 sayılı “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar”, (www.sanayi.gov.tr), Erişim Tarihi: 20.03.2022

* “(1) Kurumlar vergisi, kurum kazancı üzerinden %20 oranında alınır. Şu kadar ki bankalar, 6361 sayılı Kanun kapsamındaki şirketler, elektronik ödeme ve para kuruluşları, yetkili döviz müesseseleri, varlık yönetim şirketleri, sermaye piyasası kurumları ile sigorta ve reasürans şirketleri ve emeklilik şirketlerinin kurum kazançları üzerinden kurumlar vergisi %25 oranında alınır.”

için söz konusu olan istisnai durumlar da kurumlar vergisi mükelleflerine avantaj sağlamaktadır.

2.3.1.1. Yurtdışı İştirak Kazançları İstisnası

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5/1 - (b)* bendine göre, Türkiye'de kanuni ve iş merkezi bulunmayan anonim ve limited şirket niteliğinde olan ve finansal kiralama işlemleri sunan bir kuruma ödenmiş sermayesinin en az %10'una sahip olunması ve faaliyette bulunduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az Türkiye'deki kurumlar vergisi oranında gelir ve kurumlar vergisi yükü taşıması şartıyla iştirak eden kurumların yurtdışı iştirak kazançları vergiden istisna edilmiştir.

Diğer yurtdışı iştirak kazançlarında oran asgari %15'ken finansal kiralama işlemlerine iştirak edilmesi halinde oran yeterli görülmemekte, en az Türkiye'deki kurumlar vergisi oranında vergi yüküne sahip olunması gerekmektedir. İştirak edilen %10'luk oranın kazancın elde edilme tarihinden önceki bir yıllık süre boyunca kesintisiz devam ettirilmiş olması şarttır. Herhangi bir sebepten dolayı %10'un altına düşmesi halinde tekrar %10'a çıktığı tarih baz alınacaktır. Ayrıca, istisnadan yararlanabilmek için iştirak kazançlarının elde edildiği yıldan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği tarihe

* “b) Kanunî ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayan anonim ve limited şirket niteliğindeki şirketlerin sermayesine iştirak eden kurumların, bu iştiraklerinden elde ettikleri aşağıdaki şartları taşıyan iştirak kazançları;

1) İştirak payını elinde tutan şirketin, yurt dışı iştirakin ödenmiş sermayesinin en az % 10'una sahip olması,
2) Kazancın elde edildiği tarih itibarıyla iştirak payının kesintisiz olarak en az bir yıl süreyle elde tutulması (Rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle veya yurt dışı iştirakin iç kaynaklarından yapılan sermaye artırımları nedeniyle elde edilen iştirak payları için sahip olunan eski iştirak paylarının elde edilme tarihi esas alınır.),

3) Yurt dışı iştirak kazancının kâr payı dağıtımına kaynak olan kazançlar üzerinden ödenen vergiler dahil iştirak edilen kurumun faaliyette bulunduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az % 15 oranında gelir ve kurumlar vergisi benzeri toplam vergi yükü taşıması; iştirak edilen şirketin esas faaliyet konusunun, finansal kiralama dahil finansman temini veya sigorta hizmetlerinin sunulması ya da menkul kıymet yatırımı olması durumunda, iştirak edilen kurumun faaliyette bulunduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az Türkiye’de uygulanan kurumlar vergisi oranında gelir ve kurumlar vergisi benzeri toplam vergi yükü taşıması,

4) İştirak kazancının, elde edildiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye’ye transfer edilmesi.

Yurt dışındaki inşaat, onarım, montaj işleri ve teknik hizmetlerin yapılabilmesi için ilgili ülke kanunlarına göre ayrı bir şirket kurulmasının zorunlu olduğu durumlarda, özel amaç için kurulduğunun ana sözleşmelerinde belirtilmesi ve fiilen bu amaç dışında faaliyetinin bulunmaması şartıyla, söz konusu şirketlere iştirak edilmesinden elde edilen kazançlar için bu bentte belirtilen şartlar aranmaz.

Bu bent uyarınca vergi yükü, kanunî veya iş merkezinin bulunduğu ülkede ilgili dönemde tahakkuk eden ve kâr payı dağıtımına kaynak olan kazançlar üzerinden ödenen vergiler dahil olmak üzere toplam gelir ve kurumlar vergisi benzeri verginin, bu dönemde elde edilen toplam dağıtılabilir kurum kazancı ile tahakkuk eden gelir ve kurumlar vergisi toplamına oranlanması suretiyle tespit edilir.”

kadar TL'ye çevrilme zorunluluğu olmaksızın Türkiye'ye transfer edilmesi gerekmektedir.³⁹⁵

2.3.1.2. İştirak Hisseleri, Kurucu Senetleri, İntifa Senetleri ve Rüçhan Haklarının Satışından Doğan Kazanç İstisnası

KVK madde 5/e* ile belli şartları taşıyan iştirak hisseleri, kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından doğan kazançlar ile taşınmazların satışından doğan kazançların istisna edilmesi ile kurumların ekonomik değerlerini daha etki kullanması ve mali bünyelerinin güçlendirilmesi amaçlanmıştır.³⁹⁶

KVK'nın 5/e maddesine göre, asgari iki sene boyunca aktifte bulunan taşınmazların satışı sonrasında elde edilen kazançların %50'si kurum kazancının tespitinde istisna olarak değerlendirilmekteydi. 2013 yılında yapılan değişiklik ile birlikte sat geri kirala işlemleri de parantez içi hüküm olarak bu kapsama dahil edilmiş olup iki yıllık aktifte bulunma şartı aranmaksızın taşınmazların kaynak kuruluşlarca varlık kiralama şirketlerine kira sertifikası ihracı yöntemiyle satılması, geri kiralama amacıyla

³⁹⁵ A. Murat Yıldız, “Kurumlar Vergisi Beyanname Düzenleme Rehberi”, TURMOB, TESMER, Nisan 2020 <https://www.blksmmo.org.tr>, (03.03.2021), s. 68

* “Kurumların, en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan iştirak hisseleri ile aynı süreyle sahip oldukları kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından doğan kazançların %75'lik kısmı ile aynı süreyle aktiflerinde yer alan taşınmazların satışından doğan kazançların %50'lik kısmı. (*****) Bu istisna, satışın yapıldığı dönemde uygulanır ve satış kazancının istisnadan yararlanan kısmı satışın yapıldığı yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar pasifte özel bir fon hesabında tutulur. Ancak satış bedelinin, satışın yapıldığı yılı izleyen ikinci takvim yılının sonuna kadar tahsil edilmesi şarttır. Bu süre içinde tahsil edilmeyen satış bedeline isabet eden istisna nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılır. İstisna edilen kazançtan beş yıl içinde sermayeye ilave dışında herhangi bir şekilde başka bir hesaba nakledilen veya işletmeden çekilen ya da dar mükellef kurumlarca ana merkeze aktarılan kısım için uygulanan istisna dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılır. Aynı süre içinde işletmenin tasfiyesi (bu Kanuna göre yapılan devir ve bölünmeler hariç) halinde de bu hüküm uygulanır. Bedelsiz olarak veya rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle itibari değeriyle elde edilen hisse senetlerinin elde edilme tarihi olarak, sahip olunan eski hisse senetlerinin elde edilme tarihi esas alınır. (6728 sayılı kanununun 56. maddesiyle değiştirilen paragraf; Yürürlük 09.08.2016) Devir veya bölünme suretiyle devralınan taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının satışında aktifte bulundurma sürelerinin hesabında, devir olunan veya bölünen kurumda geçen süreler de dikkate alınır. 21/11/2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu kapsamında geri kiralama amacıyla ve sözleşme sonunda geri alınması şartıyla, kurumlar tarafından finansal kiralama şirketleri, katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarına veya 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında kira sertifikası ihracı amacıyla varlık kiralama şirketlerine devredilen taşınmazların kiracı ya da kaynak kuruluş tarafından üçüncü kişilere satışında, aktifte bulundurma sürelerinin hesabında, bu taşınmazların finansal kiralama şirketi, katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları ile varlık kiralama şirketinin aktifinde bulunduğu süreler de dikkate alınır. (****) Menkul kıymet veya taşınmaz ticareti ve kiralınmasıyla uğraşan kurumların bu amaçla ellerinde bulundurdukları değerlerin satışından elde ettikleri kazançlar istisna kapsamı dışındadır.”

³⁹⁶ Yıldız, s. 77

finansal kiralama şirketlerine sözleşme sonunda tekrar devralmak şartıyla satışı halinde kazancın tamamı istisna edilmekteydi.³⁹⁷

2016 yılında yapılan değişiklikle parantez içi hüküm kaldırılmıştır. Getirilen yeni düzenleme ile asgari iki yıllık süre aktiflerinde bulunan taşınmazların satışından elde edilen kazancın belli şartları taşıması halinde %50'lik kısmı vergiden istisna edilmiştir. Kiralama işlemleri doğrultusunda geri kiralama ve sözleşme vakti bittiğinde geri alınması şartıyla kurumlar tarafından kiralama şirketlerine ve kiralama işlemini gerçekleştiren diğer kurumlara devredilen taşınmazların üçüncü kişilere satışından doğan kazançlarda da istisna tutarı %50 olarak dikkate alınmaktadır.³⁹⁸

28.11.2017 tarihinde yürürlüğe giren 7061 sayılı “*Bazı Vergi Kanunları İle Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un*” 89. maddesi ile KVK'nın 5. maddesinde tekrar bazı değişiklikler yapılmıştır. İlgili madde hükmünde, iştirak hisseleri, kurucu, intifa senetleri ile rüçhan hakkının satışından doğan kazançların %75'lik kısmı ve kanunla ayrıca belirtilen “taşınmazların (6361 sayılı Kanun kapsamında yapılan finansal kiralama işlemlerinde kiracının temerrüdü sebebiyle kanuni takipteki finansal kiralama alacakları karşılığında tarafların karşılıklı mutabakatıyla kiralayanın her türlü tasarruf hakkını devraldığı finansal kiralama konusu taşınmazlar dahil) satışından doğan kazançların %50'lik kısmı” istisna edilmiştir.

İstisnadan yararlanılması için “*1 Seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'ne*” göre finansal kiralamaya konu malın ilgili kurum adına tapuda tescil edilmiş olması yani bilfiil sahip olması ve iki yıllık (730 gün) süre ile aktifte bulunması gerekmektedir. Finansal kiralama şirketlerine borçları nedeniyle 2004 sayılı İcra İflas Kanunu hükümlerine göre kanuni takibe alınmış kurumlar ile bunların kefillerinin bu borçlarına karşılık iktisadi kıymetlerinin bir kısmını devretmeleri durumunda elde ettikleri kazançlarını bu borçların tasfiyesinde kullanılan kısma isabet eden kısmın tamamı, taşınmazların satışından doğan kazancın %50'si ve diğerlerin satışından doğan kazancın

³⁹⁷ Gelir İdaresi Başkanlığı, “24.02.2016 tarih ve B.07.1.GİB.4.99.16.02-125[5-1 (e)-2014]-3507 sayılı Özelge”, (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 17.07.2021

³⁹⁸ Yıldız, s.78

%75'i istisna kapsamındadır. Bu borçlara karşılık bankalara devredilen aktif kıymetlerin en az iki yıl elde bulundurma ve kazancın özel bir fon hesabında tutulma şartı yoktur.³⁹⁹

Ayrıca, aynı madde değiştirilmeden önce satış işleminin bir finansal kiralama şirketine yapılması ve daha sonra satan kuruma tekrar kiralanması halinde (Sat-Geri kirala yöntemi kullanılması durumunda) satış kazancının tamamı indirim konusu yapılabilecekti.⁴⁰⁰ Yapılan değişiklikle birlikte sat geri kirala işlemlerine ilişkin istisna haddi aynı maddenin (j) bendinde yeniden ele alınmıştır. Diğer taraftan sat geri kirala işlemine konu olan taşınmazın sözleşme sonunda üçüncü bir kişiye tekrar satılması durumunda ilgili Kanun'un 5/1-e maddesi kapsamında istisnadan yararlanılmak istenmesi halinde iki yıllık süre ilgili taşınmazın asıl sahibine tekrar geçtiği yani tapuya tekrar tescil edildiği tarih dikkate alınarak hesaplanması gerekmektedir.⁴⁰¹

2.3.1.3. Sat Geri Kirala İşlemlerinde İstisna

6728 sayı ve 15.7.2016 tarihli “Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” un 56. maddesi ile KVK'nın 5. maddesinin 1/e bendinin parantez içi hükmü kaldırılarak yerine sat-geri kirala işlemlerine ait (j)* bendi eklenmiştir. İlgili madde hükmü gereğince taşınır veya taşınmaz malların sat geri kirala işlemi kapsamında ve tekrar geri alınması şartıyla finansal kiralamaya konu olması halinde finansal kiralama şirketlerine ya da finansal kiralama yapmaya yetkili

³⁹⁹ Yıldız, s. 99-100

⁴⁰⁰ Saraçoğlu, s.245

⁴⁰¹ Gelir İdaresi Başkanlığı, “24.02.2016 tarih ve B.07.1.GİB.4.99.16.02-125[5-1 (e)-2014]-3507” sayılı Özelge, (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 17.07.2021

* “j) Her türlü taşınır ve taşınmaz malların 6361 sayılı Kanun kapsamında geri kiralama amacıyla ve sözleşme sonunda geri alınması şartıyla, kurumlar tarafından finansal kiralama şirketleri, katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarına satışından doğan kazançlar ve bu kurumlarca söz konusu varlıkların devralındığı kuruma kira süresi sonunda devrinden doğan kazançlar. İstisnadan yararlanan satış kazancı, kiracı tarafından pasifte özel bir fon hesabında tutulur ve özel fon hesabında tutulan bu tutar sadece kiracı tarafından bu varlıklar için ayrılacak amortismanların (bu varlıkların kiralayan kurumlara devrinden önce kiracıdaki net bilanço aktif değerine isabet eden amortismanlar hariç) iftasında kullanılır. İstisna edilen kazançtan herhangi bir şekilde başka bir hesaba nakledilen veya işletmeden çekilen ya da dar mükellef kurumlarca ana merkeze aktarılan kısım için uygulanan istisna dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılır. Kurumların tasfiyesi (bu Kanuna göre yapılan devir ve bölünmeler hariç) hâlinde de bu hüküm uygulanır. Söz konusu varlıkların, i) Kiracı tarafından veya ii) Kiralayan kurumlar tarafından finansal kiralama yöntemi dahil olmak üzere (6361 sayılı Kanunda yer alan sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilememesi hâlleri hariç), üçüncü kişi ve kurumlara satılması durumunda, kiralayan kurumlara devrinden önce bu varlıkların kiracıdaki net bilanço aktif değeri ile bu varlıklar için anılan kurumların kazancının tespitinde dikkate alınan toplam amortisman tutarı dikkate alınarak, satışı gerçekleştiren kurum nezdinde vergilendirme yapılır. Sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilememesi nedeniyle sat-kirala-geri al işleminin tekemmül etmemesi hâlinde, istisna nedeniyle kiracı adına zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler, vergi ziyayı cezası uygulanmaksızın gecikme faiziyle birlikte tahsil olunur.”

diğer kurumlara satılması halinde satıştan doğan kazançlar ve devralındığı kuruma kira süresi sonunda devrinden doğan kazançların tamamı vergi dışı bırakılmıştır.

İstisnaya konu olan bu kazanç özel bir fon hesabında tutularak sadece kiracı tarafından bu varlıklar için ayrılacak amortismanların itfasında kullanılması gerekmektedir. İstisna kapsamına, taşınmaz olarak Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nde yer alan tanıma göre “*Türk Medeni Kanunu'nun*” 704. maddesine atfen araziler, tapu siciline ayrı sayfaya kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar, kat mülkiyetine kayıtlı bağımsız haklar ile taşınır olarak FFFK kapsamında firmanın aktifinde yer alan ve kiralamaya konu olan amortismanına tabi tüm taşınırılar girmektedir. Ayrıca, sat-geri kirala işlemlerinin istisna kapsamında değerlendirilebilmesi için finansal kiralama sözleşmesinde, finansal kiralama işlemi yapacak firmanın kiralamaya konu taşınır ya da taşınmaz malı kiracıya tekrar kiralayacağına ve kiralama süresi sonunda kiracıya tekrar devredeceğine dair hüküm bulunması gerekmektedir.

KVK'nın 5. maddesinin 1/j bendine istinaden yapılan sat geri kirala işlemlerinde sözleşmeye konu olan iktisadi kıymetin finansal kiralama sözleşmesinde belirtilen süre sona ermeden üçüncü kişilere satılması halinde istisnadan yararlanılması mümkün değildir. Sözleşme süresi tamamlanmadan üçüncü kişilere satış yapılması durumunda kiralayan kurumlara devrinden önce ilgili iktisadi kıymetin kiracı kurumdaki net bilanço aktif değeri ile anılan kurumların kazancının tespitinde dikkate alınan toplam amortisman tutarı, satışı gerçekleştiren kiralayan nezdinde vergilendirmeye tabi tutulacaktır.⁴⁰²

Sat geri kirala ve kira sertifikası ihracına konu edilen taşınmazları kiracıları tarafından üçüncü kişilere satışında iki tam yıl süreyle aktifinde bulunması hususu “*Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Sıra No:1)'de*” belirtildiği üzere finansal kiralama şirketleri ve finansal kiralama yapmakla yetkili olan diğer kurumların da aktifinde bulunduğu süreler de sayılarak hesaplanmaktadır. Bunun yanı sıra bu kurumların kiralama konusu yapılan malı, devraldığı kuruma sözleşme süresi bitiminde yeniden

⁴⁰² Yıldız, s.137

satması halinde elde edilen gelir, istisna dahilinde kurumlar vergisi dışında bırakılmıştır.⁴⁰³

Geri kiralama amacıyla ve finansal kiralama sözleşmesinde belirtilen süre bitiminde geri alınması şartıyla kiralamayı gerçekleştirmeye yetkili kuruluşlar tarafından varlık kiralama şirketlerine bırakılan taşınmazların kiracı veya üçüncü kişilere satışı esnasında, aktifte kalma süresinin hesaplanması finansal kiralama şirketlerinin aktifinde kalma süreleri de dikkate alınarak yapılır. İki yıllık süre istisnadan yararlanılması için yeterli olmayıp ayrıca satış sonrası elde edilen kazancın en geç satışını yapıldığı hesap döneminde verilecek Kurumlar Vergisi Beyannamesinin verileceği tarihe kadar özel bir fon hesabına alınarak pasifte özel bir fon hesabında beş yıl boyunca tutulması gerekmektedir.⁴⁰⁴

Örneğin; (X) A.Ş. aktifinde kayıtlı taşınmazı belli bir süre amortisman ayırdıktan sonra sat- geri kiralama yoluyla bir finansal kiralama şirketine satmaktadır. Satış fiyatına ek belli bir miktar faiz bedeli ile aynı finansal kiralama şirketinden 8 yıl süre ile kiraladığını düşünürsek ve kira süresi sonunda belli bir bedelle (bu bedel 0 TL’de olabilir) geri alması işlemi sat geri kirala işlemi olarak değerlendirilecektir.

İlk aşamada yapılan satış işlemi (aktifinde bulunan ve belli bir süre amortisman ayrılan taşınmazın finansal kiralama şirketine satılması) sonrasında satış bedelinden aktife kayıtlı değerden amortisman tutarı düşüldükten sonra kalan tutar (finansal kiralama şirketine yapılan satış değeri - (aktifteki değer- amortisman bedeli)), pasifte özel bir fon hesabına alınmalıdır.

İkinci aşamada ise; finansal kiralama şirketinde olan taşınmazın tekrar ilk sahibine (kiracı) satışından elde edilen kazanç da vergi dışında bırakılmıştır. Bu işlemler esnasında elde edilen faiz gelirleri istisna kapsamında değerlendirilmeyecektir. Söz konusu işlemler bittiğinde taşınmazın sahibi olan (x) A.Ş. tarafından üçüncü kişiye satılması durumunda ise; normal duran varlık satışı gibi değerlendirilecek (özel fon hesabında duran değer amortisman gibi değerlendirilerek) KVK’nın (e) bendinde yer alan

⁴⁰³ Erdoğan Öner. **Türk Vergi Sistemi**. 9. Baskı. Ankara: Seçkin Kitapevi, 2019, s.200

⁴⁰³ Kumkale, s.192

⁴⁰⁴ Yıldız, s.78

şartları sağlanmasıyla taşınmaz satışından doğan kazanç istisna olarak dikkate alınabilecektir.⁴⁰⁵

Sat-geri kirala işlemlerinde söz konusu olan istisna uygulaması aslında bütün kurumlar için geçerlidir. Ancak menkul kıymet, taşınmaz ticareti ve kiralamasıyla faaliyet gösteren işletmelerin, bu amaçla aktiflerinde yer alan değerlerin satışından elde ettikleri gelirler diğer bütün şartları taşıyalar dahi istisna kapsamı dışındadır. Menkul kıymet ticareti ile faaliyet gösterenlerin ticari amaçla aktiflerinde yer alan iştirak hisselerinin satışından elde edilen kazançlar da istisna kapsamında değerlendirilmemektedir. Ayrıca, sat-geri kirala yöntemiyle edinilen taşınmazlara ilişkin ödenen tapu harçlarının ilgili satışın vergiden istisna olmasından kaynaklı indirimi söz konusu değildir. Şöyle ki; *Harçlar Kanunu*'nun (4) sayılı tarifesinin I-20/g bendinde, sat geri kirala işlemleri esnasında gayrimenkulün kiralayana satışı esnasında harç alınacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak *Kurumlar Vergisi Kanunu*'nda; "iştirak hisseleri alımıyla ilgili finansman giderleri hariç olmak üzere, kurumların kurumlar vergisinden istisna edilen kazançlarına ilişkin giderlerinin veya istisna kapsamındaki faaliyetlerinden doğan zararlarının, istisna dışı kurum kazancından indirilmesi kabul edilmez." hükmü yer almaktadır. Bu sebeple sat-geri kirala işlemlerinin istisna olması dolayısıyla bu kapsamda ödenen harçlar matrahtan gider olarak düşülemeyecek olup ilgili giderlerin KKEG olarak kazanca eklenmesi gerekmektedir.⁴⁰⁶

2.3.2. Finansman Giderleri Kısıtlaması

Finansal kiralama işlemlerinde mükellefler bir vergilendirme dönemi içinde elde ettikleri kurum kazançlarından, GVK'nın 40. maddesi ile KVK'nın 8. maddesindeki "kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için yapılan harcamalar" indirim konusu yaparak safi kurum kazancına ulaşabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu durumda GVK madde 40'da belirtilen "bina, arazi, gider, istihlak, damga, belediye vergileri, harçlar ve

⁴⁰⁵ Gelir İdaresi Başkanlığı, "20.02.2020 Tarih ve B.07.1.GİB.4.35.17.01-130[2016-02-6057]-76516" sayılı Özelge, (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 21.07.2021

⁴⁰⁶ Gelir İdaresi Başkanlığı, "25.07.2019 Tarih ve 62030549-125-E.603555" Sayılı Özelge , (www.legalbank.net), Erişim tarihi: 12.10.2021

kaydiyeler gibi aynı vergi, resim ve harçların” da dahil olmak üzere kurum kazancının elde edilmesinde indirimine konu yapılabilir.⁴⁰⁷

KVK'nun KKEG Giderlere ilişkin 11. maddesinin (i) bendine göre;

“Kredi kuruluşları, finansal kuruluşlar, finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketleri dışında, kullanılan yabancı kaynakları öz kaynaklarını aşan işletmelerde, aşan kısma münhasır olmak üzere, yatırımın maliyetine eklenenler hariç, işletmede kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kâr payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yapılan gider ve maliyet unsurları toplamının %10'unu aşmamak üzere (700 Sayılı KHK'nın 173. maddesiyle değişen ibare; Yürürlük: 09.07.2018) Cumhurbaşkanınca (**) kararlaştırılan kısmı) belirlenecek oranı sektörler itibarıyla farklılaştırmaya (700 Sayılı KHK'nın 173 üncü maddesiyle değişen ibare; Yürürlük: 09.07.2018) Cumhurbaşkanı (*), bendin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.”

ifadesine yer verilmiştir.

25.05.2021 Tarih ve 31491 sayılı RG'de yayınlanan “Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No 1)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri No: 18)” ile KKEG giderler kısmına ekleme yapılmıştır. Buna göre;

“Kredi kuruluşları, finansal kuruluşlar, finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketleri dışında, kullanılan yabancı kaynakları öz kaynaklarını aşan işletmelerde, aşan kısma münhasır olmak üzere, yatırımın maliyetine eklenenler hariç, işletmede kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kâr payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yapılan gider ve maliyet unsurları toplamının %10'unu aşmamak üzere Cumhurbaşkanınca kararlaştırılan kısmı kanunen kabul edilmeyen gider (KKEG) olarak kabul edilmiştir.” ifadesi eklenmiştir.

Yatırım maliyetleri eklenenler dışında kalan ve kısa - uzun vadeli yabancı kaynaklarının toplamı öz kaynaklarını aşan işletmeler, aşan kısma ilişkin yabancı kaynakları için faiz, komisyon, vade farkı gibi harcama ve maliyetlerin azami %10'luk bölümü için kanunen kabul edilmeyen gider ayırması gerekmektedir. Yatırım maliyetine eklenen yabancı kaynaklardan oluşan giderler KKEG tespitinde dikkate alınmayacaktır. Bu durumda finansman gider kısıtlamasından finansal kiralama şirketleri etkilenmeyecektir.

⁴⁰⁷ Gelir İdaresi Başkanlığı, “24.04.2017 Tarih ve 13649056-125[06-2015/ÖZE-07]-56” sayılı Özelge (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi:06.08.2021

2.3.3. Finansal Kiralama İşlemlerinde Örtülü Sermaye

KVK'nın örtülü sermaye başlıklı 12. maddesinin 6/ç bendi uyarınca "3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu kapsamında faaliyet gösteren finansal kiralama şirketleri, 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında faaliyet gösteren finansman ve faktoring şirketleri ile ipotek finansman kuruluşlarının bu faaliyetleriyle ilgili olarak ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan bankalardan yaptıkları borçlanmalar" örtülü sermaye olarak kabul edilmeyecekti. Ancak 6361 sayılı Kanunun 52. maddesine istinaden ilgili hüküm yürürlükten kaldırılmıştır.

27.03.2015 Tarih ve 49366803 sayılı özelgeye istinaden ilişkili kişiler arasında yapılan kiralama işlemleri transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtılması kapsamında değerlendirilmesi gerekmekte olup yapılan kiralama işleminin emsallere uygunluk ilkesi gereği emsal fiyattan yapılması gerekmektedir. Emsale aykırı yapılan kiralama işlemlerinde ise; ilişkili kişiye yapılan ödemeler transfer fiyatlandırması amacıyla örtülü kazanç dağıtılması olacağı için gider olarak indirimi söz konusu olmayacaktır.⁴⁰⁸

2.3.4. Finansal Kiralama İşlemlerinde Tevkifat

KVK madde 24'e göre kira bedelleri üzerinden binde 5 stopaj kesilmektedir.⁴⁰⁹ Karşılık ayırma zorunluluğu getirilmiş olmasına rağmen bu karşılıkların kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak indirilmesi konusunda net bir açıklama olmamasına karşın T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın bu konuda yaklaşımı olumsuzdur. Ancak bu konuda bankalar ayırdıkları karşılıkları kurumlar vergisi matrahından gider olarak indirebilmektedir.⁴¹⁰ 28.11.2017 tarihinde yürürlüğe giren 7061 sayılı "*Bazı Vergi Kanunları İle Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un*" 106. maddesi ile ayrıca karşılık ayırmaya ilişkin de değişiklikler yapılmış olup 6361 sayılı FFFK'nun 16. maddesine ek olarak ayrılan özel karşılıkların tamamı ayırdıkları yılda kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak kabul edilecektir.

⁴⁰⁸ Gelir İdaresi Başkanlığı, "27.03.2015 Tarih ve 49366803" Sayılı Özelge, (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi:25.07.2021

⁴⁰⁹ Akbıyık, s.8

⁴¹⁰ Ercan, s.48

KVK'nın 30. maddesinde dar mükellefiyette vergi kesintisi ele alınmıştır. Dar mükellef KVK'nın 3/2. maddesinde ele alınmış olup "Kanun'un 1. maddesinde sayılı kurumlardan kanuni ve iş merkezlerinin her ikisi de Türkiye'de bulunmayanlar, sadece Türkiye'de elde ettikleri kazançları üzerinden vergilendirilirler." olarak hüküm altına alınmıştır. KVK 3/2. maddesinde de belirtildiği gibi dar mükelleflerin sadece Türkiye'de elde ettikleri kazançları vergiye tabi tutulmaktadır.⁴¹¹ KVK'nın 30. maddesine göre dar mükelleflerin kanunda sayılan kazançları üzerinden vergi tevkifatına tabi tutulmaları gerekmektedir. Yine aynı maddenin hükümleri kapsamında 12.1.2009 tarih ve 2009/14593 sayılı kararname ekine göre dar mükellefiyete tabi kurumların 3226 sayılı mülga Kanun kapsamında yaptığı finansal kiralama faaliyetlerinde gayrimenkul sermaye iratlarından %1 oranında gayrimenkul sermaye iradı dışındaki kazançları için ise %20 kesinti yapılacağı belirtilmiştir. 19.04.2017 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.17.01-KDV.9-108937 sayılı Özelge'ye göre dar mükellefiyete tabi kurumların mülga Kanun kapsamında gayrimenkullerinin finansal kiralama kapsamında kiralaması halinde %1 oranında vergi tevkifatı yapması gerektiği belirtilmiştir. Dar mükellefiyete tabi kurumların %1'lik vergi tevkifatından yararlanabilmesi için taşınmaz ve taşınır malların Türkiye'de kiralaması gerekmektedir. İlgili özelge⁴¹² kapsamında yurtdışındaki ana organizatör firmaların yurtdışında düzenledikleri fuarlarda fuar alanlarının Türkiye'deki firmalara kiralanması halinde ana organizatör firmanın geliri Türkiye'de elde edilmiş sayılmadığı için tevkifata tabi tutulmayacaktır. Ancak ana organizatör firmadan kiralama işlemi yapan aracı firmanın aldığı komisyon bedeli kurum kazancı olarak hesaplara intikal ettirilmelidir.

2.3.5. İndirimli Kurumlar Vergisi Oranı Uygulaması

KVK'nın 32. maddesine eklenen altıncı fıkra ile 2 puanlık oran indiriminden yararlanmak için ilk kez asgari % 20'si halka arz edilen kurumların Borsa İstanbul Pay Piyasasında ilk defa halka arz edilmesi gerekmektedir. Bu şartlara sahip firmalar ilk kez

⁴¹¹ Yusuf Karakoç, **Genel Vergi Hukuku**. Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2017. s.104

⁴¹² Gelir İdaresi Başkanlığı, "19.04.2017 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.17.01-KDV.9-108937" sayılı özelge, (www.gib.gov.tr)

halka arz edildiği hesap döneminden itibaren beş vergilendirme dönemi kurumlar vergisi oranını 2 puan indirimli uygulayabileceklerdir.

19.06.2012 tarihli ve 28328 sayılı RG’de yayımlanan 2012/3305 sayılı BKK’na göre; finansal kiralama yoluyla yapılan yatırımlarda kiralama konusu makine ve teçhizatların bedelinin her bir şirket için iki yüz bin TL olması gerekmektedir. Ancak finansal kiralama şirketleri için ayrı bir teşvik belgesi düzenlemeye gerek yoktur. Bu durumda tamamı ya da bir kısmı yatırım teşvik belgesine bağlı olarak finansal kiralama yöntemiyle edinilen makine ve teçhizatlarda indirimli kurumlar vergisinde uygulanacak yatırıma katkı tutarının belirlenmesinde “260 Haklar Hesabı’nda” yer alan bedelin dikkate alınması gerekmektedir.⁴¹³

2.4. GELİR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLERDE FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNİN SEÇİLİ ÜLKELERDEKİ UYGULAMALARI

Finansal kiralama işlemlerine ilişkin yasal düzenlemeler zamanla güncelliklerini yitirmiş ve mevcut talebe cevap veremez hale gelmiştir. Bu sebeple özellikle finansal kiralamanın temelini oluşturan Federal Muhasebe Standartları Kurumu (FASB) ve Uluslararası Muhasebe Standartları Kurumu (IASB) ortak bir çalışmayla mevcut eksiklikleri gidermeye yönelik 2006 yılında ortak bir projeye başlamışlardır. 01.01.2019 yılında uygulanmak üzere 2016 yılında aralarında bazı farklılıklar bulunan (UFRS 16) ve (FASB ASC 842) kiralama standartlarını yayınlamışlardır. İngiltere’de benzer bir düzenlemeye gitmiş ve mevcut SSAP 21 yerine 01.01.2019 tarihinden itibaren uygulanmak üzere FRS 102’yi uygulamaya başlayacağını ifade etmiştir.⁴¹⁴

2.4.1. ABD’de Finansal Kiralama Kanunu ve Uygulamaları

Amerika’da finansal kiralama ilk olarak Ur’dan gelen kil tabletlerinde ve Hammurabi Kanunları’nda ifade edilmiştir. Ayrıca, 19. yüzyılda demiryolu taşıtlarının

⁴¹³ Gelir İdaresi Başkanlığı, “12.08.2020 Tarih ve 51421814-130[32-A-2018-20]-E.41694” Sayılı Özelge, (www.gib.gov.tr)

⁴¹⁴ İlknur Ergün, “Ufrs ve Vergi Düzenlemeleri Kapsamında Finansal Kiralama Sözleşmeleri ve Ufrs 16 Standardının Uygulanmasının Finansal Tablolar Üzerindeki Etkisi” Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi SBE, 2021 s.25

finansmanı için yapılan düzenlemeler de finansal kiralama olarak adlandırılmaktadır.⁴¹⁵ İlk dönemlerde yapılan finansal kiralama sözleşmelerinde sözleşme sonunda kiracıya satın alma hakkı ya da doğrudan mülkiyetin kiracıya geçmesi için herhangi bir şart konulmuyordu. İlerleyen dönemlerde ise kiracının yasal sebepler dolayısıyla iktisadi kıymeti satın alamaması, piyasayı olumsuz etkilemesi yeni düzenlemeler yapmayı gerekli kılmış ve malın alınıp alınmaması tarafların iradesine bırakılmıştır.⁴¹⁶ Amerika Birleşik Devletleri 1990 yılında Convention on International Financial Leasing (CIFL) imzaladı, ancak senatoya sunmadı. “Cape Town Convention” ve “Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters Specific to Aircraft Equipment” sözleşmelerini onaylayarak uygulamaya koydu. Ancak ABD federal düzeyde veya herhangi bir eyalette Leasing Model Kanunu’nu dikkate almadı. U.C.C. madde 2A olarak adlandırılan kişisel mülklerin kiralanması ile ilgili belge dünyanın ilk kapsamlı kiralama kanunu olarak kabul edilmektedir.⁴¹⁷

Finansal kiralama işlemleri son yıllarda ülke ekonomisine dikkate değer katkılar sağlayan bir sektör olarak öne çıkmaktadır. Finansal kiralama Kuzey Amerika, Avrupa ve Asya ile pazar payının %95’ini karşılamaktadır. Kuzey Amerika olarak ifade edilen bölge ABD, Kanada ve Meksika’dan oluşmaktadır. ABD %35’lik iş hacmiyle dünyanın en büyük payına sahiptir.⁴¹⁸ Global Leasing Report 2020’ye göre 2019 yılında finansal kiralama sektöründe büyüme gösterecek alanlar; tarım, tıbbi malzemeler, kara araçları ve yazılım olacağı tahmin edilmektedir.⁴¹⁹

Amerika’da yayımlanan Federal Accounting Standart (FAS) no:13’e göre, finansal kiralamadan söz edebilmek için standartta bahsedilen dört kriterden en az birinin bulunması yeterli görülmüştür.⁴²⁰ Bunlar;

✓ Kiralama sözleşmesinde, kiralanılan iktisadi kıymetin mülkiyetinin sözleşme sonunda kendiliğinden kiracıya geçeceğinin öngörülmesi,

⁴¹⁵ Peter W. Schroth, “Financial Leasing of Equipment in the Law of the United States” **Oxford University Press**, Sayı. 58(2010), ss. 325

⁴¹⁶ Stoffels, Leasingrecht, 2004, s.925-926, (akt. Topuz, 2017, s.20)

⁴¹⁷ Schroth, s. 330

⁴¹⁸ White Clarke Group, (2020) s. 4, (08.04.2020)

⁴¹⁹ White Clarke Group, (2020), s.13, (08.04.2020)

⁴²⁰ Erol, Yıldırım ve Toroslu, s.34

- ✓ Sözleşmenin, kiracıya malı temsili bir değerle satın alma hakkı tanınması,
- ✓ Kiralama vadesinin, kiralanan iktisadi varlığın ömrünün %75'ine eşit olması,
- ✓ Ödenecek kiralara iskonto edilmiş bugünkü değeri toplamı, kiralanan malın rayiç bedelinin %90'ına eşit olması yâda sözleşmenin konusu sayılan gayrimenkulün kiracı tarafından belirlenen özel durumlar için satın alınmış ya da inşa edilmiş ve kiracı dışındakiler tarafından kullanım ihtimalinin düşük olmasıdır.

Kiraya veren açısından, amortisman ve vergi avantajları finansal kiralamaya konu olan mal için teminat altına alınan kredilere göre daha düşük oranda finansman sağlamasına neden olmaktadır. Kiracı ise faiz hariç kiranın tamamını gider olarak indirebilir.⁴²¹ Vergi kanunlarına göre, bir finansal kiralamadan söz edilebilmesi için kiraya veren gayrimenkulün maliyetinin en az % 20'sine eşit bir öz sermaye yatırımı yapmalıdır. Kiracının ise finansal kiralama maliyetinde yatırımı olmamalıdır. Ayrıca, kiraya veren finansal kiralamaya konu olan malın kiralama süresi sonunda en az yüzde yirmisine eşit ve başlangıçta tahmin edilen faydalı ömrün en az yüzde yirmisi oranına eşit kalan faydalı ömre eşit bir kalıntı değere sahip olduğunu kanıtlamalıdır. Bunun dışında kiracının finansal kiralamaya konu olan malı herhangi bir zamanda piyasa değerinden daha düşük bir miktarda bedele satın alabilme hakkı olmamalıdır. Kiraya verenin de vergi sonuçlarını dikkate almaksızın finansal kiralama işleminden kar elde etmeyi beklemesi gerekmektedir.⁴²²

FASB tarafından yapılan değişiklikle birlikte kaldırıcı kiralama muhasebesini kaldırarak yerine pazarlıksız satın alma seçeneğinin de olduğu sat geri kirala yöntemini getirdi. Bununla birlikte kiracılar tüm kiralamalarında faaliyet kiralaması ve finansal kiralama ayrımını bırakarak tek yöntem olarak tüm faaliyetler için finansal kiralama yöntemini benimsemişlerdir. IASB modeline göre finansal kiralama olarak muhasebeleştirilen tüm faaliyetlerde kiralamaya konu olan bütün iktisadi kıymetler gelir buna ilişkin bütün kira yükümlülükleri ise borç olarak dikkate alınır. Sözleşme

⁴²¹ Schroth, ss. 342

⁴²² Schroth, ss. 343

kapsamında iktisadi kıymete ilişkin bir devir ya da satın alma seçeneği mevcutsa varlığın faydalı ömrü boyunca amortisman ayrılması gerekmektedir.⁴²³

Ayrıca, “*The Tax Equity and Fiscal Responsibility Act (TEFRA)*” kanununda vergi amaçlı finansal kiralama olarak yeni bir kategori oluşturmuştur. Bu Kanun’a göre finansal kiralamaya uygun mülkleri kapsayan ve 1983 yılından itibaren yapılan sözleşmeler olarak ifade edilmiştir. Buna göre finansa kiralamadan söz edebilmek için;

- ✓ Kiralayan, koşulsuz şartsız yatırım malının minimum %20’sine sahip olmalıdır.
- ✓ Kiracının kiralamaya konu iktisadi kıymette yatırımı olmamalıdır.
- ✓ Kiracı, kiralayana iktisadi kıymetin bedelinin herhangi bir kısmını ödünç olarak vermemeli ya kiralayana iktisadi kıymetin bedeline ilişkin herhangi bir krediyi garanti etmemelidir.
- ✓ İktisadi kıymete ilişkin satın alma seçenekleri piyasa fiyatına uygun olmalıdır.
- ✓ Kiracı iktisadi kıymeti satın almada serbesttir. Kiralayan satın alma konusunda zorlama yapamaz.
- ✓ Kiraya veren vergi avantajının dışında kar elde etmelidir.
- ✓ Kiralamaya konu olan iktisadi kıymet kiracı dışında başkaları tarafından kullanılamaz durumda olmamalıdır.⁴²⁴

Amerika finansal kiralamanın temellerinin atıldığı ve pazar payı büyük ülkelerden biri olarak bu kapsamda yaptığı yasal düzenlemeler diğer ülkeleri de etkilemektedir. Vergisel avantajları sebebiyle de pazar payı sürekli artan işlemlerin finansal kiralama sayılması için gerekli unsurları taşıması halinde vergisel avantajlardan yararlanılabilmektedir. Özellikle FASB tarafından yapılan değişikliklerle sat-geri kirala işlemleri uygulamaya girmiş ve finansal kiralama - faaliyet kiralaması ayrımı kaldırılarak yapılan işlemlerin tümü finansal kiralama olarak ifade edilmeye başlanmıştır.

⁴²³ Navigating the New Lease Accounting Standard Equipment Leasing and Finance Association February 2016, **ELFA Equipment Leasing and Finance Association**, <https://www.elfaonline.org>, (21.05.2021), ss.4

⁴²⁴ Merlin G. Briner, “Tax Equity And Fiscal Responsibility Act Of 1982” **Akron Tax Journal**: Vol. 1 , Article 2. S. 52-53

2.4.2. Fransa’da Finansal Kiralama Kanunu ve Uygulamaları

Finansal kiralama Fransa’da, ilk olarak ABD’den ithal edilen bir sözleşme türü olarak 1964 yılında alınan bir kararla uygulanmaya başlanmıştır. Bu dönemde bir firma, ihtiyacı olan makinaları almak yerine kiralamak amacıyla satın alan bir finansal kiralama şirketinden kiralamıştır.⁴²⁵ Fransa’da ticari kira sözleşmeleri en az dokuz yıllığına imzalanmasına rağmen üç veya 6 yıl sonra bu sözleşmenin kiracı tarafından feshine hak tanınmaktadır. Kira sözleşmeleri daha uzun süreli olarak da imzalanabilecekken süresiz kira sözleşmeleri söz konusu değildir. Ayrıca, kiracı isterse her üç yılda bir tek taraflı olarak kira sözleşmelerini feshedebilir. Kiracının feshetme hakkı olduğu kadar kira süresinin uzamasını talep etme hakkı da vardır.⁴²⁶ Fransa’da finansal kiralamaya genellikle taşıt ve büro malzemeleri konu olmaktadır.⁴²⁷

Fransa’da vergilendirme işlemlerine baktığımızda tedarikçiler herhangi bir özel işleminden faydalanamaz.⁴²⁸ Kiralayan ise; sabit kıymeti vergiye tabi kullanım süresi dikkate alarak amortisman ayırır.⁴²⁹ Şöyle ki; “*Fransa Leasing Kanunu’na*” göre kiralayan bütün riskleri kiracıya devretmesine rağmen kiralamaya konu varlığın mülkiyetine sahip olduğu için varlığı amorti edebilecektir. Kiracılar ise; kiralama dolayısıyla katlandıkları kiralaları işletmelerinde indirim konusu yapabileceklerdir. Bu kiracılar için özellikle geri ödemesi kısa süreli finansal kiralama işlemleri için bir avantajdır. Kiralayan finansal kiralamaya konu varlığı bilançosuna kaydederek amortismanına tabi tutmaktadır.⁴³⁰

Kiracılar açısından ise; finansal kiralamanın bilanço üzerinde doğrudan bir etkisi yoktur. Kiracı finansal kiralamaya tabi kıymetin sahibi olmadığı için ilgili mal bilançonun aktifinde yer almaz. Finansal kiralama kredilendirmesi ise pasifte gösterilmemektedir. Finansal kirala işlemleri bu sebeple sadece gelir tablosunda “dış giderler” olarak ekipman

⁴²⁵ Philippe Jusseaume, “France: “Le Leasing.” Note to a Recent Decision of the Tribunal de Commerce of La Rochelle”, **Oxford University Press**, Cilt. 14, Sayı.4, 1965, ss. 686

⁴²⁶ David Hartmann, “Commercial Leases in France”, <https://www.alaris-law.com> , (22.05.2021)

⁴²⁷ Erol, Yıldırım ve Toroslu, s.47

⁴²⁸ François, Benedit “Financial Leasing in France” Uniform Law Review . vol. 16 (2011) ,s, 319

⁴²⁹ Karışman (2002), s. 15

⁴³⁰ François, s. 319-320

kiralamalarının altında yer alır. Bu da işletmenin karını azaltarak ödenmesi gereken verginin daha az olmasına sebep olur.⁴³¹

Fransa'da finansal kiralama işlemlerinin vergisel avantajlarına değinildiğinde öncelikle iktisadi kıymete ilişkin finans gereksiniminin tamamı karşılandığı için işletme, işletme kaynaklarının tamamını diğer kısa vadeli ihtiyaçları için kullanarak optimum faydayı elde edebilecektir. Ayrıca, finansal kiralamada geleneksel kredilerden farklı olarak sadece kredi faizi değil tüm kira ödemelerini matrahtan indirerek vergisel anlamda büyük avantaj elde etmektedirler. Diğer husus ise amortisman ayırmada ortaya çıkmaktadır. Finansal kiralama işlemlerinde amortisman ayrılırken iktisadi kıymetin faydalı ömrü üzerinden değil finansal kiralama sözleşmesi süresi üzerinden yapılabileceği için amortisman süresi kısalabilecektir. Örneğin faydalı ömrü 5 yıl tespit edilen bir kıymeti üç yıllığına kiralandığında amortisman üç yıl üzerinden indirilebileceği için matrah üzerinde daha büyük etki yaratacaktır. Bu kira ödemelerinin miktarını arttıran bir uygulama olsa da ödenecek vergiyi düşürecektir.⁴³²

2.4.3. İngiltere'de Finansal Kiralama Kanunu ve Uygulamaları

Makine veya diğer ekipmanların yenilenmesi yüksek maliyetler gerektirebilmektedir. Ancak varlık finansmanı ile işletmeler ihtiyaç duydukları iktisadi kıymetleri kiralama yoluyla elde edebilmektedirler. Bir makineyi aldığınızda modasının çok hızlı geçmesi ya da sadece üretime devam edilirken makinenin tamir edilmesi gerekirken kiralama yöntemi, satın almadan daha avantajlı hale gelebilmektedir.⁴³³ 1945 yılında üyelerinin kiralama ve satın alma sözleşmelerinin çoğunu kontrol eden Birleşik Krallık finans kurumları örgütü Finance Houses Association UK, 1992 yılında Finance and Leasing Association'a katıldı.⁴³⁴ İngiltere'de Finans ve Kiralama Derneği; varlık kiralama, tüketici finansmanı ve motorlu araç kiralama alanlarında önde gelen kurumlardan biri haline geldi.

⁴³¹ Credit- Bail: Indidences Fiscales et Contables, (<https://billetdebanque.panorabanques.com/>) (03.09.202)

⁴³² Credit- Bail: Indidences Fiscales et Contables, (03.09.2021)

⁴³³ Asset Finance 2019, (27.05.2021)

⁴³⁴ Finans Houses Association <https://www.oxfordreference.com> (27.05.2021)

İngiltere’de finansal kiralama yönünden asıl gelişim sanayi devrimi ile tarım, sanayi ve taşımacılık sektöründe başlamıştır. 1970’li yıllarda ise ABD kökenli şirketlerin şube açmasıyla da modern anlamda finansal kiralama hızla gelişme gösteren bir sektör haline gelmiştir.⁴³⁵ Finansal kiralama şirketleri genellikle finans kuruluşlarının ve bankaların yan kuruluşları olarak kurulmaktadırlar.⁴³⁶ 1974 yılında “ikincil bankacılık krizi” ile finans sektöründe özellikle otomobil, kamyon ve ev aletlerinin finansmanını sağlayan finans kurumları önemli bir başarısızlık yaşadı. İngiltere Merkez Bankası’nın emriyle bankalar bu finans kurumlarını satın alarak finansal kiralama portföyünün bir parçası haline geldi.⁴³⁷

1970’li yılların sonunda finansal kiralamada faiz oranları % 17 seviyesindeyken 2016’da bu oran % 0.25 seviyesine gerilemiştir. 2020’de ise % 0.5 seviyesindedir. Kurumlar vergisi oranı ise 1970’li yılların sonunda % 52 civarında 1986’da % 35’e düşmüştür.⁴³⁸ 2017 yılından itibaren söz konusu oran %19 olarak uygulanmaktadır. Genel olarak 1980 sonrasında küreselleşmenin de etkisiyle birçok ülkede vergi oranları belirgin bir şekilde düşmüştür. Önceki yıllarda ülkeler arasında vergi oranında belirgin farklılıklar bulunmasına rağmen günümüzde bu farklılık azalmıştır ve ülkeler arasında vergi uyumlaştırmasından söz edilebilir

İngiltere’de finansal kiralama ile birlikte kiracılara bir varlığı satın almak için yüksek miktarda ödeme yapmak yerine, aylık kira ödemesiyle bu varlığa sahip olacağını bilmek varlık satışını kolay hale getirmiştir. Finansal kiralama işlemi borçlanmadan farklı olduğu için kiracıların kira ödemelerinin vergiden düşülebilmesi ve kiralayanın sermaye yoluyla vergi indiriminden yararlanmaları finansal kiralamayı daha cazip hale getirmiştir. Finansal kiralama endüstrisindeki büyümenin özellikle yüksek maliyetli mallar için o dönemde yeni tanınan nakit akışı, bugünkü değer ve vergilerden kaynaklanmaktadır. Finansal kiralamada faiz oranları borçlanma maliyetinden oldukça düşüktür.⁴³⁹ Statement Of Standart Accounting Praticice no:21’e göre, finansal kiralama işleminden söz

⁴³⁵ Goode,R.M., “Equipment Leasing in England” 1980, s.59 (akt. Topuz,2017,s22)

⁴³⁶ Erol, Yıldırım ve Toroslu, 45

⁴³⁷ Derek Soper, “40 Years Of The UK Leasing Industry” , <https://www.world-leasing-yearbook.com> (23.05.2021), s.16

⁴³⁸ Soper, s.16

⁴³⁹ Soper, s.15

edilebilmesi için işlemin sonucunda iktisadi kıymetin mülkiyeti ile buna ilişkin fayda ve zararların büyük oranda kiracıya geçmesi gerekmektedir. Ayrıca, International Accounting Standart no:17'ye göre ise; finansal kiralama işleminde mülkiyetin kiracıya geçip geçmediğine bakmaksızın fayda ve yararın büyük oranda kiracıya geçmesi yeterli görülmektedir. İngiltere'de finansal kiralama işlemleri daha çok vergi kanunları AB kararları Uluslararası Hukuk harmonizasyonu ile Unitroit'in yurtdışı kiralama ve Avrupa Leasing Birliğinin yayınladığı tebliğlere göre şekillenmiştir.⁴⁴⁰

2.4.4. Diğer Bazı Ülkelerde Finansal Kiralama Kanunu ve Uygulamaları

2.4.4.1. Almanya

İlk finansal kiralama şirketleri 1962 yılında “Deutsche Leasing GmbH” Düsseldorfta ile kurulmuştur.⁴⁴¹ Şirketlerin sayısı 1985 yılına kadar hızla artmış ve bu tarihlerde toplam 717'ye ulaşmıştır. 1971 yılında ilk finansal kiralama birlikleri kurulmuştur. 1980'li yıllarda finansal kiralama sektöründe yer alan yetmiş firmadan elli üçü bu Birliğe üye olmuş ve sektörde yaklaşık %80'lik hacmine sahip olmuşlardır.⁴⁴² Finansal kiralama işlemlerinde konu olan varlığın kullanıcısı tarafından sahipliği olmadığı için bilançolarında gösterilememesi eleştirilmiştir. Ancak Alman görüşü başarılı olmadı ve Alman Leasing Derneği diğer ülkelerle uyumlu hale gelmek için Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ve ABD'nin Finansal Muhasebe Standartları Kurumu FASB ile uyumlu hale geldi.⁴⁴³

Almanya'da, şirketlerin büyük bir çoğunluğu finansal tablolarının Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na (UFRS) göre hazırlamak zorundadır. Alman Ticaret Kanunu (HGB)'ye göre kiralama sözleşmesi, kiraya verenin sadece yasal sahibi değil, fırsatları ve riskleri de dikkate alarak kiralama nesnesinin ekonomik sahibi olacak şekilde hazırlanmaktadır. Buna göre iktisadi kıymet kiralayanın bilançosuna kaydedilirken kiracının bilançosunu etkilemez. Kira ödemeleri kiracının gelir tablosuna gider olarak yansır. Muhasebe Vergi Kanununa göre,

⁴⁴⁰ Erol, Yıldırım ve Toroslu, s.44

⁴⁴¹ Stoffels, LEasingrecht, s.926 (akt. Topuz, 2017, s.24)

⁴⁴² Altop, s.6-7

⁴⁴³ Soper, s.16

iktisadi kıymet genellikle sabit varlıklarında muhasebeleştiren kiracıya atfedilir (onun mal varlığı gibi sayılır). Kiracı ise cari kira ödemelerini gider olarak düşebilir.

⁴⁴⁴Alman Leasing Şirketleri Federal Birliği (BDL)*, finansal kiralama endüstrisi 2019’da 74.44 Milyon Euro’luk yatırımla yüksek bir paya sahip olduğunu bildirmiştir. Almanya’da kurumsal finansal karar vericilerin yaklaşık %80’i büyük bir kısmı finansal kiralamadan yararlanmaktadır. Ayrıca, taşınır ve taşınmaz malların yanı sıra; taşıtlar, makineler, bilgisayar donanımı ve binalar finansal kiralamaya konu olmakla birlikte, ticari marka, patent, araştırma geliştirme projeleri de finansal kiralamaya konu olabilir. ⁴⁴⁵

Finansal kiralama Almanya’da finans sektöründe sağlam temellere dayanmaktadır. Öyle ki kendi öz kaynakları ile finanse edemedikleri yatırımları klasik banka kredilerine alternatif olarak yarıdan daha fazlasını finansal kiralama yöntemi ile edinmektedirler. Pazara girme oranı Amerika’da 2005 yılına kadar %30’un üzerindeyken, günümüzde bu oran %20’lere kadar düşmüştür. Almanya’da ise artan bir seyirle %15.90 düzeyine ulaşmıştır. ⁴⁴⁶ Mal gruplarına göre en fazla ticari araçlar (%74) işlem görmektedir. Geriye kalan %26’lık kısmı; üretim makineleri, tıbbi teknoloji ürünleri, büro ve bilişim ekipmanları vb. oluşturmaktadır. ⁴⁴⁷ Ayrıca, hizmet sektörü de 1990’ların ortalarından itibaren Alman ekonomisi için önemli iş kaynaklarından biridir. Bu sektör kredi enstitülerini, otelleri, sigorta şirketlerini, danışmanlık firmalarını ve IT servis sağlayıcılarını içermektedir. Hizmet sektörü de kiralama işlemlerinde 2018 yılında dikkate değer bir şekilde büyümüştür. Hizmet sektöründe işlem gören işletmeler kiralama işlemlerinin yaklaşık %38’ini oluşturmaktadır. Otomobil ve IT sistemleri de dâhil ofis ekipmanları hizmet şirketleri tarafından en çok kiralanan iktisadi kıymetler arasındadır. İkinci sırada ise imalat sektörü yer almaktadır. ⁴⁴⁸

⁴⁴⁴ BDL <https://bdl.leasingverband.de>, (07.04.2020)

* Alman Leasing Şirketleri Federal Birliği (BDL) Finansal kiralama sektöründe 150 üye şirketi ile leasing pazarının %85’ini temsil eden birliktir.

⁴⁴⁵ BDL, “Leasing- Wirtschaft”, <https://bdl.leasingverband.de/leasing/leasing-heute/> Erişim tarihi: 07.04.2020

⁴⁴⁶ BDL, “Leasing Ist in Der Wirtschaft Fest Etabliert”, <https://bdl.leasingverband.de/leasing/marktbedeutung/> Erişim tarihi: 07.04.2020

⁴⁴⁷ Kai Osterman, “Germany” (2019)<https://www.world-leasing-yearbook.com>, (07.04.2020), s.187

⁴⁴⁸ Ostermann, s.188

Son yıllarda (2018) BDL'ye üye şirketlerin yaklaşık üçte biri Almanya dışındaki piyasalarda da aktiftir. Almanya'da 4 çeşit standartta finansal kiralama sözleşmesi bulunmaktadır. Bunlar;⁴⁴⁹

✓ Full Payout Sözleşmeler (Tam ödemeli): kiracı finansal kiralama sözleşmesi süresi içinde malın bedelinin tamamını finansman maliyetini öder.

✓ Non- Full Payout Sözleşmeler (Kısmı ödemeli): Kiracının sözleşme süresi içerisinde finansman maliyetinin ve malın bedelinin bir kısmını öder.

✓ Sharing of sales proceeds (Satış gelirlerinin paylaşılması): kısmı ödemeli sözleşmelere benzer. Farkı sözleşme süresi bittikten sonra malın satışından elde edilen gelir en az %25 kiralayan tarafından alınması şartıyla paylaşılabilir.

✓ Fesh Edilebilir Sözleşmeler: kısmı ödemeleri sözleşmeler benzer. Ancak belli bir sözleşme süresi belirtilmeyip ihbarla sona erdirilebilir.

2.4.4.2. Kanada

Kanada'da da finansal kiralama ve faaliyet kiralaması adı altında iki tür kiralama vardır. Finansal kiralama da genellikle kiralama varlığın ömrünün büyük bir kısmını kapsar ve kiracının kiralama süresi sonunda varlığı mülk edinebileceğine dair makul bir güvence vardır. Faaliyet kiralamasında ise iktisadi varlığı faydalı ömründen daha kısa bir süre için finanse eder ve kiralama süresi sonunda daha fazla yükümlülük altına girmeksizin kiralayana iade eder.⁴⁵⁰

CFLA'ya göre, finansal kiralama sözleşmesi, iktisadi varlığın sahibi tarafından belli bir süreliğine bir ödeme karşılığında varlığın kullanım hakkını verdiği bir sözleşme olarak tanımlanmıştır.⁴⁵¹ Kanada'da finansal kiralama işlemlerinde servis elemanı tedarik etmek, iktisadi kıymetin bakımı ya da periyodik değişimleri kapsamaktadır. Kiraya verenlerin iktisadi kıymeti elden çıkardıkları tarihe kadar sorumlulukları devam etmektedir.⁴⁵² Ayrıca, kiraya veren, bir kişi veya şirket olabilir. Ancak çoğu

⁴⁴⁹ Karışman, (2001) s. 8

⁴⁵⁰ Canadian Finance & Leasing Association and Association Canadienne De Financement Et De Location,, (Ocak 2006), s.9, (18.04.2020)

⁴⁵¹ Canadian Finance & Leasing Association and Association Canadienne De Financement Et De Location,, (Ocak 2006), s.8 , (18.04.2020)

⁴⁵² The Centre for Spatial Economics, s.7

durumda, kiraya verenler finansal hizmetler konusunda uzmanlaşmış şirketlerdir. Özel sermayeli veya halka açık şirketler, imalat şirketleri veya bayi/distribütörler, yerli veya yabancı bankaların yan kuruluşları veya sigorta şirketleri olabilirler.⁴⁵³

Kanada “Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (GAAP)” uyarınca, faaliyet kiralaması, ister kamu isterse özel sektör kiracısı olsun kiralamaya konu kıymet kiracının finansal tablolarında aktifleştirilmez. Kira ödemeleri kiracı için gider olarak kabul edilir. Buna karşılık, tipik banka finansmanı veya finansal kiralamaları, finansal tablolarında borçlunun / kiracının borç yükümlülüğü olarak aktifleştirilir ve böylece işletmeyi etkileyen borç / öz kaynak oranlarını etkiler. Bu "bilanço dışı" ihtiyaç duyulan ekipman veya araçların işletme kiralaması yoluyla elde edilmesi özellikle KOBİ'ler için gerçek bir avantaj olabilir.⁴⁵⁴

Ayrıca, Kanada vergi kanunlarına göre üretim dışı iktisadi kıymetler için yani üretimle doğrudan ilgisi olmayan örneğin bir fotokopi makinası için “Mal ve Hizmet Vergisi (GST)” ile “Provincial Sales Tax (PST)” müşteri tarafından önceden ödenmesi gerekmektedir. Daha sonra alınan GST geri iade edilmektedir. Ancak bu ürünlerin finansal kiralama yöntemiyle elde edilmesi durumunda tek bir ödeme yerine her bir aylık kira ödemesinde kira bedelinin tamamı üzerinden tahakkuk edilir. Bu şekilde tek bir seferde ödenmesi gereken vergilerde zaman yayılmış olur.

455

Küçük işletmelerden çok uluslu şirketlere kadar birçok şirket kiralamaya yönelmişlerdir. En çok kiralanan iktisadi varlıklar otomobillerdir, onu ev tipi ısıtıcı ürünleri izlemektedir. Şirketler, matbaalar, elektrik santralleri, binek araçları kamyonlar, otobüsler, saman balya makineleri, helikopterleri, ofis malzemelerini, deniz sondaj makinelerine kadar ihtiyaç duydukları her şeyi kiralayabilirler. Ayrıca, belediyeler, okullar, hastaneler ve üniversiteler de özellikle ileri teknoloji varlıklarının kullanımını elde etmek için finansal kiralamayı tercih etmektedirler.⁴⁵⁶

⁴⁵³ Canadian Finance & Leasing Association and Association Canadienne De Financement Et De Location, (Ocak 2006), s.8, (18.04.2020)

⁴⁵⁴ The Centre for Spatial Economics, s.100

⁴⁵⁵ The Centre for Spatial Economics, s.100

⁴⁵⁶ Canadian Finance & Leasing Association (2010), s. 1, (15.04.2020)

Kanada’da finansal kiralamanın sağladığı avantajlar genellikle sabit bir oranda uzun vadeli finansman, bir kira sözleşmesi sırasında veya sonunda ekipmanı yükseltme olasılığı ve sermaye kiralamasında satış vergisi ertelemesidir.⁴⁵⁷ Finansal kiralama sadece iş dünyası ile sınırlı olmayıp belediyeler, üniversiteler, hastaneler ve devlet kurumları sıklıkla kullanmaktadır. İdari ve eğitim amaçlı bilgisayar donanımları ve yazılımlarından okul otobüslerine, çöp kamyonlarına, polis arabalarına ve tıbbi ekipmanlara kadar kamu sektörü tarafından kiralanan birçok iktisadi varlık bulunmaktadır. Federal ve eyalet hükümetleri de bu çok çeşitli ekipmanların ana kiracılarıdır.⁴⁵⁸

Kiralamaların genellikle 24, 36 veya 48 aylık hizmet süreleri vardır. Bu sebeple kiralama şartlarının sabit faiz oranları ile eşleştirilmesi gerekmektedir. Bu sabit oran ise genellikle devlet tahvillerinin uzun vadeli borçlanma maliyetleri ile sabitlenmektedir.⁴⁵⁹ Kanada finansal kiralamaya en çok konu olan varlıklar;⁴⁶⁰

- ✓ Tarım araçları, yolcu arabaları, kamyonlar vd.,
- ✓ İş makinaları, otel ve restoran ekipmanları, malzeme taşıma ekipmanları, madencilik ve petrol ekipmanları, ofis mobilyaları,
- ✓ Uçaklar, otobüsler, demiryolu araçları, gemiler,
- ✓ Bilgisayarlar, donanım yazılım,
- ✓ Ormancılık ekipmanları, üretim ekipmanları, tıbbi sağlık ekipmanları, telekomünikasyon ekipmanlarıdır.

İşletmeler, imalat, pazarlama ve yönetiminde kullanılmak üzere çok çeşitli ekipman veya araç kiralamaktadır. Yukarıdaki liste Kanadalı işletmeler tarafından kiralanan kapsamlı bir ekipman veya araç listesi değildir, bunun yerine yaygın olarak kiralanan çok çeşitli ekipman veya araçlardır.

⁴⁵⁷ The Centre for Spatial Economics, s.6

⁴⁵⁸ The Centre for Spatial Economics, s.44

⁴⁵⁹ The Centre for Spatial Economics, s.99

⁴⁶⁰ Canadian Finance & Leasing Association and Association Canadienne De Financement Et De Location,, (Ocak 2006), s.10, (18.04.2020)

2.4.4.3. Avustralya

Avustralya'da 1950 yıllarından önce finansal kiralama işlemlerine rastlanmamıştır. 1960'ların başında, çoğu finans kurumu ürün yelpazesine finansal kiralama'yı da dâhil etmeye başlamıştır. 1970'lerin başında ise tarafsız bir vergi sistemi ile finansal kiralama diğer finans yöntemleri ile rekabet edebilmeye başladı. 1989-90'larda hızla artış sağlayan finansal kirala yaklaşık %30 seviyesine yükseldi ancak vergi değişiklikleri ve güvensiz ortam nedeniyle 1990'larda %20'ye gerilemiştir. 2000'li yıllara kadar vergisel ortamın sabit kalması finansal kiralamanın % 25 seviyesinde seyretmesine sebep oldu.⁴⁶¹ Bugün Avustralya'da kurumlar için genel vergi oranı %26'dır.⁴⁶²

Avustralya'da finans sektörüne banka ve banka dışı sağlayıcılar tarafından sunulan finansal kiralama, operasyonel kiralama (faaliyet kiralaması), taksitle alma ve taşınır mal rehini ya da teminatlı borçlanma denilen yöntemler hâkimdir. Müşteriler ise özel sektör olduğu kadar kamu sektörünü de içerir.⁴⁶³ Finansal kiralama genellikle 2 veya 5 yıl arasındaki süreler için yapılır. Faiz oranları genellikle kira süresi boyunca sabittir.

Avustralya ulusal ve eyalet düzeyindeki vergi kanunları ve muhasebe standartları geçerlidir. Finansal kiralama'yı etkileyen en önemli kanun "*Ulusal Gelir Vergisi Değerlendirme Yasası*" (Commonwealth (national) Income Tax Assessment Act) dir. Ayrıca, muhasebe standartlarında IFRS 16'yı benimsemiştir. Yasal düzenlemelere bakıldığında; federal düzenlemelerin yanı sıra ulusal ve eyalet bazında vergi düzenlemeleri ve muhasebe standartları finansal kiralama işlemlerinin karmaşık bir yapıya sahip olmasına neden olmaktadır. Finansal kiralama işlemlerinde kiracı, kira sözleşmesinin tamamı için vergi indirimini talep edebilir ancak taksitle satın alma ve taşınır mal ipoteğinde sadece amortisman ve faiz kesintileri talep edilebilmektedir. Kiraya veren ise iktisadi kıymete sahip olmasından dolayı aldığı kira bedeline karşılık mahsup olarak amortisman talep edebilir.⁴⁶⁴ Ancak bu durum sadece finansal kiralama için geçerli olup taksitle satış ve taşınır mal rehini yöntemlerinde aynı durum söz konusu değildir.

⁴⁶¹ Diana Tate, "*Australia*", (2019) <https://www.world-leasing-yearbook.com>, (23.05.2021), s.117

⁴⁶² Australian Taxation Office "Company Tax Rate" <https://www.ato.gov.au>, (21.09.2021)

⁴⁶³ Tate, s.116

⁴⁶⁴ Tate, s. 119-120

Şöyle ki; 2000 yılına kadar ülkenin ulusal vergi sistemi bu yöntemler arasında daha tarafsız bir yapıya sahipken günümüzde finansal kiralama vergisel teşviklerle birlikte daha avantajlı hale gelmiştir. Kiralayan açısından genellikle kiralanan malın amortismanından kira gelirini mahsup etme hakkı tanır. Vergisel dezavantajlar da söz konusudur. 1979 yılından itibaren lüks araçların finansal kiralamaya konu olmasında amortisman taleplerinde limit sınırlandırması getirilmiştir. Başlangıçta 18.000 Amerikan doları olan bu sınır 2019 yılında 67.525 Amerikan Dolarına (yakıt tasarruflu Araçlarda 75.526 Amerikan Doları) yükselmiştir. Ayrıca, “Avustralya Muhasebe Standartları Kurulu” 1 Ocak 2019 tarihi ve sonrasında başlayan yıllık raporlama döneminde uygulanacak şekilde UFRS 16’yı kabul etmiştir.⁴⁶⁵

Lüks araç limit eşiğini aşanlar hariç kiracılar kira bedelinin tamamını vergi indirimi olarak talep ederler, kiralayanlar ise mal sahibi olarak mal bedelini amortismanına tabi tutar ve yatırım teşviki talep ederler. Ayrıca, kira sözleşmesi sonunda kiralanan malları satın alma seçeneği yoktur. Ancak kiracı kiralama süresi sonunda malları tekrar kiralayabilir ya da satın almak için bir teklifte bulunabilir.⁴⁶⁶

Avustralya’da yatırım harcamalarının finansmanında temel olarak üç yöntem ön plandadır. Bunlar; finansal kiralama, taksitle satış ve taşınır mal rehini yöntemleridir. Müşterileri ise hem kamu sektörü hem de özel sektörü kapsamaktadır. Finansal kiralamada kiralama görevini yapanlar ise finans şirketleri ile bankalardır. Avustralya’da kiralama sektörünün büyümesinde hükümet politikaları ve uygulanan muhasebe yöntemleri etkilidir. Finansal kiralama vergi ve fiyat avantajları sağlarken diğer taraftan da Avustralya’nın ulusal tüketim vergisi olan The Goods & Services Tax (GST)’ye konu olmaktadır. Bu durum taşınır mal rehindeki girdi vergileri ile çeliştiği için finansal kiralamayı daha cazip hale getirir.⁴⁶⁷

Avustralya’da finansal kiralamada ticari kullanım amacına uygun ve aykırı bir kanun uygulanmaması koşuluyla örneğin lüks araç sınır eşiğini aşan araçlar gibi, kiracılar kira bedelinin tamamını indirim olarak talep edebilirler. Ayrıca, finansal kiralama

⁴⁶⁵ Gordon, s.122-128

⁴⁶⁶ Gordon, s. 122

⁴⁶⁷ Gordon, s. 120

sözleşmelerinin sonunda satın alma opsiyonunun bulunmamasıyla birlikte kiracı isterse kiralama süresini uzatabilir ya da satın almak için teklifte bulunabilir.⁴⁶⁸

2.4.4.4. İrlanda

İrlanda da özellikle finansal kiralama sektörü havacılık alanında büyük bir paya sahiptir. Özellikle en düşük vergi oranlarından biri olan yüzde 12,5'lik kurumlar vergisi oranı son dönemlerde çok sayıda finansal kiralama şirketi kurulmasına ve havacılık sektöründe öncü olmasını sağlamıştır. İrlanda faydalı ömrü 20-25 yıl olan uçak kiralama alanında kiralayana açısından sekiz yıl boyunca satın alınan uçaklar için vergi matrahının hesaplanmasında amortismanına izin vermektedir. Ayrıca, vergi zararlarının süresiz olarak devri söz konusu olabilmektedir. İrlanda Hükümeti dar yükümlülere faiz ve temettü ödemelerinde stopaj avantajı sağlamaktadır. Dar mükellefler tevkifatla alınan vergilerden muaf tutulmuştur. Bunun dışında uçakların transferinde damga vergisinden de muaf tutulmuşlardır.⁴⁶⁹

2.4.4.5. Japonya

Japonya'da finansal kiralama işlemlerinde kiralanacak ekipman seçildikten sonra taraflar arasında sözleşme ve kiralayana ve tedarikçi arasında satış sözleşmesi olarak hükümleri birbirleri ile ilişkili iki sözleşme yapılır. Sözleşmede aşağıdaki unsurlara dikkat edilir;⁴⁷⁰

- ✓ Kiralayana, kiracının ihtiyacı olan iktisadi kıymeti yine kiracının belirlediği tedarikçiden satın alarak iptal edilemez kiralama sözleşmesini yapar.
- ✓ Satıcı tarafından kiracıya teslim edilen iktisadi kıymette herhangi bir kusur olmadığının tespiti üzerine kiralayana başlangıç tarihi yazılı bir sertifika düzenler ve bu tarih sözleşmenin başlangıç tarihi kabul edilir.
- ✓ Kiracı ekipmanın bakımından ve onarımından sorumludur.
- ✓ Kiraya veren iktisadi kıymeti sigorta ettirmekten sorumludur.

⁴⁶⁸ Tate, s. 118

⁴⁶⁹ Joe O'mara "Ireland – A World Leader In Aviation Finance And Leasing" <https://www.world-leasing-yearbook.com> (27.05.2021) s. 1

⁴⁷⁰ Japan Leasing Association, "LeaseContract" <https://www.leasing.or.jp> (2.06.2021)

- ✓ Kiracı, iktisadi kıymeti kiraladığı süre boyunca her türlü zarar riskini üstlenir.
- ✓ Kiracının kira ödemelerini yapmaması yâda sözleşmede belirtilen hükümlere aykırı hareket ettiğinde kiralayan iktisadi kıymetin iadesini isteyen sözleşmeyi feshetme hakkına sahiptir.
- ✓ Sözleşme süresinin bitmesi üzerine kira sözleşmesi yeni bir sözleşme düzenlenerek ya da mevcut sözleşmenin süresi 1 yıl uzatılarak yenilenebilir.

2008 yılından itibaren finansal kiralama işlemlerinde The Current Tax hükümleri geçerlidir. Buna göre finansal kiralama sözleşmesi kiracıya kiralama süresi sonunda kiralamaya konu iktisadi kıymeti bedelsiz ya da nominal bir değerden satın alma hakkı verir. Kiralamaya konu iktisadi kıymetin türü ekonomik ömrü gibi unsurlar dikkate alınarak yalnızca belli bir kiracının kullanması beklenir. Kiralanan iktisadi kıymetin ekonomik ömrüne göre kiralama süresi farklılaşmaktadır. Varlığın ömrü 10 yıldan azsa kiralama süresi ekonomik ömrünün %70'inden az olamaz. Varlığın ekonomik ömrü 10 yıldan fazla ise bu durumda kiralama süresi ekonomik ömrün %60'ından az olamaz.⁴⁷¹ Ayrıca, bu süre her koşulda iki yıldan az olamaz. Finansal kiralama sözleşmesi süresi boyunca iktisadi kıymetin bedelinin %90'ından fazlasının ödenmesi beklenir. Bu doğrultuda kira ödemeleri iktisadi kıymetin satın alma maliyetinin yanı sıra emlak vergisi, finansman maliyeti, sigorta, yönetim maliyeti ve kiralayanın karının kira süresine bölünmesi ile bulunur.⁴⁷²

Vergilendirme işlemlerinde ise kiralayan ve kiracı ilgili varlığın taraflar arasında tesliminden itibaren mal satın alınmış ve satılmış gibi matrahlarını vergilendirme döneminde hesaplayabilirler. Kiracı sözleşmeye konu iktisadi kıymeti tahmini satın alma değeri veya kira ödemelerinin bugünkü değeri üzerinden herhangi birine göre muhasebeleştirilmesi durumunda bunu satın alma maliyeti olarak muhasebeleştirebilir. Bu değer üzerinden daha sonra Kiracı kiraladığı iktisadi kıymete ilişkin doğrusal amortisman yöntemini kullanarak amortisman ayırıp ilgili tutarı gider olarak muhasebeleştirmelidir. Ayrıca, kira ödemelerine dâhil edilen faiz bileşenini faiz gideri olarak muhasebeleştirerek

⁴⁷¹ Japan Leasing Association, "Lease Taxation", <https://www.leasing.or.jp> (02.06.2021)

⁴⁷² Japan Leasing Association, "Characteristics of Finance Lease" <https://www.leasing.or.jp> (02.06.2021)

vergiden indirilebilir. Kiralayan ise iktisadi kıymete ilişkin finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesini uzun vadeli taksitli satış işlemi gibi yapmalıdır. Diğer taraftan, kiraya veren finansal kiralama işlemi sonunda iktisadi kıymeti geri iade aldığı anda kiracıdan ilgili varlığı yeni almış gibi değerlendirmelidir. Bu durumda kiracıdan aldığı andaki gerçeğe uygun değeri olmalıdır. Bu değer tespit edilemiyorsa tahmini kalıntı değer kullanılabilir⁴⁷³.

2.4.4.6. Arjantin

Arjantin finansal kiralama kanuna göre, bir kiralama sözleşmesine dayalı olarak kiralayanın kendisine ait taşınmazını veya belirli bir mülkünü belli bir kira bedeli karşılığında ve sözleşme sonunda belli bir beden karşılığında satın alma seçeneği verdiği bir başkasına devrettiği finansal kaynaktır.⁴⁷⁴ Sözleşmenin konusu kiralayana ait olan ya da kiraya verenin kiralama ve satma yetkisi olduğu gayrimenkuller, ticari markalar, patentler veya yazılımlar olabilir. Satın alma opsiyonunun ve bedelinin sözleşmede belirtilmesi gerekmektedir.

Arjantin’de finansal kiralama ve faaliyet kiralamasını birbirinden ayıran farklılıklardan biri de risktir. Buna göre, finansal kiralama işleminde finanse eden kişi bankadır. Bu durumda finansal kiralamaya konu varlığın satan kişi ile finansal kuruluş arasında bir sözleşme düzenlenmektedir. İkinci sözleşme ise aracı banka ile kiracı arasında ikinci bir sözleşme düzenlenmektedir.⁴⁷⁵ Leasing Kanunu’nun “Gelir Vergisi” bölümünün “finansal işlemlere eşit anlaşmalar” başlıklı kısmın 2. maddesinde finansal kiralama sözleşmesinden söz edilebilmesi için;

✓ Sözleşmenin “Argentine Banking Law” uygun kurulan finansal kuruluşlar veya bu amaçla oluşturulan şirketler ya da finansal tröstler tarafından yapılmalıdır.

✓ Kiralama sözleşmesinin süresinin ise taşınır varlık kiralaması söz konusu olduğu durumlarda faydalı ömrünün % 50’sinden, daimi konut olarak kullanılmayan

⁴⁷³ Japan Leasing Association, “Lease Taxation” s.1

⁴⁷⁴ Leasing Agreement Law 25.248 art. 1 (<https://world.moleg.go.kr/>) (16.09.2021)

⁴⁷⁵ Brederode Robert F. Van and Krever Richard i. “VAT And Financial Services Comparative Law And Economic Perspectives ” Springer Nature Singapore Pte Ltd. 2017 s. 43-44

gayrimenkullerde % 20'sinden veya kiracının tek daimi konutu olması halinde yüzde 10'undan daha uzun olması gerekmektedir.

Arjantin'de tüzel kişiler için 2018 vergilendirme döneminde uygulanan vergi oranı %30'dur. 2021 vergilendirme döneminden itibaren ise kurumlar vergi oranı %25 olarak uygulanacaktır. Ayrıca, ek olarak dağıtılan temettüler ve kar payları üzerinden %35 oranında stopaj uygulanmaktadır.⁴⁷⁶ Arjantin Gelir Vergisi Kanunu'nun 58 ve 59. maddelerine göre kiralayana ilişkin brüt kar, kira geliri ile sermayenin geri alınması arasındaki farktan hesaplanmaktadır. Ancak satın alma opsiyonunun kullanılması halinde kiralayanın matrahı brüt kardan kiralamaya konu varlığın maliyetinin düşülmesi ile bulunur.⁴⁷⁷ Kiracıya ilişkin hükümler ise; satın alma opsiyonunu kullanana kadar ya da sözleşme feshedilip ya da yenilenene kadar her mali yıl için ödenecek kira tutarını vergi matrahından indirebilecektir.⁴⁷⁸

2.5. FİNANSAL KİRALAMAYA KONU OLAN MALLARIN GELİR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLER YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Son yıllarda teknolojinin ilerlemesi daha önce imkânsız olduğu düşünülen özellikle inovasyon gibi birçok alanda alternatif iş modellerine olanak sağlamıştır. Bu süreçte insanların beklentileri giderek daha fazla değişmiş ve birçok alanda dijitalleşme daha çok ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu sebeple finansal kiralama yöntemi kullanıcıların artan ihtiyaç ve gereksinimlerini daha hızlı ve bazı sürdürülebilirlik sorunlarıyla karşı karşıya kalmadan karşılamak için daha önemli hale gelmeye başlamıştır. Bu sebeple finansal kiralama dünyası da bu değişime ayak uydurmak için yenilikçi ve esnek bir forma ihtiyaç duymaktadır.⁴⁷⁹

Finansal kiralamaya konu mallar taşınır olarak adlandırılan araçlar makineler olabileceği gibi taşınmaz olarak adlandırılan gayrimenkullerde olabilir. Bu mallar bilgisayarlardan hava araçlarına, deniz araçlarına, biçerdöver gibi tarım araçlarına, torna makinası vinç gibi araçlara kadar birçok araç finansal kiralamaya konu olabilir. Özellikle

⁴⁷⁶ Taxand Global Guide To M&A Tax 2021 "Argentina" (<https://www.taxand.com/>) Erişim tarihi: 16.09.2021

⁴⁷⁷ 25.248 sayılı Leasing Law s.7

⁴⁷⁸ 25.248 sayılı Leasing Law s.7

⁴⁷⁹ Slavchova And Georgiev, s.2

teknolojik değişim süresi kısa olan iktisadi kıymetleri kullanan sektörler finansal kiralamadan sıkça yararlanmaktadır. Ayrıca, köprü yapımı yol yapımı gibi süreli işlerde de bu işlerde kullanılan iktisadi kıymetlerin finansal kiralama yoluyla edinilmesi mümkün durumlarda kullanıldığı görülmektedir.⁴⁸⁰

Uluslararası uygulamada finansal kiralama işlemlerine konu olan mallar ele alındığında birçok malın finansal kiralamaya konu olduğu görülmektedir. Özellikle yol ve inşaat makinaları, tarım alet ve makinalarının yanı sıra matbaa makinalarının dışında takım tezgâhlar, tekstil tezgâhları yolcu otobüsleri, petrol sondaj ve çıkarma ekipleri, bilgi işlem üniteleri, santraller, fabrikalar, park ve depolama yerleri dahi kiralamaya konu olabilmektedir.⁴⁸¹

Avrupa Leasing Dernekleri Federasyonu (LEASEUROPE)'na göre, finansal kiralamanın müşterilerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde çok çeşitli malları finanse etmek için kullanılabileceğine değinmiştir.⁴⁸² Özellikle İngiltere gibi ülkelerde taşınmaz malların kiralamaya konu olması ön plana çıkmaktadır.⁴⁸³ Bu anlamda genel olarak amortismanına tabi malların finansal kiralamaya konu olduğu söylenebilir.⁴⁸⁴ Bunun dışında özellikle son zamanlarda hastaneler ve sağlık sistemleri de medikal ekipmanları elde etmek amacıyla finansal kiralamadan büyük ölçüde yararlanmaktadırlar.⁴⁸⁵

6361 sayılı FFFK'nın 19. maddesi'nde finansal kiralama sözleşmesine konu olan mallar genel hatları ile değinilmiş olup bunlar; patent gibi fikrî ve sınai hakların dışında kalan taşınır taşınmaz bütün mallar ve bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış nüshalarıdır. Ancak TMS 17'de de diğer bazı malların finansal kiralama dışında takip edildiği görülmektedir. Bunlar ilgili standart'da belirtildiği üzere;

“(a) Maden, petrol, doğalgaz ve benzeri yeniden teşekkülü mümkün olmayan kaynakların araştırılması ve kullanılmasına ilişkin kiralama işlemleri ve

⁴⁸⁰ Şişman ve Şişman, s.146

⁴⁸¹ Özdemirci Abdullah, “Finansal Kiralama ve Finansal Kiralama İle Edinilen Taşıtlarda Taşıtların Alım Vergisi” Vergi Raporu Dergisi, Sayı.49(2000), ss. 14

⁴⁸² LEASEUROPE, (20.12.2019)

⁴⁸³ Kaya, s.221

⁴⁸⁴ Aysel Gündoğdu. **Finansal Yönetim**. 1. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017, s.337

⁴⁸⁵ Novalija, Mutapic ve Kovac, s.45

(b) Sinema filmleri, videokasetler, oyunlar, el yazıları, patentler ve telif hakları gibi hak ve ürünlerin lisans anlaşmaları” dır.⁴⁸⁶ Ayrıca, hizmet sözleşmelerinde bir iktisadi kıymetin kullanım hakkının devri söz konusu olmadığı için finansal kiralamanın kullanılmayacağı belirtilmiştir.⁴⁸⁷

Finansal Kurumlar Birliğinde de belirtildiği üzere aşağıdaki ürünler kiralamaya konu olabilir.⁴⁸⁸

- Tıbbi Cihazlar
- Bilgisayarlar ve diğer bilgi işlem ürünleri
- Santraller ve haberleşme cihazları
- Enerji tesisleri
- Kara ve hava nakil araçları
- Deniz Taşıtları
- İnşaat Makinaları
- Matbaa makinaları
- Üretim Makinaları
- Tekstil Makinaları
- Fabrikalar, hastaneler, otel ve büro donanımlarının tamamı
- Gayrimenkuller
- Bilgisayar Programlarının çoğaltılmış nüshaları

Finansal kiralama sözleşmesinde açıkça belirtilmek şartıyla henüz imal edilmemiş ya da müşteriye teslim edilmemiş mallarda kiralama konusu yapılabilir.⁴⁸⁹ Finansal kiralama konusu malın üzerinden amortisman ayrılabilen bir özellik taşıması gerekmektedir. Bu durumda hammadde ya da ara malı niteliğinde bulunan mallar finansal kiralama konusu yapılamaz.⁴⁹⁰ Görüldüğü gibi, çok sayıda ürün finansal kiralama

⁴⁸⁶ Türkiye Muhasebe Standartları 17 madde 2

⁴⁸⁷ Köksal ve Beller, s.153

⁴⁸⁸ Finansal Kurumlar Birliği, “Finansal Kiralama Sektör Raporları” (2021), <https://www.fkb.org.tr>, (10.03.2020)

⁴⁸⁹ Ercan, s.68

⁴⁹⁰ Kaya, s.224

kapsamında değerlendirilmekle birlikte, söz konusu işlemlerde ön plana çıkanlar da bulunmaktadır.

2.5.1. Gayrimenkuller

Finansal kiralama sektöründe mal gruplarının toplam içindeki payına baktığımızda gayrimenkuller 2019 yılında %23.9 paya sahip olup, 2020 yılında yaklaşık 10 puanlık bir kayıpla %14'e gerilemesine rağmen finansal kiralama sektöründe kiralamaya konu olan en büyük ikinci paya sahip mallardır.⁴⁹¹ Gayrimenkul kiralamasına konu olan mallara baktığımızda %0,50'lik kısmı fabrika kiralama %0,28'lik kısmı mağaza, %1,39'lık kısmı arsa, %4,37'lik kısmı işyeri kalan kısmı ise diğer kiralanan mallardan oluşmaktadır.⁴⁹²

Danıştay 4. Dava dairelerine gelen bir davada arsaların ve arazilerin finansal kiralamaya konu olması ve arsanın satın alınma amacı taşıması sebebiyle muvazaalı olduğu yönünden verilen bir vergi mahkemesi kararı bozulmuştur. Buna göre 24.09.2009 Tarih ve D.E. 2009/2933 K. 2009/4672 numaralı Danıştay kararına göre mülga 3226 sayılı FKK'nun taşınır ve taşınmaz malların finansal kiralamaya konu olabileceği sadece kanunda açıkça belirtilen kıymetlerin kiraya konu olamayacağı taşınmazlar arasında ise herhangi bir ayırım yapılmaksızın kiralama konusu yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca, sözleşmede belirtilmek şartıyla ve sözleşme hükümlerine sadık kalınması halinde kiralamaya konu taşınmazın belirlenen bedel üzerinden satın alınabileceği belirtilmiştir. Bu durumda muvazaalı bir işlem olmadığı ve bu sebeple vergi mahkemesinin verdiği kararı yeniden incelemesi gerektiği kararına varılmıştır.⁴⁹³

Danıştay'da görülen diğer bir davada ise finansal kiralamaya konu olan gayrimenkule ilişkin ödenen kira ödemelerinin KKEG gider olarak dikkate alınması gerektiği ve bunun üzerinden cezai işlem yapılması yönünde verilen vergi mahkemesi kararına istinaden açılan temyiz davasında benzer bir karar verilerek kararlar arasında tutarlılık olduğu gözlemlenmektedir. Şöyle ki; Danıştay 4. Daire tarafından görülen

⁴⁹¹ Finansal Kiralama Birliği "2020 Finansal Kiralama Sektör Raporu" <https://www.fkb.org.tr>, (28.05.2021) (a)

⁴⁹² FKB, "Finansal Kiralama İşlemlerinin Mal Gruplarına Göre Dağılımı (Varlık Kodlarına Göre) (2020)" <https://www.fkb.org.tr>, (28.05.2021) (b)

⁴⁹³ Danıştay, "24.09.2009 Tarih ve D.4. D.E. 2009/2933 K. 2009/4672 Sayılı Danıştay Kararına" www.legalbank.net . (18.08.2021)

2006/1834 esas numaralı temyiz davasında hâkim ve savcıların verdiği karar doğrultusunda yükümlünün faaliyetinde kullandığı gayrimenkulü finansal kiralama yoluyla edinmesinde herhangi bir yasal engele rastlanmadığı yapılan kira ödemelerinin gider olarak hesaplara intikalinde herhangi bir sakınca olmadığı ve yapılan finansal kiralama sözleşmesinin ilgili kanuna uygun olduğunun bu sebeple de temyiz isteminin kabul edilmesi gerektiğinin kararına varılmıştır.⁴⁹⁴

Yukarıda belirtilen mahkeme kararına ilişkin 6361 sayılı FFFK'ya bakıldığında bu konuda mülga kanun ve yeni kanun arasında tutarlılık olduğu görülmektedir. Şöyle ki 6361 sayılı Kanun'un 3. maddesinde yapılan tanımda finansal kiralamaya konu mallar için bir sınırlama getirilmediği 19. maddesi ile de finansal kiralama sözleşmesine konu olacak malların "bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış nüshaları hariç olmak üzere patent gibi fikrî ve sınai haklar" hariç tüm taşınır ve taşınmazların konu olabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu sebeple 6361 sayılı Kanun'a göre de arsaların finansal kiralamaya konu olması ve sözleşmede satın alma şartının bulunması durumunda da muvazaalı bir durum söz konusu olmayacaktır.

Türkiye'de taşınmazların yeterince gelişim göstermemesinin sebeplerinin başında vergisel avantajlar sağlanmamasından kaynaklı yüksek vergi maliyetlerinin yanı sıra amortisman uygulamasının süre bakımından dezavantajlı olmasıdır.⁴⁹⁵ TMS 17 ile gayrimenkullerin kiralanması konusunda bir takım yeni düzenlemeler getirilmiştir. Buna göre varlığın devri esas alınarak kira sözleşmesinin sonunda devir söz konusu ise finansal kiralama ancak devir söz konusu değil ise faaliyet kiralamasından söz edilmektedir.⁴⁹⁶

27.02.2014 tarih ve 28926 sayılı RG'de yayımlanarak yürürlüğe giren "*Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un*" 23. maddesi 4562 sayılı Kanun'a aşağıdaki ek madde eklenmesi* ile Organize Sanayi

⁴⁹⁴ Danıştay, "26.12.2006 Tarih ve D.4. D.E. 2006/1834 K. 2006/3190 Sayılı Danıştay Kararı" www. legalbank.net . (19.08.2021)

⁴⁹⁵ Ercan, s.20

⁴⁹⁶ Örtün ve Kaval ve Karapınar, s.226

* "*EK MADDE 1 – OSB içinde yer alan taşınmazlar, finansal kiralama sözleşmesine konu edilebilir. Bu durumda:*

a) OSB yönetiminden uygunluk görüşü alınması zorunludur.

b) Devlet tarafından arsa teşviki verilen arsalar için finansal kiralama sözleşmesi yapılamaz.

c) Satışı yapılan arsalar hiçbir şekilde tahsis amacı dışında kullanılamaz.

ç) Finansal kiracının, bölgenin kuruluş protokolünde katılımcılar için öngörülen niteliklere sahip olması zorunludur.

bölgelerinde gerçekleştirilen finansal kiralama işlemlerine ilişkin yöntemler hüküm altına alınmıştır. Bu Kanun maddesi kapsamında OSB’de bulunan taşınmazların kiralama sözleşmesine konu olabilmesi için öncelikli olarak devlet tarafından arsa teşviki verilen arsalar dışında kalan taşınmazlar için OSB yönetiminden uygunluk belgesi alınması gerekmektedir. Ancak “Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği” incelendiğinde hükümlere aynen yer verilmiş olmasına rağmen ilgili Kanun maddesinin (d) fıkrasında yer alan “*Finansal kiracı, katılımcının hak ve yükümlülüklerine sahip olur*” hükmüne “*Ancak finansal kiracı tesisini başkasına kiraya veremez*” ifadesi eklenmiştir.⁴⁹⁷

Ayrıca, gayrimenkullerin belli bir süreliğine finansal kiralamaya konu olması halinde ve kira süresi sonunda devralınacak olması halinde amortisman oranı kiralama süresine göre değil VUK ve ilgili tebliğlerde belirtilen oranlar nispetinde amortisman tabi tutulmalıdır. Örneğin 4 seneliğine kiralanan ve kira vadesi bittiğinde devralınacak gayrimenkul için %25 oranında amortisman ayrılması doğru olmayıp kira vadesi süresince "Haklar" hesabında, devredildikten sonra ise "Binalar" hesabında takip edilmesi şartıyla 333 sıra nolu VUK Genel Tebliği’nde belirtilen oran nispetinde (Faydalı ömür 50 yıl, oran %2) amortisman tabi tutulmalıdır.⁴⁹⁸

Diğer örneğe bakıldığında ise kullanım hakkı 1.000.000 TL olan bir gayrimenkulün finansal kiralama yoluyla 10 yıllığına kiralandığı ve kira süresi sonunda devralınması durumunda amortisman ayrılırken “haklar” hesabında aktifleştirilmesi gerekmektedir. Bu durumda faydalı ömrü 50 yıl olan bu gayrimenkul için 10 yıllığına %2 oranında amortisman ayrılması gerekmektedir. Bu süre boyunca ayrılan amortisman

d) *Finansal kiracı, katılımcının hak ve yükümlülüklerine sahip olur.*

e) *Finansal kiralama sözleşmesinin, mülkiyetin finansal kiracıya geçmesinden önce herhangi bir nedenle sona ermesi hâlinde, Finansal Kiralama Şirketi mülkiyetinde bulunan taşınmazı sadece bölgenin kuruluş protokolünde öngörülen niteliklere sahip gerçek veya tüzel kişilere en geç iki yıl içinde satmak veya aynı nitelikteki gerçek veya tüzel kişilere finansal kiralama da dahil olmak üzere kiraya vermek zorundadır. Bu durumda eski finansal kiracının vermiş olduğu taahhütler, yeni alıcı veya kiracı tarafından aynen kabul edilmiş sayılır. Finansal kiralama şirketi taşınmazı iki yıl içinde satmaz veya kiraya vermez ise taşınmaz OSB tarafından finansal kiralama bedeli üzerinden satın alınabilir. Bakanlık, bu maddenin uygulanmasında muvazaalı işlem tesisini ve spekülasyon amaçlı işlemlerle mülkiyet hakkının devrini önlemeye yönelik tedbirleri almaya yetkilidir. Bu maddedeki yasaklara aykırılığın mahkemece tespiti hâlinde, arsa kimin tasarrufunda olursa olsun satış tarihindeki bedeli ile geri alınarak bir başka katılımcıya tahsis ve satışı yapılır.”*

⁴⁹⁷ Emrah Yıldırım, “Organize Sanayi Bölgelerinde Finansal Kiralama Yöntemi” **Yaklaşım Dergisi**, Sayı. 295 (2017) S.3 (dergi Sayfası bilinmiyor)

⁴⁹⁸ Gelir İdaresi Başkanlığı, “04.07.2013 tarih ve 11395140-019.01-977” sayılı Özelge (www.gib.gov.tr)

bedeli bu durumda 200.000 TL olacaktır. Kira süresi sonunda 50.000 TL bedelle devralındığı farz edilirse bu durumda amortisman ayırmak için öncelikle gayrimenkulü “binalar” hesabına, “haklar” hesabındaki tutar ve devir bedelinin toplamı atılarak (1.000.000TL+50.000TL=1.050.000 TL) amortismanına tabi tutulması gerekmektedir. Bu durumda “binalar hesabına alınan gayrimenkul için 11. yıldan itibaren (1.000.000TL*0,02=20.000TL) haklar hesabında olduğu gibi kullanım hakkı üzerinden 200.000 TL ve devir için söz konusu olan 50.000 TL üzerinden de kalan faydalı ömür üzerinden (50 yıl faydalı ömür 10 yıl kiralama geçti 40 yıl üzerinden %2,5)’dan 1.250 TL üzerinden toplam 21.250 TL amortisman ayrılması gerekmektedir.⁴⁹⁹

Ayrıca, konut sahibi olmak isteyenler de finansal kiralama yöntemini kullanabilirler. Konutların kiralanması temeli Mortgage olarak bilinen konut finansman sistemine dayanmaktadır. Bu sisteme göre, konut sahibi olmak isteyen kişiler konutun ipotek edilmesi şartıyla uzun vadeli kredi kullanarak finansal kiralama ya da benzeri yöntemlerle konut sahibi olabilmektedirler.⁵⁰⁰ Son yıllarda inşaat sektöründe meydana gelen gelişmeler özellikle işyeri ve konut gibi gayrimenkullerin satışında yeni yöntem arayışlarını ve bu kapsamda finansal kiralama yoluyla devri işlemlerini ön plana çıkarmıştır.

Finansal kiralama yapmaya yetkili kuruluşlar finansman ihtiyacını tasarruf fazlasını değerlendirmek isteyen bireylerin tasarruflarını finansal kiralama şirketlerine aktarması yolu ile temin edebilirken bunun yanı sıra kredi alarak, mevduat toplayarak ya da menkul kıymet ihraç ederek sağlayıp konut sahibi olmak isteyen kişilere finans sağlamaktadır.⁵⁰¹

Konut finansmanında finansal kiralama yönteminin tercih edilmesi halinde finansal kiralama şirketleri ilk olarak varlığı kiralayacak kişinin seçtiği konutu almaktadır. Daha sonra bu kişiler finansal kiralama şirketi tarafından aldıkları konutu

⁴⁹⁹ Gelir İdaresi Başkanlığı, “27.11.2015 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.19.02-105[313-2014/VUK-1/18891]-98224 sayılı Özelge, (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 06.08.2021

⁵⁰⁰ Ahmet Karakocalı, “Konut Finansmanı Sözleşmeleri Kapsamında Tahsil Olunan Yeniden Yapılandırma Ücretinin Tüketici Hukuku Bakımından Yasal Dayanağının İncelenmesi”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt.1, Sayı.2 (2015), s.46

⁵⁰¹ Murat, Parmakçı, “Finansal Kiralama ve Konut Finansmanı” **Leasing Dünyası FİDER Finansal Kiralama Derneği Bülteni**, Sayı. 14 (2005 Kasım) s.11

kiralamaktadırlar ve kiralama süresi sonunda bu konutu satış işlemini gerçekleştirerek devralmaktadırlar. Bu durumda finansal kiralama şirketi konutun geçici olarak mülkiyetine sahip olmasından dolayı bir nevi konutun kiralama süresi boyunca finansal kiralama şirketinde kalması teminat olarak kabul edilmektedir.⁵⁰² Konutların finansal kiralamaya konu olması Sermaye Piyasası Kanunu'nu ile hüküm altına alınarak bireylerin uzun vadede daha kolay şartlarda konut sahibi olabilmelerini sağlamak amacıyla "İpotekli Konut Finansmanı Anonim Ortaklığı" kurulması kararı alınmıştır.⁵⁰³

6 Mart 2007 tarih ve 26454 sayılı RG'de yayınlanan 5582 nolu "Konut Finansmanı Sistemine İlişkin Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un" 38. maddesinin (a) bendinde* konut finansmanının kredi kullandıran ya da finansal kiralama yapan bankalar ile BDDK tarafından finansal kiralama işlemi yapması uygun görülen finansal kiralama şirketleri tarafından finansal kiralama yöntemi de dahil olmak üzere hangi yöntemler ile sağlanacağı belirtilmiştir. 6 Aralık 2012 tarihinde kabul edilen "6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun", "Konut ve Varlık Finansmanı" başlıklı 57. Maddesine* göre tüketicilere finansal kiralama yöntemi ile kredi kullandıran ya da finansal kiralama yapan bankalar ile BDDK tarafından finansal kiralama işlemi yapması uygun görülen finansal kiralama şirketleri tarafından konut edinebileceklerine

⁵⁰² Murat Aydoğdu, "Konut Finansmanı Sistemi (Mortgage) ve Sözleşmeleri" **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** Cilt: 9, Sayı: 1,(2007), s.12

⁵⁰³ Karakocalı, s.47

* "5582 sayılı kanunun "Konut finansmanı başlıklı 38/A maddesine göre – Konut finansmanı, konut edinmeleri amacıyla tüketicilere kredi kullandırılması, konutların finansal kiralama yoluyla tüketicilere kiralanması, sahip oldukları konutların teminatı altında tüketicilere kredi kullandırılmasıdır. Bu kapsamdaki kredilerin yeniden finansmanı amacıyla kullanılan krediler de konut finansmanı kapsamındadır."

* 6362 sayılı SPK'na göre **Konut ve varlık finansmanı başlıklı 57. Maddeye göre**

"(1) Konut finansmanı, konut edinmeleri amacıyla tüketicilere kredi kullandırılması, konutların finansal kiralama yoluyla tüketicilere kiralanması, sahip oldukları konutların teminatı altında tüketicilere kredi kullandırılması ve bu kredilerin yeniden finansmanı amacıyla kredi kullandırılmasıdır. Konut finansmanı kuruluşları, konut finansmanı fonları ve ipotek finansmanı kuruluşlarının bu kredilere ve alacaklara dayalı veya bunların teminatı altındaki işlemleri de bu kapsamdadır.

(2) Konut finansmanı kuruluşları, konut finansmanı kapsamında doğrudan tüketiciye kredi kullandıran ya da finansal kiralama yapan bankalar ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu tarafından konut finansmanı faaliyetinde bulunması uygun görülen finansal kiralama şirketleri ve finansman şirketleridir.

(3) Konut finansmanı kuruluşları tarafından, konut edinme amacının yeterli bilgi ve belgeyle tespit edilmesi ve kullanılan kredinin veya yapılan finansal kiralamanın ipotek veya Kurulca uygun görülen teminatlar ile güvence altına alınması zorunludur.

(4) Varlık finansmanı, konut finansmanı kapsamındakiler dâhil Kurulca uygun görülen varlıklara dayalı sermaye piyasası araçlarının ihracıdır.

(5) Kurul, konut ve varlık finansmanı kapsamında her aşamada Kurulca belirlenen nitelikleri haiz değerlendirme kuruluşları tarafından değerlendirilmesini zorunlu tutabilir.

(6) Hazine Müsteşarlığı, konut ve varlık finansmanına ilişkin sigorta sözleşmeleri ile ilgili usul ve esasları; Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ise konut finansmanı ve varlık finansmanı kapsamında tüketicilere kullandırılan kredilerin veya alacakların yeniden finansmanına ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir."

dair düzenleme yapılmıştır. Bu demek oluyor ki her iki kanunda da benzer ifadeler kullanılarak konut finansmanı yönteminde finansal kiralama yönteminin kullanılacağına dair düzenleme yapılmıştır. Konut kredileri 2007 yılına kadar bankalar tarafından sağlanmaktaydı ancak bahsi geçen kanunlarda da görüldüğü üzere finansal kiralama yönteminin kullanılmaya başlanması ile birlikte FFFK kapsamında katılım, kalkınma, yatırım bankaları ve BDDK tarafından izin verilen finansal kiralama şirketleri konut finansmanı yöntemini kullanmaya başlamıştır.⁵⁰⁴

28 Kasım 2013 tarih ve 6502 sayılı “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’unun” 32. maddesinde konut finansmanında finansal kiralama da dâhil olmak üzere sözleşmelerin kapsamından bahsetmektedir. Bu sözleşmelerin yazılı olmadığı müddetçe geçerli olmayacağı aynı madde kapsamında hüküm altına alınmıştır. Aynı Kanun’un 34. maddesinde muaccel borcun ödenmemesi halinde konut finansmanını sağlayan kuruluşun borcu ifa edebilmesi amacıyla konutu satış yapabileceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca, konut finansmanına yönelik finansal kiralama işlemlerinde FFFK’nın 33. maddesinde* belirtilen sözleşmenin feshinin sonuçlarına ilişkin hükmün uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Finansal kiralama yöntemi ile konut edinme de BDDK tarafından taşınmazı kiralamaya uygun görülen kurum finansal kiralama sözleşmesi kapsamında konutun mülkiyetini edinmekte ancak varlığın zilyetliğini kiracıya bırakmaktadır.⁵⁰⁵ Yeni konut alımlarının finansmanı şeklinde olabileceği gibi bireyin mevcut evini finansal kiralama şirketine satın daha sonra kiralaması da bu kapsamda değerlendirilmektedir.⁵⁰⁶

⁵⁰⁴ Vurucu ve Arı, s. 36

* 6361 sayılı FFFK Sözleşmenin feshinin sonuçları MADDE 33

“(1) Sözleşmenin kiralayan tarafından feshi ile 30 uncu maddenin ikinci fıkrası uyarınca kiracı tarafından feshi hâllerinde, kiracı malı iade ile yükümlüdür. İade edilen malın üçüncü kişilere satılması hâlinde sözleşmede aksi bir değer kararlaştırılmadıkça satış bedelinin, vadesi gelmemiş finansal kiralama bedelleri ile varsa kiralayanın bunu aşan zararı toplamından düşük olması durumunda aradaki fark kiracı tarafından kiralayana ödenir. Sözleşmede aksi bir değer kararlaştırılmadıkça iade edilen malın satış bedelinin, vadesi gelmemiş finansal kiralama bedelleri ile varsa kiralayanın bunu aşan zararı toplamından yüksek olması durumunda aradaki fark kiralayan tarafından kiracıya ödenir. İade alınan malın üçüncü kişilere finansal kiralama yöntemiyle kiralınması hâlinde de aynı esaslar uygulanır. (2) Sözleşme kiracı tarafından feshedilirse kiracı malı geri vermekle beraber uğradığı zararın tazminini, kiralayandan talep edebilir. (3) Sözleşmeden kaynaklanan borçlara karşılık teminat olarak alınan ipoteklerin paraya çevrilmesinde 2004 sayılı Kanunun 150/ı maddesi hükümleri uygulanır. (4) Kiracının bu Kanunda belirtilen süreler içinde borcunu ödememesinden dolayı kiralayan tarafından noter aracılığıyla kiracıya gönderilen fesih ihtarnameleri hakkında 2004 sayılı Kanunun 68/b maddesi hükümleri uygulanır.”

⁵⁰⁵ Gençer Özdemir, s.29

⁵⁰⁶ Parmakçı, s.11

2.5.2. İş ve İnşaat Makinaları ve Diğer Makinalar

Finansal Kiralama Birliği tarafından yayınlanan sektör raporuna istinaden 2019 yılında %12,9 paya sahip olan iş ve inşaat makinalarına ilişkin yapılan finansal kiralama miktarı 2020 yılında artış göstermiş ve %5.5’lik bir büyüme ile finansal kiralamaya konu olan en yüksek paya sahip mal grubu olmuştur. Diğer makine ve teçhizatlar ise; 2019’a göre yaklaşık %1.5’lik bir kayıpla %13,9’luk bir paya sahip olup üçüncü sıradadır.⁵⁰⁷ İş ve inşaat makinalarının kiralamasında %4,92 ile en büyük paya ekskavatörler sahiptir. Sırasıyla %2,72 ile forklift ve istifleme makinaları, %2,08 ile yükleyici, %1,50 kazı yükleyici, %1,35 ile vinç ve %5,37 ile diğer iş ve inşaat makinaları gelmektedir.⁵⁰⁸

İnşaat firmaları yatırımlarının bir kısmında finansal kiralama işlemlerini kullanmaktadır. Finansal kiralamaya konu olan ekipman grupları; yükleyici, ekskavatör, ve beko lader gibi iş makinalarından oluşmaktadır.⁵⁰⁹ 193 sayılı GVK’nun 42. maddesinde belirtilen yıllara yaygın inşaat işlerinde kullanılan teçhizat ve ekipmanın finansal kiralama yoluyla temin edilmesi halinde finansal kiralama şirketine yapılacak kira ödemeleri KVK 15. maddesine göre tevkifata tabi tutulmayacaktır. Alt yükleniciler tarafından üstlenilen yıllara sair inşaat ve onarım işlerinde finansal kiralamaya başvurulması halinde alt yüklenicilere yapılan ödemeler finansal kiralamaya konu iktisadi kıymetin bedeli olmadığı için tevkifata tabi tutulması gerekecektir.⁵¹⁰

Üretimde kullanılan amortismanına tabi tutulan sabit kıymet niteliğindeki iktisadi kıymet ve eklentileri makine ve teçhizat olarak tanımlanmaktadır. Makine ve teçhizat olarak tanımlanan bu iktisadi varlıklar işletmeler açısından demirbaş niteliğinde olduğu için bu varlıkları öz kaynakları kullanarak satın almak yerine alternatif bir finans kaynağı olan finansal kiralama yöntemiyle edinmeyi tercih edebilmektedirler.⁵¹¹

⁵⁰⁷ Finansal Kurumlar Birliği, s.5 (2020) (a)

⁵⁰⁸ Finansal Kurumlar Birliği, (b)

⁵⁰⁹ Zafer, Kızılsu “İş ve İnşaat Makinaları Sektöründe Leasing” **Leasing Dünyası FİDER Finansal Kiralama Derneği Bülteni**, Sayı. 8 (Eylül 2003), s. 11

⁵¹⁰ Ömer Aydemir, “Yıllara Sâri İnşaat İşinde Kullanılmak Üzere Finansal Kiralama Yoluyla Ekipman Alımı” **Mali Çözüm Dergisi**, 2017 Mart-Nisan, s.139

⁵¹¹ Celalettin Akçataş, “Yatırım Teşvik Belgesi Kapsamındaki Makine ve Teçhizatın Finansal Kiralamaya Konu Edilmesi Durumunda KDV İstisnası Uygulanabilir (Mı)?” **Vergi Raporu Dergisi**, Sayı. 138 (Mart 2011), s.44

Sağlık sektörü ve estetik ekipmanlarının finansal kiralamadaki payı oldukça küçüktür. FKB'nin açıkladığı rapora göre, toplam içindeki payı 2020 yılı itibariyle yaklaşık %1'lik bir artışla %3,5'a yükselmiştir.⁵¹² Tıbbi cihazlarda en büyük pay %2,66 ile tanı ve tedavi cihazlarına aittir. Finansal kiralamaya konu tekstil makinalarının payı 2020 yılı için %12'dir. Söz konusu makinalar içinde en büyük pay %4,91 ile tekstil dokuma makinalarına aittir. Bu makinaları sırasıyla iplik makinaları, örme makinaları, boya baskı apre makinaları, konfeksiyon makinaları, nakış makinaları takip etmektedir.⁵¹³ Diğer taraftan FKB tarafından yayınlanan rapora göre, finansal kiralamaya konu olan ekipmanların payı 2020 yılı için %0,55'dir.

Ayrıca, kiralama şirketlerinin gerçekleştireceği yatırımlar için 2009/15199 sayılı BKK'nın 3. ve 6. maddeleri gereği teşvik belgesi düzenlenmez ancak ithalat yapılması halinde yatırımcının teşvik belgesi ile yapılır. Bu durumda yatırımcı ile finansal kiralama şirketi birlikte sorumludur. Aynı karar kapsamında finansal kiralama şirketleri aracılığıyla yapılacak yatırımlarda finansal kiralamaya ilişkin makine ve teçhizatların tutarının her bir finansal kiralama şirketi için en az ikiyüzbin TL olmalıdır.

2.5.3. Kara Araçları

Karayolu taşıtlarının finansal kiralamaya konu olan ulaşım araçları içerisindeki payı %11,13'dür. Bu payla toplam ürün grupları içerisinde tekstil makinalarından sonra 5. sırada yer almaktadır. Karayolları taşıtları içinde binek otoların %8,39, ağır ticarilerin payı ise %1,31'dir.⁵¹⁴ 6361 sayılı FFFK'nın 19. maddesinde taşınır ve taşınmazların kiralamaya konu olabileceği belirtilmiştir. Buna göre işletmeler finansal kiralama şirketlerinden işletmede kullanmak amacıyla binek otomobil kiralayabilirler.

Araç kiralama işlemlerinde kiralama işleminin finansal kiralama kapsamında değerlendirilebilmesi için VUK mükerrer 290. maddeye göre; sözleşmenin dört yıl ve üstünde yapılması gerektiği ve kiralama işlemi sonunda sembolik bir bedelle örneğin 1 TL karşılığında kiracıya satılması hakkı tanınması halinde yapılan işlemin finansal kiralama olarak değerlendirilecektir. Bu durumda değerlendirilecekleri "319 Sıra No.lu

⁵¹² Finansal Kurumlar Birliği, s. 5 (2020) (a)

⁵¹³ Finansal Kurumlar Birliği, (b)

⁵¹⁴ Finansal Kurumlar Birliği, (b)

Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği 'ne' göre kiralayan tarafından kiralama süresi boyunca kira ödemelerinin (anapara+faiz) aktifleştirilmesi ve aktifleştirilen alacak tutarı ile kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki farkın ise gelecek dönemlere ait faiz geliri olarak pasifleştirilmek suretiyle değerlendirilerek kayıtlara intikal ettirilmesi gerekmektedir.⁵¹⁵

Binek otomobillerinin finansal kiralamaya konu olduğu ilk dönemlerde yapılan ödemelerin gider olarak dikkate alınması dava konusu yapılmış ve Danıştay dava dairelerinde konuyla ilgili temyiz başvuruları incelenmiştir. X bir işletmenin finansal kiralama yoluyla edindiği binek araçlara ilişkin ödenen kira ödemelerinin gider olarak hesaplara yansıtılması vergi incelemesine konu olmuş ve buna ilişkin tespit edilen matrah farkı üzerinden kaçakçılık cezalı kurumlar vergisi ve geçici vergi salınması Danıştay'a taşınmıştır. Danıştay Dava Daireleri Kurulunda görülen davaya ilişkin 3226 sayılı Kanun'a istinaden finansal kiralamaya konu iktisadi kıymete ilişkin yapılan ödemelerde irade serbestisi olduğu ve yapılan ödemelerin ödendikleri tarihte kiracı açısından gider finansal kiralama şirketi açısından ise tahsil edildikleri tarihte gelir olarak hesaplara intikal etmesi halinde herhangi bir yasadışı durum olmadığı belirtilmiştir. Danıştay Dava Daireleri Kurulu'na göre, 3226 sayılı Kanun'a atıfta bulunarak finansal kiralama bedelinin ve sözleşme süresinin taraflarca serbestçe belirlenebileceği ve genellikle kira bedellerinin nasıl olacağına sözleşmede gösterilmemesinden dolayı kiralayanın, sözleşme şartlarını belirlerken sözleşme süresi sonuna kadar kiralamaya konu iktisadi kıymetin maliyet bedelinin tamamını tahsil etmek ve kendisine amorti edilmemiş kalıntı değer üzerinden normal bir gelir sağlanmasını amaç edinmekte ve bu sebeple en kısa sürede tahsilatı gerçekleştirmek istemektedir. Diğer taraftan kiracı ise enflasyonun da etkisiyle paraya ait faiz yükünden kurtulmak amacıyla en kısa sürede ödenmesini tamamlamak istemektedir. Bu nedenle finansal kiralama bedellerinin sözleşme gereği tahakkuk ettiği dönemde gider kaydedilmesinde hukuka aykırılık bulunmadığı yönünde karar vermiştir.⁵¹⁶

⁵¹⁵ Mustafa, Şahin "Araç Kiralama Faaliyetlerinin Finansal Kiralama Olarak Değerlendirilip Değerlendirilmeyeceği" **E-Yaklaşım Dergisi**, Sayı.310(2018), ss.1-5

⁵¹⁶ Danıştay, "24.01.1997 Tarih ve D VDDK E. 1995/337 K. 1997/81" Numaralı Danıştay Dava Daireleri Kurulu. www.legalbank.net., (22.08.2021)

Binek otomobillerinin GVK açısından değerlendirildiğinde giderlere ilişkin madde 40'a göre, kiralamaya konu olan binek otomobillerin her biri için ayrı ayrı olmak üzere (faaliyet alanı kısmen ya da tamamen araç kiralama ya da çeşitli şekillerde işletilmesi olanların finansal kiralama amacıyla kullandıkları araçlar hariç) 2021 yılı için 6.000 TL'lik kısmı gider olarak indirilebilecektir. Yanı sıra bu araçlara ilişkin bakım onarım giderlerinin ise en fazla %70'lik kısmı gelir ve kurumlar vergisi matrah tespitinde gider olarak indirilebilecektir.

Binek otomobillerin finansal kiralamaya konu olması halinde “311 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliğine” göre; aylık kira gideri kısıtlaması olmayacaktır. VUK mükerrer 290. maddeye göre aracın aktife alınarak yapılan ödemelerin anapara ve faiz ödemesi olarak ayrıştırılması gerekmektedir. Binek otomobillere ait faiz harcamaları ilk yıl “Haklar” hesabında izlenerek maliyete eklenmesi gerekmekte olup diğer yıllar ise gider ya da maliyet hesaplarında takip edilmesinde herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.⁵¹⁷

Serbest meslek erbaplarının finansal kiralama yoluyla binek otomobil kiralamaları durumunda ilk aşamada aktiflerinde “hak” (yani iktisadi kıymetin mülkiyetini değil kullanım hakkını almalarından dolayı) olarak yer alacağından dolayı kullanma hakkı olarak aktifleştirmeleri ve amortismanına tabi tutarak gider gösterilmeleri gerekmektedir. Serbest meslek erbapları GVK'nın 68. maddesine göre, kazançtan indirebilecekleri giderleri almaktadır. İlgili maddenin 5. bendinde “*kiralanan veya envantere dâhil olan ve işte kullanılan taşıtların giderlerinin*” indirilebileceği hüküm altına alınmıştır. İlgili madde kapsamında serbest meslek erbapları, binek otomobillerini finansal kiralama yoluyla elde etmeleri halinde iktisadi kıymetin hak olarak aktife alınmasından dolayı kullanım hakkı olarak amorti ediceklerdir. Bu iktisadi kıymetlere ilişkin tamir, bakım ve onarım ve akaryakıt giderlerinin mesleki kazancın idame edilmesi ile alakalı olmasından dolayı gider olarak indirilebilecektir.⁵¹⁸ 19.04.2013 tarih ve 39044742-KDV.30-602 sayılı özelgede serbest meslek erbabı tarafından mesleki faaliyette kullanılmak amacıyla kiralanan binek otomobile ilişkin bakım onarım ve

⁵¹⁷ Yıldız, s. 191

⁵¹⁸ Nur Ekesan, “Serbest Meslek Erbabı Finansal Kiralama Yoluyla İktisap Ettiği Binek Otomobiller İçin Amortisman Ayırıp Gider Yazabilir mi? KDV'sini İndirebilir mi?” Yaklaşım Dergisi, Sayı.252 (2013), s.4

akaryakıt giderlerin ilgili madde hükmüne göre hasıllattan indirebileceği ifade edilmiştir. Aynı özgelgenin devamında ise; kiracı tarafından kullanım hakkının amortismanına tabi süre boyunca amorti edileceği sözleşmenin feshi halinde ise kalan dönemler için amortisman ayrılmayacağı belirtilmiştir. Ancak kiralayan ilgili iktisadi kıymeti aktifine aldığı yılda amortismanına tabi tutabilecektir.⁵¹⁹ 19.04.2013 tarih ve 39044742-KDV.30-602 sayılı diğer bir özgelgede de mesleki faaliyette bulunan mükellefin mesleki faaliyetinde kullanmak amacıyla finansal kiralama yolu ile kiraladığı binek otomobiline ilişkin akaryakıt, bakım onarım gibi yaptığı harcamaları matrah tespitinde gider olarak indirebileceği ancak aktifinde kayıtlı olmayan bu araç için amortisman ayıramayacaktır.⁵²⁰

“1 Seri No’lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ” (Seri No:18)’de belirtildiği üzere kiracı konumundaki kurumlar vergisi mükellefleri kiralamaya konu binek otomobilleri için ödenen faiz harcamalarının sadece % 70’lik kısmını gider olarak indirebilecek olup geriye kalan kısmı için ise KKEG hesaplaması gerekecektir. Bu durumda KKEG olarak hesaplanan tutar toplam finansman giderinden mahsup edilecektir.

2.5.4. Hava Araçları (Uçak ve Helikopter)

Taşımacılık sektöründe özellikle globalleşen dünya ile birlikte havayolu yolcu taşımacılığı giderek önem kazanan ve büyüyen bir sektör haline gelmeye başlamıştır. Artan uçak maliyetleri havayollarının uçaklarını büyütme istemeleri alternatif finans kaynakları aramalarına neden olmuştur. Havayollarının bir kısmı hala uçakları satın alma yöntemini tercih ederken bir kısmı ise kiralama yolunu tercih etmektedir.⁵²¹

1933 yılında Türk Hava Yolları ile tekel olarak havayolu yolcu taşımacılığı sektörüne giren ülkemizde 1990 yılında itibaren yeni firmaların sektöre katılması ile birlikte rekabetin artması ve maliyetlerin kontrol altında tutulması farklı finansal

⁵¹⁹ Gelir İdaresi Başkanlığı, “19.04.2013 tarih ve 39044742-KDV.30-602 sayılı Özelge” (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 01.08.2021

⁵²⁰ Gelir İdaresi Başkanlığı, “19.04.2013 tarih ve 39044742-KDV.30-602 sayılı Özelge” (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 01.08.2021

⁵²¹ Rober F. Agnew, “The Birth And Growth Aircraft Of The Leasing Business” <https://www.world-leasing-yearbook.com>, (27.05.2021), s.1

arayışlara girilmesine sebep olmuştur. Özellikle uçak fiyatlarının yüksek olması satın almak yerine finansal kiralama yolu ile edinilmeyi cazip hale getirmiştir.⁵²²

Şirketlerin uçuş noktalarındaki hızlı artışı havacılık sektöründe rekabetin artmasına ve hava araçlarının temini konusunda farklı finansal arayışlara sebep olmuştur. Hava yolu şirketlerinin ilk dönemlerde devlete ait olması sebeplerinden dolayı araçların temini doğrudan alım satım yöntemiyle yapılmaktaydı. Ancak ekonomik koşullar, teknolojik gelişmeler ve sektöre özel işletmelerinde dâhil olmasının yanı sıra hava araçlarının maliyetlerinin de yüksek olması bu maliyetleri öz kaynaklarından karşılayamaması sorunuyla karşı karşıya kalmasına sebep olmuştur.⁵²³ Bu yüzden ihtiyaç duyulan kaynakların yabancı kaynaklardan karşılanma gereği duyulmuş bu noktada da kredilerin maliyetlerinin yüksek olması firmaların finansal kiralamaya yönelmelerini gerekli kılmıştır.

Hava araçlarının temininde çeşitli finansman yöntemleri kullanılmaktadır. Bunlardan başlıcaları; satın alma, uçuş kodu paylaşımı, karşılıklı ticaret, borç finansmanı ve kiralama.⁵²⁴ Türkiye’de finansal kiralamaya konu hava araçlarının payı 2020 yılında %1,08’dir. Bunu %0,86 ile uçak, %0,21 ile helikopter takip etmektedir.⁵²⁵ Yüksek maliyetlere sahip olan hava yolu araçları ve hava aracı parçalarının temininde de hava yolu şirketleri tarafından finansal kiralama bir finans kaynağı olarak kullanılmaktadır. Uçakların satın alınması sabit duran varlık miktarını arttıracak olması nedeniyle yerine finansal kiralama tercih edilerek sabit bir maliyete katlanarak uçakların kullanımına sahip olunması ve kira ödemelerin matrah tespitinde gider olarak hesaplara intikal etmesiyle matrahı azaltıcı etkisiyle vergi avantajı sağlaması uçak temininde finansal kiralama uygulamasının tercih edilmesine sebep olmaktadır.⁵²⁶

“Türkiye Dışında Yerleşik Kişilerin Türkiye’de Yerleşik Kişilere Yapacakları Finansal Kiralama İşlemlerine Ait Finansal Kiralama Sözleşmelerinin Tesciline İlişkin Genelge’nin” 3. maddesinin (2) bendine göre, yolcu ve yük taşıma faaliyetinde bulunan

⁵²² Faruk Dayı ve Yusuf Esmer, “Sivil Havacılık Yönetiminde Finansal Kiralama İşlemlerinin Karlılık Üzerine Etkisi: Avrupa Havayolu Şirketleri Üzerine Bir Uygulama”, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı.64 (Kasım-Aralık 2017), s. 69

⁵²³ Erdoğmuş, s.153

⁵²⁴ Erdoğmuş, s.159

⁵²⁵ Finansal Kurumlar Birliği , (b)

⁵²⁶ Dayı ve Esmer, s.72

hava yolu şirketlerinin hava taşıma araçları, motorları ve bunların aksam ve parçaları; finansal kiralama şirketleri tarafından, sözleşmeye dayalı olarak en az iki yıl süreyle yurt dışından kiralanması işlemlerinin aşağıda belirtilen sınırlamalara tabi tutulmaksızın;

- ✓ Malın mülkiyetinin kiralama vadesi bittiğinde kiracı tarafa verilmesi,
- ✓ Kiracıya süre bittiğinde malın mevcut bedelinden daha düşük bir bedelle satın alabilme hakkının verilmesi,
- ✓ Kiralama vadesinin malın iktisadi ömrünün % 80'inden büyük bir bölümünü içermesi veya
- ✓ Kiralama sözleşmesine göre, gerçekleştirilecek kira bedellerinin rayiç değerlerinin toplamının malın rayiç bedelinin % 90'ından büyük bir değeri oluşturması durumunda finansal kiralama olacağı düzenlenmiştir.⁵²⁷

6321 sayılı “*Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un*” 4. maddesinde 3226 sayılı mülga Kanun'a ek olarak çıkarılan Ek madde 1'de* hükmü ile yolcu ve yük taşıma faaliyetinde bulunan işletmelerin en az iki yıl süreyle yurtdışından finansal kiralama hükümlerine göre kiralanması halinde finansal kiralama olarak değerlendirileceği ifade edilmiştir.

İlgili genelge kapsamında hava araçlarının uluslararası finansal kiralama şirketlerinden kiralanmasında sözleşmenin FKB tarafından tescil edilebilmesi için ilgili kuruluşlardan görüş alınarak yıllık ortalama kira tutarının 100.000 ABD dolarından fazla olması gerekmektedir. Ancak kiralama işleminin yapılabilmesi için finansal kiralama yapacak şirketin finansal kiralama şirketi olmasa bile tam yükümlü olduğu ülkede kiralama yapmaya yetkisi olan bir şirket olması gerekmektedir.⁵²⁸

Hava araçlarının ve parçalarının temininde kaldıraçlı kiralama yöntemi tercih edilmektedir. Bu yönteme göre kiralayan, finansal kiralamaya konu olan varlığın

⁵²⁷ Türkiye Dışında Yerleşik Kişilerin Türkiye'de Yerleşik Kişilere Yapacakları Finansal Kiralama İşlemlerine Ait Finansal Kiralama Sözleşmelerinin Tesciline İlişkin Genelge madde 3

* “*Yolcu ve yük taşıma faaliyetinde bulunan hava yolu şirketlerine hava taşıma araçlarının, motorlarının ve bunların aksam ve parçalarının; kurulu bulunulan ülke mevzuatına göre bunları kiralama yetkisini haiz olan şirket, kuruluş ve finansal kiralama şirketleri tarafından, finansal kiralama sözleşmesine dayalı olarak en az 2 yıl süreyle yurt dışından kiralanması işlemleri, bu Kanun kapsamında finansal kiralama olarak değerlendirilir.*”

⁵²⁸ Türkiye Dışında Yerleşik Kişilerin Türkiye'de Yerleşik Kişilere Yapacakları Finansal Kiralama İşlemlerine Ait Finansal Kiralama Sözleşmelerinin Tesciline İlişkin Genelge madde 4

bedelinin %20'lik kısmını koyarak geriye kalan %80'lik kısmını bankalardan ya da diğer finans kurumlarından temin etme yoluna giderek faiz oranlarının düşmesine ve vergisel avantajlara sahip olmaktadır.⁵²⁹ Böylelikle bu tarz yüksek maliyetli sermaye yatırımlarında finansal kiralama şirketleri yeterli sermayeye sahip olmaması halinde kredi kuruluşlarından nakit ihtiyaçlarını giderebilmektedirler.⁵³⁰

KVK'nın 30. maddesine göre dar mükellefiyete tabi kurumların elde ettiği kazançları bu kazanç ve iratları ödeyen ya da tahakkuk ettirenler tarafından gayrimenkul ise %1 gayrimenkul dışındaki kazançları için ise %20 tevkifata tabidir. Bu durumda dar mükellefiyete tabi kişilerin uçak kiralaması (hava aracı) sonucunda elde ettiği kazançlardan %20 stopaj uygulanması gerekmektedir. Ayrıca, kiralamaya konu ülke ile yapılan çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması çerçevesinde kurum kazancının tespiti ile vergilendirme işlemi yapılması gerekmektedir.

Yurtdışındaki bir firmadan finansal kiralama yoluyla uçak (hava aracı) kiralanması durumunda daha öncede belirtildiği üzere KVK'nın 30. maddesine istinaden gayrimenkul dışındaki malların kiralanmasında %20 stopaj söz konusu olacaktır. Diğer taraftan Türkiye ile akit devlet arasında yapılan çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları çerçevesinde ilgili kiralama işleminin vergilendirilmesi esasları dikkate alınmalıdır. Bu durumda kiralamaya konu hava aracının hangi ülkeden kiralandığı önemli hale gelmektedir. Örneğin; Türkiye ile Rusya arasında yapılan bir hava aracı kiralama anlaşmasına istinaden Türkiye-Rusya ÇVÖA bakıldığında "3. 6. madde ile bu maddenin önceki fıkra hükümlerine bakılmaksızın, bir Akit Devlet mukimince, diğer Akit Devletin bir mukimine bir gemi veya uçağın kiralanması dolayısıyla yapılan ödemeler, ilk bahsedilen Devlette vergi tevkifatına tabi tutulabilir." ifadesinin yer almasından dolayı Türkiye'nin vergi alma hakkından dolayı iç hukuka göre vergilendirme yapılacaktır. Bu durumda finansal kiralama anlaşması yapılan ülke ile ÇVÖA bulunmaması durumunda iç hukuka göre vergilendirme yapılması gerekecektir.⁵³¹

⁵²⁹ Erdoğmuş, s.5-6

⁵³⁰ Dayı ve Esmer, s.74

⁵³¹ Gelir İdaresi Başkanlığı, "23.02.2012 Tarin ve B.07.1.GİB.4.07.16.01-KVK.2010.38-134 Sayılı Özelge", (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 23.09.2021

Danıştay 3. No'lu Dava dairesinin 04.11.2013 Tarih ve D.E. 2011/5091 K. 2013/4519 numaralı kararı incelendiğinde davacı tarafından dar mükellefiyete tabi bir kurumdan hava aracı kiralanması esnasında yapılan kira ödemeleri için ÇVÖA çerçevesinde kira ödemeleri üzerinden ihtirazi kayıtla ödenen stopajın kaldırılması istemiyle dava açılmıştır. Açılan dava incelemesine istinaden

“24.10.2008 tarih ve CIV-01/16-16 sayılı vergi tekniği raporunda; Türkiye Cumhuriyeti'nin imzaladığı çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarında, OECD Model Antlaşmasının temel alındığı, Türkiye de dâhil olmak üzere OECD üyesi ülkelerin ve hatta müzakerelere gözlemci sıfatıyla katılan üye olmayan ülkelerin de altına imza attığı OECD Model Antlaşması Yorum Notlarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarının yorumlanmasında temel ve öncelikli referans olduğu, OECD Model Anlaşmasının royalti ödemelerini düzenleyen 12'nci maddesinin yorum notlarında sınai, ticari ve bilimsel teçhizatın *kiralanması* karşılığında elde edilen bedeller royalti olarak düzenlenmişken 1992 tarihinde yapılan değişiklikle bu tür teçhizatın *kiralanmasından* elde edilen gelirlerin ticari kazanç olarak nitelendirildiği ancak, bu değişikliğe paralel olarak Türkiye'nin Model Anlaşmanın 7'nci maddesinde sınai, ticari ve bilimsel teçhizatın *kiralanmasından* elde edilen gelirleri kaynaktaki vergileme hakkını saklı tuttuğunu belirten çekinceyi koyduğu, 1995 yılında Yorum Notlarının yeniden düzenlenmesi sırasında söz konusu çekincenin 12'nci maddeye aktarıldığı, Türkiye'nin Model Anlaşmaya koyduğu bu çekinceyle, Model Anlaşmada ticari kazanç kapsamına alınan sınai, ticari ve bilimsel teçhizat *kiralanmasından* elde edilen gelirleri kaynak ülke sıfatıyla vergilendirmeye devam edeceğini ifade ettiği, bu çekincenin Türkiye'nin imzaladığı ikili vergi anlaşmalarının çoğunluğunda yer aldığı ve anlaşmaların "Gayrimaddi Bedelleri" başlıklı 12'nci maddesinin söz konusu teçhizatın *kiralanmasından* elde edilen gelirleri de içerecek şekilde düzenlendiği, anlaşmada geçen sınai, ticari ve bilimsel teçhizat kavramının uçakları da kapsadığı, Model Anlaşmanın 12'nci maddesinde değişiklik yapılmasına ilişkin olarak hazırlanan 13.09.1983 tarihli OECD Raporunun beşinci paragrafında konunun ekonomik boyutu anlatılırken ileri teknoloji ürünü teçhizat; üretici ve müşterilerinin bu ürünleri almak ya da satmaktansa *kiralama*ı tercih ettikleri tespitine de yer verildiği, ileri teknoloji ürünü ticari teçhizat olarak davacı şirketin *finansal kiralama* yolu ile *kiraladığı* uçaklar için yaptığı ödemelerin, anlaşmaların 12'nci maddesi çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği hususu açıkça ortaya konulmuş olup rapordaki bu tespitler dikkate alındığında yurt dışında yerleşik şirketlerin Türkiye'den elde ettikleri uçak *kiralama* gelirinin anlaşmaların 12'nci maddesi kapsamında Türkiye'de de vergilendirileceği sonucuna varılmaktadır.”

Şöyle ki; KVK'ya göre dar mükelleflerden taşınır, taşınmaz veya hakların Türkiye'de kiralanmasından dolayı ve dar mükelleflerin Türkiye'de elde ettiği kazançları için, kazancı ödeyen veya kanuni temsilcileri aracılığıyla ÇVÖA'ları da dikkate alınarak vergi tevkifatı yapılarak vergilendirilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Bu sebeple

davacı tarafından tevkifatın kaldırılması istemiyle açılan davayı reddeden vergi mahkemesi kararında sonucu itibarıyla hukuka aykırılık görülmemiştir.⁵³²

2.5.5. Kuru Yük Gemileri, Tanker, Ro-Ro ve Diğer Deniz Taşıtları

Çalışmanın önceki kısmında finansal kiralama işlemlerinin MÖ 2000’li yıllarda tarım aletlerinin kiralanmasına dayandığı belirtilmişti. Orta Çağ Avrupa’sına geldiğinde ise toprak kiralamasının yanı sıra gemi ve silah kiralamasının da yaygınlaştığı görülmektedir. Özellikler gemilerin kiralanması esnasında faydalı ömrün büyük bir kısmında gemi adamlarının da kiralanmasıyla birlikte bunların sorumlulukları da gemi mülkiyeti ile birlikte kiralayanlara geçmiştir.⁵³³

O zamandan beri kiralamaya konu olan gemiler günümüzde de finansal kiralamaya konu olan mallar arasında tercih edilmektedir. Türkiye coğrafyası gereği denizcilik faaliyetlerine uygun bulunmaktadır. Ancak denizcilik yatırımlarının maliyetlerinin yüksek olması denizcilik sektörünün gelişebilmesi için alternatif finansman kaynaklarının bulunmasını zorunlu hale getirmektedir. FKB tarafından hazırlanan tabloya göre, gemi ve suda yüzen taşıt ve araçların 2020 yılında payı %2,31’dir. Onu %1,35 ile yatlar, %0,96 ile diğer deniz yolu taşıt ve ekipmanları takip etmektedir.

FKK’nun 8. maddesine göre gemilere ilişkin finansal kiralama sözleşmesi düzenlenebilmesi için tescilli caiz olmayan gemilerin dışında kalan bütün gemilerin kullanım hakkının sicile kayıt edilmesi gerekmektedir. Ancak FFFK’da gemilere ait sözleşmeler için gemi siciline şerh edilmesi gerekliliğine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır Bu durumda gemi siciline tescilli zorunlu olan gemiler dışında kalan gemilerin finansal kiralamaya konu olabilmesi için Finansal Kiralama Şirketleri Birliğince özel sicile tescili sorunların giderilmesi için yeterli olabilecektir.⁵³⁴

6361 sayılı FFFK’nun “sözleşmenin şekli ve tescili” başlıklı 22. maddesinde TTK’nın 940. maddesine göre kiracının geminin maliki olarak değerlendirileceği hüküm

⁵³² Danıştay, “04.11.2013 Tarih ve D.3 D.E. 2011/5091K. 2013/4519 sayılı Danıştay Kararı”, www.legalbank.net (18.08.2021)

⁵³³ Erol, Yıldırım ve Toroslu, s.43

⁵³⁴ Baştürk s. 120-122

altına alınmıştır. Adı geçen Kanun'un 7. maddesine göre; bütün ortakların Türkiye'de olması şartıyla; "kuruluş ve faaliyet izni almaksızın sadece bir gemi kiralamak üzere finansal kiralama şirketi kurulabilir. Bu nitelikte kurulacak şirketler bu Kanun'un sözleşmelere ilişkin hükümleri dışındaki maddelerine tabi değildir" hükmüne yer verilmiştir.

"Türkiye Dışında Yerleşik Kişilerin Türkiye'de Yerleşik Kişilere Yapacakları Finansal Kiralama İşlemlerine Ait Finansal Kiralama Sözleşmelerinin Tesciline İlişkin Genelge" kapsamında gemilerin uluslararası finansal kiralama şirketlerinden kiralanmasında sözleşmenin FİDER tarafından tescil edilebilmesi için ilgili kuruluşlardan görüş alınarak yıllık ortalama kira tutarının 100.000 ABD dolarından fazla olması gerekmektedir. Bununla birlikte, yabancı bayraklı yat vb. deniz araçlarının kiralanmasında KVK'nın 30. maddesi gereği stopaj kesintisi %20 olarak hüküm altına alınmıştır. 19.04.2013 tarih ve 96620903-130[1/3-f-2012/67]-26 sayılı özelgede⁵³⁵ de belirtildiği üzere yurtdışından yapılan deniz taşıtı kiralamalarında kurumlar vergisinin dar mükellefiyete ilişkin hükümleri uygulanmaktadır. Bu kapsamda *"1 no'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nde"* dar mükellefiyete tabi kurumların kazançları üzerinden bu kazanç ve iratları ödeyenlerin kurumlar vergisi kesintisi yapmaları gerektiği hüküm altına alınmıştır. Buna göre finansal kiralama işlemleri kapsamında yapılan (gayrimenkuller hariç) kiralama işlemlerinde % 20 oranında tevkifat yapılması gerekmektedir. Buna göre yurtdışından yapılan yat, gemi taşıtı kiralamalarında kazanç ve iradı nakden veya hesaben ödeyen kişinin tevkifata tabi tutulması gerekmektedir.

"Türkiye Dışında Yerleşik Kişilerin Türkiye'de Yerleşik Kişilere Yapacakları Finansal Kiralama İşlemlerine Ait Finansal Kiralama Sözleşmelerinin Tesciline İlişkin Genelge" kapsamında gemilerin uluslararası finansal kiralama şirketlerinden kiralanmasında sözleşmenin FİDER tarafından tescil edilebilmesi için ilgili kuruluşlardan görüş alınarak yıllık ortalama kira tutarının 100.000 ABD dolarından fazla olması gerekmektedir. Türk parasının kıymetinin korunması esasına göre gemilere ilişkin finansal kiralama işlemlerinin yabancı para veya yabancı para değer kaydı üzerinden

⁵³⁵ Gelir İdaresi Başkanlığı, "19.04.1013 tarih ve 96620903-130[1/3-f-2012/67]-26 sayılı özelge", (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi:25.07.2021

yapılması istisnai hükümler arasında yer almakta olup bunun dışında kalan sözleşmelerde döviz üzerinden sözleşme yapmak veya dövize endeksli ödemeler kararlaştırılmayacaktır.⁵³⁶

Şöyle ki, tüketim amaçlı sağlanan finansal kiralamada döviz ya da dövize endeksli işlemlerin yapılamayacağı belirtilmiş olmasına rağmen ticari ve mesleki amaçla yapılan finansal kiralama işlemlerinde döviz veya dövize endeksli yapılabilecektir.⁵³⁷ 5266 sayılı Kanun hükümlerine göre; finansal kiralama firmalarına ait ve Türk Uluslararası Gemi Siciline kayıtlı gemilerin finansal kiralama kapsamında kiralanması halinde bu gemilerde ve yatlarda çalışan personele ödenen ücretler gelir vergisi ve fonlardan müstesnadır. Bu Kanun'un 3. fıkrasının (a) ve (b) bentlerine uyarınca kayıt harcı ve yıllık tonaj harcı olarak alınacak harçların vergilendirme işlemlerine ilişkin hüküm bulunmadıkça 213 sayılı VUK ve 6183 sayılı AATUHK hükümleri uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.⁵³⁸

Şöyle ki; yurtdışı firmalardan finansal kiralama yoluyla gemi kiralaması yapıldığı durumlarda ilk olarak iç hukuka göre KVK yönünden dar mükellefiyete ait hükümlere dikkat edilmesi gerekmektedir. Dar mükellefiyete tabi kurumların KVK'nın 3. maddesinin 4. fıkrasına göre kazancın Türkiye'de elde edilmesi ve Türkiye'de daimi temsilci bulundurması konularında GVK'ya atıfta bulunulmuştur. GVK'nın 7. maddesine göre taşınır ve taşınmaz malların kiralanmasından elde edilen kazancın Türkiye'de vergilendirilebilmesi için taşınmaz malların Türkiye'de bulunması ve bu mahiyetteki mal ve hakların Türkiye'de kullanılması veya Türkiye'de değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, KVK'nın 30. maddesine göre bu kazançlardan kurumlar vergisi kesintisi yapılması gerekmektedir. Finansal kiralamaya konu malın bir gayrimenkul olması durumunda kesinti oranı %1 taşınır bir mal olması halinde ise %20 olması gerekmektedir. Bu durumda yurtdışından finansal kiralama dolayısıyla gemi kiralanması durumunda kesinti oranının %20 olması gerekecektir. Ancak bu konuda iç hukuk yeterli olmayıp bu konuda vergilendirme işlemlerinin sağlıklı yürüyebilmesi için uluslararası hukukta ilgili

⁵³⁶ Murat Topuz, **Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar Çerçevesinde Döviz İle Sözleşme Yapma Yasağı ve Sözleşmelerin Uyarlanması**, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş., 2019, s.35-36

⁵³⁷ Vurucu ve Arı, s.111

⁵³⁸ Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu İle 491 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Madde 3 (d) bendi

ülke ile çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarına bakılması gerekmektedir. Örneğin; İrlanda üzerinden finansal kiralama yoluyla gemi kiralanması durumunda İrlanda ile yapılan çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması çerçevesinde bu tür ödemelerin gayri maddi hak olarak değerlendirilmesi gerekmekte olup söz konusu ödemelerin vergilendirme hakkının İrlanda'ya ait olduğu kararlaştırılmıştır. Ancak kaynak ülke olarak Türkiye'nin de vergilendirme hakkı bulunup Türkiye'de yapılacak vergilendirmenin, eğer söz konusu devlet mukimi ise gayri maddi hakkın gayri safi tutarının %10'unu aşamayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu sebeple uluslararası finansal kiralama durumunda iç hukukun yanı sıra ÇVÖA'larının da dikkate alınması gerekecektir.⁵³⁹

⁵³⁹ Gelir İdaresi Başkanlığı, "06.12.2016 Tarih ve B.07.1.GİB.4.06.16.01-125[30-16/14]-414003 sayılı Özelge", (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 15.09.2021

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MADDİ VERGİ HUKUKUNDA FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ

Bu bölümde KDV⁵⁴⁰ ve ÖTV⁵⁴¹ başta olmak üzere Damga Vergisi⁵⁴², BSMV⁵⁴³, KKDF ve Gümrük Vergileri⁵⁴⁴ finansal kiralama işlemleri ekseninden ele alınmıştır. MTV finansal kiralama işlemleri açısından doğrudan bir hüküm doğurmadığı için kapsam dışı bırakılmıştır. MTV’de mükellef ilgili sicile adlarına motorlu taşıt kayıt ya da tescil olanlardır. Vergiden müstesna olanlara bakıldığında ise finansal kiralama şirketlerinin sayılmadığı görülmektedir. Finansal kiralamaya konu olan motorlu taşıtlarda tescil veya sicile kayıt işlemi finansal kiralamaya konu olacağı için kiracı olan kurum vergiden müstesna olan kurumlardan olsa dahi bu istisnadan yararlanamayacaktır. Örneğin; vergiden müstesna olan genel ve özel bütçeli idareler, belediyeler vs. finansal kiralama yoluyla motorlu taşıt kiraladıklarında sözleşme sonunda ilgili aracı devralacak olsalar dahi kiralama süresince istisnadan yararlanamayacak ancak sözleşme sonunda vergiden müstesna kurumların bu araçları kendi adlarına tescil ettirme işlemleri vergiden müstesna olacaktır.⁵⁴⁵

Ayrıca, *Emlak Vergisi Kanunu*’nda da finansal kiralama işlemlerine ilişkin doğrudan bir hüküm bulunmadığı için kapsam dışı bırakılmıştır. *Emlak Vergisi Kanunu*’nun konusuna giren Türkiye’de bulunan binaların finansal kiralamaya konu olması halinde mülkiyet hakkının kiralayan şirkette olmasından dolayı ve finansal kiralama şirketlerinin emlak vergisinden müstesna olmaması ve emlak vergisinden müstesna kurumların finansal kiralama yoluyla bina kiralaması durumunda istisnadan yararlanamayacaktır. *Emlak Vergisi Kanunu*’nun 4. maddesinde ismi geçen genel ve özel bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyeler, kamu menfaatine yararlı dernekler, organize sanayi bölgeleri, serbest bölgeler ve benzerleri vergiden müstesna tutulmuştur. Kanunun

⁵⁴⁰ 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, 02/11/1984 tarih ve 18563 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

⁵⁴¹ 4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu, 12/06/2002 tarih ve 24783 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁵⁴² 488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu, 11/07/1964 tarih ve 11751 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁵⁴³ 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu, 23/07/1956 tarih ve 9362 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁵⁴⁴ 4458 sayılı Gümrük Kanunu, 04/11/1999 tarih ve 23866 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁵⁴⁵ Gelir İdaresi Başkanlığı, “15.04.2021 Tarih ve 90792880-170.03[2021/4]-141396 Sayılı Özelge”, (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 09.08.2021

4. maddesinde ismi geçen kurumların finansal kiralama yoluyla bina elde etmesi halinde bu istisnadan yararlanamayacaklardır. Ancak kiralama süresi sonunda binanın kendi adlarına devralınması halinde bu istisnadan yararlanmaları mümkün olabilecektir.⁵⁴⁶

3.1. KATMA DEĞER VERGİSİ KANUNU YÖNÜNDE FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ

Bilindiği gibi, KDV teslim işlemlerinde söz konusu olmaktadır. *3065 sayılı KDV Kanunu*'na göre; "Türkiye'de gerçekleştirilen ve ticarî, sınaî, ziraî faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler" KDV'nin konusuna girmektedir. Ayrıca, ilgili kanunda ticari, zirai ve mesleki faaliyet sürdüren işletmelerin aktiflerinde kayıtlı iktisadi kıymetleri kiralaması halinde KDV'nin konusuna gireceği belirtilmiştir.⁵⁴⁷ Finansal kiralama işlemlerinde 6361 sayılı FFFK ile VUK mükerrer 290. madde hükümlerine göre kiralaanın malı kiracının isteği üzerine malı satın alması ve sözleşme bitiminde malın kiracıya devri KDV'nin konusuna girmektedir. Söz konusu KDV anapara artı faiz tutarı üzerinden hesaplanmalıdır.⁵⁴⁸ Bu durumda yürürlükteki *Finansal Kiralama Kanunu* ve VUK mükerrer 290. maddeye göre yapılan teslimler ticari faaliyet kapsamında yapılan teslimler olacağı için finansal kiralama işlemi olarak KDV'nin kapsamına girecektir.⁵⁴⁹

04.04. 2018 Tarih ve 39044742-130-331710 sayılı özelge'de de ifade edildiği üzere, KDVK'nın 1. maddesinde belirtildiği üzere Türkiye'de gerçekleştirilen, kanunda adı geçen faaliyetler çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler KDV'ye tabi olmaktadır. Yanı sıra ilgili Kanun'un 2. Maddesinde açıklanan teslim kavramı ise; bir varlık üzerinde tasarruf hakkına sahip olanlarca ilgili varlığın alıcıya veya adına hareket edenlere devredilmesi olarak ifade edilmiştir. 10. maddeye göre KDV'yi doğuran olayın tanımının

⁵⁴⁶ Gelir İdaresi Başkanlığı 30.10.2018 Tarih ve B.07.1.GİB.4.41.15.01-175.01.01.02[4-2017]-123577 Sayılı Özelge, (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 09.08.2021

⁵⁴⁷ Cafer Bolatbaş ve M. Coşkun Yılmaz, "Kiralama İşlemlerinde Katma Değer Vergisi", **Vergi Raporu Dergisi**, Sayı. 113 (Şubat 2009), s.26

⁵⁴⁸ Gökğöz, (2013), s.109

⁵⁴⁹ İlker Şadi İşleyen, "Finansal Kiralama İşlemlerinde KDV Uygulaması", **Mali Çözüm Dergisi**, sayı 112, s.215

da finansal kiralamaya konu malın teslimi esnasında gerçekleşmesi olarak hüküm altına alındığı görülmektedir.⁵⁵⁰

Finansal kiralama işlemlerinin KDV'nin konusuna girip girmediğinin tespiti 24.02.1987 yılında 19382 sayılı RG yayımlanan "25 Seri No'lu Katma Değer Vergisi Genel Tebliğinde", "kiraya verme işlemlerinde katma değer vergisinin, hizmet ifalarına ait esaslar çerçevesinde kira bedelinin tahsil edildiği vergilendirme döneminde hesaplanarak beyan edilmesi" gerektiği belirtilmiştir.

Bu durumda finansal kiralama kapsamında yapılan teslimlere ilişkin KDV vergilendirme döneminde beyana tabi olacaktır. Ayrıca, indirimle giderilmeyen vergiler Kurumlar Vergisi ve Gelir Vergisi matrahından gider veya maliyet unsuru olarak indirilemeyecektir. Uygulamada finansal kiralama işlemine konu olan iktisadi kıymetin sözleşmesi süresi sonunda kiracıya satışı genellikle iz bedeller ya da temsili bir bedelle gerçekleşmektedir. KDVK'nın 27. maddesine* istinaden emsal bedelin altında satışlarda ilgili madde hükümleri uygulanması gerekmektedir.⁵⁵¹ Bu sebeple finansal kiralama işlemlerinde emsalin altında gerçekleştirilen bu satışlarda ilgili Kanun'un 27/2 maddesine göre haklı bir sebeple açıklama söz konusu olacağı için yapılan satışta emsal bedel uygulamasına ihtiyaç duyulmayacaktır.

04.04.2018 Tarih ve 39044742-130-331710 sayılı özelge kiralama konusu malın diğer bir finansal kiralama şirketine devrinde işlemin KDV'ye konu olup olmayacağı hakkında belirtilen görüşe göre; 6361 sayılı FFFK'nun 27. maddesine göre devir işleminin bir finansal kiralama şirketine yapılması ve bu konuda kiracının

⁵⁵⁰ Gelir İdaresi Başkanlığı, "04.04. 2018 Tarih ve 39044742-130-331710 sayılı Özelge", (www.legalbank.net), Erişim tarihi: 29.09.2021

* "1. Bedeli bulunmayan veya bilinmeyen işlemler ile bedelin mal, menfaat, hizmet gibi paradan başka değerler olması halinde matrah işlemin mahiyetine göre emsal bedeli veya emsal ücretidir.

2. Bedelin emsal bedeline veya emsal ücretine göre açık bir şekilde düşük olduğu ve bu düşüklüğün mükellefçe haklı bir sebeple açıklanamadığı hallerde de, matrah olarak emsal bedeli veya emsal ücreti esas alınır.

3. Emsal bedeli ve emsal ücreti Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre tespit olunur.

4. Katma değer vergisi uygulaması bakımından emsal bedelin tayininde genel idare giderleri ve genel giderlerden mamule düşen hissenin bedele katılması mecburidir.

5. Serbest meslek faaliyetleri için ilgili meslek teşekküllerince tespit edilmiş bir tarife varsa, hizmetin bedeli, bu tarifede gösterilen ücretten düşük olamaz.

6. Arsa karşılığı inşaat işlerine ilişkin bedelin tespitinde, müteahhit tarafından arsa sahibine bırakılan konut veya işyerinin, Vergi Usul Kanununun 267 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ikinci sıradaki maliyet bedeli esasına göre belirlenen tutarı esas alınır."

⁵⁵¹ İşleyen, s.215

bilgilendirilmesi ve aynı hükümler uygulanması şartıyla geçerli olabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu şartların gerçekleşmesi halinde yapılan devir işlemlerinde finansal kiralamaya konu iktisadi kıymetin mülkiyetinin diğer finansal kiralama şirketine geçmesi satış işlemi olarak kabul edilmesinden dolayı KDV'ye konu olması gerekmektedir.⁵⁵²

3.1.1. Finansal Kiralama İşlemlerine Uygulanan KDV Oranı

KDVK'nın 28. maddesinde KDV konusuna giren mal ve hizmetlerin genel oranının %10 olduğu hüküm altına alındıktan sonra Cumhurbaşkanına verilen yetki çerçevesinde “dört katına kadar artırmaya, % 1 'e kadar indirmeye yetkili olduğu” belirtilmiştir. Bu kapsamda 2007/13033 sayılı BKK ile BKK eki “(I) sayılı listede yer alan teslim ve hizmetler için %1, (II) sayılı listede yer alan teslim ve hizmetler için %8, bu listelerde yer almayan vergiye tabi işlemler için %18 olarak” tespit edilmiştir.

KDVK kapsamında finansal kiralama işlemleri incelendiğinde 30.12.1995 tarih ve 22509 sayılı RG'de yayınlanan 95/7612 sayılı BKK'ya göre KDVK'nın IV sayılı listesinde yer alan malların finansal kiralamaya konu olması durumunda uygulanan KDV oranı %40'tı. Ancak daha sonra yapılan bir değişiklik ile 3.12.2007 öncesinde 3226 Sayılı Kanun kapsamındaki teslim işlemlerinde %1 oranında indirimli KDV uygulanmaya başlandı.⁵⁵³ KDVK'nın (I) sayılı listesine göre finansal kiralamaya konu mallar için % 1 oranında KDV hesaplanacağı belirtilmiştir. 3226 sayılı Kanun kapsamında finansal kiralamaya çerçevesinde %1 KDV'ye konu olan mallar makine ve teçhizatlarıdır. Ülkemizde finansal kiralamaya konu olan malların yüksek bir kısmı makine ve teçhizatlar oluşturduğu düşünülürse söz konusu oran değişikliğinin finansal kiralama işlemlerini de avantajlı hale getirdiği düşünülebilir.⁵⁵⁴

Finansal kiralamaya konu mallar taşınır veya taşınmaz mal olabilecektir. Ancak sözleşmenin vadesi sonunda satın alma hakkını kullanmayan kiracının malı derhal iade etmekle yükümlü olması gerektiğinden asli niteliği bozulmaksızın geri verilebilir nitelikte olması gerekmektedir. İndirimli KDV uygulamasının gerçekleşebilmesi için finansal

⁵⁵² Gelir İdaresi Başkanlığı, “04.04. 2018 Tarih ve 39044742-130-331710 sayılı Özelge”, (www.legalbank.net), Erişim tarihi: 29.09.2021

⁵⁵³ Akdoğan, s.16

⁵⁵⁴ Altıntaş ve Sarı, s.91

kiralamaya konu olan malın sarf malzemesi olmaması, bir malın mütemmim cüzü veya teferruatı olmaması yani kira sözleşmesi sonunda asli niteliği bozulmadan iadesi gerekmektedir.

Danıştay'a intikal eden bir davada aydınlatma elemanları, banyo ekipmanları ve dış cephe gibi malların finansal kiralamaya konu olması halinde gayrimenkulden ayrı asli niteliği bozulmaksızın iadesinin mümkün olmadığına anlaşılması üzerine vergi ziyai cezalı KDV işlemi uygulanmıştır. Kesilen cezaya ilişkin finansal kiralama kanununa göre sözleşmeye konu olan taşınır veya taşınmaz malların konu olabileceğine istinaden açılan temyiz başvurusuna cevaben KDV'nin (I) sayılı ekli listesine göre finansal kiralamaya konu mallar için kabul edilen oranın %1 olduğu ancak sözleşmeye konu olan malın gayrimenkulün mütemmim cüzü olduğu ve gayrimenkulden ayrı iadesinin söz konusu olmayacağı için indirimli orana tabi olamayacağı bu sebeple yapılan cezai işlemin yerinde olduğu ve temyiz kararının reddine karar verilmiştir.⁵⁵⁵

30.12.2007 tarihine gelindiğinde ise finansal kiralama işlemlerinde % 1'lik KDV uygulamasına son verildi. Yapılan değişiklikle finansal kiralama işlemine konu olan mala ilişkin KDV oranı sözleşmenin yapıldığı tarihteki sözleşme konusu olan malın oranı olup KDV'nin konusu dışında bırakılan araçların, bu araçları kısmen veya tamamen faaliyet konusu yapan kurumlara finansal kiralama yöntemiyle kiralanması halinde KDV oranı %1 uygulanır.⁵⁵⁶

2007 / 13033 Sayılı “*Mal ve Hizmetlere Uygulanacak Katma Değer Vergisi Oranlarının Tespitine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı'nın*” 1/2. maddesinin Kararnameye ekli (I) Sayılı listenin 16. maddesinde* ve 17. maddesinde* yer alan işlemler hariç diğer

⁵⁵⁵ Danıştay, “20.10.2011 Tarih ve D9.D E. 2008/4327 K. 2011/6852 numaralı Danıştay Kararı” www.legalbank.net (24.08.2021)

⁵⁵⁶ Kaan Demiroğlu. **Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği**. 1. Baskı. Ankara: Gazi Kitapevi, 2017, s.303

* 16- (2011/2604 sayılı Kararname ile eklenen sıra Yürürlük: 27/12/2011) “3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 13 üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi uyarınca Yatırım Teşvik Belgesi sahibi mükelleflere belge kapsamındaki makine ve teçhizatın, 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununa göre finansal kiralama şirketleri tarafından kiralanması,”

* 17- (2011/2604 sayılı Kararname ile eklenen sıra Yürürlük: 27/12/2011) “20/12/2010 tarih ve 2010/1180 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan İstatistik Pozisyonlarına Bölünmüş Türk Gümrük Tarife Cetvelinde yer alan ve amortisman tabi iktisadi kıymet niteliği taşıyan makine ve cihazların (kullanılmış olanları ile aksam, parça, aksesuar ve teferruatları hariç) finansal kiralamaya konu olmak üzere, 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununa göre finansal kiralama şirketlerine teslimi ve bu malların finansal kiralama şirketleri tarafından katma değer vergisi mükellefleri ile işlemleri katma değer vergisinden istisna edildiği için katma değer vergisi mükellefiyeti bulunmayan ancak kazançları bilanço esasına göre tespit edilen gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine kiralanması ve teslimi,”

finansal kiralama işlemlerinde kiralamaya konu olan iktisadi varlığın vergilendirme oranlarına göre vergiye tabi olacağı belirtilmiştir. İlgili BKK'nın 16. maddesine göre, yatırım teşvik belgesi ile elde edilen makine ve teçhizatlar 3226 sayılı Kanun'a istinaden finansal kiralama şirketleri tarafından kiralanması durumunda %1 oranında KDV hesaplanacaktır. Yine aynı kararın 17. maddesine istinaden finansal kiralamaya konu olan ve "Türk Gümrük Tarife Cetvelinde(GTİP)" yer alan ve amortismanına tabi makine ve teçhizatların 3226 sayılı Kanun'a göre kurulan finansal kiralama şirketlerine teslimi ve bu şirketler tarafından KDV mükelleflerine veya KDV'den istisna bile olsa bilanço esasına göre kazanç tespitinde bulunan gerçek ve tüzel kişilere tesliminde KDV oranı % 1 uygulanacaktır.

2007/13033 sayılı BKK eki (I) sayılı listenin 17. maddesinde GTİP numaraları yer alan amortismanına tabi makine ve ekipmanların kullanılmış olan aksam ve parçaları vb. hariç KDV mükellefiyeti bulunmayan bilanço esasına göre defter tutanlar da dâhil olmak üzere bu oran %1 uygulanacaktır. Ayrıca, kiralamaya konu bu iktisadi kıymetlerin kullanılmış parçaları ve bunların ithal ve teslimleri bu kapsamda değerlendirilmemekte olduğu için bunlara uygulanacak KDV oranı genel hükümlerde yer alan oran olmalıdır. Örneğin; 84.52.10 GTİP numaralı ev tipi dikiş makineleri için kullanılıp kullanılmadığına bakılmaksızın uygulanacak oran %8 olmalıdır. Diğer taraftan bu makine ve parçalarının ilgili listelerde yer almaması halinde uygulanacak KDV oranı %18 olacaktır.⁵⁵⁷ Örneğin; 8428.39.90.90.00 GTİP numaralı "Silobag İçin Boşaltma Tahliye Helezonu makinasının" 2007/13033 sayılı BKK eki (I) ve (II) sayılı listede yer almamasından dolayı %18 KDV uygulanacaktır.⁵⁵⁸

⁵⁵⁷ Gelir İdaresi Başkanlığı, "30.01.2015 Tarih ve 16700543-130-7 Sayılı Özelge", (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 15.08.2021

⁵⁵⁸ Gelir İdaresi Başkanlığı, "04.02.2016 Tarih ve 84974990-130-4807 Sayılı Özelge" (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 20.12.2021

Ayrıca, ekli (I) sayılı listenin 15. sırasında belirtilen ve KDVK'nın 13/a maddesinde⁵⁵⁹ teslimleri KDV'den istisna olan araçların kiralanması işlemleri %1 KDV'ye tabidir.⁵⁶⁰

10/06/1985 tarih ve 3226 sayılı FKK'nın 4842 sayılı Kanunla değişen 28. maddesinde “Yatırımların tamamının veya bir bölümünün finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilmesi halinde kiralayan, finansal kiralamaya konu olan iktisadi kıymetlerle ilgili olarak bunların satın alınması halinde uygulanan teşviklerden yararlanır.” kararına yer verilmiştir. “*Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında 2002/4367 sayılı kararın uygulamasına ilişkin 2002/1 sayılı Tebliğin*” 40. maddesi de; teşvik belgesine konu olan menkul veya gayrimenkullerin tamamının ya da bir kısmının finansal kiralama yoluyla temin edilmesine olanak sağlamaktadır. Ayrıca, finansal kiralama şirketlerinin dışındaki kurumlar tarafından kiralama işlemi yapılması durumunda KDV %18 oranında uygulanacaktır.⁵⁶¹

2008 yılında yapılan bir diğer düzenleme ile tıbbi cihazlarda, tarım makinelerinde, inşaat makinelerinin bir kısmında, örgü dikiş ve nakış gibi bir kısım tekstil makineleri ve metal işlemede kullanılan torna tezgâhlarında oranlar %8'e indirilmiştir. KDV oranında yapılan bu indirim finansal kiralamaya özel bir indirim olmayıp genele yönelik yapılmış bir indirimdir.⁵⁶² 2011 tarihinde kabul edilen Bakanlar Kurulu Kararı ile finansal kiralama işlemi kapsamında kiralanmış makine ve teçhizat alımlarında bu oran tekrar %1 olarak kabul edilmiştir.⁵⁶³ 27.12.2011 tarihinde yapılan bu değişiklikle birlikte sözleşmede yer alan anapara ve faiz ödemelerinin tamamı üzerinden hesaplanan KDV bazı mallarda tekrar %1 olarak kabul edildi.⁵⁶⁴ Ancak 2011/2064 sayılı BKK göre indirimli KDV oranından yararlanılabilmesi için finansal kiralama işleminin finansal

⁵⁵⁹ “Faaliyetleri kısmen veya tamamen deniz, hava ve demiryolu taşıma araçlarının, yüzer tesis ve araçların kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olan mükelleflere bu amaçla yapılan deniz, hava ve demiryolu taşıma araçlarının, yüzer tesis ve araçlarının teslimleri, bu araçların imal ve inşası ile ilgili olarak yapılan teslim ve hizmetler ile bunların tadili, onarım ve bakımı şeklinde ortaya çıkan hizmetler ve faaliyetleri deniz taşıma araçları ile yüzer tesis ve araçların imal ve inşası olanlara bu araçların imal ve inşası ile ilgili olarak yapılacak teslim ve hizmetler”,

⁵⁶⁰ Boğaç İnan. **Katma Değer Vergisi İade Rehberi. E- Kitap** 1. Baskı. Ankara: Vergi Müfettişleri Derneği. 2019. S.154

⁵⁶¹ Altındağ, s.6

⁵⁶² Akel, Ergül ve Dumanoglu, s.274

⁵⁶³ Altıntaş ve Sarı, s.92

⁵⁶⁴ <https://www.fkb.org.tr/sectorler/finansal-kiralama/> Erişim tarihi: 06.04.2020

kiralama şirketi tarafından yerine getirilmesi gerekmektedir.⁵⁶⁵ KDVK kapsamında “2011/2064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’na” göre %1 oranla alınabilecek mallar;

✓ Yatırım teşvik belgesi ile makine ve teçhizatın finansal kiralamaya konu olması,

✓ “İstatistik Pozisyonlarına Bölünmüş Türk Gümrük Tarife Cetvelinin”; gümrük tarife istatistik pozisyonlarında yer alan ve kullanılmış olanlar ile aksam ve parçaları vb. teferruatları hariç amortismanına tabi iktisadi kıymet niteliği taşıyan makine ve teçhizatların finansal kiralama şirketleri tarafından Katma Değer Vergisi mükellefleri ile işlemleri Katma Değer Vergisinden istisna edildiği için katma değer vergisi mükellefiyeti bulunmayan ancak kazançları bilanço esasına göre tespit edilen gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine kiralanması ve teslimi sırasında KDV %1 uygulanacaktır.

Gümrük Tarife Cetveline göre finansal kiralamaya konu olan aşağıdaki makine ve teçhizatların finansal kiralama şirketlerine teslimi ya da bu şirketlerden kiralanmasında “2011/2064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’na” göre uygulanacak KDV oranı %1’dir. Bu mallar;

✓ Tarımda ve Ormancılıkta kullanılanlar,

✓ Tarım Ürünlerinin Hasat ve Harman Edilmesinde kullanılanlar,

✓ Buldozer, greyder gibi ya da Delme ve sondaj makineleri, Kar küreyiciler gibi iş makinaları,

✓ Buhar kazanları,

✓ Her türlü fırın ve ocaklar,

✓ Isı pompaları ve soğutucular,

✓ Filtre cihazları,

⁵⁶⁵ Aydın ve Karacan, s. 103

- ✓ Vinç makineleri,
- ✓ Süt sağma makineleri,
- ✓ Meyve Sıkma Presleri, Şarap Yapım Presleri,
- ✓ Arıcılık, Tavuk besleme gibi Hayvancılıkla ilgili makineler,
- ✓ Bakliyat eleme, hububat öğütme gibi Gıda Üretim İşlemeye Yönelik Makine ve Teçhizatları,
- ✓ Kahve Çekirdeği İşleme Makineleri, Çay Yaprakları İşleme Makineleri, Ekmek Pasta Bisküvi İmalat Makineleri gibi Yiyecek ve İçeceklerin Sınai Amaçlarla Hazırlanması Sağlayan Diğer Makine ve Teçhizatları,
- ✓ Kumaş Genişletme Makineleri, Kuru Temizleme Makineleri gibi Tekstil Boya Apre Terbiye Makineleri,
- ✓ Lehim ve Kaynak Yapmaya Mahsus Makineler,
- ✓ Maden Makine ve Teçhizatları
- ✓ Kesintisiz Güç Kaynakları, Alternatörler, Statik Konvektörler gibi elektrikle ilgili makineler

3065 sayılı KDVK madde 29'a göre; faaliyet alanları kısmen ya da tamamen binek otomobillerin kiralanması olan kurumlar, kiralandıkları otomobiller için ödedikleri KDV'yi indirebilecekken faaliyetler alanları kısmen ya da tamamen binek otomobillerin kiralanması olmayanlar ise KDV'yi indiremeyecektir. Finansal kiralama işlemlerinde de kira ödemeleri üzerinden indirilecek KDV malın iktisabı için indirilecek vergiden farksız olduğu için kiralamada ödenen KDV'nin iadesi ve indirimi mümkün değildir. Bu sebeple KDV'nin maliyet veya harcama ögesi olarak dikkate alınması gerekmektedir.⁵⁶⁶

Finansal kiralamaya konu malın finansal kiralama şirketi tarafından kiralamak amacıyla ithal edilmesi durumunda varış yeri ilkesi dâhilinde ithalata konu olan malın

⁵⁶⁶ Erol, Yıldırım ve Toroslu, s.182-183

niteliğine göre uygulanacak KDV oranı ülke içinde aynı mala uygulanan KDV oranı ile eş olacaktır.⁵⁶⁷ 6361 sayılı FFFK'nun 36. maddesi gereği ithalatta geçici ithalat rejimine ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Bu durumda 06.06.1997 Tarih ve B.07.0.GEL.0.53/5328-698/18589 sayılı özelge'de⁵⁶⁸ de belirtildiği üzere finansal kiralama kapsamında ithalatı sağlanan iktisadi kıymetlere ilişkin KDV oranının aynı mal için yurtiçinde uygulanan oranın uygulanması gerektiğidir. Ayrıca, "319 Seri No'lu VUK Genel Tebliği'nde" de finansal kiralama işlemlerine uygulanacak KDV'ye atıfta bulunulmuş ve ilgili Kanun kapsamında hiçbir değişiklik yapılmadan uygulanacağı belirtilmiştir.

Finansal kiralama şirketlerinin 6361 sayılı FFFK'daki şartlardan birinin varlığı dolayısıyla devri halinde finansal kiralama şirketini devralacak şirketinde ilgili kanunda sayılan finansal kiralama yapmaya yetkili şirketlerden olması gerektiğidir. Mevcut kiralama sözleşmelerinin kiralayan niteliğini taşımayan bir firmaya devri söz konusu olması durumunda bu sözleşmelerin devalan şirket tarafından kullanılması mümkün değildir. Kullanılmayacak sözleşmelere ilişkin düzenlenecek faturalarda ise KDV oranı kiralamaya konu malın ekli listelerdeki oranı olması gerekmektedir.⁵⁶⁹

Diğer husus ise finansal kiralama şirketlerinin devrolması halinde devrolunan sözleşmeler için uygulanacak KDV oranı konusudur. Daha öncede belirtildiği üzere KDV oranları KDVK'nın 28. maddesinin verdiği yetkiye istinaden düzenlenen oranlardır. Buna göre ekli listelerde yer alan mal ve hizmet oranları finansal kiralamaya konu olmaları halinde de geçerli olacaktır. Ayrıca, kiralama işlemlerinin mutlaka finansal kiralama yapmaya yetkili şirketler aracılığıyla gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu durumda finansal kiralama şirketi tarafından diğer bir finansal kiralama şirketine devir gerçekleştirilebilir. Ancak kiralayan niteliğine sahip olmayan bir firma tarafından finansal kiralama şirketine dahi yapılan devir işlemlerinin gerçekleşmesi mümkün değildir. Bu şekilde yapılan devirlerde finansal kiralama sözleşmeleri kullanılmayacak olup bu

⁵⁶⁷ Tuğlu ve Atila, s.102

⁵⁶⁸ Gelir İdaresi Başkanlığı, "06.06.1997 Tarih ve B.07.0.GEL.0.53/5328-698/18589 sayılı Özelge", (www.gib.gov.tr), Erişim Tarihi:21.07.2021

⁵⁶⁹ Gelir İdaresi Başkanlığı, "03.09.2019 Tarih ve 39044742-130[Özelge]-709099 Sayılı Özelge, (www.legalbank.net), Erişim tarihi:02.10.2021

sözleşmelere ilişkin olarak düzenlenen faturalarda ise ilgili malın tabi olduğu oranda KDV hesaplanmalıdır.⁵⁷⁰

Yapılan inceleme sonucunda finansal kiralama işlemlerinde KDV'ye ilişkin genel itibari ile farklı makin ve teçhizatlar ilişkin KDV oranı hakkında görüş istenmiş olup verilen görüşler arasında tutarlılık söz konusudur. KDVK'nın 28. maddesince verilen yetki kapsamında çıkarılan BKK ekli listelerde ilgili iktisadi kıymetlerin oranlarına ilişkin açıklayıcı bilgiler yer almakta olup tereddüte yer bırakılmamıştır.

3.1.2. Finansal Kiralama İşlemlerinde KDV istisnası

KDVK'nın 17. maddesinin 4/d bendinde “iktisadi işletmelere dâhil olmayan gayrimenkullerin kiralanması işlemleri, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda kantin olarak belirlenen alanların okul aile birlikleri tarafından kiraya verilmesi işlemleri ile Sağlık Bakanlığına bağlı hastane, klinik, dispanser, sanatoryum gibi kurum ve kuruluşların yapacağı GVK'nın 70. maddesinde belirtilen mal ve hakların kiralanması işlemleri” vergiden istisna edildiği hüküm altına alınmıştır.

6495 sayılı Kanun hükümlerine göre taşınmazların sat- geri kirala yöntemiyle edinilmesi halinde kurumlar vergisinden istisna edilmiştir. Söz konusu işlemler KDVK 17. maddesi kapsamına girmesi halinde KDV'den de istisna edilmiştir.⁵⁷¹ 3065 sayılı KDVK 17/4-y maddesi uyarınca ve 6361 sayılı FFFK'ya göre, KDV istisnası finansal kiralama sözleşmesine konu olan taşınmazın kiracı tarafından finansal kiralama şirketine satılması esnasında oluşan KDV, ikinci olarak satışa konu olan malın yeniden kiracıya kiralanması esnasında oluşan KDV ve son olarak finansal kiralama sözleşmesi süresi sonunda aynı taşınmazın finansal kiralama şirketi tarafından tekrar kiracıya devri esnasında oluşması halinde söz konusu olacaktır. Bu istisnadan yararlanılabilmemesinin tek şartı finansal kiralama şirketi tarafından doğrudan kiracıdan satın alınıp tekrar kiracıya kiralanan taşınmazın kiralama süresi sonunda tekrar kiracıya devredilecek olmasıdır. Taşınmazın bina mahiyetinde olması halinde ise ayrılmaz parça mahiyetindeki

⁵⁷⁰ Gelir İdaresi Başkanlığı, “03.09.2019 Tarih ve 39044742-130[Özelge]-709099 Sayılı Özelge , (www.legalbank.net), Erişim tarihi:02.10.2021

⁵⁷¹ Bünyamin Temizsu ve Pelin Çoşkun, “Finansal Kiralama Kanunu Kapsamında Gerçekleştirilen Sat ve Geri Kirala (Sale And Lease Back) İşleminin Vergisel Avantajları”**Vergi Sorunları Dergisi**, sayı. 329 (2016), s.126

makinalarda taşınmazla birlikte finansal kiralamaya konu ise bu makinalar için de KDV istisnası uygulanacaktır. Ancak makinalar bina haricinde satılmaları ve kiralanmaları halinde bu makinalar için KDV istisnası söz konusu olmayacaktır.⁵⁷² ,

Mülga FKK'da sat ve geri kirala işlemlerine yer verilmemesinden dolayı konuyla ilgili finansal kiralamaya konu iktisadi kıymetin sözleşme sonunda finansal kiralama şirketine satışının % 15 yerine % 1 KDV'ye tabi tutulmasına ilişkin salınan vergi ve cezanın iptaline ilişkin Danıştay'a taşınan davada yapılan sat geri kirala işleminin finansal kiralama kabul edilemeyeceği ileri sürülerek verilen kararın bozulması istenmiştir. Gerekçe olarak satın alınan veya kiralamaya konu olan iktisadi kıymetin finansman elde etmeye yönelik olması gerektiğinden işletmenin aktifinde bulunana varlığı satıp kiralaması bu kapsamda değerlendirilmemekteydi. Bu sebeple KDV kapsamında salınan vergi yerindedir. Ancak anılan Kanun hükmünün yanlış yorumlanmasından kaynaklı ağır kusur cezasının kusura çevrilmesi ve usulsüzlüğün terkinin söz konusudur.⁵⁷³

Görüldüğü gibi, 6361 sayılı FFFK ile sat geri kirala işlemleri, finansal kiralama işlemi olarak kabul edilmiş ve KDVK ile KVK başta olmak üzere bu işlemlere çeşitli avantajlar sağlanmıştır. 3065 sayılı KDVK'nın "Sosyal ve Askeri Amaçlı İstisnalarla Diğer İstisnalar" başlık 17. maddesinin (4/r) fıkrası gereği "kurumların aktifinde en az iki tam yıl süreyle bulunan iştirak hisseleri ile taşınmazların satışı suretiyle gerçekleşen devir ve teslimler ile bankalara, finansal kiralama ve finansman şirketlerine borçlu olanların ve kefillerinin borçlarına karşılık taşınmaz ve iştirak hisselerinin (müzayede mahallerinde yapılan satışlar dahil) bankalara, finansal kiralama ve finansman şirketlerine devir ve teslimleri ile bu taşınmaz ve iştirak hisselerinin finansal kiralama ve finansman şirketlerince devir ve teslimi" KDV'den istisna edilmiştir.

3065 sayılı KDVK'nın "Sosyal ve Askeri Amaçlı İstisnalarla Diğer İstisnalar" başlıklı 17- (4/y) maddesi, finansal kiralama şirketleri ve finansal kiralama yapmaya yetkili olan diğer kurumlar tarafından kiracıdan satın alınarak tekrar kiracıya kiralanan ve

⁵⁷² Süzen, Alptekin ve Ata, s.311- 312

⁵⁷³ Danıştay, "21.02.2000 Tarih ve D 11.D E. 1999/3541 ve K. 2000/642 numaralı Danıştay Kararı" (www.legalbank.gov.tr) (25.08.2021)

süre sonunda tekrar kiracıya devri gerçekleşecek taşınır ve taşınmazların teslimi KDV'den istisna edilmiştir. Sat geri kirala işlemine konu olan bu taşınır taşınmaz malların elde edilmesinde yüklenilen ve iadenin yapıldığı döneme kadar indirimde konu olmayan KDV ise kurumlar vergisi matrahında gider olarak dikkate alınabilecektir.

17. maddenin 4/r fıkrasına göre asgari iki yıl süreyle kurumların aktifinde bulunan taşınmazların satışından elde edilen kazançlar da istisna kapsamındadır. Bu durumda sat geri kirala işlemine konu olmuş ve ilk sahibine (kiracı) devredilmiş taşınmazların üçüncü kişilere satışından doğan kazançlar finansal kiralama şirketinin aktifinde bulunduğu süreler de dikkate alınarak iki yıllık aktifte olma şartını sağlaması halinde KDV'den istisna olacaktır.⁵⁷⁴ “1 seri No 'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği 'nin”, “sat-kirala-geri al işlemine veya kira sertifikası ihracına konu edilen taşınmazların üçüncü kişilere satışında 2 yıllık sürenin tespiti” başlıklı kısmında taşınmazın finansal kiralamaya yetkili şirketlerin aktifinde bulunduğu sürelerinde dikkate alınacağı ifade edilmiştir. Konuyla ilgili 24.02.2016 tarih ve B.07.1.GİB.4.99.16.02-125[5-1 (e)-2014]-3507 sayılı özelge'de ise; sat geri kirala işlemleri kapsamında finansal kiralamaya konu olan taşınmazların sözleşme süresi sonunda tekrar asıl sahibine devrinden itibaren asgari 730 gün (2 yıl) boyunca aktifte kalması ve sonrasında üçüncü kişilere satılması halinde istisnadan yararlanılabileceği belirtilmiştir. Ancak ilgili Tebliğ ile özelge arasında çelişki bulunmaktadır. Tebliğde; finansal kiralama yapmaya yetkili şirketlerin aktifinde geçen sürelerin de dikkate alınacağı belirtilirken, Özelge'de ise; asıl sahibe satıldıktan sonraki aktifte kalma süresinin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bu sebeple ilgili Özelge'de yanlış görüş bildirilmiştir.

Diğer bir istisnai durum ise 31.01.2018 Tarih ve 30318 Sayılı RG'de yayımlanan “17 Seri No 'lu KDV Genel Uygulama Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ” de belirtildiği üzere finansal kiralama yapmaya yetkili şirketlere, banka ve finansman şirketlerine borçlu olanların ya da kefillerinin bu borçlarına istinaden iki yıllık aktifte bulunma şartı aranmaksızın taşınmaz ve iştirak hisselerinin satış yoluyla gerçekleştirilen

⁵⁷⁴ Gelir İdaresi Başkanlığı, “20.02.2020 Tarih ve B.07.1.GİB.4.35.17.01-130[2016-02-6057]-76516 sayılı Özelge”, (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi:21.07.2021

devir ve teslimi KDV’de dışı bırakılmıştır. Devir veya teslimin borçlu tarafından banka, finansal kiralama şirketi veya finansman şirketine yapılması gerekmektedir. Bu borçları kapatmak için üçüncü kişilere yapılan devir ve teslimler istisna kapsamında değildir. Borca karşılık devre konu olan taşınmaz ve iştirak hisselerinin borçlunun şahsına ya da kefile ait olması gerekmektedir.

3.1.3. Yatırım Teşvik Uygulaması

27.12.2011 Tarih ve 28155 sayılı RG’de yayımlanan, “*Mal ve Hizmetlere Uygulanacak Katma Değer Vergisi Oranlarının Tespitine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair 2011/2604 Sayılı Karar*” finansal kiralama ile yapılacak yatırımlarda teşvik belgesi kiralama şirketlerine yapılan makine ve teçhizat teslimleri KDVK madde 13/d* kapsamında KDV’den müstesna olacağı belirtilmiştir.⁵⁷⁵ Ayrıca, istisnadan yararlanabilmesi için makine ve teçhizat olmasının yanı sıra üretimde de kullanılması gerekmektedir.⁵⁷⁶ Ancak bahsedilen bu iktisadi kıymetler üretimde kullanılmakla birlikte üretim dışında da kullanılıyorsa ve masa sandalye gibi diğer demir başlarda istisnadan yararlanma söz konusu değildir.⁵⁷⁷

KDVK’nın 13/d maddesine göre; yatırım teşvik belgesi sahipleri bu belge dâhilinde yaptıkları makine ve teçhizat teslimleri ile belge dahilindeki yazılım ve gayri maddi hak satışları ya da kiralamaları da KDV’den istisna edilmiştir. Bu durumda KDVK 47 no’lu sirkülerine göre belge sahibi mükelleflerin kiralama yoluyla aldıkları makine ve teçhizatlar için 3226 sayılı mülga Kanun’a göre yatırımların tamamının ya da bir kısmının teşvik belgesi aracılığıyla yapılması halinde istisnadan yararlanabilmeleri mümkündür.

47 no’lu Sirküler kapsamında finansal kiralama şirketleri adına düzenlenen teşvik belgeleri ile teslim konu olan makine ve teçhizatlar KDV istisnası söz konusudur. Ancak finansal kiralama şirketi tarafından teşvik belgesi ile edinilen makine

* “*Yatırım Teşvik Belgesi sahibi mükelleflere belge kapsamındaki makine ve teçhizat teslimleri ile belge kapsamındaki yazılım ve gayri maddi hak satış ve kiralamaları (Şu kadar ki, yatırımın teşvik belgesinde öngörüldüğü şekilde gerçekleşmemesi halinde, zamanında alınmayan vergi alıcıdan, vergi ziyai cezası uygulanarak gecikme faizi ile birlikte tahsil edilir. Zamanında alınmayan vergiler ile vergi cezalarında zamanaşımı, verginin tarihini veya cezanın kesilmesini gerektiren durumun meydana geldiği tarihi takip eden takvim yılının başından itibaren başlar).*”

⁵⁷⁵ Köksal ve Beller, s.159

⁵⁷⁶ Akçataş, 2011, s.45

⁵⁷⁷ Akçataş, 2011, s.45

ve teçhizatları kiralama yoluyla devri “teslim” işlemi sayılmadığı için genel hükümlere göre KDV hesaplanması gerekecektir.⁵⁷⁸ Teşvik belgesine sahip yatırımcılar 2009/1 Seri No’lu Teşvik Tebliğine göre bu belge kapsamında finansal kiralama şirketlerinden iktisadi kıymet kiralamaları durumunda yapılacak teslimler KDV’den müstesnadır.⁵⁷⁹

İktisadi kıymetin uluslararası finansal kiralamaya konu olması halinde finansal kiralama yapmaya yetkili kurumların bu malları ithal etmesi halinde matrah KDVK’nın 21. maddesi gereği;

a) İthal edilen malın gümrük vergisi tarhına esas olan kıymeti, gümrük vergisinin kıymet esasına göre alınmaması veya malın gümrük vergisinden muaf olması halinde sigorta ve navlun bedelleri dahil (CIF) değeri, bunun belli olmadığı hallerde malın gümrükçe tespit edilecek değeri,

b) İthalat sırasında ödenen her türlü vergi, resim, harç ve paylar,

c) Gümrük beyannamesinin tescil tarihine kadar yapılan diğer giderler ve ödemelerden vergilendirilmeyenler ile mal bedeli üzerinden hesaplanan fiyat farkı, kur farkı gibi ödemelerin toplamından oluşacaktır.

Uluslararası finansal kiralamanın teşvik belgesi kapsamında yapılması halinde finansal kiralama şirketi önce iktisadi kıymeti satın almalı, sonra kiracıya kiralaması gerektiği için satın alma esnasında KDVK madde 21’e göre matrah hesaplanarak KDV’ye tabi tutulmalıdır.⁵⁸⁰ Ayrıca, “319 Seri No’lu VUK Genel Tebliği’nde” de KDVK’ya atıfta bulunulmuş ve

“4842 sayılı kanunun geçici 2. maddesinde bu kanunun yayımı tarihinden önce yapılan finansal kiralama sözleşmeleri ile ilgili olarak FKK’nın bu kanunla değiştirilmeden önceki 28. maddesi hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Ayrıca, aynı kanunun 31. maddesi ile FKK’nın 28. maddesi değiştirilmiş ve finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilen yatırımlarda kiralayanın, finansal kiralama konusu iktisadi kıymetlerle ilgili olarak bunların satın alınması halinde uygulanan teşviklerden yararlanacağı hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle finansal kiralama şirketleri eskiden olduğu gibi finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilen yatırımlarda yatırım indirimi ve diğer teşvik unsurlarından yararlanmaya devam edileceği” tebliğ edilmiştir.

⁵⁷⁸ KDV Sirküleri /47 (29.05.2021)

⁵⁷⁹ Ürel, s.595

⁵⁸⁰ Pamukçu ve Çakmak, s.252

Devlet üniversitesi, hastane ve belediye gibi yerlerin yatırım teşvik belgesi dahilinde istisnadan faydalanabilmesi için makine ve teçhizat alımında başvuru anında bu kurumların KDV mükellefiyetleri varsa kendileri adlarına ancak KDV mükellefiyetleri yoksa KDV mükellefiyeti olan iktisadi işletmeleri adına bu belge verilerek bilanço veya aktiflerine kaydedilerek ve satın alma yapılan vergilendirme döneminde KDV beyannamesinin verilme süresinde bildirilmesi şartıyla istisnadan yararlanmaları sağlanır.⁵⁸¹

Yatırım teşvik belgesiyle bir kısmının finansal kiralama yoluyla finanse edilen makine ve teçhizatlarına finansal kiralama sözleşmesi şartlarına sadık kalınmak şartıyla ve belgedeki bütün hak ve yükümlülüklerle birlikte belge üzerinde unvan değişikliği şartıyla ve belli bir bedel karşılığında başka bir firmaya devrinde KDV hesaplanıp hesaplanmayacağı hususunda görüş talebinde bulunulmuştur. İlgili görüş talebine istinaden düzenlenen özelge örneğine göre; KDVK madde 13/d hükmünün yanı sıra “*KDV Genel Uygulama Tebliği’nde*” belirtildiği üzere YTB kapsamında elde edilen bir makine ve teçhizatının ilgili bakanlığın onayı ile başka bir YTB sahibi kuruma devrinin mümkün olduğu belirtilmiştir. 6361 sayılı FFFK’da ise; finansal kiralama şirketleri YTB sahibi bir işletme adına alacakları makine ve teçhizatlarında belge sahibi firma adına hazırlanan bir belge ile KDVK 13/d maddesine göre istisnadan yararlanabileceklerdir. 012/3305 sayılı “*Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın*”, “devir, satış, ihraç ve kiralama” başlıklı 22. maddesinde yatırımın, tamamlama vizesi yapılıp yapılmadığına bakılmaksızın beş yılını doldurmamış makine ve teçhizatın yatırımın bütünlüğünün bozulmaması kaydıyla veya bütünü ile birlikte;

- ✓ Teşvik belgeli bir başka yatırım için devri,
- ✓ Teşvik belgesi olmayan bir başka yatırımcıya satışı,
- ✓ İhracı,
- ✓ Kiralanması, Bakanlığın iznine tabidir.” ifadesine yer verilmiştir. Bu

durumda bakanlığın onayı ile devir işlemi gerçekleştirilebilecektir. Ancak ilgili görüş talebinde belirtildiği üzere hak ve yükümlülüklerin devrinin hizmet mahiyetinde olduğu

⁵⁸¹ Gelir İdaresi Başkanlığı, “11.03.2015 Tarih ve 39044742-KDV.13-426 sayılı Özelge”, (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi:23.09.2021

için belli bir bedele karşılığında devir yapılması durumunda istisna kapsamında değerlendirilemeyeceği için genel hükümler kapsamında KDV'ye tabi olması gerekecektir.⁵⁸²

3.1.4. Yurtdışına ve Yurtdışından Gerçekleştirilen Finansal Kiralamada KDV

Finansal kiralama şirketlerinin ülke dışına finansal kiralama işlemi yapmasını sınırlandıran bir hüküm bulunmamaktadır. Bu sebeple finansal kiralama şirketlerinin yurtdışına kiralama yapması durumunda eşyanın yurtdışına çıkması teslim işleminin yurtdışında gerçekleşmesinden dolayı ihracat işlemi sayılarak varış ülkesinde vergilendirme ilkesi gereği ve ülkemizde ihracatta KDVK madde 11/1-a⁵⁸³ istinaden yapılan işlemler istisna olmasından dolayı bu işlemlerde KDV uygulanması söz konusu değildir.

6361 sayılı FFFK'ya göre yurtdışından finansal kiralama yapılabilmesi için Birlik tarafından sözleşmenin tescil edilmesi gerekmektedir. KDVK madde 1'e göre yapılan işlemin KDV'nin konusuna girebilmesi için teslim ve hizmetin Türkiye'de gerçekleştirilmesi gerekiyor. Ayrıca, finansal kiralama işlemleri için doğrudan hüküm ifade etmese de mal ve hizmetler için KDVK'nın bazı maddeleri finansal kiralama yoluyla ithalatı gerçekleşen mal ve hizmetlerle ilişkilidir. Bu kapsamda KDVK'nın 13/a maddesine göre; faaliyetleri deniz, hava ve demiryolu taşıma araçları ve kanunda belirtilen diğer araçların kiralanması ya da çeşitli şekillerde işletilmesi olan mükelleflerin bu amaçla çeşitli sebeplerle yapılan teslim ve hizmetleri KDV'den istisna edilmiştir.⁵⁸⁴ İlgili Kanun'un 16. maddesinde de vergiden istisna olan malların ithalinin de vergiden dışı bırakıldığı karara bağlanmıştır. İlgili Kanun maddesinin devam eden bentleri de

⁵⁸² Gelir İdaresi Başkanlığı, "02.12.2020 Tarih ve 45 404237-130[I.20.108]-E.185381 Sayılı Özelge , (legalbank.net), Erişim tarihi: 02.10.2021

⁵⁸³ "İhracat teslimleri ve bu teslimlere ilişkin hizmetler, yurt dışındaki müşteriler için yapılan hizmetler, serbest bölgelerdeki müşteriler için yapılan fason hizmetler ve karşılıklı olmak şartıyla uluslararası roaming anlaşmaları çerçevesinde yurt dışındaki müşteriler için Türkiye'de verilen roaming hizmetler"

⁵⁸⁴ "faaliyetleri kısmen veya tamamen deniz, hava ve demiryolu taşıma araçlarının, yüzer tesis ve araçların kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olan mükelleflere bu amaçla yapılan deniz, hava ve demiryolu taşıma araçlarının, yüzer tesis ve araçlarının teslimleri, bu araçların imal ve inşası ile ilgili olarak yapılan teslim ve hizmetler ile bunların tadili, onarım ve bakımı şeklinde ortaya çıkan hizmetler ve faaliyetleri deniz taşıma araçları ile yüzer tesis ve araçların imal ve inşası olanlara bu araçların imal ve inşası ile ilgili olarak yapılacak teslim ve hizmetlerin KDV'den istisna olduğu"

hariçte işleme rejimi*, geçici ithalat rejimi** ve geri gelen eşya rejimleri*** kapsamında gümrük vergisinin dışında bırakılan eşyanın aynı şekilde KDV'den de istisna edildiği hüküm altına alınmıştır.

Örneğin; bir havayolu yolcu taşımacılık faaliyetinde bulunan kurumun hava aracı kiralama faaliyetiyle uğraşan bir firmadan finansal kiralama yoluyla geçici ithalat rejimi kapsamında kiralanmış ve sözleşme sonunda mülkiyet devri öngörülme-yen bir kiralama işleminde yukarıdaki hükümler kapsamında KDV istisnası söz konusu olmayacaktır. KDV'ye tabi bu işlem için KDVK'nın 28. maddesi kapsamında ilgili mal için öngörülen KDV oranı uygulanması gerekecektir. Bu da KDV'den istisna edilen araçların, faaliyetleri kısmen veya tamamen bu araçların kiralanması ya da işletilmesi olan mükelleflere kiralanması halinde % 1 oranında KDV hesaplanacaktır. Ayrıca, ilgili uçağın geçici ithalat kapsamında getirilmesinden dolayı ilgili rejim için söz konusu olan hükümler geçerli olacaktır.⁵⁸⁵

3.1.5. Seçili Ülkelerde Finansal Kiralama İşlemlerinin KDV Yönünden İncelenmesi

Son 60 yılda önemi giderek artan KDV, OECD ülkelerinin tamamında ve dünya üzerinde yaklaşık 130'dan fazla ülkede uygulanan bir vergidir.⁵⁸⁶ Harcama vergileri arasında öne plana çıkan KDV Türkiye'de olduğu gibi uygulama alanı bulunan ülkelerde geniş tabanlı bu vergi tedarik zincirinin her aşamasında mal veya hizmetlerin satışı esnasında alınıyor. İşletmeler satışlarında aldıkları vergiden satın almaları aşamasındaki vergiyi mahsup ederek çifte vergilendirmeden (tax from tax) uzak durmaya çalışırlar. Bu durumda işletmeler tedarik zincirinin belirli bir aşamasında vergiye tabi tutulurlar. Teknik

* *Hammadelerin işlem görmek üzere ihraç edilmesinden sonra işlem görmüş ürün olarak tekrar ithal edilmesini sağlayan ve bu süreçte vergi muafiyeti tanıyan sistemdir.*

** *“Serbest dolaşıma girmemiş eşyanın ithalat vergilerinden tamamen ya da kısmen muaf olarak ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmaksızın, Türkiye Gümrük Bölgesi içinde kullanılması ve bu kullanım sırasındaki olağan yıpranma dışında, herhangi bir değişikliğe uğramaksızın yeniden ihracına imkân sağlayan hükümlerin uygulandığı rejimdir.”*

*** *“İhraç edilen ancak, belge süresi sona erdikten veya ihracat taahhüdü kapatıldıktan sonra geri gelen eşyanın yeni bir belge/izin kapsamında ihraç edilecek olması halinde ayniyet tespiti yapılarak, ilgili gümrük idaresince ithalatına müsaade edilir.”*

⁵⁸⁵ Gelir İdaresi Başkanlığı, 10.04.2014 Tarih ve 64597866-130[28-2014]-37 Sayılı Özelge, (www.legalbank.net), Erişim tarihi: 02.10.2021

⁵⁸⁶ United States Government Accountability Office **“Value-Added Taxes”** (<https://www.gao.gov/assets/gao-08-566.pdf>) Erişim Tarihi: 24.09.2021, s.3

olarak verginin tüm yükü sadece nihai tüketicilerin üzerinde kalarak zincir sonlanır. Ancak vergilendirme işlemleri işletmeler tarafından yerine getirildiği için bireylerden vergi tahsilatı esnasında ortaya çıkacak aksaklıklar giderilmiş olmaktadır.

Finansal kaynakların bahsedilen mevcut duruma uymaması bu hizmetlerin KDV kapsamında vergilendirilmesini güçleştirmektedir. Bu sebeple Fransa ve İngiltere gibi bazı ülkeler finansal hizmetleri KDV'nin kapsamı dışında tutmayı tercih etmişlerdir. Diğer taraftan KDV'nin tüm mal ve hizmetleri vergilendiren genel nitelikli bir vergi olmasından dolayı böyle büyük bir sektörün vergi dışı bırakılmasının ekonomik tarafsızlık ilkesine aykırı olduğu savunulmaktadır. Mülkiyetin kiracıya devredilmediği basit kiralama işlemi olan faaliyet kiralalarında, tüm kiralama maliyeti KDV'ye tabi tutulmaktadır. Ancak finansal kiralama işlemlerinde durum farklıdır. İşlemin, faaliyet kiralaması olarak değerlendirilmesi halinde daha fazla vergi ödenecek olmasından dolayı finansal kiralamayı daha avantajlı hale getirmektedir. Finansal kiralama işlemleri muhasebe ilkeleri açısından "kiralama" olarak ifade edilmekte ve buna göre ele alınmaktadır. İşlemin kiralama olarak ele alınması KDV'nin amacına uygun olarak değerlendirilmekte ve vergiye tabi tutulmaktadır. Bu mükellefler için önem arz etmektedir. Çünkü bu şekilde ilgili mükellefler kira ödemeleri üzerinden ödedikleri KDV'yi mahsup edebileceklerdir.⁵⁸⁷

Avrupa coğrafyasında, KDV ilk olarak 1954 yılında Fransa'da uygulanmaya başlamıştır. Finansal kiralama sözleşmesi ise ilk olarak ABD'den esinlenerek 1960'lı yıllarda gündeme gelmiştir. Finansal kiralama ile ihtiyaç duyulan makinaları satın almak yerine, kiralama amacıyla satın alan bir finansal kiralama şirketinden kiralamaktadırlar.⁵⁸⁸ Fransa'da finansal kiralama satın alma opsiyonlu bir kiralama sözleşmesi olarak düşünülmektedir. Ancak finansal kiralama sözleşmesine bir madde ekleyerek bütün riskler kiracıya devredilmektedir. Finansal kiralama işlemlerinde kiralayan hukuki olarak kiralamaya konu varlığın sahibi olmasına rağmen sorumluluğu finansal krediler sınırlıdır.⁵⁸⁹

⁵⁸⁷ Brederode and Krever, s. 23-30.

⁵⁸⁸ Jusseaume, s.686

⁵⁸⁹ François, s, 291

Fransa'da standart KDV oranı % 20'dir. Ancak ulaşım, turizm, restoran hizmetleri, vb. bu oran %10 olarak uygulanmaktadır. Bazı ürün ve hizmetlerde ise %5.5 ve %2.1 olarak da uygulanmaktadır. Fransa'da finansal hizmetler ise vergiden muaftır.⁵⁹⁰ Yeni faaliyete geçen şirketler finansal kiralama yoluyla edindiği varlıklar için satın alma esnasında ödediği KDV'sini satış esnasında elde ettiği KDV'den düşebilir. Ancak işletmeler malları satın aldıklarında satın almalarında ödedikleri KDV satışlarında katlandıkları KDV'den yüksek olduğu için yüksek KDV ödeme riski taşırlar.⁵⁹¹ Fransa'da kiralama işlemleri % 19,6 standart orandan vergiye tabi iken sat ve kiralama işlemlerine tabi satış işlemleri vergiden muaftır. Sat geri kirala işlemlerinde konutların satışı ve kiralanmaları genellikle vergiden muaftır. Ancak konutun yeni olması halinde (5 yıla kadar) standart oranda vergi uygulanmaktadır.⁵⁹²

2020'de İngiltere'de finansal kiralama sektörünün hacmi önceki yıla göre (yerel para birimi cinsinden) %19,6 oranında düşüş yaşamıştır. Ancak yine de küresel sıralamada ABD ve Çin'den sonra üçüncü sırada yer almıştır.⁵⁹³ 2021 tahminleri ise % 4 ile 8 arasında büyüme yönünde bir beklenti içerisindedir.⁵⁹⁴ Standart KDV oranı % 20 olup ayrıca % 5 indirimli oran uygulanmaktadır. Yaşam gereksinimleri, sağlık hizmetleri ve diğer bazı ürünlerde ise oran % 0'dır.⁵⁹⁵ Finansal hizmetlerin vergiden muaf olduğu da görülmektedir. İngiltere'de yeni inşa edilen mülkler ilk üç yıl için % 17,5'lik standart oranda vergiye tabi olup mevcut ticari mülklerin sat ve geri kirala işlemleri vergiden muaf tutulmuştur. Konutların sat geri kirala konu olması halinde satışlarda vergi yüzde sıfır, kiralama ise vergiden muaftır⁵⁹⁶

Almanya'da gayrimenkul kiralama dışındaki finansal kiralama işlemleri %16 KDV'ye tabidir. Finansal kiralama işlemlerinde taraflardan kiracı kiralının KDV'sini, kiralayan ise satın alma esnasında yüklediği KDV'yi mahsup edebilir.⁵⁹⁷ Kanada'da %5 ile %15 arasında farklılaşan KDV oranları uygulanmaktadır. Bölgelere göre farklılaşan;

⁵⁹⁰ United States Government Accountability Office, s.23

⁵⁹¹ François, s.320

⁵⁹² United States Government Accountability Office, s.24

⁵⁹³ Hamilton, s.5

⁵⁹⁴ White Clarke Group, (2021), s.15

⁵⁹⁵ <https://www.gov.uk/topic/business-tax/vat>

⁵⁹⁶ United States Government Accountability Office, s.24

⁵⁹⁷ Karışman, (2001), s.9

mal ve hizmet vergisi (Good and Service Tax) ve uyumlaştırılmış satış vergisi (Harmonized Sales Tax) ismiyle uygulanan vergiler bulunmaktadır.⁵⁹⁸ Finansal hizmetler Kanada’da vergiden muaf olmasına rağmen sat ve kirala işlemleri % 5 standart oranda vergiye tabidir. Sat geri kirala işlemi konutlar için söz konusu olması halinde yeni inşalar için standart orandan vergiye tabi tutulmaktadır. Ancak mevcut konutların sat geri kiralaya konu olması halinde KDV’den muaftır.⁵⁹⁹ Avusturalya’daki mal ve hizmetler üzerinden alınan vergi geleneksel KDV’yi takip eden “good and service tax (GST)” dir. Birçok ülkede 1985 yılından sonra kabul edilen KDV Avusturalya’da GST olarak 1999 yılından itibaren Yeni Zellanda’da ki KDV şablonundan geniş ölçüde esinlenerek uygulanmaya başlamıştır. Ülkede vergi tek oranlı olmanın yanı sıra kar amacı gütmeyen işlemler ve devlet daireleri de olmak üzere geleneksel vergide kapsam dışı bırakılan birçok şeyi kapsayan geniş bir işlem hacmine sahiptir.⁶⁰⁰

Avustralya’da finansal kiralama işlemleri ile diğer finansal aktörler (operasyonel kiralama, taksitle satış ve taşınır mal ipoteği gibi) vergilendirme sistemi tarafsızdı. Ancak 2000’li yıllardan itibaren ulusal tüketim vergisi (national consumption tax, GST) finansman yöntemlerini farklı vergilendirilmeye başlandı. Örneğin finansal hizmetler vergiden muaf tutulmuştur.⁶⁰¹ Buna göre, taşınır mal rehininde sadece girdiler vergilendirilirken finansal kiralama da tamamı vergilendirilebiliyordu taksitli satış ise karma bir yapıya sahipti.⁶⁰² 2000’li yıllara kadar Toptan Satış Vergisi (Wholesale Sales Taxes) adı altında belirli iktisadi kıymetlere farklı vergi oranları ve muafiyetlerin olduğu bir sistem uygulanmaktaydı. 1 Temmuz 2000 tarihinden itibaren “Mal ve Hizmet Vergisi” (GST) finansal kiralama işlemlerinde her ürün için %10 olarak uygulanmaktadır.⁶⁰³ Ticari mülklerin sat ve kirala işlemleri % 10 vergiye tabidir. Konut için sat ve geri kirala işlemlerinde inşanın yeni olması halinde standart orandan vergilendirme söz konusu olup diğerleri vergiden muaf tutulmuştur.⁶⁰⁴

⁵⁹⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/Taxation_in_Canada#Consumption_taxes, (E.T. 08.04.2022)

⁵⁹⁹ United States Government Accountability Office, s.19-24

⁶⁰⁰ Brederode and Klever, s.51

⁶⁰¹ United States Government Accountability Office, s.23

⁶⁰² Tate, s. 119

⁶⁰³ Tate, s.121

⁶⁰⁴ United States Government Accountability Office, s.24

Arjantin’de 1990 yılına kadar finansal hizmetler KDV’nin dışında tutulmuştu. O döneme kadar sadece KDVK’da ayrıntılı olarak listelenen hizmetler vergiye tabi tutuluyordu. 1990 Eylül ayında yapılan Arjantin Kongresi ile KDV’nin kapsamı genişletilerek tüm hizmetler kapsama dâhil edilmiştir. Hatta genel olarak benimsenen “varış yeri ilkesi” göre yurtdışından alınan aracılık hizmetlerinin ülkede kullanılması halinde bu da KDV’nin konusuna girmektedir.^{605 606} Arjantin’de KDV oranı %21 olup belirli kredi aracılık hizmetlerinde %10,5’lik bir indirim uygulanmaktadır.

İndirimli oranın uygulandığı hizmetler;

- ✓ Arjantin finansal kiralama kanununa göre finansal kuruluşlardan alınan kredi faizleri, borçlunun KDV mükellefi olması ve ilgili krediyi işinde kullanması,
- ✓ Borç verenin Merkez Bankası ya da aynı nitelikte Basel Bank Committee’nin benimsediği bir ülkede yerleşik bir finans kurumu olması halinde KDV oranı %10.5 uygulanmaktadır.

Ayrıca, mortgage kredileri kiracının tek daimi konutu olması halinde KDV’den muaf olup bunun dışındaki bütün işlemler normal orandan vergiye tabidir.⁶⁰⁷ KDV’ye ilişkin hükümler KDVK’da değil, Leasing Kanunu’nun 2. bölümünde 22. ile 25. madde arasında vergilere ilişkin hükümler altında yer almaktadır. Buna göre vergiyi doğuran olay ödemenin tahakkuk etmesi ile ya da kiranın ödenmesi ile tamamlanır. İlgili Kanun’un 24. maddesine göre, araba kiralama sözleşmelerinde vergi indirimi yönteminden yararlanılabilmesi için ithalat bedeli veya piyasa değeri KDV düşüldükten sonra kalan tutar 20.000 ABD Dolarını geçmiyorsa uygulanabilecektir.⁶⁰⁸ Ancak kiralamaya konu araç kiracının ana faaliyet (insan veya yük taşımak için araç kiralyorsa) konusunu oluşturuyorsa sınırlama uygulanmaz.⁶⁰⁹

⁶⁰⁵ Brederode and Krever, s.35,

⁶⁰⁶ Deloitte, “Taxation and Investment in Argentina 2017”, (www2.deloitte.com), s. 14, (E.T. 10.01.2022)

⁶⁰⁷ Brederode and Krever, s.39

⁶⁰⁸ Arjantin Leasing LAw no: 25.248 art. 24

⁶⁰⁹ Brederode and Krever, s. 44

3.2. ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ KANUNU YÖNÜNDEN FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ

Finansal kiralama işlemlerine yönelik ÖTVK'da doğrudan bir hüküm bulunmamaktadır. ÖTVK'nın 7/6 maddesi hükmüne göre, geçici ithalat rejimi ile gümrük vergisinin konusu dışında bırakılarak ithal edilen malın ÖTV'den de istisna olacağı hüküm altına alınmıştır. Şöyle ki; *Gümrük Kanunu*'nun 167. maddesine göre; hariçte işleme rejimleri, geçici ithalat rejimleri ve geri gelen eşyaya ilişkin gümrük vergisinden istisna edilmiş mallar ÖTVK kapsamında da istisna edilmiştir. ÖTVK madde 7/7'ye göre; *Gümrük Kanunu*'nun, dâhilde işleme, transit, antrepo ve gümrük kontrolü altında işleme rejimi ile temin edilen mallar da ÖTV'den istisna edilmiştir.⁶¹⁰ Aynı Kanun'un 16/2 maddesine göre, ithalat vergileri teminata bağlanarak işlem gören iktisadi kıymetin ÖTV'sinin teminata bağlanması gerektiği belirtilmiştir.

3.3. DİĞER VERGİ KANUNLARI YÖNÜNDEN FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ

3.3.1. Gümrük Kanununa Göre Finansal Kiralama İşlemleri

Finansal kiralama işlemlerine yönelik 4458 sayılı *Gümrük Kanunu*'nda doğrudan bir hüküm bulunmamaktadır. Türkiye'de yerleşik kiracı ile yurtdışında yerleşik kiralayan arasında yapılan finansal kiralama sözleşmelerinde ithal edilecek iktisadi kıymete uygulanacak gümrük vergisi hükümleri malın satın alınması ya da iade edilmesi durumuna göre farklılık göstermektedir.

Yurtdışında faaliyette bulunan finansal kiralama şirketleri yaptıkları kiralama sözleşmelerinde kira süresinin sonunda kesin ithalat yapılacağına dair hüküm bulunması halinde yapılan ithalatlarda gümrük muafiyeti tanınacaktır. Ancak satın alma hakkı bulunmayan sözleşmelerde geçici muafiyet rejimine ilişkin hükümler uygulanacak olup gümrük muafiyeti tanınmayacaktır. Bu durumda ithalatı yapılan iktisadi kıymet için doğabilecek vergilere karşın teminat alınacaktır. Sözleşme süresi sonunda kesin ithalatın gerçekleşmesi durumunda ya da malların finansal kiralama şirketine iade edilmesi halinde

⁶¹⁰ Erol, Yıldırım ve Toroslu, s.195

daha önce alınan teminatın çözülmesi gerekmektedir. Ancak söz konusu mala ilişkin kesin ithalat gerçekleşmesi halinde ise vergi ödeme mükellefiyetinin başladığı tarihteki cari kur ve normal fiyattan hesaplanan gümrük vergilerinin ödenmesi gerekecektir. Mülga 3226 sayılı FKK'nın 29. maddesinde yabancı şirket ile yatırımcı arasında finansal kiralama sözleşmesi kapsamında getirilen iktisadi kıymetler *Gümrük Kanunu*'ndaki süre kısıtlamaları dışında sözleşme vadesine bağlı kalarak geçici ithalat rejimi kapsamında ithalat yapılabilecektir. Geçici ithalat rejimi kapsamında finansal kiralama işlemi yapılması durumunda ileride doğabilecek vergilere karşı 6183 sayılı AATUHK ve 4458 sayılı *Gümrük Kanunu* hükümlerine göre teminat alınması gerekmektedir. Kiralama süresi sonunda ise malın iadesi ya da satın alınmasına göre vergiler için alınan teminatın iade edilmesi ya da paraya çevrilmesi gerekecektir. Bu durumda malın iade edilmesi halinde alınan teminatın kiracıya iadesi gerekir.⁶¹¹

6361 sayılı FFFK'nun 36. maddesinde gümrüğe ilişkin işlemlere yer vermiştir. Bu madde hükmü gereği yabancı şirketler ve kiracılar arasında satın alma hakkı bulunmayan veya satın alma hakkı bulunsa da YTB'de gümrük muafiyetinden yararlanamayan iktisadi kıymetler için yapılan sözleşmelerde geçici ithalat rejimi hükümleri uygulanacaktır. Sözleşme süresi sonunda iktisadi kıymetin kesin ithalatının yapılmaması ya da yabancı firmaya iadesinin yapılması halin daha önce alınan teminatın çözülmesi gerekir. Ancak ilgili iktisadi kıymetin sözleşme süresi sonunda kesin ithalatının gerçekleşmesi halinde ilgili Kanun'un (b) bendinde "gümrük yükümlülüğünün başladığı tarihteki cari kur ve 4458 sayılı Kanun'un eşyanın gümrük kıymetine ilişkin hükümlerine göre belirlenecek kıymet üzerinden hesaplanacak gümrük vergileri ve ek mali yükümlülükler tahakkuk ve tahsil olunur." hükmüne yer verilmiştir.

3.3.2. Gider Vergileri Kanunu'na Göre Finansal Kiralama İşlemleri

Gider Vergileri Kanunu 28. maddede; banka ve sigorta şirketlerinin finansal kiralama kanununa göre yaptıkları işlemlerin BSMV'ye tabi olmayacağı belirtilmiştir. 1985-1987 tarihleri arasında bankalar tarafından yapılan finansal kiralama işlemlerine %5 oranında BSMV uygulaması söz konusuysen, aynı işlemlerin finansal kiralama şirketleri

⁶¹¹ Erol, Yıldırım ve Toroslu, s.131

tarafından yapılması halinde böyle bir verginin olmaması haksız rekabete sebep olmasından dolayı 01.01.1987 tarihinden itibaren geçerli olmak şartıyla bu uygulama kaldırılmıştır.

Gider Vergileri Kanunu 28. madde hükmüne göre; “finansal kiralama kanuna göre yapılan işlemler hariç” ifadesi ile kiralamaya konu işlemlerden BSMV alınmayacağı hüküm altına alınmıştır. Danıştay 11. Dava dairesi tarafından görülen bir davada banka tarafından GVK’nın 70. maddesine istinaden yapılan kiralama işlemlerinin KDV’den müstesna olmasına rağmen KDV salınmış ve cezai işlem uygulanması için dava açılmıştır. Bu kapsamda *Gider Vergileri Kanunu*’nun 28. maddesine istinaden finansal kiralama işlemleri hariç yapılan işlemlerin BSMV’ye tabi olduğu, KDVK’nın 17/4-e maddesine istinaden ise BSMV’ye tabi işlemlerin KDV’den müstesna olduğu ifade edilmiştir. Verilen karar doğrultusunda banka tarafından yapılan kiralama işleminde KDV olmaması gerekmektedir.⁶¹²

Ancak yapılan işlemin GVK madde 70’e göre, kiralama işlemi değil de finansal kiralama işlemi olması halinde bu işlemlerin BSMV’den müstesna olması dolayısıyla KDV salınımı doğru olacaktır. Yine KDVK’nın 17. maddesine istinaden finansal kiralama işleminin de istisna kapsamındaki bir işlem olması halinde (örneğin; sat- geri kirala) benzer bir karar verilmesi doğru olacaktır.

Ayrıca, BSMV’nin 29. maddesinin (y) bendine göre, “İpotek finansmanı kuruluşlarının, konut finansmanı kuruluşlarının ve konut finansmanı fonlarının, “2499 sayılı *Sermaye Piyasası Kanunu*’nun” 38/A maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan konut finansmanı kapsamında yaptıkları tüm işlemler dolayısıyla lehe alınan paralar” BSMV’den müstesna tutulmuştur. Buna göre, 2499 sayılı SPK’nın 38/A maddesi 6362 sayılı SPK’nın 57/1 maddesine atıfta bulunmuş olup; konutların finansal kiralama yoluyla tüketicilere (ticari veya mesleki amaçla edinilmeyen mal ve hizmetten yararlanan gerçek ve tüzel kişiler) kiralanması halinde konut finansmanı kuruluşlarının bu kapsamda

⁶¹² Danıştay, “21.10.1999 Tarih ve D.11. D.E. 1998/3536 K. 1999/3794 Danıştay Kararı” www.legalbank.net (19.08.2021)

gerçekleştirdikleri bütün işlemlerden elde edilen kazançlar BSMV'den istisna edilmiştir.⁶¹³

Ancak kredi konusu konutun ipotek olmaksızın nakit olarak elde edilmesi durumunda “konut kredisi” olmaktan çıkıp “tüketici kredisi” olarak değerlendirileceği için ipotek teminatlı kredi olarak ifade edilen kredilerin BSMV istisnasından yararlanması mümkün olup bu durumda konut finansmanı niteliğinden çıkacağı için BSMV istisnasından yararlanması mümkün olmayacaktır.⁶¹⁴ Bununla birlikte “*Gider Vergileri Genel Tebliği (sıra no: 84)'ne*” göre; konut finansmanı için tüketicilere mülkiyetlerinde olan konutların teminatı altında kullanılan krediler için alınan ödemeler BSMV'den istisna edildiği halde kendi mülkiyetinde olmayan konutların teminatı altında kullandıkları krediler için BSMV uygulanması gerekmektedir. Bu durumda tüketicinin kendisine ait konutun teminat olarak kullanılması durumunda alınan kredilerde BSMV istisnası olup üçüncü kişiler adına olan konutların ipoteginde BSMV istisnası mümkün değildir.⁶¹⁵

17. 04.2007 Tarih ve 26496 sayılı RG'de yayınlanan Gider Vergileri 84 Seri No'lu Genel Tebliği'ndeki, “5582 sayılı Kanun ile 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nda Yapılan Düzenlemeler ve İstisna Uygulamaları” başlıklı birinci paragrafında BSMV'deki istisnalara yer verilmiştir. Buna göre finansal kiralama yapmaya yetkili bankalar ile BDDK tarafından konut finansmanı işlemlerini yapmaya yetki verilen finansal kiralama şirketlerinin konut finansmanı amacıyla konutların finansal kiralama ile tüketicilere kiralanması durumunda lehe alınan tüm paralar BSMV'den istisna edilmiştir.

3.3.3. Damga Vergisi Kanununa Göre Finansal Kiralama İşlemleri

488 sayılı Damga Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinde; elektronik imza da dahil yazılıp imzalanmak ya da imza yerine geçen bir işaret konularak düzenlenen belgelerden Kanun'a ekli 1 sayılı listede yer alan kâğıtların damga vergisine tabi olduğuna

⁶¹³ Gelir İdaresi Başkanlığı, “04.11.2015 Tarih ve 64597866-180[29-2015]-23370 sayılı özelge” (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 09.08.2021

⁶¹⁴ Gelir İdaresi Başkanlığı, “11.05.2018 Tarih ve 39044742-130[BSMV-Özelge]-453787 sayılı Özelge ” (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 15.08.2021

⁶¹⁵ Gelir İdaresi Başkanlığı, “11.05.2018 Tarih ve 39044742-130[BSMV-Özelge]-453787 sayılı Özelge ” (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 15.08.2021

hükmedilmiştir. Ayrıca, aynı Kanun'un 2. maddesinde ise bu kâğıtlar yerine geçebilecek kâğıtlar ile bunların devri, değiştirilmesi, uzatılması gibi işlerin de damga vergine tabi olacağı ifade edilmiştir.

Mülga 3226 sayılı Kanun'da finansal kiralama işlemlerinin her türlü vergi, resim ve harçtan istisna edildiği ifade edilmiş olup ancak kiralama işlemleri için düzenlenen ve teminat hükümleri içeren kâğıtlardan damga vergisi ve harç alınmaya devam edilmiştir. Bu durum ihtilaf konusu yapılmış ve bu ihtilaflar mükelleflerin lehine sonuçlanmış ve bu sebeple GİB bu durumu netleştirmek için 29.09.2010 tarihinde finansal kiralama sözleşmelerinde değişiklik yapan tadil sözleşmelerinin de vergi ve harçlardan müstesna olacağını hüküm altına alan “10 No'lu Harçlar Kanunu Sirküleri” yayınlanmıştır.⁶¹⁶

15/12/1997 tarihli ve “1997/2 Seri No.lu Damga Vergisi İç Genelgesi”, finansal kiralama işlemlerinin yanı sıra söz konusu işlemlere ilişkin sözleşme ve sözleşmenin yapılması için gerekli olan diğer işlemler içinde istisna uygulamasının devam ettiği belirtilmiştir. Bu durumda yurtdışında mukim bir firmadan finansal kiralama yapması işlemleri de dahil olmak üzere kiralama hükümleri tüm şartlarıyla devam etmek üzere başka bir finansal kiralama şirketine devri işlemleri de damga vergisinden istisna edilmiştir.⁶¹⁷

6361 sayılı FFFK ile Mülga 3226 sayılı Kanun'la oluşan bu ihtilafli durum ortadan kaldırılmış ve yeni yatırım, modernizasyon ya da diğer sebeplerle oluşabilecek finans ihtiyacının karşılanması amacıyla finansal kiralamaya başvurulması halinde yapılacak sözleşme ve sözleşmenin yapılması aşamasında oluşan diğer işlemler de her türlü damga vergisinden istisna edilmiştir.⁶¹⁸ 6361 sayılı FFFK'nın “istisnalar ve vergi nispetinin tespiti” başlığı altındaki 37. madde uyarınca “finansal kiralama sözleşmeleri ve bu sözleşmelerin devrine ve tadiline ilişkin kâğıtlar ile bunların teminatı amacıyla

⁶¹⁶ Filiz Şalcı Ağırtopçu, “Finansal Kiralamada Vergi Avantajlarıyla Sat- Geri Kirala Dönemi” **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı. 301, (Ekim 2013), s. 162-163

⁶¹⁷ Gelir İdaresi Başkanlığı, “16.03.2011 Tarih ve B. 07.1.GİB.4.34.18.01-002.01-168 sayılı Özelge” (www.legalbank.gov.tr), Erişim tarihi: 14.10.2021

⁶¹⁸ Nuri Değer, “**En Son Şekliyle Damga Vergisi Uygulaması**” 4. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş., 2016, s.406

düzenlenen kâğıtlar damga vergisinden, bu kâğıtlarla ilgili yapılacak işlemler harçtan müstesnadır.” şeklinde düzenlenmiştir.

Şöyle ki; finansal kiralama işlemleri esnasında kiralayan ve kiracı arasında yapılacak bütün sözleşmelerde damga vergisi istisna edilmiş olmasına rağmen harç uygulanacağı belirtilmiştir.⁶¹⁹ Bu durumda sözleşme üzerinde yapılacak sözleşmenin süresinin değiştirilmesi, yeni bir mal eklenmesi ya da revize işlemleri esnasından düzenlenecek yeni kâğıtlarda damga vergisinden istisna edilmiştir.⁶²⁰ “*Damga Vergisi Kanunu 1997/2 Seri No’lu İç Genelgesi’nde*” 3226 Sayılı mülga Kanun’da belirtilen damga vergisi muafiyetliğine açıklık getirilmiştir. Bu durumda finansal kiralama sözleşmesinden doğan verginin yanı sıra sözleşmenin geçerli olabilmesi için yapılan diğer bütün işlemlerde Damga vergisi ve harçlar istisna kapsamındadır.

“*Damga Vergisi Kanunu 49 Seri No’lu Genel Tebliği’nde*” ise; doğrudan finansal kiralama yapmaya yetkili bankalar ile BDDK tarafından izin verilen finansal kiralama şirketlerinin doğrudan tüketicilere yaptıkları işlemlere ilişkin düzenlenen kâğıtlar da damga vergisinden istisna edilmiştir. “*60 Seri No’lu Damga Vergi Genel Tebliği*” ile ise; 6361 sayılı Kanun’un 37. maddesinde yapılan değişikliklere yer verilmiştir. Buna göre değişiklik ile birlikte finansal kiralama şirketi ile kiralamaya konu iktisadi kıymeti satan taraf arasında yapılan sözleşmelerde damga vergisinden müstesna hale gelmiştir.

19/7/2019 tarih ve 30836 sayılı RG’de yayımlanan “*7186 sayılı GVK ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un*” 17. maddesine istinaden Bankacılık Kanununa eklenen geçici 32. maddeye göre, Türkiye’de faaliyet gösteren finansal kiralama şirketleri ile kredi ilişkisinde bulunan ve kanun maddesinde belirtilen diğer borçlular yeniden yapılandırmaya tabi tutulabilir. Bahsi geçen maddeye istinaden “*Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmaları*” belirlenen esaslar uyarınca damga vergisinden müstesna olabilecektir. Bu durumda “devir sözleşmeleri” *Finansal*

⁶¹⁹ Değer, s.407

⁶²⁰ Değer, s.409

Yeniden Yapılandırma Sözleşmesi" kapsamında düzenlenmiş olması durumunda damga vergisinden müstesna olacaktır.⁶²¹

Finansal kiralamaya işlemi ile kiralama konusu yapılmış malların ipotek alacağına temlik için icra konusu yapılması sonucunda satışı halinde bu işlemin finansal kiralama işlemi olarak ifade edilemeyeceği üzere bu mahiyette düzenlenen kâğıtların damga vergisinden müstesna olması mümkün değildir.⁶²² 18 Seri No'lu Damga Vergisi Sirküleri istisna kapsamında kullanılan kredilerin teminatına ilişkin düzenlenen kâğıtlarında istisna kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, "1997/2 Seri No'lu Damga Vergisi İç Genelgesinde" de finansal kiralama işlemlerinde sözleşmenin yanı sıra ilgili sözleşmenin yapılabilmesi için gerek duyulan diğer işlemlere ilişkin düzenlenen kâğıtlarda da istisna uygulanması gerektiği belirtilmektedir. İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığından; yurtdışında mukim olan ve finansal kiralama yapmaya yetkili bir firmanın finansal kiralamaya konu iktisadi kıymetin (hava aracı) satın alınması işleminde kredi kullanması ve kısa vadeli kredinin yapılandırılarak uzun vadeli hale getirilmesi işleminde teminatı oluşturmak için ipotek sözleşmesi yapması durumunda ilgili sözleşmenin damga vergisinden istisna edilip edilmeyeceği hakkında görüş talebinde bulunulmuştur. Yapılan açıklamalara istinaden finansal kiralama sözleşmelerine ilişkin ödeme planlarında yapılan değişiklikler ya da sözleşme konusu mala yenilerinin eklenmesi ya da çıkarılması gibi değişiklikler için düzenlenen kâğıtlarda vergiden istisna olacaktır. 05.1.2017 Tarih ve 97895701-155-338205 sayılı Özelge'de kredi veren ve kredi kullanan kurumların yurtdışında tam yükümlü olması ve kredinin Türkiye'de kullanılmamasından dolayı finansal kiralama sözleşmesinin teminatına ilişkin olmaması dolayısıyla yurtdışındaki iki şirket arasında düzenlenen bu kredi anlaşmasının teminatını teşkil etmek üzere noterde düzenlenen kâğıdın damga vergisi istisnasından yararlanması söz konusu değildir.⁶²³

⁶²¹ Gelir İdaresi Başkanlığı, "03.02.2021 Tarih ve 90792880-155.15[1627]-43650 Sayılı Özelge" (www.gib.gov.tr) , Erişim tarihi: 15.09.2021

⁶²² Gelir İdaresi Başkanlığı, "02.04.2014 Tarih ve 97895701-155[1-2013/250]-724 Sayılı Özelge" (www.legalbank.net), Erişim tarihi: 08.10.2021

⁶²³ Gelir İdaresi Başkanlığı, "05.1.2017 Tarih ve 97895701-155-338205 sayılı Özelge, (www.legalbank.gov.tr), Erişim tarihi: 08.10.2021

3.3.4. Harçlar Kanununa Göre Finansal Kiralama İşlemleri

3226 sayılı mülga FKK'nın 30. maddesine göre finansal kiralama sözleşmelerinin her türlü vergi, resim ve harçtan müstesna olduğu hüküm altına alınmıştı. Ancak *Harçlar Kanunu* yönünden bazı boşluklar olduğu görülmüş olup “13 Seri no'lu *Harçlar Kanun Genel Tebliği*” ile bu tereddütler giderilmeye çalışılmıştır. İlgili tebliğe göre harçtan istisna olan işlemin sadece sözleşmenin düzenlenmesi ile sınırlı olmadığı Kanun'un 8. maddesinde belirtilen ilgili sicillere şerh ve tescili işlemlerinin de harçlardan müstesna olduğu belirtilmiştir. Buna göre finansal kiralama sözleşmesi kapsamında noterde yapılan işlemler tapu siciline şerh ve gemi siciline şerh işlemleri harçtan istisna edilmiştir. Yeni kanunla birlikte tereddütler giderilmeye çalışılmış ve daha detaylı açıklamaya yer verilerek harçtan istisna edilen işlemler hüküm altına alınmıştır. Örneğin; Danıştay'a istinat eden yatırım ve teşvik belgesi ile finansal kiralamaya konu edilen makine ve teçhizatları temin edebilmek amacıyla aldığı kredi karşılığında ipotek ettirilen gayrimenkullere ilişkin tarh olunan damga vergisi ve ipotek harcına ilişkin açılan davada finansal kiralama sözleşmesinin ve sözleşmeye bağlı işlemlerin FKK'ya göre her türlü vergi, resim ve harçtan müstesna olduğunun belirtildiği ve de salınan verginin terkinine karar veren vergi mahkemesinin kararında herhangi bir yasal dayanak olmamasından dolayı temyiz talebinin reddiyle sonuçlanmıştır.⁶²⁴

Ayrıca, 29/09/2010 tarih ve “*HK-10/2010-1 sayılı Harçlar Kanunu Sirkülerinin*” 3. maddesinde, finansal kiralamanın amacı işletmelerin ihtiyaç duydukları malların temini olmasından kaynaklı finansal kiralama sözleşmelerinde, ödeme planlarında, vade veya teminat hükümlerinde yapılan değişiklikler var olan sözleşmenin amacının sürdürülmesine yönelik kâğıtlar ise bu işlemler de harçtan istisnadır. Bu durumda finansal kiralama işleminin yurtdışında mukim bir finansal kiralama şirketi tarafından yapılması ancak daha sonra aynı şartların sağlanması ile diğer bir yabancı finansal kiralama şirketine sözleşme şartlarının aynı kalmak şartıyla devrinin gerçekleşmesi halinde harçtan istisna olacaktır.⁶²⁵

⁶²⁴ Danıştay, “27.11.1998 Tarih ve D9.D E. 1997/2578 K. 1998/4515 Sayılı Danıştay Kararı www.legalbank.net. (24.08.2021)

⁶²⁵ Gelir İdaresi Başkanlığı, “16.03.2011 Tarih ve B. 07.1.GİB.4.34.18.01-002.01-166 sayılı Özelge”, (www.legalbank.net.)

6361 sayılı FFFK'nın 37. maddesine göre; kiralama konusu gayrimenkullerin kiralanlara devrine ilişkin tapu işlemleri hariç, finansal kiralamaya ilişkin sözleşmeler, bu sözleşmelerin tadiline ve devrine ilişkin kâğıtlara ait işlemler harçtan müstesnadır. İlgili maddenin devamında sat geri kirala işlemlerinin sözleşmenin vadesi bittiğinde kiracı adına tapu tescili işlemleri de harçtan istisna edilmiştir.

02.02.2014 Tarih ve 76464994-130[KDV.2013.144]-80 sayılı Özelge'de, özelge talebinde bulunan şirketin ortağına ait taşınmazın finansal kiralama şirketlerine satılması ve ardından ilgili şirkete kiralanması işleminin harçtan müstesna olup olmadığına ilişkin görüş talebinde bulunulmuştur. 6361 sayılı Kanun'un 37. maddesinde sat geri kirala işlemlerinin harçtan istisna edildiği hüküm altına alınmıştır. Sat geri kirala işlemlerinin söz konusu olması için ise taşınmazın bizzat kiracının kendisine ait olması ve kendisine ait taşınmazı finansal kiralama şirketine satıp daha sonra kiralaması ve sözleşme sonunda ilgili taşınmazın mülkiyetinin tekrar devrinin alınması işlemi olması gerekmektedir. Özelgede belirtilen ilgili satış işleminin bizzat kiracıya ait olan bir taşınmaz olmaması dolayısıyla harç istisnasından yararlanmasının mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca, kiralama süresi sonunda taşınmazın ilgili şirket adına tapuya tescil işleminin gerçekleşmesi halinde 492 sayılı Kanuna bağlı (4) sayılı tarifenin 20/(a) maddesine göre harç aranılması gerektiği ifade edilmiştir.⁶²⁶

Gelir üzerinden alınan vergi kanunlarına göre, ticari kazancın tespitinde GVK madde 40 ve 41'de belirtilen harcamalar matrah tespitinde sırasıyla kazançtan indirilir veya kazanca eklenmesi gerekir. GVK'nın 40. maddesine göre, ticari kazancın tespitinde işletme ile ilgili olmak şartıyla harçlar kazançtan indirilebilecektir. KVK'nın 5/3. maddesinde vergiden istisna edilen kazançlara ait giderlerin istisna dışındaki kurum kazancından indirilmesi mümkün olmayıp KKEG olarak matraha eklenmesi gerekmektedir.⁶²⁷ Sat geri kirala işlemleri için 6361 sayılı FFFK'nın 51. maddesinde sat-geri kirala işlemlerine daha düşük harç uygulanması imkânı getirilmiştir. Bu işlemler için gerçekleştirilen sözleşmeler kapsamında ilgili iktisadi kıymetin geri alınması şartıyla

⁶²⁶ Gelir İdaresi Başkanlığı, "02.02.2014 Tarih ve 76464994-130[KDV.2013.144]-80 sayılı Özelge", (www.legalbank.net.) (01.10.2021)

⁶²⁷ Gelir İdaresi Başkanlığı, "25.07.2019 Tarih ve 62030549-125-603555 Sayılı Özelge", (www.gib.gov.tr), (20.12.2020)

kiralayana satışı sırasında devredene binde 3,96 harç uygulanacaktır. Ancak bu işlemler sonrasında taşınmazın kiracı tarafından tekrar satın alınmadığının tespiti durumunda indirimli ödenen harçtan dolayı oluşan fark gecikme faizi ile tahsil edileceği belirtilmiştir.⁶²⁸ *Harçlar Kanunu* 4 sayılı tarifenin (20/a) maddesine göre; “gayrimenkullerin ivaz karşılığında veya ölünceye kadar bakma akdine dayanarak yahut trampa hükümlerine göre devir ve iktisabında gayrimenkulün beyan edilen devir ve iktisap bedelinden az olmamak üzere emlak vergisi değeri üzerinden devir eden ve devir alan için ayrı ayrı olmak üzere binde 20 harç ödeneceği” belirtilmiştir.

Daha önce belirtildiği üzere sat geri kirala işlemlerinin kurum kazancından istisna edilmesinden kaynaklı sat geri kirala işleminde söz konusu olan harç kurum kazancının tespitinde gider yapılamayacak olup ilgili kanunlar kapsamında KKEG olarak hesaplara intikal etmesi gerekecektir. *Harçlar Kanunu*’nun “harçtan müstesna tutulan işlemler” başlıklı 59. maddenin (p) bendine göre, 15.7.2016 tarihinde yapılan değişiklikten önce konut finansmanı amacıyla yapılan sözleşmeler sonunda konutun kiracıya devri işlemleri harçtan müstesna tutulmuştu. Ancak 09.08.2016 tarihinde yürürlüğe giren 6728 sayılı Kanun’un 32. maddesine istinaden kanun maddesinin kapsamı genişletilerek FFFK’ya göre yapılan taşınmazlara ilişkin finansal kiralama işlemlerinin sözleşme sonunda kiracıya devri vergiden istisna tutulmuştur. Bu durumda 2016 yılından önce finansal kiralamaya konu taşınmazın kiracıya devri işleminin istisna kapsamında değerlendirilebilmesi için konut finansmanı olması gerekirken 2016 yılında yapılan düzenleme ile finansal kiralama konusu yapılan tüm taşınmazların sözleşme vadesi bittiğinde kiracıya devri istisna kapsamına alınmıştır.

492 sayılı Kanun’un 8 sayılı tarifeye* göre finansal kiralama şirketlerinin kuruluşunda izin belgeleri harca tabi tutulmuştur. 6728 sayılı Kanun’un 32. maddesi ve *Harçlar Kanunu*’nun 59. maddesinin (p) bendinde değişiklik yapılmıştır. İlgili madde hükmüne göre; “6361 sayılı *Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf*

⁶²⁸ Şalcı Ağırtopçu, s.163

* “*Finansal kiralama şirketleri kuruluş izin belgeleri:*

a) *Finansal kiralama şirketleri kuruluş izin belgeleri (Her yıl için) uygulanan miktar (103.856,70 TL.) kanunla getirilen miktar 100.000.000 TL.*

b) *Finansal kiralama şirketlerinin, serbest bölgelerdekiler de dâhil olmak üzere açacakları şubeler için düzenlenen belgeler (Her şube için) uygulanan miktar (51.927,70 TL.) kanunla getirilen miktar 50.000.000 TL”*

Finansman Şirketleri Kanunu” kapsamında yapılan finansal kiralama işlemlerinde, kiralanın taşınmazın finansal kiralama sözleşmesinin süresi sonunda kiracıya devri” harçtan müstesna edilmiştir. *Harçlar Kanunu* 10 No’lu Sirküler’e göre, 3226 sayılı mülga Kanun kapsamında yapılan “7/6/1986 tarihli ve 19130 sayılı RG’de yayımlanan “13 Seri No.lu *Harçlar Kanunu Genel Tebliği*” ile söz konusu istisna hükmünün uygulama esasları belirlenerek sadece finansal kiralama sözleşmesinin değil, sözleşmenin hüküm ifade edebilmesi için gerekli olan noterde yapılacak işlemler, tapu sicilinin beyanlar hanesine şerh işlemleri ile gemi siciline şerh işlemlerinin de harçtan istisna edilmesi gerektiği açıklanmıştır.” ifadesi yer almaktadır.

Finansal kiralama işlemlerinde damga vergisi ve harç istisnası sadece sözleşmenin ilk hali için değil daha sonra aynı sözleşmenin teminatına ilişkin yapılan işlemlerde ve bu işlemler nedeniyle düzenlenen kâğıtlarda da söz konusu olacaktır. Bununla birlikte, sözleşmeye yeni bir mal eklenmesi, ödeme planının yeniden düzenlenmesi veya sözleşmeden mal çıkarılması, süre ve teminat hükümlerinde değişiklik yapılması gibi durumlarda da istisna söz konusudur.

“*Harçlar Kanunu Genel Tebliği Seri No:13’e*” göre finansal kiralama sözleşmelerinin noterde yapılan işlemleri tapu sicilinin beyanlar hanesine şerhi ve gemi siciline şerhi de harçtan istisna edilmiştir. 04.10.2016 Tarih ve 29847 sayılı RG’de yayımlanan “77 Seri No’lu *Harçlar Genel Tebliği*” ile *Harçlar Kanunu*’ndan istisna edilen işlemlere finansal kiralamaya konu edilen taşınmazın sözleşme vadesi bittikten sonra kiracıya devri de eklenmiştir. Ayrıca, finansal kiralamaya konu olan gayrimenkullerin kiralayana devrine ilişkin tapu işlemleri hariç finansal kiralamaya konu malın teminine ilişkin taraflar arasında yapılan sözleşmeler finansal kiralama sözleşmeleri, sözleşmelerin devri tadili işlemleri harçtan istisna edilmiştir. Finansal kiralamaya konu olan taşınmazların ayırım yapılmaksızın sözleşme süresi sona erdiğinde taraflardan tapu harcı alınmayacaktır.

6361 sayılı FFFK’nın 50/A maddesinin 3. fıkrası gereği tasfiyesine karar verilen kurumun tescile tabi tüm kararları ve bu kurumla ilgili tasfiye komisyonu tarafından yürütülen yargı süreçleri harçtan müstesnadır. 30.01.2019 Tarih ve 97895701-140.04.01[2018/143]-E.95648 sayılı Özelge bir gayrimenkul yatırım ortaklığı

mülkiyetine sahip olduğu bir miktar bağımsız bölümün finansal kiralama şirketi aracılığı ile kiracılarına kiralanması işleminin harca tabi olup olmadığı hakkında görüş talebinde bulunmuştur. Bu duruma istinaden 09.08.2016 Tarih ve 6728 Sayılı “*Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” göre kanunun çıkış tarihinden sonra yapılacak finansal kiralamaya konu iktisadi kıymetin teminine ve teminat işlemlerine ilişkin kâğıtların damga vergisinden ve bu kâğıtlarla ilgili yapılacak işlemler (finansal kiralama konusu gayrimenkullerin kiralanmaları tarafından devir alınmasına ilişkin tapu işlemleri hariç) harçtan istisna tutulacaktır.⁶²⁹

Ayrıca, finansal kiralamaya konu olmuş malların icra takibi sonucunda satışı halinde bu işlemin finansal kiralama işlemi olarak ifade edilemeyeceği üzere yapılan işlemin harçtan müstesna olması mümkün değildir.⁶³⁰ Diğer bir özetinde ise; finansal kiralama şirketi adına kayıtlı olan ve finansal kiralamaya konu taşınmazın sözleşme süresi sonunda kiracıya devri işlemlerinin tapu harcından istisna olup olmaması konusunda görüş istenmiştir. 492 sayılı *Harçlar Kanununun* “Harçtan Müstesna İşlemler” başlıklı 59. maddesine göre, kiralama konusu yapılan taşınmazın sözleşme sonunda kiracıya devri sayılmıştır. 2016 tarihli “77 Seri No.lu *Harçlar Kanunu Genel Tebliği*” ile kanun maddesinin kapsamı genişletilmiş ve her türlü taşınmazın kiracıya devri işlemleri tapu harcından müstesna tutulmuştur. Bu tarihten sonra yapılan işlemlerde istisna hükmünden yararlanılabileceği belirtilmiştir.⁶³¹

3.3.5. Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Yönünden Finansal Kiralama İşlemleri

12.05.1988 tarih ve 88/12944 sayılı kararnameyle ilgili “Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu (KKDF) Hakkında Tebliğ” ile banka ve finansman şirketlerinin kullandığı krediler için farklı oranlarda KKDF kesintisi söz konusu iken finansal kiralama şirketlerinin yapmış olduğu işlemlere ilişkin böyle bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak KKDF için yayınlanan 6 sıra no’lu Tebliğde finansman şirketleri ve bankaların

⁶²⁹ Gelir İdaresi Başkanlığı, “30.01.2019 Tarih ve 97895701-140.04.01[2018/143]-E.95648 sayılı Özelge”, (www.legalbank.net), 08.10.2021

⁶³⁰ Gelir İdaresi Başkanlığı, 02.04.2014 Tarih ve 97895701-155[1-2013/250]-724 Sayılı Özelge, (www.legalbank.net), 08.10.2021

⁶³¹ Gelir İdaresi Başkanlığı, “26.07.2017 Tarih ve 93767041-140.04.01[59/2017]-21399 Sayılı Özelge “(www.legalbank.net), 19.10.2021

ticari amaçla olmamak suretiyle gerçek kişilere kullandırılan kredilerde %15 diğer kredilerde ise %0 oranında kesinti yapılması gerekmektedir. Gerçek kişilerin kendi ihtiyaçları için kullanılan konut inşaat kredilerinde KKDF kesintisi söz konusu değildir. Bu sebeple ipotekle teminat altına alınmış konut kredilerinde KKDF kesintisi olmayacak ancak üçüncü kişilerin mülkiyetinde olan konutların ipotek edilmesi halinde KKDF kesintisi olacaktır.⁶³²

Ancak kamyon, kamyonet ve otobüs gibi genel nitelikleri itibariyle ticari, zirai ve mesleki amaçlarla kullanılacağı açık olan araçların satın alınması halinde müşteriden vergi levhası ile ticari, zirai veya mesleki faaliyette kullanılacağına dair yazılı beyan alınması durumlarında kullanılan kredinin ticari kredi olduğu kabul edilip KKDF'siz işlem yapılabilmektedir. Ancak yanlış beyan verildiğinin tespitinde KKDF kesintisinin yanı sıra cezai işlem uygulamasından finansal kiralama şirketinin sorumlu tutulacağı görüşü hâkimdir.⁶³³

3.4. FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNE KONU OLAN MALLARIN HARCAMA VERGİLERİ VE DİĞER VERGİLER YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.4.1. Gayrimenkuller

KDVK'nın 17/ 4-y maddesine istinaden kiralama yoluyla kiracının kendisinden alınıp tekrar kiralanan (sat- geri kirala) taşınmazların kiralama süresi sonunda tekrar kiracıya devredilmesi şartıyla yapılan finansal kiralama işlemlerinde kiralayan firmanın kiracıdan satın alması, tekrar kiracıya kiralaması ve kiralama süresi sonunda kiracıya devri aşamalarının her biri KDV'den istisna edilmiştir. Ayrıca, gayrimenkullerin iktisabında yüklenilen KDV'nin finansal kiralama şirketlerine devrine kadar sürede yapılan KDV indirimi için herhangi bir düzeltme yapılmasına gerek yoktur. Ancak indirime konu olmayan kısım “İlave Edilecek KDV” olarak beyan edilerek devrin yapıldığı hesap döneminde kurumlar ya da gelir vergisine ilişkin matrahın

⁶³² Gelir İdaresi Başkanlığı 11.05.2018 Tarih ve 39044742-130[BSMV-Özelge]-453787 sayılı Özelge, (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 15.08.2021

⁶³³Gelir İdaresi Başkanlığı 09.05.2018 Tarih ve 70903105-165.01.03[303]-E.60435 Sayılı Özelge (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 15.09.2021

hesaplamasında gider olarak dikkate alınmalıdır. Buna rağmen indirimi yapılamayan KDV'nin iadesi mümkün değildir.⁶³⁴

“84 Seri No’lu Gider Vergileri Genel Tebliği” 1. fıkranın (c) bendi, finansal kiralama yoluyla BDDK tarafından konut finansmanı faaliyetinde bulunan şirketler ve finansal kiralama yapan bankalar, mal veya hizmeti ticari olmayan amaçlarla edinen tüketiciler konut finansmanı sağlanması halinde BSMV’den istisna olacaktır.

Konut finansmanı işlemleri için BDDK tarafından izin verilen finansal kiralama şirketleri bu işlemlere ilişkin hazırlanan sözleşmeleri damga vergisi dışında bırakılmıştır. Ancak 5582 sayılı Kanun’un 20. maddesi ile 2499 sayılı Kanun’un geçici 12. maddesi uyarınca BDDK’nın izin verdiği finansal kiralama şirketleri ve finansman şirketleri dışında kalan diğer finans kuruluşlarının bu işleme ilişkin sözleşmeleri damga vergisinden müstesna değildir.⁶³⁵

Konut finansmanı sistemi (mortgage) kapsamında yapılacak işlemlerde buna finansal kiralama işlemi de dahil BSMV istisnası söz konusudur. “84 Seri No’lu Gider Vergileri Genel Tebliği” 1/c bendine göre;

“Bu bent hükmü uyarınca, ipotek finansmanı kuruluşlarının, konut finansmanı kuruluşlarının ve konut finansmanı fonlarının, konut finansmanı kapsamında yaptıkları işlemler dolayısıyla lehe alacakları paralar (krediyi kullandıktan alınan erken ödeme, istihbarat, ekspertiz ücretleri vb. dahil), 6/3/2007 tarihinden itibaren B.S.M.V’den istisna olacaktır. Ticari veya mesleki amaçlarla edinilen bir konuta ilişkin olarak kullanılan krediler dolayısıyla lehe kalan paralara, konut teminatl olarak verilen bir kredinin kısmen veya tamamen mesleki ya da ticari amaçla kullanılması halinde bu kredi dolayısıyla lehe kalan paralara, B.S.M.V istisnası uygulanması mümkün değildir.”*

ifadesine yer verilmiştir. Böylelikle lehe alınan paralar üzerinden % 5 oranında ödenen BSMV konut finansmanı durumunda söz konusu olmayacaktır.⁶³⁶ Ayrıca,

⁶³⁴ Gelir İdaresi Başkanlığı, “08.12.2017 Tarih ve B.07.1.GİB.4.35.17.01-130[17-2017/276]-158532 sayılı Özelge”, (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 06.08.2021.

⁶³⁵ Değer, s.629

* “5582 sayılı Kanununun 20 nci maddesi ile 2499 sayılı Kanuna eklenen 38/A maddesinin birinci fıkrasında; “Konut finansmanı, konut edinmeleri amacıyla tüketicilere kredi kullandırılması, konutların finansal kiralama yoluyla tüketicilere kiralanması, sahip oldukları konutların teminatı altında tüketicilere kredi kullandırılmasıdır. Bu kapsamdaki kredilerin yeniden finansmanı amacıyla kullanılan krediler de konut finansmanı kapsamındadır.” hükmü ile konut finansmanı tanımlanmıştır.”

⁶³⁶ Serdar Kuşçu, “Konut Finansmanı Sistemi Kapsamında Kullanılacak Kredilerde Bsmv İstisnası ve İadesi” **Vergi Raporu Dergisi**, Sayı. 106 (2008), ss.22-28

konutların finansal kiralama yoluyla kiralanması durumunda KDV oranının ne olması gerektiği hakkında talep edilen görüşe istinaden özelge düzenlenmiştir. Bu durumda KDVK'nın 28. maddesinin verdiği yetkiye istinaden "2007/13033 sayılı BKK eki (I) sayılı listede yer alan teslim ve hizmetler için % 1, (II) sayılı listede yer alan teslim ve hizmetler için % 8, bu listelerde yer almayan vergiye tabi işlemler için % 18 olarak" tespit edilmiştir. Finansal kiralama işlemlerinde ise KDV oranı söz konusu kararda belirtilen I sayılı listenin 16 ve 17. sıralarındaki işlemler hariç finansal kiralama konusu yapılan varlığa ilişkin KDV oranı uygulanması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Konutların finansal kiralamaya konu olması durumunda BKK eki (I) sayılı listenin 11. sırasında net alanı 150 m²'ye kadar olan konutlarda KDV oranının % 1 olacağı hüküm altına alınmıştır.

Konutlarda; "yapı ruhsatı 1/1/2013 tarihinden itibaren alınan konut inşaatı projeleri için net alanı 150 m²'ye kadar konutlardan 5216 sayılı Kanun kapsamındaki büyük şehirlerde lüks veya birinci sınıf inşaat olarak yapılanlar için üzerine yapıldığı arsanın birim m² vergi değerine bağlı olarak % 18, % 8 veya % 1 vergi oranı" uygulanacağı hükmüne yer verilmiştir. 2017/9759 sayılı BKK ile yapı ruhsatı 1/1/2017 tarihinden (bu tarih dahil) sonra alınan konut inşaatı projeleri için arsa birim m² vergi değerleri güncellenmiştir." ifadesine yer almaktadır. Yanı sıra "2016/9153 sayılı Kararla 2007/13033 sayılı BKK'ye eklenen Geçici 2. madde ile % 18 oranında KDV'ye tabi olan konutlara 8/9/2016 tarihinden itibaren geçici olarak % 8 oranında KDV uygulanmasına imkân sağlanmış ve bu imkân 2017/9759 sayılı BKK ile 30/09/2017 tarihine kadar uzatılmıştır."⁶³⁷

Ayrıca, taşınmazların sat- geri kirala işlemlerine konu olması durumunda 6361 sayılı FFFK'nın 37. maddesine göre, gayrimenkulün sözleşme vadesi bittiğinde kiracı adına tapuda tescili tapu harcından istisna edilmiştir.⁶³⁸ *Harçlar Kanunu*'nun "harçtan müstesna işlemler" başlıklı 59. maddesine istinaden taşınmazların finansal kiralama konu olması ve sözleşme süresi sonunda kiracıya devri harçtan müstesna olacaktır.

⁶³⁷ Gelir İdaresi Başkanlığı,"28.05.2018 Tarih ve 39044742-130-500892 Sayılı Özelge" (www.legalbank.net), (01.10.2021)

⁶³⁸ Gelir İdaresi Başkanlığı,"10.05.2016 Tarih ve B.07.1.GİB.4.55.15.01-140[123-2015/ÖZE-01]-51 Sayılı Özelge (www.gib.gov.tr), (09.08.2021)

02.02.2014 Tarih ve 76464994-130[KDV.2013.144]-80 sayılı Özelge’de bir işletmenin ortaklarına ait olan bir taşınmazı finansal kiralama yöntemi ile kiralamaya gitmesi durumunda işlemin KDV’den istisna olup olmayacağı hakkında istenen görüşe istinaden yapılan işlemin KDVK 17/4-y maddesi kapsamında KDV’den istisna olabilmesi için finansal kiralama şirketi tarafından doğrudan kiracıdan alınıp tekrar ilgili kiracıya kiralanması ve sözleşme sonunda tekrar malın mülkiyetinin kiracıya devrinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Ancak verilen bilgiden anlaşıldığı üzere, bizzat kiracının değil kiracının ortağına ait bir taşınmazın kiralanması işlemi söz konusudur. Ayrıca, “KDVK’nın 17/4-r maddesinde, kurumların aktifinde veya belediyeler ile il özel idarelerinin mülkiyetinde, en az iki tam yıl süreyle bulunan iştirak hisseleri ile taşınmazların satışı suretiyle gerçekleşen devir ve teslimlerinin KDV’den istisna olduğu ancak, istisna kapsamındaki kıymetlerin ticaretini yapan kurumların, bu amaçla aktiflerinde bulundurdukları taşınmaz ve iştirak hisseleri teslimlerinin bu istisna kapsamı dışında olduğu,” hüküm altına alınmıştır. Bu madde kapsamında; taşınmazın asgari 2 yıllık süre ile finansal kiralama şirketinin aktifinde olması ve şirketin ilgili taşınmazların ticaretini yapmaması gerekmektedir.⁶³⁹

12.05.2016 Tarih ve 35672403-010[130-17-05-2015]-28 sayılı özelge’de ticari faaliyetle uğraşan bir işletmenin aktifinde bulunan taşınmazını finansal kiralama şirketine sat-geri kirala sözleşmesi kapsamında devretmesi sonrasında kredinin erken kapatılması halinde oluşan satış işleminde KDV yükünün oluşup oluşmayacağı hakkında görüş istenmiştir. İlgili görüş talebi üzerine verilen cevap sat geri kirala işlemlerinin KDVK’nın 17/4-y maddesinde ilgili istisnadan yararlanılabilmesi için satış işleminin sözleşme sonunda yapılması gerekliliğinden dolayı erken ödemelerin istisna kapsamında değerlendirilemeyeceği ve yapılan işlemin KDV’ye tabi olması gerektiği hakkında dönüş yapılmıştır.⁶⁴⁰

KDVK’nın 17/4-r maddesi firmaların aktifinde 2 yıl süreyle bulundurdukları taşınmazları ticari bir organizasyon içinde olmaksızın satması halinde KDV’den istisna

⁶³⁹ Gelir İdaresi Başkanlığı, “02.02.2014 Tarih ve 76464994-130[KDV.2013.144]-80 sayılı Özelge”(www.legalbank.net), (01.10.2021)

⁶⁴⁰ Gelir İdaresi Başkanlığı, “12.05.2016 Tarih ve 35672403-010[130-17-05-2015]-28 sayılı Özelge,”(www.legalbank.net), (29.09.2021)

olacaktır. Finansal kiralama şirketlerinin aktifinde bulunan taşınmazların satışında KDV istisnasının uygulanabilmesi için taşınmazın iki yıldan az olmamak üzere aktiflerinde olması gerekmektedir. Ancak yapılan satışların bir organizasyon içinde ve süreklilik arz edecek şekilde satılması halinde ticari faaliyet kapsamında değerlendirilecek ve KDV istisnasından yararlanılması mümkün olmayacaktır.⁶⁴¹

3.4.2. Makine ve Teçhizatlar

Teşvik belgesine bağlı olarak kiralama şirketlerine makine ve teçhizat teslimi yapılması halinde KDVK madde 13/d* kapsamında KDV'den müstesnadır.⁶⁴² Ayrıca, istisnadan yararlanılabilmesi için makine ve teçhizat olmasının yanı sıra üretimde de kullanılması gerekmektedir. Ancak bahsedilen bu iktisadi kıymetler üretimde kullanılmakla birlikte üretim dışında da kullanılıyorsa ve masa sandalye gibi diğer demir başlarda istisnadan yararlanma söz konusu değildir.⁶⁴³ KDVK'nın 13/d maddesinde belirtilen makine ve teçhizatlar ile yazılım ve gayri maddi hakların satışı ve kiralanasının "yatırım teşvik belgesi" sahibi mükelleflere teslimi istisna kapsamındadır. Bu durumda yatırım teşvik belgesine sahip finansal kiralama şirketine yapılan teslimler vergiden istisna edilecektir. İlgili konu kapsamında "KDV Genel Tebliğinde" detaylı açıklamaya yer verilmiştir. Bahsi geçen Tebliğin "Yatırım Teşvik Belgesi Kapsamında Makine ve Teçhizat Teslimlerinde İstisna" başlıklı 5. bölümünde makine ve teçhizat olarak YTB ekli listede olan ve üretimde kullanılan tüm makine ve teçhizatın yanı sıra bunlara ait eklenti ve bu malları taşımak için kullanılan araçların da dâhil olduğu ifade edilmektedir. Masa, sandalye koltuk, makine ve teçhizat kapsamına girmeyeceği için bu ve benzeri ürünler ve makine ve teçhizatların teslimine ilişkin yapılan hizmet ifaları için istisna uygulanmaz.

⁶⁴¹ Gelir İdaresi Başkanlığı , "22.04.2014 Tarih ve 93767041-130[17-2014/165]-64 sayılı Özelge, "(www.legalbank.net), (01.10.2021)

* "Yatırım Teşvik Belgesi sahibi mükelleflere belge kapsamındaki makina ve teçhizat teslimleri ile belge kapsamındaki yazılım ve gayri maddi hak satış ve kiralamaları (Şu kadar ki, yatırımın teşvik belgesinde öngörüldüğü şekilde gerçekleşmemesi halinde, zamanında alınmayan vergi alıcıdan, vergi ziyayı cezası uygulanarak gecikme faizi ile birlikte tahsil edilir. Zamanında alınmayan vergiler ile vergi cezalarında zamanaşımı, verginin tarhını veya cezanın kesilmesini gerektiren durumun meydana geldiği tarihi takip eden takvim yılının başından itibaren başlar)."

⁶⁴² Köksal ve Beller, s.159

⁶⁴³ Akçataş, 2011, s.45

Finansal kiralama şirketlerine doğrudan yatırım teşvik belgesi verilmemektedir. Ancak bu şirketler aracılığı ile gerçekleştirilecek yatırımlar için yatırımcı adına düzenlenen teşvik belgesinde; *“Ayrıca, finansal kiralama şirketleri aracılığıyla gerçekleştirilecek yatırımlara ilişkin finansal kiralama şirketlerinin teşvik belgesi sahibi firmalara kiralanmak üzere teslim alacakları veya ithal edecekleri makine ve teçhizat için teşvik belgesi sahibi firma adına düzenlenen bu belge ile 3065 sayılı KDV Kanununun (13/d) maddesi kapsamında istisna uygulanır.”* ifadesine yer verilerek kiralamaya konu makine ve teçhizatları istisna kapsamında temin edilebilir.⁶⁴⁴

Makine ve teçhizatların yurtdışından kiralanması durumlarında KDV istisnasından yararlanılmasının mümkün olmamakla birlikte kati ithalatı KDV’den istisna ve geçici ithalat rejimine tabi olarak makine ve teçhizatlarının Türkiye gümrük bölgesinde kullanılması halinde geçici ithalat rejimi kapsamında ithal edilen malların Türkiye’de kaldığı her ay için gümrük vergilerinin % 3’ünün tahsil edilmesi gerekmektedir.⁶⁴⁵ KDV oranları KDVK’nın 28. maddesine istinaden 2007/13033 sayılı BKK ile ekli sayılı listelerde belirtilmiştir. İlgili kararnameye ekli I sayılı listenin 17. sırasında belirtildiği üzere asansör, yürüyen merdiven gibi yükleme ve boşaltma işlemlerinde kullanılan makinalar GTİP listesinde olan ve amortismanına tabi makine ve teçhizatların finansal kiralama işlemine konu olması halinde kiralamaya konu makinanın finansal kiralama şirketine teslimi ve kiralayan tarafından KDV mükellefi ya da KDV mükellefiyeti olmamasına rağmen bilanço esasına göre kazanç tespiti yapılan işletmelere tesliminde KDV %1 uygulanır.⁶⁴⁶

11.05.2016 Tarih ve 39044742-KDV 28-54985 Sayılı Özelge’de kiralama faaliyetiyle uğraşan bir firmanın finansal kiralama faaliyeti ile uğraşan başka firmadan daha önce % 1 KDV uygulanarak kiralamaya konu olan ve sözleşmenin feshi sebebiyle geri alınan bir makineyi satın alarak başka bir kiracıya kiralaması durumunda uygulayacağı KDV oranı hakkında alınan görüşe istinaden düzenlenen özelge de daha

⁶⁴⁴ KDV Uygulama Genel Tebliği

⁶⁴⁵ Gelir İdaresi Başkanlığı, “01.07.2021 Tarih ve 37009108-130[213319]-74112 sayılı Özelge”, (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi:02.10.2021

⁶⁴⁶ Gelir İdaresi Başkanlığı, “22.10.2012 Tarih ve B.07.1.GİB.4.99.16.02-130[28-2012]-222 sayılı Özelge, (www.gib.gov.tr.) Erişim tarihi: 05.08.2021

önce belirtilen kanun ve BBK kararında belirtilen oranda KDV'ye tabi tutulması gerekmektedir.⁶⁴⁷

Bir diğer Özelge örneğinde ise; biçerdöver aksamı olan mısır tablasının KDV oranına ilişkin görüş istenmiştir. Daha önce de bahsedildiği üzere, KDVK'nın 28. maddesinin verdiği yetkiye istinaden çıkarılan BKK'da ekli listelerde olan mallara ilişkin KDV oranları belirtilmiştir. Ancak 17. sırada adı geçen mal ve hizmetlerin "KDV mükellefiyeti bulunmayan ve kazançları bilanço esasına göre tespit edilen gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine" kiralanmasında gerçekleşen teslimde 27/12/2011 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere %1 oranında KDV hesaplanması gerekmektedir. Bu durumda (I) sayılı listenin 17. sırasında yer alan biçerdöverlerin kiralamaya konu olarak finansal kiralama şirketine teslimi % 1 oranında KDV'ye tabidir. Fakat biçerdöver aksamı mahiyetinde olan mısır tablaları biçerdöverden bağımsız olarak finansal kiralamaya konu olması durumunda (I) sayılı listenin 17. sırasında değerlendirilemeyeceği için % 8 KDV'ye tabi olması gerekmektedir.⁶⁴⁸

3.4.3. Kara Araçları

"37 Seri No'lu KDV Genel Tebliği'ne" göre; binek otomobillerinin 15 Ekim 1990 tarihinden sonra finansal kiralama yöntemiyle finansal kiralama şirketine teslimi ya da devri halinde 1 Aralık 1990 tarihine kadar % 11 oranında KDV uygulanırken bu tarihten itibaren oran % 12'ye yükseltilmiştir. Aynı tarihlerde diğer kara vasıtaları için ise bu oran 1 Aralık 1990 a kadar % 5 daha sonra ise % 6 olarak uygulanmış ve 1 Haziran 1991'den itibaren ise % 8'e indirilmiştir. Binek otomobillerin kiralanması durumunda tabi olunan KDV oranı 2007 tarihinde yapılan düzenleme ile malın tabi olduğu KDV oranıdır. 2007 yılından önce bu oran %1 iken 30.12.2007 tarihinde yapılan düzenleme ile %18 olarak düzenlenmiştir.

⁶⁴⁷ Gelir İdaresi Başkanlığı, "11.05.2016 Tarih ve 39044742-KDV 28-54985 Sayılı Özelge. (www.legalbank.net), Erişim tarihi: 29.09.2021

⁶⁴⁸ Gelir İdaresi Başkanlığı, "17.03.2015 Tarih ve 37009108-130[KDV-2014/794]-36 sayılı Özelge" (www.legalbank.net), (01.10.2021)

KDVK'nın 30. maddesinin (b) fıkrasında* belirtilenler haricindeki mükellefler binek araçlarının finansal kiralamaya konu olması ve kiralama sonunda mülkiyetinin kiracıya devredilmesi halinde oluşan KDV'ler birbirlerinden mahsuplaştırılmayacaktır. Kısaca kiralama esnasında oluşan KDV alım esnasında oluşan KDV'den indirilemeyecektir. Ancak bu KDV tutarı Kurumlar ve Gelir Vergisine ait matrah hesaplanmasında gider yapılabilecektir.⁶⁴⁹ Ancak işletmelerin faaliyetlerinin bir kısmı ya da tamamı binek otomobillerin kiralanması veya çeşitli şekilde işletilmesi durumunda KDV indirim konusu yapılabilecektir. Bu araçların ilk iktisabında dikkate alınan harcama vergilerinin (KDV ve ÖTV) toplamının 2021 yılı için azami 150.000 TL'ye kadarlık kısmı gider olarak dikkate alınabilecektir.

Binek otomobillerinin finansal kiralama ile edinilmesi halinde ortaya çıkan diğer bir husus da KDV'nin indirilip indirilemeyeceği ile ilgilidir. T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın ve Danıştay'ın bu konudaki görüşüne bakıldığında, eğer finansal kiralama sözleşmesinde kira süresi sonunda malın devri gerçekleşeceğine ilişkin bir madde varsa bunun satış işlemi olacağı ve bu sebeple KDV'nin indirim yapılamayacağı yönündedir. Dolayısıyla bu durumda ödenen KDV'nin gider ya da maliyet olarak dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır.⁶⁵⁰ Bu sebeple sözleşme vadesi biten mülkiyetin kiracıya geçtiği durumlarda kira ödemelerine ilişkin kesilen faturalarda gösterilen KDV'nin maliyet unsuru olarak dikkate alınması gerektiğinden indirim konusu yapılamayacağı fakat mülkiyet devri olmadığı durumlarda ise kira tutarı üzerinden ödenen KDV'nin indirilebileceği ifade edilebilir.⁶⁵¹

19.04.2013 tarih ve 39044742-KDV.30-602 sayılı özalgede de belirtildiği üzere KDVK'nın 30/b maddesinde belirtilenler hariç binek otomobillerinin kiralanması durumunda ilgili varlığın alışı esnasında ödenen KDV'nin kiralama süresi sonunda malın mülkiyetinin kiracıya geçmesi durumunda KDV indirilemeyecektir. Ancak sözleşme sonunda kiralamaya konu iktisadi kıymetin mülkiyetinin kiralayanda kalması durumunda

* KDV Kanun Madde 30 (b) fıkrası

⁶⁴⁹ Kumkale, s.92

⁶⁵⁰ Beytullah, Yurttutan "Binek Otomobil FİNansal Kiralamalarında KDV İndirimi" **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı. 192(2004), ss. 129-133

⁶⁵¹ Uğur Uğurlu, "Leasing Yoluyla Alınan Binek Otomobillerde Kdv İndirim Konusu Yapılabilir Mi?", **Vergi Raporu Dergisi**, Sayı.179 (2014), s. 69

kira bedelinden ödenen KDV indirilebilecektir. Ayrıca, kiralamaya konu aracın mesleki faaliyette kullanılması şartıyla yapılan bakım onarım ve akaryakıt masraflarına ilişkin KDV kiracı tarafından indirim konusu yapılabilecektir.⁶⁵²

Kiralama şirketlerine teşvik belgesiyle yapılan makine ve teçhizat teslimlerinin KDVK madde 13/d* kapsamında KDV'den müstesna olduğunu belirtmiştik. Bu kapsamda otomobil, otobüs, minibüs gibi kara taşıtları makine ve teçhizat kapsamında sayılmadığı için istisna kapsamında değildir.⁶⁵³ Ancak madencilikte kullanılan iş makineleri, damperli kamyonlar, vinçler vb. makinelerin teslimleri KDVK'ya göre vergiden istisna edilmiştir.⁶⁵⁴

Bunun dışında 2011/2064 sayılı BKK göre, 1 sayılı listeye yapılan ek ile KDVK'nın 13. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendine göre;

✓ *Teşvik Belgesi sahibi mükelleflere belge kapsamındaki makine ve teçhizatların finansal kiralama şirketi tarafından kiralanması,*

✓ *Gümrük tarife istatistik pozisyonlarında yer alan ve amortisman tabii iktisadi kıymet niteliği taşıyan makine ve cihazların hem finansal kiralama şirketlerine tesliminde hem de finansal kiralama şirketleri tarafından katma değer vergisi mükellefleri ile işlemleri KDV'den istisna edildiği için KDV mükellefiyeti bulunmayan ancak kazançları bilanço esasına göre tespit edilen gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine kiralanması ve tesliminde 1 sayılı listede yer alan mallara uygulanan oran olan %1 oranında KDV uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.*

KKDF yönünden bakıldığında ise finansal kiralama yoluyla kara taşıt alımında kullandırılan tüketici kredilerinde parantez içi hükmüne göre gerçek kişilere ticari amaç dışında kullanılması şartıyla verilen kredilerde KKDF %15 diğerlerinde ise %0'dır. Ancak alınan aracın kamyon, otobüs gibi ticari, zirai veya mesleki amaçlarla kullanılacağı

⁶⁵² Gelir İdaresi Başkanlığı, "19.04.2013 tarih ve 39044742-KDV.30-602 sayılı özelge" (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 01.08.2021

* "Yatırım Teşvik Belgesi sahibi mükelleflere belge kapsamındaki makine ve teçhizat teslimleri ile belge kapsamındaki yazılım ve gayri maddi hak satış ve kiralamaları (Şu kadar ki, yatırımın teşvik belgesinde öngörüldüğü şekilde gerçekleşmemesi)" "*halinde, zamanında alınmayan vergi alıcıdan, vergi ziyayı cezası uygulanarak gecikme faizi ile birlikte tahsil edilir. Zamanında alınmayan vergiler ile vergi cezalarında zamanaşımı, verginin tarhını veya cezanın kesilmesini gerektiren durumun meydana geldiği tarihi takip eden takvim yılının başından itibaren başlar.*"

⁶⁵³ Akçataş, 2011, s.45

⁶⁵⁴ Akçataş, 2011, s.45

esas olan araçlarda vergi levhasının beyanı ve ilgili faaliyetlerde kullanılacağı belirtilen yazılı beyan üzerine KKDF kesintisi yapılmayacaktır.⁶⁵⁵

30.12.2013 Tarih ve 21152195-35-02-744 sayılı Özelge’de de transit taşıma işlemlerinde araçların garaj ihtiyacının giderilmesi işlerinde kullanılmak üzere finansal kiralama yoluyla edinilen arsaya ilişkin yüklenilen KDV hakkında talep edilen görüşe göre bu kapsamda yüklenilen KDV’nin iadesi mümkün olabilmektedir. KDV’den istisna edilmiş diğer bir işlem ise KDVK’nın 14. maddesinin BK verdiği yetki çerçevesince 84/8889 sayılı BKK eki Kararname ile “transit ve Türkiye ile yabancı ülkeler arasında deniz, hava, kara ve demiryolu ile yapılan yük ve yolcu taşıma işleridir”. İstisna kapsamı Türkiye’de başlayıp başka bir ülkede sona eren ya da tam tersi şekilde Türkiye’nin varış yeri olduğu transit taşıma işlemleri ile başka ülkede başlayıp Türkiye üzerinden başka bir ülkede sonlanan transit taşımacılık faaliyetleri girmektedir. İlgili Kanun’un 32. maddesinde “11, 13, 14 ve 15. maddeleri ile 17. maddenin (4) numaralı fıkrasının (s) bendi uyarınca vergiden istisna edilmiş bulunan işlemlerle ilgili fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen KDV, mükellefin vergiye tabi işlemleri üzerinden hesaplanacak KDV’den indirilir. Vergiye tabi işlemlerin mevcut olmaması veya hesaplanan verginin indirilecek vergiden az olması hallerinde indirilemeyen KDV, işlemin gerçekleştiği dönemi izleyen ikinci takvim yılının sonuna kadar talep edilmesi şartıyla Maliye ve Gümrük Bakanlığınca tespit edilecek esaslara göre bu işlemleri yapanlara iade olunur.” ifadesine yer verilmiştir. Bu durumda KDVK’nın 14. ve 32 maddesi kapsamında uluslararası taşımacılık kapsamında finansal kiralamaya konu arsalar için yüklenilen KDV’nin de iadesi mümkün olabilecektir.⁶⁵⁶

Ayrıca, kara taşıtlarına monte edilmek şartıyla üretilen vinçlerin finansal kiralama şirketlerine devri ve bu şirketlerce kiralanması işlemlerinde uygulanacak KDV oranı hakkında 31.05.2012 tarih ve B.07.1.GİB.4.42.16.02-KDV-2-127-51 Özelge ile istenen görüşe istinaden BKK eki (I) sayılı listeye 2011/2604 sayılı BKK ile eklenen 17.

⁶⁵⁵ Gelir İdaresi Başkanlığı, “09.05.2018 Tarih ve 70903105-165.01.03[303]-E.60435 Sayılı Özelge”, Özelge (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi: 15.09.2021

⁶⁵⁶ Gelir İdaresi Başkanlığı, 30.12.2013 Tarih ve 21152195-35-02-744 Sayılı Özelge

sırasında belirtilen “amortismanına tabi iktisadi kıymet niteliği taşıyan makine ve cihazlar” arasında sayılarak % 1 oranında KDV hesaplanmalıdır.⁶⁵⁷

3.4.4. Hava Araçları (Uçak ve Helikopter)

KDVK'nun 13/a maddesi hükümlerine göre; “Faaliyetleri kısmen veya tamamen deniz, hava ve demiryolu taşıma araçlarının, yüzer tesis ve araçların kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olan mükelleflere bu amaçla yapılan deniz, hava ve demiryolu taşıma araçlarının, yüzer tesis ve araçlarının teslimleri, bu araçların imal ve inşası ile ilgili olarak yapılan teslim ve hizmetler ile bunların tadili, onarım ve bakımı şeklinde ortaya çıkan hizmetler ve faaliyetleri deniz taşıma araçları ile yüzer tesis ve araçların imal ve inşası olanlara bu araçların imal ve inşası ile ilgili olarak yapılacak teslim ve hizmetler” KDV istisna kapsamındadır.

KDVK'nın 13/a maddesinde istisnadan yararlanılması için hava, deniz ve demir yolu araçlarının kiralama işlemini kısmen veya tamamen bu araçların kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olan mükellefler olmalıdır. Bunların dışındakilere teslimi işlemleri ise ilgili BKK eki listede yer almadığı için genel oran olan % 18'de KDV'ye tabi tutulmalıdır.⁶⁵⁸

Hava Taşımacılığı hizmetlerinde KDV istisnasından yararlanılabilmesi için mükellefin faaliyet konusunun hava taşımacılığı ile ilgili olması gerekmektedir. Örneğin tarım hizmetleri alanında faaliyet gösteren bir işletmenin hava aracı kiralaması ile uğraşması halinde vergi istisnasından yararlanamayacaktır. KDVK'nın 16/1-a maddesine göre, KDV'nin konusuna girmeyen kıymetlerin ithalinin söz konusu olması halinde bu mallarında KDV'den istisnadır. Bu durumda KDVK'nın 13/a ve 16/a maddesine göre, finansal kiralama şirketleri tarafından ilgili kanun maddesi kapsamında sözleşmeye konu olan hava araçlarının kiralanması amacıyla satın alınması ya da ithalata konu olması halinde vergiden istisna olacaktır. Fakat ilgili maddelere istinaden hava araçlarının

⁶⁵⁷ Gelir İdaresi Başkanlığı, 31.05.2012 tarih ve B.07.1.GİB.4.42.16.02-KDV-2-127-51 Özelge, (www.legalbanl.net), Erişim tarihi: 29.09.2021

⁶⁵⁸ Gelir İdaresi Başkanlığı, 21.01.2008 Tarih ve B. 07.1.GİB.0.01.53/5328-17722 Sayılı Özelge, (www.legalbanl.net), Erişim tarihi: 01.10.2021

yurtdışında kiralanması durumunda istisnadan faydalanılamayacaktır.⁶⁵⁹ Ayrıca, 13/a maddesinde finansal kiralama yoluyla ve KDV'den istisna şekilde uçakların kurumca işletilmesi ve kiralanması olması durumunda bu uçakla ilgili yapılan bakım onarım ve benzeri masrafların da KDV'den istisna olacağı belirtilmiştir.⁶⁶⁰

08.07.2013 Tarih ve 64597866-130[28-2013]-93 sayılı Özelge'de hava taşımacılığı faaliyetinde bulunan bir firmanın taşımacılığa konu hava araçlarını ülke dışında bulunan bir finansal kiralama şirketinden kiralaması durumunda ödemesi gerekene KDV oranı hakkında görüş talebi söz konusudur. İlgili özelgeye göre; KDVK'nın 13. maddesinde yer alan; KDV'den istisna araçların faaliyetleri kısmen veya tamamen bu araçların kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olan mükelleflere kiralanması durumunda ilgili BKK'nın (I) sayılı listesine göre KDV'ye tabi olacağı belirtilmiştir. Bu durumda yurtdışından finansal kiralama aracılığı ile hava aracı kiralanması durumunda % 1 oranında KDV uygulanması gerekmektedir.⁶⁶¹

“*KDV Genel Uygulama Tebliği'nin*”, istisnanın kapsamı bölümünde de belirtildiği üzere hizmetlerin KDV'den istisna olabilmesi için ya hizmetin yurtdışındaki bir firma için yapılması ya da hizmetten yurt dışında faydalanılması gerekmektedir. Bu duruma istinaden 09.03.2019 tarih ve 39044742-KDV.1-206205 sayılı özelgede⁶⁶² de değinildiği gibi, Türkiye'de yerleşik bir firmanın yurtdışındaki bir firmadan yine yurtdışındaki bir finansal kiralama şirketi aracılığı ile kiraladığı bir hava aracını Türkiye'ye hiç getirmeden başka bir ülkeye kiralaması durumunda kiraya verme işleminin Türkiye'de gerçekleşmemesinden dolayı KDV'nin konusuna girmeyecektir. Ayrıca, “*Mal Ve Hizmetlere Uygulanacak Katma Değer Vergisi Oranlarının Tespitine İlişkin Karar*’ın” 15. maddesine göre KDV'den istisna edilen hava araçlarının faaliyetleri bu araçların işletilmesi olan firmalara kiralanması işlemleri % 1 KDV'ye tabidir.

⁶⁵⁹ Gelir İdaresi Başkanlığı, 10.04.2014 Tarih ve 64597866-130[28-2014]-37 sayılı Özelge, (www.legalbank.net), Erişim tarihi:02.10.2021

⁶⁶⁰ Gelir İdaresi Başkanlığı, 05.07.2010 Tarih ve B. 07.1.GİB.4.06.17.01-KDV 2:2010-14013-05/-471 sayılı Özelge, (www.legalbank.net), Erişim tarihi:02.10.2021

⁶⁶¹ Gelir İdaresi Başkanlığı, 08.07.2013 Tarih ve 64597866-130[28-2013]-93 sayılı Özelge, (www.legalbank.net), Erişim tarihi:01.10.2021

⁶⁶² Gelir İdaresi Başkanlığı, 09.03.2019 tarih ve 39044742-KDV.1-206205 sayılı Özelge, (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi:25.07.2021

3.4.5. Kuru Yük Gemileri, Tanker, Ro-Ro ve Diğer Deniz Taşıtları

KDVK'nın 13. maddesine göre, faaliyetlerinin bir kısmının ya da tamamının deniz taşıma ve yüzer tesis araçlarının kiralanması olan işletmelere bu amaçla yapılan deniz taşıma vb. araçların teslimi ile bu araçların imal ve inşasına ilişkin teslimler vergiden müstesnadır. İstisnadan yararlanabilmek için vergi dairesinden istisna belgesi almaları gerekmektedir. Ayrıca, ilgili maddenin (b) bendine göre deniz araçları için limanlarda yapılan hizmetler de istisna kapsamındadır. Yanı sıra KDVK'nın 16. maddesine göre istisna kapsamındaki bu araçların ithali de vergiden müstesnadır.

KDV Uygulama Genel Tebliği "Araçlar, Kıymetli Maden ve Petrol Aramaları İle Ulusal Güvenlik Harcamaları ve Yatırımlarda İstisna" başlıklı kısmında bu istisnanın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslara yer verilmiştir. Bu istisnadan KDV mükellefi olmayanlar ve bu kapsamda kiralama işlemi yapmayanlar yararlanamaz. Bu durumda istisnadan yararlanılabilmesi için doğrudan deniz taşıma aracı faaliyet konusu ile alakalı olmalıdır. Örneğin; inşaat alanında faaliyet gösteren bir işletme bu istisnadan yararlanamayacaktır. Ayrıca, faaliyet alanları istisna kapsamında olsa dahi kendi özel kullanımları için yaptıkları alımlarda istisna kapsamında değerlendirilmemektedir. "Sportif eğlence amacına yönelik deniz motosikletleri, paraşüt çekme tekneleri, sürat motorları, yelkenli tekneler, motorlu paraşüt ve balonlar ile benzerlerinin ve bunların ana motorlarının teslimlerinde istisna uygulanmaz. Simülatör olarak adlandırılan cihazlar ile yüzer tesis niteliğinde olmayan balık çiftlikleri, su ürünleri üretme tesisleri ve benzerleri de istisna kapsamında değerlendirilemez."

2007/13033 Sayılı "Mal ve Hizmetlere Uygulanacak KDV Oranlarının Tespitine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı'nda" ekli (I) Sayılı listede yer alan YTB sahibi mükelleflere bu belgeyle yapılan makine ve teizatın kiralanması işlemleri ve "İstatistik Pozisyonlarına Bölünmüş Türk Gümrük Tarife Cetvelinde" bulunan ve amortisman tabi mal niteliği taşıyan makine ve teizatların kiralanması işlemleri hariç diğer finansal kiralama işlemlerinde KDV oranı ilgili varlığın vergi oranına göre vergilendirilmesi gerekmektedir. Dar mükellefiyete tabi kurumlarından yapılan kiralama işlemlerinde T.C.

Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın vergi alacağını garanti altına almak amacıyla vergiye tabi işlemlere taraf olanlardan verginin ödenmesinde sorumlu tutulabilir.

KDVK'nın 17. maddesi (4/1) bendi değiştirilmeden önce "serbest bölgelerde verilen hizmetler, deniz ve hava taşıma araçları için liman ve hava meydanlarında yapılan hizmetler," vergiden istisna edilmişti. Kanun metninin güncel halinde "serbest bölgelerde verilen hizmetler ile serbest bölgelere veya bu bölgelerden yapılan ihraç amaçlı yük taşıma işleri" istisna kapsamında yer almaktadır. Dar mükellefiyete tabi bir kurumdan yapılan yat vb. deniz taşıtlarının kiralama işlemleri KDV'ye tabidir.⁶⁶³ 09.03.2019 tarih ve 39044742-KDV.1-206205 sayılı özelgeye istinaden yurtdışındaki bir firmaya işletilmesi amacıyla deniz taşıma aracı kiralanması durumunda hizmetten yurtdışında yararlanılması dolayısıyla KDV'nin konusuna girmemektedir. Ancak Türkiye'deki bir işletmenin yabancı bir firmaya Türkiye'de kiralanması ve dolayısıyla hizmetten Türkiye'de faydalanılması durumunda % 18 KDV hesaplanması gerekecektir.⁶⁶⁴

Diğer taraftan KDVK 13/a maddesine göre, "faaliyetleri kısmen veya tamamen deniz, hava ve demiryolu taşıma araçlarının, yüzer tesis ve araçların kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olan mükelleflere bu amaçla yapılan deniz, hava ve demiryolu taşıma araçlarının, yüzer tesis ve araçlarının teslimleri, bu araçların imal ve inşası ile ilgili olarak yapılan teslim ve hizmetler ile bunların tadili, onarım ve bakımı şeklinde ortaya çıkan hizmetler ve faaliyetleri deniz taşıma araçları ile yüzer tesis ve araçların imar ve inşası olanlara bu araçların imal ve inşası ile ilgili olarak yapılacak teslim ve hizmetlerin KDV'den istisna olduğu" hüküm altına alınmıştır. Ayrıca, KDVK'nın 28. maddesinin verdiği yetkiye göre, çıkarılan BKK ekli listelerde yer alan mala ilişkin geçerli KDV oranları uygulanmalıdır. Bunun yanı sıra KDV'den istisna olan araçların faaliyet alanı kısmen ya da tamamen bu araçların kiralanması olan mükelleflere kiralanması durumunda uygulanacak oran % 1 olacaktır.

17.06.2011 Tarih ve B.07.4.DEF.0.17.10.00-KDV2010-06-5 sayılı özelgede gemilerin finansal kiralama yöntemi ile kiralanması işlemlerinde uygulanacak KDV oranı

⁶⁶³ Gelir İdaresi Başkanlığı, 19.04.1013 tarih ve 96620903-130[1/3-f-2012/67]-26 sayılı Özelge, (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi:25.07.2021

⁶⁶⁴ Gelir İdaresi Başkanlığı, 09.03.2019 tarih ve 39044742-KDV.1-206205 sayılı Özelge, (www.gib.gov.tr), Erişim tarihi:25.07.2021

hakkında bilgi talep edilmiştir. Bu duruma istinaden daha öncede ifade edildiği üzere KDVK'nın 28. maddesinin verdiği yetki doğrultusunda çıkarılan 2007/13033 sayılı BKK'da yer alan ekli listelere göre tüm mal ve hizmetler için belirlenen oranlar ilgili malın finansal kiralamaya konu olması halinde de uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Bu durumda faaliyet konusu deniz ulaştırması ile ilgili deniz araçları inşa etmek ve bunları kiralamak gibi faaliyetlerde ilgili BKK'na ekli (I) sayılı listenin 15. sırasında "KDVK'nın 13. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca teslimleri KDV'den istisna olan araçların, faaliyetleri kısmen veya tamamen bu araçların *kiralanması* veya çeşitli şekillerde işletilmesi olan mükelleflere *kiralanması* hizmeti" ifadesine istinaden KDV oranının bu gibi durumlarda % 1 uygulanması gerekmektedir.⁶⁶⁵

KDVK'nın 13/a maddesinde belirtilen istisna kapsamındaki malın "deniz taşıma araçları, yüzer araçlar, havayolu ve demiryolu taşıma araçları olduğu ve bu araçların kiralanması ve çeşitli şekillerde işletilmesi işlemleri" KDV'den istisnadır. Fakat bu araçların inşası tamamlandıktan sonra ana motor dışında kalan aksam ve parçalarına ilişkin teslimlerin KDV'ye tabi olması gerekmektedir. Örneğin; şirket aktifinde bulunan gemide kullanılmak üzere finansal kiralama yoluyla edinilecek iktisadi kıymetler (jenaratör gibi) KDV'den istisna edilemeyecek olup ilgili listelerde sayılana oranda KDV'ye tabi tutulacaktır.⁶⁶⁶

Diğer bir Özelge'de ise finansal kiralama yoluyla temin edilen akaryakıt deniz tankerlerinin akaryakıt taşımacılığında kullanılmak üzere kiralanması durumunda KDV oranının kaç olacağı hakkında görüş istenmiştir. İlgili özelgeye istinaden KDVK'nın 13/a maddesi uyarınca yapılan işlemler vergiden istisna edilmişti. İstisna kapsamındaki araçlar ise "48 Seri No.lu Katma Değer Vergisi Genel Tebliğinde" belirtilmiştir. Bu araçların teslim işlemlerinin istisna kapsamında değerlendirilebilmesi için faaliyetlerinin kiralama ya da bu araçların çeşitli şekillerde işletilmesi olması gerekmektedir. Bunun dışında KDVK madde 28'e istinaden çıkarılan BKK'ya istinaden 13/a maddesi uyarınca istisna olarak yapılan teslimlerin faaliyetleri kısmen veya tamamen bu

⁶⁶⁵ Gelir İdaresi Başkanlığı, 17.06.2011 Tarih ve B.07.4.DEF.0.17.10.00-KDV2010-06-5 sayılı Özelge, (www.legalbank.net), Erişim tarihi: 05.10.2021

⁶⁶⁶ Gelir İdaresi Başkanlığı, 23.11.2011 Tarih ve B.07.1.GİB.4.34.17.01-KDV.13-2083 Sayılı Özelge, (www.legalbank.net), Erişim tarihi: 05.10.2021

araçların *kiralınması* veya çeşitli şekillerde işletilmesi olan mükelleflere *kiralınması* hizmetinde KDV oranı % 1'dir. Ayrıca, kiracının kiraladığı iktisadi kıymeti kiralayan sıfatı ile tekrar kiralaması durumunda KDVK 13/a madde hükmü için söz konusu şartları taşıması halinde KDV oranı yine % 1 olacaktır.⁶⁶⁷

Fakat finansal kiralamaya konu olan deniz taşıtının faaliyet alanı ile ilgili olmasına rağmen eğlence sektörüne yönelik olması halinde uygulanacak KDV oranı değişecektir. Şöyle ki; turizm faaliyetinde bulunana bir işletmenin finansal kiralama yoluyla ticari amaçla kullanmak üzere yelkenli ithal etmek istemesi halinde uygulanacak KDV oranı 60 No.lu KDV Genel Sirkülerin; "3.2.1. Deniz, Hava ve Demiryolu Taşıma Araçlarının Yüzer Tesis ve Araçlarının Teslimi" başlıklı bölümünde yer alan "sportif eğlence amacına yönelik hizmet veren deniz motosikletleri, paraşüt çekme tekneleri, sürat motorları, yelkenli tekneler, motorlu paraşütler, balonlar ile benzeri araçlar deniz ve hava taşıma aracı niteliğinde olmadığından, bunların teslimleri istisnadan faydalanmayacaktır." hükmüne istinaden ithal edilecek firmaya sorumlu sıfatıyla yüzde 18 KDV hesaplanması gerekecektir.⁶⁶⁸

⁶⁶⁷ Gelir İdaresi Başkanlığı, 14.07.2011 Tarih ve B.07.1.GİB.4.35.17.01-35-02-317 Sayılı Özelge, (www.legalbank.net), Erişim tarihi: 05.10.2021

⁶⁶⁸ 27.06.2012 Tarih ve B.07.1.GİB.4.34.17.01-KDV.13-2001 Sayılı Özelge, , (www.legalbank.net), Erişim tarihi: 05.10.2021

SONUÇ

Dünya’da ve Türkiye’de özellikle işletmelerin finansal ihtiyaçlarını karşılamasında öz kaynakları etkin kullanmak için yeni finansal kaynak arayışlarına katkı oluşturan finansal kiralama işlemlerinin önemi her geçen dönem artmaktadır. Özellikle küreselleşmenin de beraberinde getirdiği teknolojik gelişmelerin yakından takip edilmesi gerekliliği alternatif finansman yöntemlerinin uygulanmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu ihtiyaçların giderilmesinde sıklıkla başvurulmuş bir yöntem haline gelen finansal kiralama işlemi işlevini yitirmiş teknolojik araçların yerine yenisinin temin edilmesinde kolaylık sağlaması açısından da tercih edilmektedir. Sadece teknolojik gelişmelerin takibi değil öz kaynakları kullanmadan işletmenin ihtiyaç duyduğu diğer iktisadi kıymetlerin temininde de kullanılıyor olması finansal kiralamayı diğer finansman yöntemleri karşısında ön plana çıkarmaktadır.

Dünya’da uzun yıllardır varlığını sürdüren ancak ülkemizde 1985 yılında yürürlüğe giren kanun ile uygulamaya konulan finansal kiralama henüz istenilen seviyelere ulaşmasa da gelişimini devam ettirmektedir. Özellikle 3226 sayılı mülga FKK’nın ihtiyaca cevap vermemesi yeni bir düzenlemenin varlığını zorunlu hale getirmiştir. VUK’a eklenen mükerrer 290. madde ile birçok eksiklik giderilmiştir. Sonrasında 6361 sayılı Kanun’la özel hukuk uyumlu hale getirildi. Finansal kiralama işlemleri ilerleyen süreçte diğer kanunlarla da desteklenerek daha kolay uygulanabilir hale getirilmiştir.

6361 sayılı FFFK’da kiralama süresine ilişkin bir takım değişiklikler yapılmıştır. Önceki düzenlemelerde finansal kiralama işlemlerinde sözleşme süresinin 4 yıldan az olmaması gerekirken, yeni düzenlemeler ile süre kısıtlaması ortadan kalkmıştır. Böylelikle finansal kiralama işlemleri VUK mükerrer 290. madde ile uyumlu hale getirilerek iktisadi kıymetin ekonomik ömrünün % 80’inden daha kısa olamayacağı hüküm altına alınmıştır. Yeni kanunla getirilen diğer bir değişiklik, sat geri kirala işlemlerine izin verilmesidir. Önceki kanunda 3 taraflı (kiralayan, kiracı ve satıcı) bir ilişkinin olması zorunluymuşken, yeni düzenleme ile 2 taraf olması da yeterli hale gelmiştir ve noter tasdiki zorunluymuşken, yeni kanun ile birlikte bu şart ortadan kaldırılmıştır. Diğer taraftan mülga FKK’da Türkiye’de merkezi bulunmayan bir finansal kiralama şirketinin

Türkiye’de şube açmasına izin verilirken, yeni kanunda böyle bir hüküm bulunmamaktadır. Fakat yurtdışından kanunda belirtilen şartların sağlanması halinde kiralama yapılmasına engel teşkil eden bir durum yoktur. 6361 sayılı FFFK ile getirilen diğer husus ise tüketicilerin finansal kiralama yoluyla konut kiralamasından faydalanabilmesidir. Finansal kiralama işlemlerine ilişkin yapılan diğer düzenleme ise TMS 17 yerine 2019 yılı itibariyle uygulanmaya başlayan TFRS 16’dır. TFRS 16’nın en dikkat çeken özelliği işletmelere finansal durumu hakkında daha açık bilgi paylaşımı sağlaması ve şeffaf olmasıdır. Ayrıca, TMS 17 de kiralama işlemleri faaliyet kiralaması ve finansal kiralama olarak ayrı ayrı ele alınmaktaydı ve TMS 17’de finansal kiralamalar bakiyeye yansıtılırken faaliyet kiralamaları sadece tabloların açıklamalarında yer almasından dolayı finansal tablolarda takibi mümkün değildi. Kiracı açısından finansal kiralama, faaliyet kiralaması ayrımı olmaksızın kiralanan varlık bilançoda yer alırken kiralayan açısından faaliyet kiralaması işlemlerinin bilanço dışında takibinin devam etmesi hala var olan bir sorun olarak ifade edilmektedir. Görüldüğü gibi, yeni kanunla birlikte finansal kiralama işlemleri günün değişen ekonomik şartları ile daha uyumlu hale getirilmiştir.

Mükerrer 290. madde ile kiracı kiraladığı varlıktan doğan borç için rayiç bedel veya bugünkü kira ödemelerinden düşük olanı ile değerlendirilmesi gerekmektedir. Ödenen toplam kira bedelinin ise aktifte yazılı değerden kira ödemelerinin bugünkü toplamı düşülerek bulunan miktar üzerinden değerlemeye tabi tutulması gerektiğidir. Ayrıca, kira ödemeleri anapara ve faiz gideri ayrımı yapılarak hesaplara intikali gerekmektedir. Finansal kiralama şirketi ise; aktifinde yer alan alacakları, kiralama süresi sonuna kadar alınan toplam kira geliriyle net bilanço aktif değerinin arasındaki fark ile değerlemeye konu olması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Bir bedel çıkmaması ya da bedelin eksi olması durumunda ise iz bedel ile değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

GVK’de finansal kiralama işlemleri ile ilgili doğrudan bir hüküm bulunmamaktadır. 6361 sayılı FFFK ile finansal kiralama yetkili şirketlerin yalnızca anonim şirket şeklinde kurulması mümkün olduğu için elde edilen kazancın kurum kazancı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu durumda elde edilen bu kazancın gelir vergisi hükümlerine göre değil kurumlar vergisi hükümlerine göre vergiye tabi

tutulması sonucunu doğurmaktadır. Ancak kiracı tarafın gerçek ya da tüzel kişi olması konusunda herhangi bir sınırlayıcı hüküm olmamasından kaynaklı finansal kira ödemelerinin GVK'nın 40. maddesine göre gider olarak dikkate alınması gerekmektedir. 6361 sayılı FFFK'ya göre mükellefin kira ödemelerinin belirleme konusunda serbest olması ve GVK hükümlerine göre finansal kiralama sonucunda yapılan değişken veya sabit kira ödemeleri matrah tespitinde gider olarak indirilebilecektir. Uygulamada bu konuda uyuşmazlıkların çıktığı ve yargı yoluna başvurulduğu görülmektedir. Kira ödemelerinin serbestçe belirlenmesinin özellikle finansal kiralamanın yapıldığı ilk yıllarda kira ödemelerinin büyük bir kısmının ödenmesinin matrah farkı oluşturduğu görülmektedir. Bu sebeple yargıya başvurulmuştur. Danıştay'ın 6361 sayılı kanunda yer alan hükme göre temyiz istemini geri çevirmiştir.

Finansal kiralama işlemlerine ilişkin düzenlemelerin bir kısmına KVK'da yer verilmiştir. Özellikle "İstisnalar" başlıklı 5. madde, finansal kiralama işlemlerine sağlanan avantajlar yönünden temel kanun maddelerinden biridir. İlgili madde kapsamında finansal kiralama şirketlerine iştirak olunması da "yurtdışı iştirak kazancı istisnası" olarak değerlendirilebilecektir. Ancak yurtdışı iştirak kazançlarında istisnadan yararlanılabilmesi için toplam vergi yükünün % 15 olması gerekirken, finansal kiralama şirketine iştirak edilmesi halinde bu oranın en az Türkiye'deki kadar olması beklenmektedir.

KVK'nın 5/e maddesinde parantez içi hüküm olarak verilen sat-geri kirala işlemleri istisnası parantez içi hükümden çıkarılarak aynı maddenin (j) bendinde tekrar ele alınmıştır. (j) bendinde sat ve geri kirala işlemlerine konu taşınmazın finansal kiralama yapmaya yetkili şirketlere satışı ve tekrar geri devrinde kiracıya (taşınmazın asıl sahibi) satışından doğan kazancın tamamı istisna edilmişken (e) bendi uyarınca sat-geri kiralaya konu olan taşınmazların üçüncü kişilere satılması halinde istisna oranı % 50 uygulanacaktır. Kurumlar vergisine tabi dar mükelleflerin Türkiye'de yaptıkları finansal kiralama işlemlerinde gayrimenkullerin kiralamaya konu olması halinde % 1, gayrimenkul dışında kalan malların kiralamaya konu olması halinde ise bu % 20 oranında tevkifata tabi olmaları gerekmektedir.

Finansal kiralamaya konu olabilecek ve olamayacak mallar hakkında kanunda detaylı açıklamalara yer verilmiştir. Açıkça belirtilen mallar dışında kalan bütün malların kiralamaya konu olabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu durumda finansal kiralama konusu yapılan malların kira ödemelerinin tamamı gider konusu yapılabilir. Uygulamada konu ile ilgili uyuşmazlıkların çıktığı ve konunun yargıya taşındığı görülmektedir. Danıştay'a yansıyan davalarda finansal kiralama konusu yapılan malın ticari kazancın idamesinde gerekli olup olmadığı lüks sayılabilecek malların kiralamaya konu olmasının sorgulanması gerektiği ifade edilmiştir. Danıştay'ın bu yönde verdiği karar ise; kanunda kiralama konusu yapılamayacak malların dışındaki her türlü kıymetin kiralama konusu yapılabileceği yönündedir. Ayrıca, Danıştay'a yansıyan bir diğer uyuşmazlık konusu da bir malın satın alma amacıyla kiralamaya konu olmasının muvazaalı olduğu yönündedir. Bu durumda da sözleşmede belirtilen bedel üzerinden alınması halinde herhangi bir engel olmadığı kararına varılmıştır.

Gayrimenkul gibi malların kiralamaya konu olması ve kiralama süresi sonunda devralınması halinde amortisman ayrılırken, amortisman oranı olarak kiralama süresi değil VUK tebliğlerinde yer alan oranların dikkate alınması gerekmektedir. Bu malların takibi kira süresi boyunca "haklar" hesabında, kiralama süresi sonunda devrin gerçekleşmesi ile "binalar" hesabında yapılmalıdır.

Finansal kiralama yöntemi ile konut sahibi olabilme imkânı da söz konusudur. Finansal kiralama yönteminin önemli unsurlarından biri olan kiralamaya konu varlığın kiracı tarafından seçilebilecek olması konut finansmanında da bir ayrıcalık olarak çıkmaktadır. Böylelikle konut sahibi olmak isteyen kişiler istedikleri gayrimenkülü seçerek finansal kiralama şirketi aracılığıyla kiralama işlemi yapabilmektedirler. Ayrıca, bireyler mevcut konutlarını da finansal kiralama şirketine satarak kiralamaya konu edebilirler.

Finansal kiralamada en büyük paya sahip makinelerin kiralınmasında ise; eğer kiralamaya konu iktisadi kıymet yıllara yaygın inşaat işlerinde kullanılacaksa Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15. maddesine göre tevkifata tabi tutulmayacaktır. Binek otomobillerin finansal kiralamaya konu olması halinde gider kısıtlamasına gidilmeksizin aracın aktife alınmasının ardından ödemelerin anapara faiz ayrıştırılması yapılarak gider

gösterilmesi gerekmektedir. Kiracı durumundaki tarafın kurumlar vergisi mükellefi olması halinde yapılan faiz ödemelerinin % 70'lik kısmı gider olarak indirilebilecektir. Hava araçlarının finansal kiralamaya konu olması halinde kaldıraçlı yöntem tercih edilmektedir. Buna göre kaynağın % 20'lik kısmı kiralayan finansal kiralama şirketi tarafından geriye kalan kısmı ise bankalar ya da diğer finansal kurumlar tarafından temin edilebilecektir. Dar mükellefe tabi kurumların finansal kiralama yoluyla uçak kiralaması halinde ise % 20 stopaja tabi tutulmaları gerekmektedir. Ayrıca, iki ülke arasında yapılan hava aracı kiralama sözleşmelerinde ÇVÖA hükümleri dikkate alınmalıdır. Ancak ilgili ülke ile yapılan bir anlaşma olmaması halinde ülke kanunları dikkate alınmalıdır. Yurtdışından deniz aracı kiralamalarında da Kurumlar Vergisi Kanunu'nun dar mükellefe ilişkin hükümlerin uygulanması gerekmektedir.

Finansal kiralama işlemlerine harcama vergileri ve diğer vergiler açısından ele alındığında; MTV ve Emlak Vergisi'nde finansal kiralama işlemlerine ilişkin herhangi bir hüküm olmadığı görülmektedir. Hatta vergiden muaf sayılan kurumların finansal kiralama yolu ile bu kanunların konusu olan malları temin etmesi halinde de mülkiyetin kendi adlarına tescil edilmemesinden kaynaklı istisnadan yararlanamayacakları açıktır. Ancak kiralama sonunda il özel idareleri ve belediyeler gibi bu kurumların ilgili malları devralması halinde MTV ve Emlak Vergisi muafıkları söz konusu olabilecektir. KDV'nin konusuna giren finansal kiralamaya tabi mal teslimleri esnasında KDV'nin anapara artı faiz üzerinden hesaplanması gerekmektedir. Ancak kiralama süresi sonunda devir işlemlerinin genellikle temsili bir miktar ya da iz bedel üzerinden yapılmasından kaynaklı ve KDV işlemlerinde emsal altında teslimlerde emsal fiyatın dikkate alınması gerekliliğinde KDVK'nın 27. maddesine göre geçerli sebeplerde emsal bedeline gerek duyulmadığını ifade eden hükmün dikkate alınması gerekmektedir.

Finansal kiralama işlemlerinde ihtilafa konu olan durumlardan bir tanesi teslim işlemlerinde uygulanacak KDV oranıdır. Özellikle mükellefin kiraladıkları malın KDV oranı hakkında tereddüte düşmesi ve idarenin yorumuna sıkça başvurduğu görülmektedir. İlgili anlaşmazlıkların ortadan kaldırılması için yapılan değişiklikle kanunda belirtilen bazı mallar dışında kalan diğer bütün malların finansal kiralamaya konu olması durumunda KDVK'da o malla ilgili olarak yer alan vergilendirme oranına göre

vergilendirilmesi gerekmektedir. Bu durumda I sayılı listedekiler % 1 oranında II sayılı listedeki teslimler % 8, bu listelerde yer almayan işlemler ise % 18 KDV'ye tabidir.

Finansal kiralama işlemlerinden olan sat-geri kirala işlemi kapsamında yapılan taşınmaz teslimler de KDV'den istisna edilmiştir. Şöyle ki istisna, kiracıya ait malın kiralayan tarafından satın alınmasındaki teslimden başlayıp yeniden sözleşme sonunda asıl sahibi olan kiracıya devrinde de söz konusu olmaktadır. Dikkat çeken diğer bir husus ise taşınmazla birlikte içindeki makine ve teçhizatlar da sat geri kirala işlemine konu oluyorsa, istisna kapsamında değerlendirilecek; ama taşınmazdan ayrı kiralamaya konu oluyorsa, istisnaya dâhil edilmeyecektir. Ayrıca, YTB kullanılarak temin edilen makine ve teçhizat teslimleri de KDV'den istisna işlemler arasında yer almaktadır.

Finansal kiralama kapsamında ihracat yapılması halinde teslimin ülke sınırları dışında gerçekleşmesi sebebiyle KDV söz konusu olmayacaktır. Aksi durumda ise; teslimatın Türkiye'de yapılmasından dolayı istisnai durumlar dışında KDV uygulanacaktır. Yurtdışından yapılan kiralamanın ise KDVK madde13'e göre hava, deniz ve demiryolu taşımacılığı faaliyeti ve kanunda belirtilen diğer durumlar olması halinde KDV uygulanmayacaktır. Gider Vergileri kapsamında finansal kiralama işlemleri BSMV'ye tabi değildir. Ayrıca, finansal kiralama işlemleri ve ilgili sözleşme kapsamında yapılan diğer işlemler için sözleşme yapılması da dâhil damga vergisinden ve harçtan istisna edilmiştir.

Finansal kiralamaya konu olan bazı malların KDV oranı oldukça düşüktür. Bu mallar finansal kiralamaya konu olmasalardı bu mallara uygulanacak KDV oranı daha yüksek olacaktı. Bu durum finansal kiralamaya olan ilginin artmasına neden olmaktadır. Öte yandan bazı malların finansal kiralamaya konu olması, bazı malların olmaması ya da ilgili malların finansal kiralama yoluyla elde edilmesi halinde farklı oranda KDV uygulanması, KDV oranları hususunda tereddütlerin yaşanmasına yol açmaktadır. Bu düzenlemelerin tam nüfuz edilememesi vergi idaresinden bilgi edinme ihtiyacını ve vergi uyumsuzluklarını beraberinde getirmiştir. Vergi hukukunun temel dayanağının kanunilik ilkesi olduğu düşünülürse vergi kanunlarının belirgin olması gerekmektedir. Özellikle KDV açısından finansal kiralamaya konu mallara uygulanacak oranın taraflar açısından net olarak anlaşılabilmesi özgelgelere sayısını arttırmaktadır. Ancak yapılan inceleme

sonucunda mükellefin bilgi ihtiyacına cevap olarak verilen özelgelerin kanunlarla uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Yine de özelgelerin sayısının bu kadar çok olması kanunilik ilkesini zedeleyebilir. Bu sebeple özellikle KDVK'nın finansal kiralamaya ilişkin düzenlemeleri daha anlaşılır hale getirilebilir.

Uyuşmazlıklara/anlaşmazlıklara sebep olan unsurlardan bir diğeri, kira ödemelerinin vade tarihi içerisinde serbestçe belirlenebilmesidir. Özellikle vadenin büyük bir kısmında temsili rakamlarla kira ödemesi yapılması vergi idaresi tarafından uyuşmazlık sebebi olarak görülmüş ve cezai işlem konusu yapılmıştır. Ancak kanundaki ifadenin net olması bu konudaki temyiz isteklerinin kabul edilmesine ve cezai işlemin kaldırılmasına sebep olmuştur. Bu durumda hem verginin kanuniliği ilkesi hem de dönemsellik ilkesi gereği finansal kiralama işlemlerine ait vergisel düzenlemelerinin anlaşılır ve açık olması önem arz etmektedir.

Çalışmamıza ilişkin genel bir değerlendirme yapılması gerekirse, finansal kiralamaya ilişkin vergisel düzenlemelerin ve ayrıcalıkların bulunduğu görülmüştür. Finansal kiralama kanunundaki değişim süreci AB ile olan vergi uyumlaştırma sürecine de yansımış ve ülkemizdeki finansal kiralama kanunu büyük oranda AB kanunlarına uyumlu hale getirilmiştir. Finansal kiralamaya konu olan malların maliyetlerinin yüksek olması ve bu malların finansal kiralama yöntemiyle daha ucuza temin edilebilmesi üretimin aksamaması ve katma değer yaratılması açısından ön plana çıkmaktadır Böylece firmalar açısından yeni teknoloji takibi daha kolay hale gelmekte ve rekabette üstünlük sağlama fırsatı yakalanmaktadır. Bununla birlikte, söz konusu malların vergileme açısından gider unsuru taşıması finansal kiralamaya olan ilginin artmasında önemli bir faktör olarak gösterilebilir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Acun Mekengeç, Merve. **Milletlerarası Özel Hukukta Finansal Kiralama (leasing) Sözleşmeleri**. 1. Baskı. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2014.

Akbulut, Akın. **Kiralama İşlemleri Yeni 6361 Sayılı Kanun'a Göre Kiralama İşlemlerinin Hukuki Yapısı ve Kiralama İşlemlerinin TMS 17 ve Vergi Kanunları Karşısındaki Durumu**. 1. Baskı. Ankara: TURMOB Yayınları, 2013.

Aksoy, Emine Ebru. **Finansal Yönetim Teorik Yaklaşımlar, Çözümlü Örnekler ve Öneri Yaklaşımlar**. 1. Baskı. Ankara: Gazi Kitapevi, 2017.

Altaş, Soner. **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler**. 9. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.

Altop, Atilla. **Özellikle Taşınır Yatırım Mallarına İlişkin Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi**. 1.Baskı. Ankara: Adalet Matbaası, 1990.

Bayrakdaroğlu, Ali ve Aysel Gündoğdu. **Güncel Yaklaşımlarla Yatırım Projelerinin Değerlendirilmesinde Ekonomik Analizler Kavram- Yapı Uygulama**. 1. Baskı. Ankara: Seçkin Kitapevi, 2018.

Berk, Niyazi. **Finansal Yönetim**. 8. Baskı. İstanbul: Türkmen Kitapevi, 2005.

Brederode, Robert F. Van and Krever Richard i. **VAT And Financial Services Comparative Law And Economic Perspectives**. Springer Nature Singapore Pte Ltd., 2017.

Değer, Nuri. **En Son Şekliyle Damga Vergisi Uygulaması**. 4. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.

- Demir, Alaattin. **A'dan Z'ye Özellikli Vergi Konuları**. 1. Baskı. Ankara: Gazi Kitapevi, 2018.
- Demir, Şeref. **Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları TMS/TFRS (VUK Değerleme Yaklaşımı)**. 4. Baskı: Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Demiroğlu, Kaan. **Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği**. 1. Baskı. Ankara: Gazi Kitapevi, 2017.
- Ercan, Tayfun. **6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu İle Neler Değişti?**. 1. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.
- Erol, Ahmet, Ercan Yıldırım ve Vefa Toroslu. **Tüm Yönleriyle Finansal Kiralama (Leasing) İçtihatlı- Gerekçeli**. 2. Baskı. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, 2011.
- Ertem, Üner. **Uluslararası Finansman**. 1.Baskı. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2015.
- Gündoğdu, Aysel. **Finansal Yönetim**. 1. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- İnan, Boğaç. **Katma Değer Vergisi İade Rehberi**. E-Kitap 1. Baskı. Ankara: Vergi Müfettişleri Derneği. 2019.
- Karakoç, Yusuf. **Genel Vergi Hukuku**. Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2017.
- Karyağdı, Nazmi. **Amerika Birleşik Devletleri Gelir İdaresi'nde Vergi İncelemesi**. 1. Baskı. Ankara: Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2006.
- Kaya, Ferudun. **Dış Ticaret ve Finansmanı**. 1. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım, 2009.

- Kumkale, Ruknettin. **Vergi Matrahını Düşürmek İçin Neleri Gider Yazabilirsiniz/ Yazamazsınız?**. 6. Baskı. Ankara: Seçkin Kitapevi, 2018.
- Erden, Kuntalp. **Finansal Kiralama Kanununa Göre Finansal Kiralama (Leasing) Tanımı ve Hükümleri**. 1. Baskı. Ankara: Olgaç Matbaası, 1988.
- Koyuncuoğlu, Hilmet. **Değişen Finansal Kiralama Mevzuatı Işığında Finansal Kiralama Sözleşmesine İlişkin Uygulamadan Kaynaklanan Sorunların Değerlendirilmesi**. 1. Baskı. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2015.
- Köteli, Argun. **Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing Sözleşmeleri)**. 1. Baskı. İstanbul: Kazancı Kitap Tic. A.Ş., 1991.
- Münyas, Turgay. **Finansal Yönetim ve Portföy Yönetim Teorisi Teorik Yaklaşımlar ve Çözümlü Örneklerle**. 1. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Oktar, S. Ateş. **Türk Vergi Sistemi**. 2. Baskı. İstanbul: Türkmen Kitapevi, 2018.
- Oy, Osman ve Onur Biçici. **Finansal Kiralama (Leasing) ve Kira Alacaklarının Takip Yolları**. 1. Baskı. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 2015.
- Öncel, Mualla, Ahmet Kumrulu ve Nami Çağan. **Vergi Hukuku**. 27. Baskı. Ankara: Turhan Kitapevi, 2018.
- Öner, Erdoğan. **Türk Vergi Sistemi**. 9. Baskı. Ankara: Seçkin Kitapevi, 2019.
- Örten, Remzi, Hasan Kaval ve Aydın Karapınar. **Türkiye Muhasebe- Finansal Raporlama Standartları (TMS – TFRS)**. 10. Baskı, Ankara: Gazi Kitapevi, 2017.
- Özdemir, Gençer. **Konut Kredileri ve Konut Kredilerinde Teminat İşlemleri**. 1. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.

Özdemir, Muharrem. **Finansal Yönetim**. 1. Baskı. Ankara: Gazi Kitapevi, 1997.

Özdoğan, Yusuf. **Finansal Kiralama Sözleşmesinin Sona Erme Nedenleri ve Sonuçları**. 1. Baskı. Ankara: Seçkin Kitapevi, 2018.

Ruhi, Ahmet Cemal. **Sözleşmeler Hukuku**. 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Saraçoğlu, Fatih. **Türk Vergi Sistemi Ders Notları**. 4. Baskı. Ankara: Gazi Kitapevi, 2018.

Şenyüz, Doğan, Mehmet Yüce ve Adnan Gerçek. **Türk Vergi Sistemi**. 13. Baskı. Bursa: Ekin Yayıncılık, 2016.

Topuz, Murat. **Finansal Kiralama (leasing) Sözleşmesi**. 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2017.

Topuz, Murat. **Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar Çerçevesinde Döviz İle Sözleşme Yapma Yasağı ve Sözleşmelerin Uyarlanması**. 1. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.

Tuğlu, Ali ve Özkan Atıla. **Finansal Kiralama işlemleri**. 2. Baskı. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, 2007.

Ürel, Gürol. **Güncel Vergi Usul Kanunu Uygulaması**. 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.

Vurucu, Mehmet ve Mustafa Ufuk Arı. **A'dan Z'ye Bankacılık**. 2. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.

Sürelî Yayınlar

- Acar, Merve, Hüseyin Temiz, Rafet Aktaş. “ UMS 17 Kiralama İşlemleri Standardından UFRS 16’ya Geçişin Finansal Tablolar Üzerinde Etkisi: Borsa İstanbul Örneği, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**. Cilt. 19, Sayı.3(Eylül 2017), ss.592-623.
- Acun, Merve. “Yabancılık Unsuru Taşıyan Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmelerinde Yetkili Mahkeme”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**. Cilt.19, Sayı.1 (2013), s.441-482.
- Akar, İhsan ve Belma Türkcan. “ Finansal kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi” **Vergi Raporu Dergisi**. Sayı.78, (Ekim- Kasım 2005), ss.60- 64.
- Akbıyık, Sedat. “Orta Vadeli Bir Finansman Tekniği (Finansal Kiralama) “Leasing”, **Vergi Raporu Dergisi**. Sayı. 1993/1, s. 3- 9
- Akçataş, Celalettin. “Yatırım Teşvik Belgesi Kapsamındaki Makine Ve Teçhizatın Finansal Kiralamaya Konu Edilmesi Durumunda KDV İstisnası Uygulanabilir (Mı)?” **Vergi Raporu Dergisi**. Sayı. 138 (Mart 2011), ss.44- 48.
- Akel, Veli, Nuray Ergül ve Sezayi Dumanoglu. “İMKB’de İşlem Gören Finansal Kiralama Şirketlerinin 2005- 2008 Dönemi Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi” **Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**. Cilt. 28, Sayı. 1 (2010), s.271- 292.
- Akın, Fatih. “Finansal Kiralama İşlemlerinde Faiz ve Kur Farkları Sorunu”, **Vergi Sorunları Dergisi**. Sayı. 312 (Eylül 2014), s.129- 135.
- Aktaş, Mehmet Ali, Ender Güler ve H. Serdar Yalçınkaya. “Türkiye’de Finansal Kiralama İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi”, **III. Ulusal Konya Ereğli Kemal Akman Meslek Yüksekokulu Tebliğ Günleri**. Sayı 3, No:1, (2011), s.476-490.
- Altındağ, Mehmet. “Finansal Kiralamanın Vergi Karsındaki Durumu”, **Mali Çözüm Dergisi**. Sayı.66 (2004), <http://archive.ismmmo.org.tr>, (E.T.:24 Ocak 2020).

- Altıntaş, Taylan ve Emre Selçuk Sarı. “KDV Oranlarındaki Değişikliğin Türk Finansal Kiralama Sektörüne Etkisi”, **Mali Çözüm Dergisi**. Sayı 114, (Kasım- Aralık 2012) ss.85- 98.
- Altun, Davut. “Satıp Geri Kiralama Yöntemiyle İlgili Yeni Vergisel Düzen”, **Vergi Raporu Dergisi**. Sayı. 169 (Ekim 2013), ss.7- 12.
- Aydemir, Ömer. “Yıllara Sâri İnşaat İşinde Kullanılmak Üzere Finansal Kiralama Yoluyla Ekipman Alımı” **Mali Çözüm Dergisi**. 2017 Mart-Nisan, s.135- 140.
- Aydın, Uğur ve Süleyman Karacan. “Finansal Kiralamanın Vergi Kanunları Ve Muhasebe Uygulamaları Yönünden Değerlendirilmesi”, **Vergi Raporu Dergisi**. Sayı. 205 (Ekim 2016), s.97- 111.
- Aydoğdu, Murat. “Konut Finansmanı Sistemi (Mortgage) ve Sözleşmeleri”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**. Cilt: 9, Sayı: 1,(2007), s.1-52.
- Baştürk, Faruk. “Finansal Kiralama Sözleşmesinin Şekli ve Tescili veya Şerhi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**. Cilt. 57, Sayı. 4 (Aralık 2008), s. 99- 133.
- Ber, Heybet. “Finansal Kiralama işlemlerinde Değerleme”, **Vergi Raporu Dergisi**. Sayı. 159 (Aralık 2012), s.188- 210.
- Bolatbaş, Cafer ve M. Coşkun. “Kiralama İşlemlerinde Katma Değer Vergisi”, **Vergi Raporu Dergisi**. Sayı. 113 (Şubat 2009), s.26-34.
- Briner, Merlin G. “Tax Equity And Fiscal Responsibility Act Of 1982” **Akron Tax Journal**. Vol. 1, Article 2. S. 29-71.
- Cengiz, Selim. “Finansal Kiralama İşlemlerinin Mevzuat Boyutu ve Muhasebe Uygulamaları: TMS 17 Ve VUK Kapsamında İncelenmesi”, **Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi**. Cilt.6 Sayı.11,(2017), s.43-56.

- Çelik, Ziya ve Veli Yapıcı. “Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi İle Alınan İktisadi Kıymette Maliyet Bedeli ve Amortisman Süresi Tespiti” **E- Yaklaşım Dergisi**. Sayı. 289 (2017), s.2-3.
- Çelik, Harun. “Finansal Kiralamada Yeni Yöntem: Sat Kirala Uygulaması ve Kurumlar Vergisi ve Katma Değer Vergisi İstisnaları” **Vergi Raporu Dergisi**. Sayı. 173 (2014), ss.73-80.
- Çetinkaya, Ali. “OECD Üyesi Ülkelerde Katma Değer Vergisinin Yapısal Gelişimi ve Son Uyumlaştırma Çabalarının Değerlendirilmesi” **Sosyo Ekonomi Dergisi**. Sayı. 14 (2011), ss. 101-126.
- Çondur, Funda, Umut Evlimoğlu ve E. Yasemin Bozdağlıoğlu. “Finansal Yenilikler Kapsamında Leasingin KOBİ’lerde Kullanımına İlişkin Bir Araştırma” **Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**. Cilt.4, Sayı.2 (2008), s.1-26
- Coşgun, Oktay. “Finansal Kiralama İşlemlerinin Değerlemesi ve Muhasebeleştirilmesi” **Vergi Raporu Dergisi**. Sayı. 131 (Ağustos 2010), s.75- 84.
- Dayı, Faruk ve Yusuf Esmer. “Sivil Havacılık Yönetiminde Finansal Kiralama İşlemlerinin Karlılık Üzerine Etkisi: Avrupa Havayolu Şirketleri Üzerine Bir Uygulama”, **Akademik Bakış Dergisi**. Sayı.64 (Kasım-Aralık 2017), s. 69- 78.
- Demir, Hülya ve Vildan Kurt Palabıyık. “Kredi Ediniminde Uzun Vadeli İpotek Kredisi Sistemi”, **HKM Jeodezi, Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi Dergisi**. Sayı.92 (2005), s.1-10.
- Demirci, Şuayyip Doğuş ve Merve Kıymaz Kıvraklar. “Ulusal Ve Uluslararası Düzenlemeler Çerçevesinde Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi” **Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi**. 2018 özel sayı, 510.
- Dinçer, Hüseyin. “Finansal Kiralama İşlemlerinin Değerlemesi ve Muhasebeleştirilmesi” **Vergi Dünyası Dergisi**. Sayı.388 (Aralık 2003), s.62- 77.

- Doyrangöl, Nuran Cömert. “Son Düzenlemelere Göre Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi” *Mali Çözüm Dergisi*. Sayı.64, (Temmuz- Ağustos- Eylül 2003), ss.9-20
- Ekesan, Nur. “Serbest Meslek Erbabı Finansal Kiralama Yoluyla İktisap Ettiği Binek Otomobiller İçin Amortisman Ayırıp Gider Yazabilir mi? KDV’sini İndirebilir mi?”, *Yaklaşım Dergisi*. Sayı.252 (2013), ss. 1-4
- François, Benedit. “Financial Leasing in France” *Uniform Law Review* . Vol. 16 (2011), s. 291-332.
- Gökgöz, Ahmet. “Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt, Sayı 35 (2013), s.107- 122.
- Gökgöz, Ahmet. “TFRS 16 Kiralamalar Standardı Çerçevesinde Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi (Accounting of Rental Transactions within the Framework of TFRS16 Leases)”, *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*. Cilt.5, Sayı.1 (2019), s.318-332.
- Gönen, Seçkin ve Neslihan Akça. “ Finansal Kiralama İşlemlerinin TMS-17 Kiralama İşlemleri Standardı ve Vergi Usul Kanunu Açısından Muhasebeleştirilmesi”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. Sayı.64, (Ekim 2014), ss.71- 94.
- Güneş, Necati, Hakan Cavlak ve Yasin Cebeci. “Yasal Düzenlemeler ve Türkiye Muhasebe Standartları Açısından Sat ve Geri Kirala İşlemleri” *Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi*. Cilt.1 Sayı.3 (2017), ss. 33-51.
- İşleyen, İlker Şadi. “Finansal Kiralama İşlemlerinde KDV Uygulaması”, *Mali Çözüm Dergisi*. Sayı 112, s.213-217.
- Jusseume, Philippe. “France: "Le Leasing." Note to a Recent Decision of the Tribunal de Commerce of La Rochelle”, *Oxford University Press*. Cilt. 14, Sayı.4, 1965, ss. 686- 691.

- Karahan, Murat. “Finansal Kiralama İşlemlerinin Vergi Usul Kanunu ile Büyük ve Orta Boy İşletmeler (BOBİ) Açısından Karşılaştırılması Üzerine Bir Değerlendirme”, **Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**. Cilt 13, Sayı 19 (2019), s. 2259-2285.
- Karakocalı, Ahmet. “Konut Finansmanı Sözleşmeleri Kapsamında Tahsil Olunan Yeniden Yapılandırma Ücretinin Tüketici Hukuku Bakımından Yasal Dayanağının İncelenmesi”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**. Cilt.1, Sayı.2 (2015), ss.42- 75.
- Karışman, Müge. “Almanya’da Leasing” **Leasing Dünyası FİDER Finansal Kiralama Derneği Bülteni**. Sayı.1 (Ağustos 2001), ss. 7-10.
- Karışman, Müge. “Fransa’da Leasing” **Leasing Dünyası FİDER Finansal Kiralama Derneği Bülteni**. Sayı.4 (Haziran 2002), s.13-16.
- Kurtaran, Ayten Turan. “Finansal Kiralamamın Küçük Ve Orta Ölçekli İmalat İşletmelerinin Finansal Performansı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi”, **Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi**. Cilt. Sayı. 17 (2016), s. 1-24.
- Kızılsu, Zafer. “İş ve İnşaat Makinaları Sektöründe Leasing”, **Leasing Dünyası FİDER Finansal Kiralama Derneği Bülteni**. Sayı. 8 (Eylül 2003), s. 11.
- Köksal, Ayşe Gül ve Beyhan Beller. “Finansal Kiralama İşlemlerinin TMS 17, Vergi Mevzuatı, BDDK Tebliği Açısından İncelenmesi ve Muhasebe Uygulamaları” **Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi**. Cilt.6, Sayı. 2 (2013), ss. 150-171.
- Kuşçu, Serdar. “ Konut Finansmanı Sistemi Kapsamında Kullanılacak Kredilerde BSMV İstisnası ve İadesi” **Vergi Raporu Dergisi**. Sayı. 106 (2008), ss.22-28.
- Kutlu, Hüseyin Ali, N. Savaş Demirci ve Mehmet Güner. “ Risk Yönetim Aracı Ve Finansman Alternatifi Olarak Sendikasyon Kredileri”, **İstanbul Finans Kongresi**. 2012, ss. 628- 635

- Maisuradze, Marina ve Mariam Vardiashvili. "Lease Agreements Financial Reporting Issues According to The International Standards", **Ecoforum**. Cilt 5, Sayı. 2 (2016), ss. 162 – 166.
- Marşap, Beyhan ve Serap Yanık. "Satış ve Geri Kiralama İşlemlerinin IFRS 16 ve BOBI FRS Çerçevesinde Değerlendirilmesi", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. Sayı.21/1 (2019), s.1-15.
- Nuray Girginer. "Ticari Kredi Taleplerinin Değerlendirmesine Çok Kriterli Yaklaşım: Özel ve Devlet Bankası Karşılaştırması" **Muhasebe ve Finansman Dergisi**. Sayı. 37, ss.132- 142.
- Novalija Selma, Hamid Mutapic, Elmira Kovac. "Accounting Treatment And Legislation Of Leasing Arrangements", **Journal of Economics and Business**. Cilt. 9, Sayı. 2 (2011), ss. 45-65.
- Öğredik, Güray. "Sat ve Geri Kirala (Sell & Leaseback) İşleminin Finansal ve Vergisel Avantajları", **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**. Sayı.122 (Şubat 2014),
- Özdemir, Zekai. "Dış Ticaret Finansman Tekniklerinden Faktoring ve Forfaiting İşlemleri", **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. Sayı. (10) 2005 / 2 . SS. 194-224.
- Özdemirci, Abdullah. "Finansal Kiralama ve Finansal Kiralama İle Edinilen Taşıtlarda Taşıt Alım Vergisi" **Vergi Raporu Dergisi**. Sayı.49(2000), ss. 12-20.
- Pamukçu, Fatma ve Mehmet Çakmak. "Uluslararası Ticarete Finansal Kiralama İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi" **Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi**. Cilt 12, Sayı 48 (2017), ss. 245-267.
- Parmakçı, Murat. "Finansal Kiralama ve Konut Finansmanı" **Leasing Dünyası FİDER Finansal Kiralama Derneği Bülteni**. Sayı. 14 (2005 Kasım) s.11-12.

- Polat, Salih. “Leasing İşlemleri ve Muhasebesi” **Vergi Raporu Dergisi**. Sayı. 176 (Mayıs 2014), ss.131-143.
- Polat, İsmet. “Yatırım İndirimi İstisnası” **Vergi Raporu Dergisi**. Sayı. 174 (Mart 2014), s.73-87.
- Poyraz, Erkan. “Büyük Ölçekli Otel İşletmelerinin Orta ve Uzun Vadeli Fon Temini Sorunu ve Sermaye Piyasalarına Açılma Eğiliminin Analizi İçin Yönetici Tutumlarının Araştırılması” **Muhasebe ve Finansman Dergisi**. Sayı. 37, ss. 142 – 152.
- Reisoğlu, Sezai. “Finansal Kiralama Sözleşmeleri ve Uygulama Sorunları”, **Bankacılar Dergisi**. Sayı. 48 (Mart 2004), s.47- 65.
- Sarıgül, Suat ve Coşkun Çekiciler. “Finansal Kiralama Tanımı, İşlemlerin Değerlemesi ve Muhasebeleştirilmesi” **Vergi Raporu Dergisi**. Sayı 111 (2008) ss. 127- 142.
- Schroth, Peter W. “Financial Leasing of Equipment in the Law of the United States” **Oxford University Press**. Sayı. 58(2010), ss. 323- 351.
- Süzen, İbrahim Güray, Burcu Alptekin ve Musa Ata. “Finansal Kiralama İşlemlerinde KDV İstisnası”, **Vergi Raporu Dergisi**. Sayı. 192 (2015), ss.309- 322.
- Şahin, Mustafa. “Araç Kiralama Faaliyetlerinin Finansal Kiralama Olarak Değerlendirilip Değerlendirilmeyeceği” **E-Yaklaşım Dergisi**. Sayı.310(2018), ss.1-5.
- Şahin, Serkan. “Döviz Cinsinden Yapılan Finansal Kiralama Sözleşmelerinin Kiracı Açısından Değerlemesi ve Muhasebeleştirilmesi” **Vergi Raporu Dergisi**. Sayı.233 (2019), ss. 58-74.
- Şalcı Ağırtopçu, Filiz. “Finansal Kiralamada Vergi Avantajlarıyla Sat- Geri Kirala Dönemi” **Vergi Sorunları Dergisi**. Sayı. 301, (Ekim 2013), s. 160-164.

- Şengür Evren, Dilek. “Finansal Kiralama İşlemlerinde Kiracı Açısından Asgari Kira Ödemelerinin Hesaplanması ve Finansal Raporlama Üzerindeki Etkileri”, **Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi**. Cilt.6, Sayı. 1 (2013), ss. 263-279.
- Şişman, Deniz ve Mehmet Şişman. “ Finansal Kiralama (Leasing) ve Ekonomi İçin Önemi: Riskler, Avantajlar1”, **Yönetim ve Ekonomi Araştırma Dergisi**. Cilt.15, Sayı. Özel Sayı 1 (Aralık 2017), ss.144-154.
- Temizsu, Bünyamin ve Pelin Çoşkun. “Finansal Kiralama Kanunu Kapsamında Gerçekleştirilen Sat ve Geri Kirala (Sale And Lease Back) İşleminin Vergisel Avantajları”, **Vergi Sorunları Dergisi**. Sayı. 329 (2016), s.125- 132.
- Tiryaki, Betül. “Leasing İşlemleri İle İlgili Avrupa Birliği Mevzuatının Türk Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**. Cilt X, Sayı.1,2 (2006),ss.227-251.
- Turaboğlu, Tuncay Turan ve Serdar Yaman. “Bir Leasing Uygulaması Olarak Sat ve Geri Kirala Anlaşmaları” **AL-FARABI 1st International Congress on Social Sciences**. Mayıs 2017, ss.937-956.
- Uğurlu, Uğur. “ Leasing Yoluyla Alınan Binek Otomobillerde KDV İndirim Konusu Yapılabilir Mi?”, **Vergi Raporu Dergisi**. Sayı.179 (2014), ss. 69-80.
- Uyanık, Senan. “Finansman Bonoları ve Ülkemizdeki Geleceği” **Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. Cilt. 4, Sayı. 1-2 (1986) s.187-195.
- Yıldırım, Emrah. “Organize Sanayi Bölgelerinde Finansal Kiralama Yöntemi” **Yaklaşım Dergisi**, Sayı. 295 (2017) s.3 (dergi Sayfası bilinmiyor).
- Yılmaz, Tuncer, Ömer Atalay, Eray Aksoy ve Mehmet Fatih Aslantaş. “Türkiye’de Finansal Kiralama (Leasing) Sektörünün Gelişimi” **I. Uluslararası Kafkasya – Orta Asya Dış Ticaret ve Lojistik Kongresi**. 1-3 Ekim 2015, s.809- 837.

Yurttutan, Beytullah. “Binek Otomobil Finansal Kiralamalarında KDV İndirimi” **Vergi Sorunları Dergisi**. Sayı. 192(2004), ss. 129-133.

Diğer Yayınlar

Tezler

Ergün, İlknur. “Ufrs ve Vergi Düzenlemeleri Kapsamında Finansal Kiralama Sözleşmeleri ve Ufrs 16 Standardının Uygulanmasının Finansal Tablolar Üzerindeki Etkisi” **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. İstanbul Üniversitesi SBE, 2021

Akdoğan, Hülya Nihan. “Ufrs 16 No’lu Kiralama İşlemleri Standardının, Ums 17 No’lu Finansal Kiralama Standardı İle Karşılaştırılması, Getirdiği Yenilikler ve Türkiye’deki Halka Açık Perakende Şirketlerinin Finansal Durumlarına Etkisi Üzerine Örnek Uygulama” **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Ankara Başkent Üniversitesi SBE, 2019

Erdoğan, Hasan Fehmi, “Finansal Kiralama Sözleşmesi ve Hava Aracı ve Parçalarının Finansal Kiralama Yöntemi İle Temini”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. İstanbul Üniversitesi SBE, 2014

Mäkiaho Teemu, “Leasing: Current Status And Future Changes” **Bachelor Thesis**, Tallinn University Of Technolgy SBG, 2017 (Tallinn)

İnternet Kaynakları

Australian Taxation Office “**Company Tax Rate**”
https://www.ato.gov.au/rates/company-tax/?=top_10_rates (E.T.:21.09.2021).

Bundesverband Deutscher Leasing- Unternehmen, “**Leasing- Wirtschaft**”
<https://bdl.leasingverband.de/leasing/leasing-heute/> (E.T.:07.04.2020)

Bundesverband Deutscher Leasing- Unternehmen, “**Leasing Ist in Der Wirtschaft Fest Etabliert**”
<https://bdl.leasingverband.de/leasing/marktbedeutung/>
(E.T.:07.04.2020)

Canadian Finance & Leasing Association – September 2010, “**The History of Leasing**”,
<https://www.cfla-acfl.ca/education/cleo/>, (E.T.:15.04.2020)

Canadian Finance & Leasing Association and Association Canadienne De Financement
Et De Location, “**Cfla Backgrounder On The Asset-Based Financing,
Equipment & Vehicle Leasing Industry in Canada**”, Ocak 2006, s.4,
https://www.cfla-acfl.ca/files/public/CFLA_Backgrounder-Jan06.pdf
(E.T.:18.04.2020)

Credit- Bail: İndidences Fiscales et Comptables,
[\(https://billetdebanque.panorabanques.com/credit/credit-bail-incidences-
fiscales-et-comptables/](https://billetdebanque.panorabanques.com/credit/credit-bail-incidences-fiscales-et-comptables/) (E.T.:03.09.2021)

Deloitte, “**Taxation and Investment in Argentina 2017**”,
[https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-
tax-argentinaguide-2017.pdf](https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-argentinaguide-2017.pdf), (E.T.: 10.01.2022)

Finansal Kurumlar Birliği, “**Finansal Kiralama Nedir?**” <https://www.fkb.org.tr>,
(06.04.2020)

Finansal Kurumlar Birliği “**Sektörler**”. [https://www.fkb.org.tr/sectorler/finansal-
kiralama/](https://www.fkb.org.tr/sectorler/finansal-kiralama/) (E.T.:06.04.2020)

Finansal Kurumlar Birliği “**2020 Finansal Kiralama Sektör Raporu**”
[https://www.fkb.org.tr/Sites/1/upload/files/31122020_FinansalKiralama_Sektö
r_Raporu-1993.pdf](https://www.fkb.org.tr/Sites/1/upload/files/31122020_FinansalKiralama_Sektor_Raporu-1993.pdf) (E.T.:28.05.2021) (a)

Finansal Kurumlar Birliği, “**Finansal Kiralama İşlemlerinin Mal Gruplarına Göre
Dağılımı (Varlık Kodlarına Göre) (2020)**”
[https://www.fkb.org.tr/Sites/1/upload/files/31122020_FinansalKiralama_Sektö
r_Raporu-1993.pdf](https://www.fkb.org.tr/Sites/1/upload/files/31122020_FinansalKiralama_Sektor_Raporu-1993.pdf) (E.T.:28.05.2021) (b)

Finansal Kurumlar Birliği, “**Birlik Konsolide Raporu**” (www.fkb.org.tr), 03.04.2022

- Finans Houses Association,
<https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110810104917889> (E.T.:27.05.2021)
- Finansal Kurumlar Birliği, “**Sektör Raporları**”, <https://www.fkb.org.tr/raporlar-ve-yayinlar/raporlar/finansal-kiralama-sektor-raporlari/> (E.T.:10.03.2020)
- Gordon Helen, “**World Leasing Yearbook**” https://www.world-leasing-yearbook.com/wp-content/uploads/2019/12/WLY2020_Australia.pdf
(E.T.:11.04.2020), ss120-129
- Hartmann, David “**Commercial Leases in France**”, <https://www.alaris-law.com/commercial-leases-france/#:~:text=A%20French%20commercial%20lease%20is,after%20three%20or%20six%20years.&text=Unlimited%20commercial%20lease%20agreements%20are,the%20lease%20every%20three%20years.>, (E.T.:22.05.2021)
- Hacıbayramoğlu, Tuğba. “**İpotekli Kredi Nedir, Kimler Kullanabilir?**”<https://www.enuygun.com/bilgi/ipotekli-kredi-nedir-kimler-kullanabilir>, (E.T.:08.05.2021)
- Hamilton, David “**2022 Global Leasing Report**” www.solifi.com (E.T.: 03.04.2022)
- İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası “**Finansal Kiralamada Sat Geri Kirala İşlemlerinin Vergi Uygulamaları Açısından Değerlendirilmesi (I)**”.
<http://www.istanbulymmo.org.tr/Data/Platform/80.pdf> (a) (E.T.:27.02.2020).
- İstanbul Gümrük Müşavirleri Derneği, “**Finansal Kiralama İşlemleri**”, (2020),
https://www.igmd.org.tr/finansal-kiralama-islemleri_haberi (E.T.:30.08.2020)
- Japan Leasing Association, “**Lease Contract**”
<https://www.leasing.or.jp/english/studies/contract.html>,(E.T.: 02.06.2021)
- Japan Leasing Association, “**Lease Taxation**”,
<https://www.leasing.or.jp/english/studies/tax.html>, (E.T.:02.06.2021)

- Japan Leasing Association, **“Characteristics of Finance Lease”**
<https://www.leasing.or.jp/english/information/finance.html>, (E.T.:02.06.2021)
- Japan Leasing Association, **“ Classification of Leases”**
<https://www.leasing.or.jp/english/information/> (E.T.:02.06.2021)
- Kameliya Slavchova and Denis Georgiev **“Pay-Per-Use: The Challenges For Consumption-Based Leasing In A Tech-Driven World”**, <https://www.world-leasing-yearbook.com/feature/pay-per-use-the-challenges-for-consumption-based-leasing-in-a-tech-driven-world/> (E.T.:18.04.2020)
- Kai Osterman, **“Germany”** https://www.world-leasing-yearbook.com/wp-content/uploads/2019/12/WLY2020_Germany.pdf ((E.T.:07.04.2020), s.186-190)
- Leasing Agreement Law 25.248 art. 1
https://world.moleg.go.kr/cms/commonDown.do?DLD_CFM_NO=OX1QQ5ABNUCFUNX4K21F&FL_SEQ=63096 (E.T.:16.09.2021)
- LEASEUROPE. **“Rental- Leasing Introduction”**,
<http://www.leaseurope.org/index.php?page=rental-leasing-introduction>
 ((E.T.:20.12.2019) .
- Navigating the New Lease Accounting Standard Equipment Leasing and Finance Association February 2016, **ELFA Equipment Leasing and Finance Assocation**, https://www.elfaonline.org/docs/default-source/industry-topics/accounting/whitepaper_nnlas4ebeba5c78366c709642ff00005f0421.pdf?sfvrsn=c988d60d_0, ((E.T.:21.05.2021)
- Najeep Ghauri **“The Impact of Digital Technology on The Leasing Industry”**
<https://www.world-leasing-yearbook.com/feature/the-impact-of-digital-technology-on-the-leasing-industry/> (18.04.2021)

- O'mara Joe **“Ireland-A World Leader In Aviation Finance And Leasing”**
<https://www.world-leasing-yearbook.com/feature/ireland-a-world-leader-in-aviation-finance-and-leasing/> (E.T.:27.05.2021)
- Rober F. Agnew, **“The Birth And Growth Of The Aircraft Leasing Business”**
<https://www.world-leasing-yearbook.com/feature/the-birth-and-growth-of-the-aircraft-leasing-business/> (E.T.:27.05.2021)
- Soper, Derek. **“40 Years Of The UK Leasing Industry”** , https://www.world-leasing-yearbook.com/wp-content/uploads/2021/02/40_Years_of_Leasing_UK.pdf,
(E.T.:23.05.2021)
- Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> (E.T.:14.03.2020).
- Tate, Diana. **“Australia”** https://www.world-leasing-yearbook.com/wp-content/uploads/2021/02/WLY21_Australia.pdf, (E.T.:23.05.2021) ss. 116-124
- Taxand Global Guide To M&A Tax 2021 **“Argentina”** (<https://www.taxand.com/wp-content/uploads/2021/05/Argentina.pdf>) (E.T.:16.09.2021)
- The Centre for Spatial Economics , **“Asset-based Financing, Investment and Economic Growth in Canada ”** https://www.cfla-acfl.ca/files/public/CFLA-Final_Economic_Report-PDF-Dec04.pdf , 2003, (E.T.16.04.2020)
- Tiryaki, Hamit. **“Kiralama Yoluyla İşçi İstihdamının Usul ve Esasları”**
http://www.lebibyalkin.com.tr/mevzuat/makaleler/lebib-yalkin-mevzuat-dergisi_mdergi_/2016-aralik-sayi-156_mdergi_8773a-00_/kiralama-yoluyla-isci-istihdaminin-usul-ve-esaslari.html (E.T.:6.04.2021)
- Türkiye Sınai Kalkınma Bankası Anonim Şirketi ve Finansal Ortaklıkları **“30 Haziran 2019 Tarihinde Sona Eren Ara Hesap Dönemine Ait Konsolide Finansal Tablolar ve Finansal Tablolara İlişkin Dipnotlar İle Ara Dönem Faaliyet Raporu”** <https://docplayer.biz.tr/155541809-Turkiye-sinai-kalkinma-bankasi-anonim-sirketi-ve-finansal-ortakliklari.html> s.14, (E.T.:05.04.2020)

- Unidroit, **“Unidroit Convention”**
<https://www.unidroit.org/instruments/leasing/convention-leasing>
(E.T.:22.03.2020)
- United States Government Accountability Office **“Value-Added Taxes”**
(<https://www.gao.gov/assets/gao-08-566.pdf>) (E.T.:24.09.2021)
- White Clarke Group, **“Global Leasing Report 2020”**,
https://pages.whiteclarkegroup.com/rs/187-PFS-866/images/WCG%20Global%20Leasing%20Report_2020.pdf?mkt_tok=eyJpIjoiTjJNM01EaGxOVFprTIRBNSIsInQiOiIreFAzUjR2T2VYRWRzTkNCY1wvbXZ5OVJJVERJeEtsbTVSVFdVQ2NwWjRjWHBUMWJINU13RVR5T3VWSk51aUdVb1wveVwvWXdpREpJOGhcL2p0OXRDNEpMSXBMTCtqMUFOVDRoOVpPNkE0dzdTK2pNeGVTXC91aVAzOUFybmRQVHZpS0hGI n0%3D#:~:text=The%20Global%20Leasing%20Report%202020%20features%20unique%20data%20on%20international,penetration%20ratios%20and%20market%20shares. (E.T.:08.04.2020)
- White Clarke Group, **“Global Leasing Report 2021”**,
<https://www.whiteclarkegroup.com/reports/global-leasing-report-2021> (E.T.:29.09.2021)
- Yıldız, A. Murat. **“Kurumlar Vergisi Beyanname Düzenleme Rehberi.”** Turmob, Tesmer, Nisan
2020,https://www.blksmmmo.org.tr/sunumlar/depo/haberresim/20200406_429651142.pdf, (E.T.:03.03.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “24.02.2016 tarih ve B.07.1.GİB.4.99.16.02-125[5-1 (e)-2014]-3507” sayılı Özelge, www.gib.gov.tr, (E.T.:17.07.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “19.04.2017 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.17.01-KDV.9-108937 sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:17.07.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “27.10.2011 Tarih ve B.07.4.DEF.0.40.10.00-008-19 Sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:17.07.2021)

- Gelir İdaresi Başkanlığı, “13.01.2017 tarih ve 11395140-105[Mük 290-2012/VUK-1- . . .]-12103 sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:21.07.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “06.06.1997 Tarih ve B.07.0.GEL.0.53/5328-698/18589 sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:21.07.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “19.04.2013 tarih ve 96620903-130[1/3-f-2012/67]-26 sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:25.07.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “27.03.2015 Tarih ve 49366803- Sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:25.07.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “09.03.2019 tarih ve 39044742-KDV.1-206205 sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:25.07.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “21.01.2019 Tarih ve 11395140-105[229-2015/VUK-1-19278]-64299 sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:01.08.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “19.04.2013 tarih ve 39044742-KDV.30-602 sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:01.08.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “29.08.2014 Tarih ve 47285862-VUK-1-15 sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:01.08.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “22.10.2012 Tarih ve B.07.1.GİB.4.99.16.02-130[28-2012]-222 sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.: 05.08.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “24.04.2017 Tarih ve 13649056-125[06-2015/ÖZE-07]-56 sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:06.08.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “01.07.2021 Tarih ve 37009108-130[213319]-74112 sayılı Özelge” www.gib.gov.tr, (E.T.: 02.10.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “27.11.2015 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.19.02-105[313-2014/VUK-1/18891]-98224 sayılı Özelge” www.gib.gov.tr, (E.T.:06.08.2021)

- Gelir İdaresi Başkanlığı, “08.12.2017 Tarih ve B.07.1.GİB.4.35.17.01-130[17-2017/276]-158532 sayılı Özelge” www.gib.gov.tr, (E.T.:06.08.2021).
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “10.05.2016 Tarih ve B.07.1.GİB.4.55.15.01-140[123-2015/ÖZE-01]-51 Sayılı Özelge” www.gib.gov.tr, (E.T.:09.08.2021).
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “04.11.2015 Tarih ve 64597866-180[29-2015]-23370 sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:09.08.2021).
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “15.04.2021 Tarih ve 90792880-170.03[2021/4]-141396 Sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:09.08.2021).
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “30.10.2018 Tarih ve B.07.1.GİB.4.41.15.01-175.01.01.02[4-2017]-123577 Sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:09.08.2021).
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “11.05.2018 Tarih ve 39044742-130[BSMV-Özelge]-453787 sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:15.08.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “30.01.2015 Tarih ve 16700543-130-7 Sayılı Özelge”, (www.gib.gov.tr, (E.T.:15.08.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “25.07.2019 Tarih ve 62030549-125-603555 Sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:20.12.2020)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “04.02.2016 Tarih ve 84974990-130-4807 Sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:20.12.2020)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “20.02.2020 Tarih ve B.07.1.GİB.4.35.17.01-130[2016-02-6057]-76516 sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:21.07.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “03.02.2021 Tarih ve 90792880-155.15[1627]-43650 Sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:15.09.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “06.12.2016 Tarih ve B.07.1.GİB.4.06.16.01-125[30-16/14]-414003 sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:15.09.2021)

- Gelir İdaresi Başkanlığı, “09.05.2018 Tarih ve 70903105-165.01.03[303]-E.60435 Sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:15.09.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “11.03.2015 Tarih ve 39044742-KDV.13-426 sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:23.09.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “23.02.2012 Tarih ve B.07.1.GİB.4.07.16.01-KVK.2010.38-134 Sayılı Özelge”, www.gib.gov.tr, (E.T.:23.09.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “04.04. 2018 Tarih ve 39044742-130-331710 sayılı Özelge” (www.legalbank.net) (E.T.:29.09.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “11.05.2016 Tarih ve 39044742-KDV 28-54985 Sayılı Özelge” (www.legalbank.net) (E.T.:29.09.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “31.05.2012 tarih ve B.07.1.GİB.4.42.16.02-KDV-2-127-51 Özelge” (www.legalbank.net) (E.T.:29.09.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “2.05.2016 Tarih ve 35672403-010[130-17-05-2015]-28 sayılı Özelge” (www.legalbank.net) (E.T.:29.09.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “02.02.2014 Tarih ve 76464994-130[KDV.2013.144]-80” sayılı Özelge” (www.legalbank.net) (E.T.:01.10.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “08.07.2013 Tarih ve 64597866-130[28-2013]-93 sayılı Özelge” (www.legalbank.net) (E.T.:01.10.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “28.05.2018 Tarih ve 39044742-130-500892 Sayılı Özelge” (www.legalbank.net) (E.T.:01.10.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “17.03.2015 Tarih ve 37009108-130[KDV-2014/794]-36 sayılı Özelge” (www.legalbank.net) (E.T.:01.10.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “22.04.2014 Tarih ve 93767041-130[17-2014/165]-64 sayılı Özelge” (www.legalbank.net) (E.T.:01.10.2021)

- Gelir İdaresi Başkanlığı, “21.01.2008 Tarih ve B. 07.1.GİB.0.01.53/5328-17722 Sayılı Özelge” (www.legalbank.net) (E.T.:01.10.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “02.12.2020 Tarih ve 45 404237-130[I.20.108]-E.185381 Sayılı Özelge” (www.legalbank.net) (E.T.:02.10.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “10.04.2014 Tarih ve 64597866-130[28-2014]-37 Sayılı Özelge” (www.legalbank.net) (E.T.:02.10.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “05.07.2010 Tarih ve B. 07.1.GİB.4.06.17.01-KDV 2:2010-14013-05/-471 sayılı Özelge” (www.legalbank.net) (E.T.:02.10.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “03.09.2019 Tarih ve 39044742-130[Özelge]-709099 Sayılı Özelge” (www.legalbank.net) (E.T.:02.10.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “17.06.2011 Tarih ve B.07.4.DEF.0.17.10.00-KDV2010-06-5 sayılı Özelge” (www.legalbank.net) (E.T.:05.10.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “23.11.2011 Tarih ve B.07.1.GİB.4.34.17.01-KDV.13-2083 Sayılı Özelge” (www.legalbank.net) (E.T.:05.10.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “14.07.2011 Tarih ve B.07.1.GİB.4.35.17.01-35-02-317 Sayılı Özelge” (www.legalbank.net) (E.T.:05.10.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “27.06.2012 Tarih ve B.07.1.GİB.4.34.17.01-KDV.13-2001 Sayılı Özelge” (www.legalbank.net) (E.T.:05.10.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı 30.01.2019 Tarih ve 97895701-140.04.01[2018/143]-E.95648 sayılı Özelge” (www.legalbank.net) (E.T.:08.10.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “02.04.2014 Tarih ve 97895701-155[1-2013/250]-724 Sayılı Özelge”, (www.legalbank.net) (E.T.:08.10.2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, “05.1.2017 Tarih ve 97895701-155-338205 sayılı Özelge, (www.legalbank.net) (E.T.:08.10.2021)

Gelir İdaresi Başkanlığı, “12.08.2020 Tarih ve 51421814-130[32-A-2018-20]-E.41694 Sayılı Özelge”, (www.legalbank.net) (E.T.: 12.10.2021)

Gelir İdaresi Başkanlığı, “25.07.2019 Tarih ve 62030549-125-E.603555 Sayılı Özelge” (www.legalbank.net) (12.10.2021)

Gelir İdaresi Başkanlığı, “16.03.2011 Tarih ve B. 07.1.GİB.4.34.18.01-002.01-168 sayılı Özelge” (www.legalbank.gov.tr) (E.T.:14.10.2021)

Gelir İdaresi Başkanlığı , “16.03.2011 Tarih ve B.07.1.GİB.4.34.18.01-002.01-166 sayılı Özelge" (www.legalbank.net) (E.T.:14.10.2021)

Gelir İdaresi Başkanlığı , “26.07.2017 Tarih ve 93767041-140.04.01[59/2017]-21399 Sayılı Özelge” (www.legalbank.net) (E.T.:19.10.2021)

Danıştay, “04.11.2013 Tarih ve D.3 D.E. 2011/5091K. 2013/4519 sayılı Danıştay Davası”
<https://ea70330bbfe919e2312426c9be35e661274d7d97.vetisonline.com/belge/d-3-d-e-2011-5091-k-2013-4519-t-04-11-2013-dar-mukellef-kurumlardan-ucaklar-kiralandigi/1429701/finansal+kiralama> (E.T.:18.08.2021)

Danıştay, “24.09.2009 Tarih ve D.E. 2009/2933 K. 2009/4672 Sayılı Danıştay Kararı”
<https://ea70330bbfe919e2312426c9be35e661274d7d97.vetisonline.com/belge/d-4-d-e-2009-2933-k-2009-4672-t-24-09-2009-danistay-4-daire-karari/715099/finansal+kiralama> . (E.T.:18.08.2021)

Danıştay, “26.12.2006 Tarih ve D.4. D.E. 2006/1834 K. 2006/3190 Sayılı Danıştay Kararı”
<https://ea70330bbfe919e2312426c9be35e661274d7d97.vetisonline.com/belge/d-4-d-e-2006-1834-k-2006-3190-t-26-12-2006-danistay-4-daire-karari/616789/finansal+kiralama>, (E.T.:19.08.2021)

Danıştay, “21.10.1999 Tarih ve D.11. D.E. 1998/3536 K. 1999/3794 Danıştay Kararı”
<https://ea70330bbfe919e2312426c9be35e661274d7d97.vetisonline.com/belge/>

d-11-d-e-1998-3536-k-1999-3794-t-21-10-1999-gayrimenkul-sermaye-iradi/402258/finansal+kiralama (E.T.:19.08.2021)

Danıştay, “24.01.1997 Tarih ve D VDDK E. 1995/337 K. 1997/81 Numarala Danıştay
Dava Daireleri Kurulu”

<https://ea70330bbfe919e2312426c9be35e661274d7d97.vetisonline.com/belge/d-vddk-e-1995-337-k-1997-81-t-24-01-1997-danistay-vergi-dava-daireleri-kurulu-karari/623792/finansal+kiralama> (E.T.:22.08.2021)

Danıştay, “28.03.1986 Tarih ve D.3. D.E. 1995/1964 E. 1996/1071 sayılı 3. Daire
Kararı”,

<https://ea70330bbfe919e2312426c9be35e661274d7d97.vetisonline.com/belge/d-3-d-e-1995-1964-k-1996-1071-t-28-03-1996-danistay-3-daire-karari/616493/finansal+kiralama>. (E.T.:22.08.2021)

Yargıtay “13.05.2002 Tarih ve Y15. HD. E. 2002/1899 K. 2002/2482 Numaralı Yargıtay
15. Hukuk Dairesi Kararı”

<https://ea70330bbfe919e2312426c9be35e661274d7d97.vetisonline.com/belge/y-15-hd-e-2002-1899-k-2002-2482-t-13-05-2002-finansal-kiralama-sozlesmesinin-sekil-sarti/393390/finansal+kiralama> (E.T.:23.08.2021)

Yargıtay, “16.05.2000 Tarih ve Y21.HD. E. 2000/3455 K. 2000/3919 Numaralı Yargıtay
21. Hukuk Dairesi Kararı”

<https://ea70330bbfe919e2312426c9be35e661274d7d97.vetisonline.com/belge/y-21-hd-e-2000-3455-k-2000-3919-t-16-05-2000-finansal-kiralama-sozlesmesinin-gecerliliği/756760/finansal+kiralama> (E.T.:23.08.2021)

Sayıştay, “24.12.2002 Tarih ve STK K. 2002/25984 Numaralı Sayıştay Temyiz Kurulu
Kararı”

<https://ea70330bbfe919e2312426c9be35e661274d7d97.vetisonline.com/belge/s-tk-k-2002-25984-t-24-12-2002-sayistay-temyiz-kurulu-karari/582978/finansal+kiralama> (E.T.:23.08.2021)

Danıştay, “27.11.1998 Tarih ve D9.D E. 1997/2578 K. 1998/4515 Sayılı Danıştay Kararı”

<https://ea70330bbfe919e2312426c9be35e661274d7d97.vetisonline.com/belge/d-9-d-e-1997-2578-k-1998-4515-t-27-11-1998-danistay-9-daire-karari/619880/finansal+kiralama> (E.T.:24.08.2021)

Danıştay, “20.10.2011 Tarih ve D9.D E. 2008/4327 K. 2011/6852 numaralı Danıştay Kararı”

<https://ea70330bbfe919e2312426c9be35e661274d7d97.vetisonline.com/belge/d-9-d-e-2008-4327-k-2011-6852-t-20-10-2011-sirket-adina-tarh-edilen-vergi-ziyai-cezali-katma-deger-v/1409751/finansal+kiralama> (E.T.: 24.08.2021)

Danıştay, “21.02.2000 Tarih ve D 11.D E. 1999/3541 ve K. 2000/642 numaralı Danıştay Karar”

<https://ea70330bbfe919e2312426c9be35e661274d7d97.vetisonline.com/belge/d-11-d-e-1999-3541-k-2000-642-t-21-02-2000-danistay-11-daire-karari/619035/finansal+kiralama> (E.T.:25.08.2021)

Danıştay, “02.06.1995 tarih ve D3. D E. 1994/5007 K. 1995/1744 Numaralı Danıştay Kararı”

<https://ea70330bbfe919e2312426c9be35e661274d7d97.vetisonline.com/belge/d-3-d-e-1994-5007-k-1995-1744-t-02-06-1995-danistay-3-daire-karari/515790/finansal+kiralama>, (E.T.:25.08.2021)

6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu. www.mevzuat.gov.tr, (E.T.:20.03.2020)

3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu. www.mevzuat.gov.tr, (E.T.:20.03.2020).

Vergi Usul Kanunu, www.gib.gov.tr. (E.T.:10.03.2020)

319 Nolu VUK Genel Tebliği . www.gib.gov.tr, (E.T.:10.03.2020)

Türkiye Muhasebe Standardı 17 (TMS 17)

<https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%B>

Crkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TMS/TMS_17_2018.pdf (E.T.:01.09.2021)

(20.03.2020)Türkiye Finansal Raporlama Standardı 16 (TFRS 16)
[https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2021/K%C4%B1rm%C4%B1z%C4%B1_Kitap/TFRS_16\(1\).pdf](https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2021/K%C4%B1rm%C4%B1z%C4%B1_Kitap/TFRS_16(1).pdf)
(E.T.:01.09.2021)

Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 1)’de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri No:11), <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/12/20161231M3-17.htm>,
(E.T.:20.12.2020)

“International Accounting Standard 17” <https://mf.rks.gov.net/desk/inc/media/B4D87A79-6D48-459C-8544-32987511E938.doc>
(E.T.:21.09.2020)

Türkiye Dışındaki Yerleşik Kişilerin Türkiye’de Yerleşik Kişilere Yapacakları Finansal Kiralama İşlemlerine Ait Finansal Kiralama Sözleşmelerinin Tesciline İlişkin Genelge, <https://www.fkb.org.tr/Sites/1/upload/files/Cross-Border-Genelgesi-258.pdf>,
(E.T.:15.03.2021)

27.05.2020 Tarih ve 31137 Sayılı “311 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği”
(www.gib.gov.tr) (E.T.:20.04.2021)

Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu İle 491 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun,
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4490.pdf>, (E.T.:05.04.2021)

KDV Sirküleri/47
https://www.verginet.net/dtt/11/TesvikBelgesiKapsamindaFinansalKiralamaSirketleriAraciligiyl_11959.aspx, (E.T.:29.05.2021)

15.06.2012 Tarih ve 2012/3305 sayılı “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar”
(E.T.:20.03.2022)

